

Мр Радомир Д. Ракић и Вера Станисављевић - Ракић

К о р е н и -

Порекло српских породица и презимена

Рубрика објављивана у дневном листу „Вести”
преузет са портала „[Српска дијаспора – Интернет новине сербске](#)”

С а д р ж а ј

СРПСКЕ ПОРОДИЦЕ И ПРЕЗИМЕНА.....	10
Елези преварили Турке	10
Помоћ свештеника	10
Срби први Загрепчани	11
КОРЕНИ.....	12
Југовић	12
Стаматовић.....	12
Пендић	13
Шево, Шивић	13
Бисерко, али и Бисери.....	14
Вртикапа	14
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	16
Милашиновић	16
Ступић	17
Тешић.....	17
Кантор/Кантар	18
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	19
Лакушић	19
Кецман	20
Нема их само на поларном леду	21
Одговор г. Илији Вранковићу.....	21
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (2).....	22
Старац.....	22
Чарапић.....	22
Кандић.....	23
Новаковић.....	23
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (3).....	25
Каран/Карановић.....	25
Злојутро	26
Кочић.....	26
Аркадијевић.....	26
Кукуљ	27
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (4).....	28
Берар.....	28
Етничко и национално	28
Кљутић	29
Калач.....	29
Сага о Кучима.....	30
Остојић.....	30
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (5).....	31
Мрзићи	31
Меселџија	32
Семиз	32
Оџић	33
Још једном - Бабаљ.....	33
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (6).....	34
Мечанин	34
Бачко	34
Лазић.....	35

Пртић.....	35
Омчикус.....	36
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (6).....	37
Калапаћ.....	37
Грачанин.....	37
Трифуновић.....	38
Матићи (католици).....	38
Јелени Матић.....	39
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (7).....	40
Радека.....	40
Драгоцена историја.....	40
Цветановић.....	40
Гојковић.....	41
Шобота.....	42
Миленијум промена.....	42
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (8).....	43
Бојанић.....	43
Стевановић.....	43
Станковић.....	44
Грујић.....	44
Сувајац.....	44
Свети Трифун - заштитник свих оних који се воле.....	45
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (9).....	46
Бокан.....	46
Лучић.....	46
Гојковић.....	47
Гарић.....	47
Бурсаћ.....	48
Миросавић.....	48
Молба у облику наравоученија.....	49
КОРЕНИ.....	50
Плавшић.....	50
Балаћ.....	51
Лежаја.....	52
Путеви стрпски и господњи.....	52
Стојић.....	52
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (10).....	54
Тодић.....	54
Милојевић.....	54
Вујмиловић.....	55
Вулин.....	56
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (11).....	57
Народна педагогија.....	57
Ђокић.....	57
Буквић.....	58
Адреса за наруџбине.....	59
Инђић.....	59
Оклопција.....	60
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (12).....	61
Тинтор.....	61
Гајић.....	61
Васиљевић.....	62
Кркљуш.....	62
Карага.....	63
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (13).....	64
Пуља.....	64
Српске породице и презимена.....	64
Бикаревић.....	65
Ракић.....	65
Кркљић.....	65
Радић.....	66
Хорњак.....	66
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (14).....	68
Здравковић.....	68

Поздер.....	68
Драгић.....	69
Божуновић.....	70
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (15).....	71
Делибашић.....	71
Дорошки.....	71
Курица.....	72
Свијетлица/Свјетлица.....	72
Напишите нам све што знате о себи.....	73
Ћирјанић.....	73
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (16).....	75
Караћ.....	75
Деветак.....	75
Оташевић.....	76
Јагодић.....	76
Допуните своја ранија писма.....	77
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (17).....	79
Грозданић.....	79
Бороја.....	79
Ђујић.....	80
Напишите нам све што знате о себи.....	80
Кљајић.....	80
Порука г-ђи Балић.....	81
Живановић.....	81
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (18).....	82
Котур.....	82
Ћирић.....	82
Милошевић.....	83
Позив на претплату.....	84
Санадер.....	84
Молимо вас, допуните своје податке (IV).....	84
Ракић (2).....	85
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (19).....	86
Радичевић.....	86
Миличић.....	86
Томић.....	87
АДРЕСА ЗА КОРЕНЕ.....	87
Башић.....	88
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (20).....	89
Бикицки.....	89
Бардак.....	89
"Аскурђелизми".....	90
Судар.....	90
Радумило.....	91
Јов(и)чић.....	91
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (21).....	93
Мијатовић.....	93
Постоловић.....	93
Јелисавац.....	94
Цигановић.....	95
Цигани углавном муслимани.....	95
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (22).....	96
Јелић.....	96
Кумбара.....	96
Денић.....	97
Прерадовић.....	97
АКО ВАС ЗАНИМА ВАШЕ ПОРЕКЛО.....	98
Даковић.....	98
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (23).....	99
Беванда.....	99
Бундало.....	99
Ђуричић.....	100
Жупљанин.....	101
Кнежевић.....	101

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (24)	102
Драгичевић	102
Гружић	102
Јефтић	103
Јанковић	103
Леген	104
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (25)	105
Клисурић	105
Јевтић	105
Марић	106
Вранчић	106
Миливојевић	107
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (26)	108
Дошен	108
Павковић	109
Каракаш	110
Шормаз	110
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (27)	111
Ђукановић	111
Стегић	111
Ђеха	112
Ђирковић	112
ВАЖАН ЈЕ СВАКИ ПОДАТАК	113
Пановић	113
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (28)	114
Ладолеж	114
Витор	114
Недић	115
Антрфиле /уз Недиће/	115
Вјештица	116
Антрфиле уз Вјештицу	116
Суботић	116
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (29)	117
Радаковић	117
Гуњевић	117
Спасојевић	118
Адровић	118
Етнолози "Вести" чекају ваша писма	119
Јовановић	119
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (31)	121
Дуликравић (1)	121
Џинић	121
Крсмић	122
Керкез	122
Жарковић	123
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (32)	124
Вановац	124
Љубомировић	124
Пуповац	125
Савић	126
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (33)	127
Гушавац	127
Савић	127
Разумић	128
Радуловић	128
Петреш	129
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА	130
Гутеша	130
Јеросимић	130
Ловрић	131
Љубоје	131
Тркуља	132
Ако вас занима порекло вашег презимена етнолозима напишите све о себи	133
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (36)	134

Кокотовић	134
Предовић	134
Цвијетић	135
Дуликравић (2).....	136
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	137
Матић	137
Пурић.....	137
Шобат / Шобот.....	138
Драгић (2).....	138
Чале, Чалија, Чалић	139
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (39)	140
Брујић / Бруић.....	140
Врућинић.....	140
Кркљеш / Кркљуш	141
Радовић	141
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	143
Давидовић	143
Ђукић	143
Јаковљевић	144
Каракаш	144
Радловачки.....	145
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	146
Жарковић	146
Обућина	146
Ојданић	147
Чулић.....	148
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	149
Ачић.....	149
Костадиновић	149
Куљић.....	149
Нојић.....	150
Цимбаљевић	150
Ђеђез	151
Шантић	152
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	153
Свјетлановић	153
Бунић.....	153
Паројчић.....	154
Љајић	155
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (44)	156
Костадиновић	156
Даниловић	156
Вујичић	157
Како је свети Сава набеђен као лопов.....	157
Чамо	158
Пало	158
Етнолозима напишите све што знате о себи	159
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (45)	160
Селимовић.....	160
Хускић	160
Миладиновић.....	161
Маријановић	161
Билчар.....	162
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (46)	163
Гостимировић	163
Војводић.....	163
Савић	164
Његомир	164
Бараћ.....	165
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (47)	166
Милутиновић	166
Станић.....	166
Фоња	167
Татаревић	167

Мартиновић	168
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (48)	169
Калач	169
Галић	169
Блешић	170
Станисављевић	170
Пашагић	171
Зака	171
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (49)	173
Деспотовић	173
Керепчић	173
Бабић	174
Благојевић	174
Шкундрић	175
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (50)	176
Вучић	176
Теофиловић	176
Крвавац	177
Кузмић	177
Шобат	178
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (51)	179
Голијан	179
Крљић	179
Протић	180
Радосављевић	180
Шарић	181
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (52)	182
Шобић	182
Павловић	182
Бенцун	183
Симоновић	183
Мрвош	184
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (53)	185
Стојновић	185
Бишкуповић	185
Милићевић	186
Виларет	186
Шогура	187
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (54)	188
Беговић	188
Вујнић	188
Глишовић	189
Добриловић	189
Стевић	190
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (55)	191
Јовановић	191
Ковачевић	191
Кораћ	192
Маргетић	192
Малиновић	192
Напишите нам све што знате о себи	193
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА	194
Полић	194
Богдановић	194
Зељић/Зелић	195
Јањанин	196
Милошевић	196
Узелац	197
Ако вас занима порекло вашег презимена етнолозима напишите све о себи	197
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (57)	198
Јосић	198
Станишић	198
Станојловић	199
Урошевић	200

Шарић.....	200
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (58).....	202
Арнаут.....	202
Дедић.....	202
Косановић.....	203
Шарић.....	204
Ако вас занима порекло вашег презимена етнолозима напишите све о себи.....	204
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	205
Брадашевић.....	205
Калајџић.....	205
Николашев.....	206
Николић.....	206
Суша.....	207
Ако вас занима порекло вашег презимена етнолозима напишите све о себи.....	207
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (60).....	209
Карановић.....	209
Марковић.....	209
Ромић.....	210
Чобанов.....	211
Зјачић/Велић.....	211
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	213
Давидовић.....	213
Дињашки.....	213
Јевтић.....	214
Пакашки.....	214
Перковић.....	215
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (61).....	216
Липничевић.....	216
Милановић.....	216
Нешић.....	217
Телебак.....	217
Шћепановић.....	218
Први скуп Беатовића.....	218
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (62).....	219
Карталија.....	219
Крагуљ.....	219
Лолић.....	220
Лопатић.....	220
Шиљак.....	221
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (63).....	222
Кресовић.....	222
Мајсторовић.....	222
Мујановић.....	223
Павловић.....	223
Шунтић.....	224
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (64).....	225
Каблар.....	225
Облаковић.....	225
Спермић.....	226
Тодоровић.....	226
Хаџић.....	227
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (65).....	228
Бокан.....	228
Живановић.....	228
Лукић.....	229
Николић.....	230
Софранин.....	230
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА.....	232
Бавелјић.....	232
Балшић.....	232
Вукадиновић.....	233
Вукша.....	233
Тампоља.....	234
Етнолозима напишите све о себи.....	235

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (67)	236
Блажић	236
Гићанов	236
Миљушевић	237
Муждека	237
Платанић	238
ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (68)	239
Козица/Кожица	239
Боровићанин	239
Пантелић	240
Срдић	241
Гаврић	241

29.06.2006.

СРПСКЕ ПОРОДИЦЕ И ПРЕЗИМЕНА

Јединствено истраживање у Србији, које већ скоро две деценије спроводе етнологи Радомир Ракић и Вера Станисављевић, недавно је угледало светлост дана у књизи "Српске породице и презимена". Брачни пар Ракић почео је 1990. године да открива порекло презимена знатижељним читаоцима у недељнику "Новости 8". Купона с подацима било је све више јер су читаоци из њихових објашњења схватили да преко презимена могу да сазнају много о сопственим коренима. Сарадња је настављена у "Политикином" издању "Народни живот", а истраживање је, поред Србије, обухватило и друге крајеве настањене Србима - Васојевиће, Дробњаке, Крајину.

То није био лак посао јер су се Срби вековима селили, па смо почели да објављујемо фељтоне о српским земљама и сеобама - каже за "Вести" Вера Станисављевић. Месечно су, каже, добијали више од педесет молби за откривање порекла презимена. Једном им се јавио за помоћ човек од шездесетак година, који је одрастао у дому за незбринуту децу. Знао је само презимена оца и мајке, Савић и Кујунџић, као и да је рођен у Ћаћићима на Дрини, у Босни.

Елези преварили Турке

Тумачећи српска презимена, као Хелета или Елез, Радомир Ракић напомиње да су у Босни и Херцеговини пре неколико векова Срби измишљали крсна имена без посебног значења како би замели порекло пред Турцима.

То је етнолошка мимикрија у коју је некада спадао и обичај хришћанских жена у Босни да носе ферецу, па и фесове, како не би привлачиле пажњу у исламском окружењу. А када су хришћани одбијали да промене веру, Турци су им надевали погрдне надимке. Од њих су касније настала позната презимена - Јарамаз (неваљалац), Балабан (трапав), Шејтановић (ђаволов) - наводи Ракић.

Пронашла сам да обе фамилије потичу из Дробњака у Херцеговини. Али, мајка је нашег читаоца дала на усвојење, а брак је спречила њена угледна, свештеничка породица јер им је Савић био рођак - прича Вера Станисављевић.

Радомир Ракић подсећа да им се обратио и младић из Шимановаца у Срему, чији је деда још 1914, кад је српска војска прешла Саву, упознао рођака са шумадијске Колубаре.

И тај младић, као и многи други, желео је да га повежемо са сродницима како би заједнички одредили дан окупљања. На пример, Секулићи и Перовићи из Братоножића сваке године имају такве сусрете. Чак нас је и уредник "Народног живота" Слободан Милошевић замолио да му пронађемо корене јер потиче из личке породице коју су истребиле усташе. Пронашли смо да он потиче од Милошевића који су у средњем веку живели уз Јужну, Биначку Мораву, близу Македоније. Били су трговци, али немају родбинских веза са бившим председником СРЈ који потиче од ратничке лозе Милошевића из Црне Горе - каже Радомир Ракић.

Помоћ свештеника

Јован Цвијић имао је широку мрежу сарадника, чак и из српских крајева под турском и аустроугарском окупацијом, а међу помагачима су предњачили свештеници и студенти. Хонораре им је исплаћивала Српска краљевска академија (данас САНУ) - наводе Радомир Ракић и Вера Станисављевић. Они данас у својим потрагама користе око 500 различитих публикација, и истичу да су културне институције одавно изгубиле интересовање за наставак животног дела Јована Цвијића и његових ученика. Данас су истраживања порекла српских презимена, а тиме и породица, углавном препуштена радозналим појединцима и њиховим имућним покровитељима.

Пошто су кметови средњовековних српских властелина имали само имена, најстарија српска презимена су потицала од владарских и властелинских породица. Током векова су потпуно ишчезла, заједно са династијом Немањића у Србији или Котроманића у Босни. Али, од тог доба порекло воде данашњи Милићи, Видојевићи, Миљковићи, Станисављевићи.

И саговорница "Вести" Вера Станисављевић потиче од лозе краља Вукашина Мрњавчевића и његовог сина, у народу познатог као Краљевић Марко.

Становници Србије прва презимена су поново добили тек од 1702. године, после првих пописа, и то тако што су на очево име додавали "ов" и "ић", са значењем "син од". Нека презимена, као код Старовлаха, настала су према

завичају првих "власника", друга према надимцима или занимањима, укључујући имена и хајдучких вођа или сам назив харамбаша - каже Ракић.

Он објашњава да данашњи Харамбашићи могу да буду блиски рођаци Арамбашићима. Разлика се јавила зато што су неки свештеници или учитељи, који су рођене бележили у књиге, прихватили правописну реформу Вука Караџића и глас "х", који је он преузео из дубровачких говора, а други нису признавали то ново слово. Дешавало се и да је неке породице из војних крајина прекрштавала педантна аустроугарска администрација. Исти предак, кујунџија, може да повезује данашње Кујунџиће и Колунџиће, зависно од тога шта је писар сматрао исправним.

Срби први Загрепчани

Први становници Загреба били су православци, открива Вера Станисављевић.

До краја 18. века, средиште главног града Хрватске био је Каптол, центар католичке цркве. Када су његове капије отворене и за световна лица, најпре су дошли трговци Цинцари, који су се касније изјашњавали као Срби. Ширењем града, они су сазидали и прве цркве, а њихово је било главно, и данас елитно, загребачко гробље Мирогој - каже саговорница "Вести".

Највише муке етнологима задају Јовановићи, Ђорђевићи, Петровићи, Поповићи.

За откривање порекла тих (најчешћих српских) презимена потребно је знати и завичај родитеља, имена предака и која им је крсна слава. На пример, неки Ђорђевићи потичу из Шумадије, а други из тзв. Старе Херцеговине, која је до Берлинског конгреса 1878. обухватала и данашња црногорска подручја - Никшић, Бањане, Пиву, Никшић. А крсну славу људи су мењали када другачије нису могли да побегну од Турака. Тако је Петровиће из две нахије везивао Ђурђевдан. Онда би Петровићи из једне нахије променили славу да их Турци не би повезали са рођацима из друге нахије које су из неког разлога прогањали. Слава се мењала и када је тако било практичније. Сезонски радници који нису могли да се окупљају за Петровдан у јулу, у време радова на њиви, нису хтели да изневере свеца, па су почињали да славе Вериге светог Петра у јануару.

Све то отежава рад етнологима - објашњава Ракић.

Главни извор истраживања порекла презимена је педесетак књига Српског етнографског зборника, чије је издавање још у 19. веку покренуо Јован Цвијић. Велики српски географ је саставио и упутства за проучавање становништва, да се од старијих људи и зналаца у селима и варошима испитује порекло сваке породице. Ти подаци су се упоређивали са записима у локалним архивама, црквеним књигама и летописима.

У српском народу има око 50.000 презимена и сва су део његове историје.

15.08.2006.

КОРЕНИ

Југовић

Господин Лазар Југовић из Диленбурга у Немачкој пише нам да би желео да нешто више да сазна о свом пореклу. Рођен је у селу Доња Љубогошта код Пала (Република Српска). Крсна слава ове фамилије је Св. Никола.

У монографији "Сарајевско поље", с почетка претходног века, Доња Љубогошта је била само заселак Пала, да би се касније осамосталила. Из овог времена Југовићи су забележени у селу Речица. Ту је, по предању, био чифлук Југовића који су, иначе, даљом старином, из Бањана, одакле су се овде населили 1837. године. У Речици су постојале две куће Југовића и обе су славиле Св. Николу. Иначе, Југовића "никољштака" (према књизи Ђ. Јањатовића "Презимена Срба у Босни"), крајем 19. века било је на Палама, у Бусновцима (Приједор) и у Мокром (Сарајево), мада их има (не знамо да ли су сродни) и са другим славама: Св. Пантелија - Југовићи код Дубице, Градишке, Прњавора и Санског Моста, Св. Симеон Богопримац (Маглај), Аранђеловдан (Приједор), Ђурђевдан (Сарајево) и Ђурђиц (Маглај).

У Лици је забележено читаво насеље Југовићи у Доњем и Горњем Косињу са 20 кућа. А што се тиче слава, Радека каже да славе Ђурђевдан, Св. Лазара и Св. Николу.

Као што порекло Југовића, после Бањана, иде негде према Црној Гори и губи се у тами векова, тако је и само порекло презимена обавијено мистериозним веловима. Прва асоцијација кад се помену Југовићи је народна песма о Старом Југ-Богдану и његових девет Југовића, те о њиховој херојској и мученичкој смрти у боју против турских освајача, на Косову 1389. године. Код Приштине још постоји место Девет Југовића, али породице Југовић у њему није овде било ни пре ни после Другог светског рата, а још мање у ово наше, данашње време. Но, порекло Југовића је веома старо и заслужује много више простора него што га имамо у овом случају. Господин Југовић може да нам се лично обрати како бисмо се о томе договорили.

Стаматовић

Господин Милентије Стаматовић пише нам из Канаде. Он зна доста о породичном пореклу које води до села Витанац, општина Деспотовац. Од свог деде рођеног 1910. године сазнао је да је родоначелник Стаматовића био дедин прадеда Стамат и да су имали старо презиме Милетић. У околини имају доста сродника са овим презименом и сви славе исту славу – Св. Димитрија, у народу познатом као Митровдан.

Стаматовића има у Црној Гори у Пиперима, у месту Рогами, и познају мушко име Стамат који је и родоначелник овог братства. Међутим, њихова слава је Св. Арханђео Михајло. И други Стаматовићи у малом племену Загарачу у, Катунској нахији, који припадају тзв. Милошевићима, односно групи породица Радмановић–Ђурић–Стаматовић нису нам дали одговор. Стаматовићи којих има и у Љешкопољу и Зети су из пиперског истоименог братства и славе Аранђеловдан.

Слично је и са Милетићима у Горњим Пјешивцима који су пореклом из Залаза у Његушима, а одавде су се исељавали у Србију (не зна се куда тачно) и у Никшићку жупу. Милетићи у Великом Орашју славе Св. Арханђела, а истих има и на Златибору и у Ужичкој Црној Гори, са славама Св. Никола и Св. Јован, а у јасеничким селима Мраморцу, Рајковцу и Тополи су од Сјенице и славе Ђурђевдан.

Тек у области Груже, у Годачици, наилазимо на прави одговор нашем читаоцу. То су Рачићи (Милетићи), пореклом са Косова и славом Св. Димитрије (Митровдан). Родоначелник ових Милетића, именован Милета, доселио се у ове крајеве после Првог српског устанка. Иначе, сродници су са Косовцима у Милаковцу, Карајовићима у Гледићу и Божовићима у Пањевцу. Сви славе исту славу, Св. Димитрија.

На самом Косову Милетића је, до Другог светског рата, према постојећим изворима, било у Великом Алашу (где су забележени још 1840. године као чифчије), затим у Липљану, у Девет Југовића, Коњуху и Слатини код Вучитрна. Сви потичу из локалних миграција, а само у једном случају су колонисти из Топлице у Србији.

Пендић

Из Канаде се јавља и г-ђа Рада Пејовић, рођена Пендић. Како истиче, стални је читалац овог цењеног листа, а посебно јој се допала наша рубрика из које би желела да сазна више о пореклу Пендића, као и о њиховим другим локацијама у бившој Босни и Херцеговини. Крсна слава ове породице је Св. Јован, а потичу из поткозарског села Доња Бистрица, код Приједора.

Признајемо да су нас Пендићи прилично намучили, јер је потрага за њима у БиХ изгледала сасвим узалудно. Сви релевантни извори с почетка 20. и краја 19. века нису их бележили. У некадашњој Височкој нахији Филиповић их налази у Пландишћу, као Пенде и то католике. Пендо је био доводац, а мајка га је довела из Джице у кућу Анте Лозанчића који га је отхранио и евидентно, покатоличио. Значи, на свом путу према западној Босни, Пенде су се покатоличиле, али засигурно знамо да су ишле овим путем. Други пут према Крајини водио је ову фамилију преко Поповог поља у Херцеговини. Тамо су забележени као Пенде-Раџи и то у Пољци, Чваљини и Величанима.

Велику родовску групу пореклом од Озринића-Риђана су Иванишевићи са огранцима: Љепаве, Мостарице, Сетенчићи, Глигићи, Рунде, Пенде у Пољци и Милићи у Величанима и Батинићи и Пенде у Чваљини. Сматрају се једним родом са Вукојевићима, Глушцима, Медарима и Педалима у Седларима у Поповом пољу. У Чваљини се сматрају староседеоцима (слава Св. Никола) и један огранак су са Мићићима. Неки су се иселили у Величане. У Величанима су сродни са Иванишевићима и славе Лучиндан, а пре тога су славили Шћепандан (Св. великомученика Стефана). Дошли су овамо пре 250 година.

И, коначно, ево засигурно директних сродника из правог, првобитног завичаја Пендића - то су Пенде и Пендићи у области Ибра. Обе породице и презимена славе Св. Јована као крсно име. Пенде потичу из Старе Србије, настањене су у селу Бинићу (село под Голијом), а Пендићи, такође у Ибру, живе у Рудном и доселили су се из Бинића. Рудно се налази на раскршћу путева Студеница-Рудно-Биниће. Засеоци су раштркани по пропланцима, а брда су обрасла четинарском шумом и крајолик подсећа помало на Шкотску или Швајцарску. На једном од њих је манастир Никољача, са црквицом посвећеном Св. Илији. У Бинићима је 1994. године било само једно домаћинство Пендића, сродника наше читатељке.

Презиме Пендић је највероватније настало, преко скраћеног Пенда/Пендо, од облика Пендула, а овај од надимка (као што га има и сјајни крагујевачки глумац Љубомир Убавкић) неког далеког претка. Али овде се опет јавља загонетка, сада етимологије, која превазилази обим одговора у новинама: реч пендула је настала од италијанске „papello”, а то је узица, канап, "повлака" (данас "силк") на који се веже удица!

Шево, Шивић

Читатељка НН моли "нешто више" о породицама, односно презименима Шево и Кукољ. Прва је њеног мужа и за њу наводи да се "налазила на тремеђи Босне, Лике и Далмације", а друга је њена (њено девојачко презиме) "из села Врпоље код Книна". Ни речце више, а поготово неки од конкретнијих података које смо тражили ради успешнијег истраживања: крсна слава, завичајно село, неки предак и његова постојбина... Узгред, јер је повод очигледан: молимо читаоце да не избегавају ове податке, а у неким случајевима и да пишу читко, макар и латиницом, а знамо и готицу, ако неко тако воли. Значи, пожељна су најкраћа "питања", па би и одговор могао бити такав, и садржан и прецизан.

Срећом, бар што се тиче Шева, у нашој књизи "Српске породице и презимена" (првој од неколико будућих, ако Бог да, а даће), објавили смо прилог који, сигурни смо, све објашњава о пореклу овог презимена, на основу писама Д. Шивића из Ниша, пореклом из Босанске Крајине, и Гордане Шивић, из Младеновца, који су замолили да разјаснимо шта значи њихово презиме, откуда су њихове породице заиста пореклом, те да ли су у сродству са фамилијом која носи презиме Шево. За друго презиме, Кукољ, молимо мало стрпљења.

Најпре, Шивићи и Шеве су, сматрамо, истог порекла, односно "најближи рођаци", истина, одавно разрођени. Као што смо то већ на неколико места објашњавали, у неким случајевима се на основни облик презимена без наставка ић или евић и других, тај додатак често или произвољно узимао или су га свештеници односно неки чиновници самоиницијативно и самовољно дописивали, сматрајући га исправнијим, односно "српскијим". А било је и примера обрнутог поступка: да су, на пример, Чубриће прозвали Чубрама, Радмиловиће - Радмилима итд, па они то прихватили и задржали.

Шивићи су, међутим, утврдили смо, настали од Шева. Пореклом су као, уосталом и толике друге породице расејане с обе стране Дрине - из Херцеговине.

Презиме Шивић је, дакле, само новија, иако не скорашња, варијанта старог презимена Шево, што се јасно види из примера Шевџа и Шивића из области Унац који славе исту славу, Лучиндан.

Три Шевића - Јован, потпуковник и син му Петар, лајтнант, као и један капетан Живан - спомињу се (у документима којима се послужио Милош Црњански, пишући своје славне "Сеобе") међу организаторима пресељења Срба граничара у Русију, средином 18. века. Штавише, Јован Шевић је био и оснивач колоније Славјано-Србија у данашњој Украјини (друга таква колонија била је Нова Србија). За ове Шевиће се зна да су били угледна властелинска породица која се у Угарску доселила још у 16. веку, али то опет не искључује могућност да су пореклом из динарског подручја.

Према подацима за Шајкашку, Шевићи су забележени у Каћу, 1779, Жабљу 1971, Вилову 1828, Мољу, 1856, а у Банатском Бечеју 1801. године, као и у Госпођинцима 1773. године, док су у истом селу 1916. писани као Шевин(и). У Босни су крајем 19. века Шеве, са славом Св. Лука, забележени у "протопрезвителијатима" Унац, Петровац, Бања Лука, Крупа и Ливно, а са славама Св. Никола и Св. Пантелија у околини Санског Моста. У исто време су постојале фамилије Шевића, са славама Ђурђевдан и Лучиндан у Бихаћу, а само Лучиндан код Дубице, Приједора, Градишке и Санског Моста. Код Крупе има и „лучинштака" и „ми(х)ољштака".

У некадашњој личко-крбавској жупанији многобројна фамилија Шево забележена је у време Првог светског рата у Дреновцу код Срба, док се у Радекином „Карловачком владичанству" наводе Шевићи у Лици, али без ознаке места, са славом Јовањдан.

У „Лексику презимена СР Хрватске" (1976), породице Шево су евидентирани према пописима становништва у општинама Бели Манастир, Бенковац, Винковци, Вис, Глина, Грубишно Поље, Загреб, Задар, Книн, Корчула, Нашице, Осијек и Сплит, а Шевић у селима односно општинским местима Винковци, Вировитица, Вуковар, Госпић, Грубишно Поље, Доњи Михољцац, Ђаково, Нашице, Славонска Пожега, Славонски Брод, Сплит, Ђаково, те на Вису и у Загребу.

Основно презиме, Шево могло је лако настати од надимка неког далеког претка. У „Рјечнику хрватског или српског језика" (ЈАЗУ), тврди се да је то име дошло према облику „шевел", као надимку човека који је „шеваст", тј. хром, шепав, па се јавља и презиме Шевел (у дубровачком залеђу и Подгори, код Макарске).

И ово потврђује нашу претпоставку да су Шеве у „џемату (Х)Рџсно", у западној Херцеговини, где су најраније забележени, првобитно били Срби, јер је у овим крајевима некад преовладало српско становништво, наравно временом покатоличено и похрваћено. То, уосталом, изричито тврди Јевто Дедијер. Он наводи да су преци Шева у Рџсном „пре 250 година" - у односу на време његових истраживања (1899-1909, дакле пре неких 350 година, у односу на данашње време) - као раније православни Срби славили Ђурђевдан (а славе се, знамо, понекад и мењају), добили пред Турцима из Ти(х)аљине, најпре у Бројно, где су неки и остали (и тамо их је такође, тада, још било), а остали у првој половини прошлог века прешли у Рџсно.

Бисерко, али и Бисери

Многим читаоцима је загонетна националност фамилије Бисерко. Сигурни смо да ћемо њихову знатижељу задовољити наводом из књиге "Книнска Крајина" проте Саве Накићеновића (Книн, 1990), према рукопису завршеном око Првог светског рата, који наводи да у селу Книнско Поље, поред још двадесетак других српских породица, живи и шест домаћинстава са презименом Бисерко. "Славе Врачевдан. Приповиједа се да су на позив Турака 1522. из Босне, кад и Рашковићи, овамо сашли, те да су и ватру још неугашену нашли. Први су дошли и бољу земљу, и положај узели" - наводи прота Накићеновић.

Године 1976, у истом селу, које је и у време Накићеновићевог боравка било, заправо, предграђе Книна, живело је 36 особа фамилије Бисерко, у осам кућа. Немамо података да ли су до данас задржале православу веру и српску националност и како су, и да ли су, уопште, преживеле, драматична збивања и трагедије деведесетих године прошлог века.

Занимљиво је да су од назива овог скупогеног "плода" посебне врсте шкољке (од турцизма „büsre"), постала и презимена: Бисер, Бисерић и Бисерчић!

Вртикапа

Љ. Вртикапа из Београда, желела би да сазна нешто о свом пореклу. Каже да су из Лике, али више од тога не зна.

У свим, нама расположивим, монографијама о Лици нисмо пронашли Вртикапе. Вероватно да су још Друго светског рата ишчезли са тих простора. У "Лексику презимена СР Хрватске" налазе се забележени само у Дубровнику.

У Херцеговини их је забележио Ј. Дедијер у селу Ивици, као Вртикапе (Ђулабије, према "ђулав", тј. "ђулах", капа, и Калајџићи), са славом Ђурђевдан. Род су са Лучићима и Ненковцима (изумрла муслиманска породица).

М. Филиповић их је нашао у Височкој нахији у селу Копчанима и забележио да је њихов предак досељен овде из Ивице у другој половини 19. века, а да је старином из Љубиња. Слава, такође, Ђурђевдан.

На Косову су Вртикапе настањене као колонисти из Лике после Првог светског рата у село Мираш. Слава: Ђурђевдан.

19.08.2006

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Изгледа да ћемо ово извињење морати још дуго да понављамо: наши етнологзи никако не успевају да држе корак са жељама читалаца. Наиме, сваке недеље стиже много више писама, у неким се тражи објашњење и за два и три презимена, него што они успевају да сачине одговоре. Односно, не могу сви одговори да стану на ову једну страну, јер би била грехота сакатити их да би их евентуално било више.

Зато вас поново молимо за стрпљење. Сви ће доћи на ред и по реду како писма пристижу.

Не замерите такође што поново подсећамо да је пожељно да нам саопштите што више расположивих података, укључујући крсну славу, и опет - да писма буду читко написана.

Милашиновић

Прошлог уторка, најављујући овај текст, навели смо да нам је читалац Горан Милашиновић, из Вајтерштата, писао да је родом из Буковице, а то значи из Дробњака.

Почетком прошлог века, Светозар Томић, и сам Дробњак, овако је дословно писао: "Дробњак је племе херцеговачко. Оно је од последњег српско-турског рата, и Берлинског мировног конгреса, 1878, цело припало под Црну Гору. Налази се на североисточној страни Херцеговине..."

О настанку и значењу сâмог назива Дробњак има неколико не сасвим подударних племенских предања која се, у суштини, свде на то да су, по једнима, негде око половине или крајем 16. столећа, Дробњаци "разбили" турску војску и том приликом њиховом паши "разбучили дроб", а по другима то се десило кад је вештији борац од новонасељених пробурасио противника из стариначког племена Кричак тако да му је испала утроба. И отада се тај крај назове Дробњак. Неколико учених људи је настојало да конкретније расветли тај догађај, али се и њихова тумачења и објашњења разликују. Битно је, међутим, да дубровачки архивски подаци спомињу племе "Дробњак на Дурмитору" од 1354. а Дробњаке као "поноснике" њихове робе још и крајем 15. века. Име је, дакле, настало знатно раније и оваква његова "народна етимологија" није без основа, само што је накнадно митологизована везивањем за један историјски догађај.

Иначе, Милашиновићи су, поред Вуковића–Мољевића, Курепа и Џукића, једно од четири најстарија дробњачка братства који су се овамо населили из Бањана "једну зиму раније од осталих". Томић о томе пише: "Прича се да је цео Дробњак с огњишта ове четири куће ватру пропирио." Њихови потомци се тиме поносе, па кад им неки од каснијих насељеника - а то су сва остала добњачка братства и фамилије - примети да не знају своје порекло, само им спомену ту непорециву чињеницу. Иначе, "традиција је у томе српском крају врло жива. Можда се нигде тако стари српски обичаји, патријархални живот, племенске особине и уопште особине српскога народа нису у целости очувале као ту. Све је то пâс пâсу (с генерације на генерацију) у лепим причама, досеткама, песмама, загонеткама, обичајима предавао."

Дробњачки Милашиновићи, с "применком" Плетивине, нису се, међутим, истицали прираштајем. У другој половини 18. века породица је била спала само на једно домаћинство, али су зато били изузетно покретљиви.

До новијег времена осим презимена Милашиновић, евидентирана су и презимена Милашин и Милаш, било у херцеговском крају, Боки, Херцеговини, Босни, или на просторима данашње Хрватске, Војводине и Србије.

Јасно је да су сва три облика настала или од најједноставнијег, Милаш, првобитно личног имена претка, или скраћивањем, одбавивањем наставка ин или овић, односно, продужавана тим наставком. У нашим крајевима су установљена оба начина мењања презимена насталог од мушког имена Милашин. Први спомен овог имена је сачуван у дубровачком архиву, у једној тужби из 1449. године неког Милашина Ђурашевића, а име Милаш касније, 1455, у области Бранковића (од турског освајања "Вилајети Влк" или, касније, Вучитрнски или Приштински санџак), што наравно не значи да није и раније коришћен. На пример, у дечанској хрисовуљи, из прве половине 14. века се не спомиње, али постоји готово истоветно Милачин (што је можда и писарска омашка), а врло је често оно основно – Милаш.

Без конкретнијих историјских података, можемо само бирати (нај)вероватнију могућност. Утолико мање смисла има питање где су (све) настајали ови облици презимена очито истог основа. Можда и на разним странама, независно, а можда и на једном. Подаци о крсној слави, односно славама, не могу нам у овом нимало помоћи, јер су се оне, како смо то већ спомињали, не тако ретко мењале. Поготово би то могао бити случај стапањем у целину дробњачког племена када је "био ред" да се прихвати слављење Светог Ђорђа као заједничког крсног

имена, а стара слава остане као "прислужба". Истина, и од ове праксе је било одступања. Управо су Милашиновићи, изгледа, поступили, обрнуто, тј. као најстарије братство, задржали су свог Св. Арханђела Михаила, а општедобрњачки узели за преславу.

Због тога, на пример, Милашиновићи у Босни, славе Св. Василија Великог, Св. Ђорђа, Михољдан и Аранђеловдан, Милаши - Св. Архиђакона Стефана, а Милашини само Св. Николу. У Боки се презивају само Милашиновићи, али једни славе Никољдан, а други Св. Стефана. На простору Карловачког владичанства (а то су Лика и околне мање области), забележени су такође само Милашиновићи, али са три разна крсна имена - Св. Игњатије, Лазарева Субота и Св. Никола. На овом простору, до прошлих 70-их година, додуше без ознаке националности и вере, забележени су и Милашиновићи у 30 општина (најбројнији у осам села општине Глина, а седам у општини Новска), Милашевићи у девет, Милашини у осам, Милашинчићи у седам, Милашићи у шест (у Далмацији, на острвима и у Истри), а у по једној општини Милашинић и Милаши (у Дубровнику!). Кад се боље загледа карта, види се да је то највећим делом простор некадашње Војне Границе, целе Барање или млетачких граничних посада, у који су се, из невоље, насељавали управо Срби из Босне, Херцеговине, Боке и Црне Горе, али и из јужнијих крајева. И не треба да нас изненади да су, тако, и Милашиновићи и Милашини и Милашићи и Милашиновићи стигли и до већ спомињане Шајкашке у Бачкој (на ушћу Тисе у Дунав). Али, морамо то рећи, искрено нас је задивио податак да је један Милашиновић, који је припадао огранку са славом Св. Стефан, што се из херцеговачког села Нецвијеће (код Требиња) нашелто у Игало крајем 17. века са тврдошким владиком Саватијем Љубибратићем, сто година касније, кад је Бока била под влашћу Хабзбурга - "први развио аустријску заставу на ријеци Мисисипи".

Ступић

Г-ђа Драгица Ступић из немачког града Шванберга пита нас о пореклу фамилије свог супруга. Према ономе што знају из породичног предања, потичу са тромеђе Србије, Црне Горе и Босне. Ту су се доселили однекуд из Црне Горе. Првобитно презиме им је било Кршикапе, а породична слава, "и то непромењена" – пише нам Драгица – Ђурђевдан.

На споменутој тромеђи, у Вишеградском Старом Влаху, заиста постоји фамилија са презименом Ступић, односно Стикић, у некадашњем насељу Бјелушине, сада познатијем по једном ранијем свом засеоку који је постао сел (у равници уз пут Вишеград-Увац) - Штрпцима. Ступићи су овде део шире фамилије Стикића која се населила пре два и по века из околине Пријепоља. Добили су име по претку који је "имао главу велику као ступа". Сродници су им и Шијаковићи, један огранак Стикића који се био одселио у Србију, а потом вратио у Бован и Бјелушине, у Стари Влах. Сви они славе Св. Николу. Међутим, фамилија у коју је удата наша читатељка потиче старином од Кршикапа, што је још један огранак никшићких Стикића који су били устаници и хајдуци, а пошто су се дуже задржали у племену Дробњак у Старој Херцеговини (данас у границама Црне Горе), они су стару славу Св. Луку променили у Ђурђевдан, како би замели траг пред прогонима и са турске, а често и са српске стране. За Кршикапе се вели да су били силни јунаци и непокорни свакој власти, па и књажевској у Црној Гори, пред чијим перјаницима су бежали и у Босну. Тамо их има и са славом Ђурђевдан и Никољдан у околини Вишеграда, у споменутом Штрпцима, и око Власенице.

Међутим, ово је само део одговора, јер нам простор дневних новина не дозвољава шире објашњење. За више, и квалитетније, податке, обратите нам се електронском поштом како бисмо вам дали исцрпнији одговор.

Тешић

Из Виндзора у Канади, г-ђа Јелена Матић се интересује за порекло свог девојачког презимена Тешић. Износи низ података који су нам били од драгоцене помоћи. Деда Радо Тешић рођен је 1906. године на обронцима Мајевице, у селу Цвиљевина, свега шест километара од Тузле. Сада је то, вероватно, њено предграђе. У истом месту је рођен и њен отац Чедомир 1928. године. Према породичном предању које је чула од деде, они потичу од двојице браће, Симеуна и Теше, који су се овде однекуд доселили. Једино се зна да је крсно име породице Тешић Аранђеловдан.

Према Ђ. Јањатовићу, међу презименима у Босни с краја 19. века, Тешића са славом Аранђеловдан има у Лијешњу (Сребреница), Новом Граду (Дервента) и Санском Мосту, док су они са другим бројним славама распрострањени по читавој источној, северној и западној Босни или Босанској Крајини. Пошто један од највећих ауторитета о пореклу становништва Босне В. Скорић сматра да се и према крсној слави могу идентификовати ранији завичаји досељеног становништва, проверили смо да ли су Тешићи "аранђеловштаци" из племена која традиционално славе ову славу: Братоножића, Пипера или Васојевића, али нисмо их пронашли међу њима.

Њихове могуће сроднике по презимену и слави тражили смо и пронашли у области ваљевске Тамнаве, Колубаре и Подгорине. У Тамнави су у селу Тврдојевац насељени после 1827. године, као довоци из оближњег Трлића и славе Аранђеловдан. У селу Дивци, поред друма Ваљево–Обреновац, у Подгорини су Тешићи из Јакља у области Ужица са славом Аранђеловдан. У монографији о ужичкомј крају пронашли смо Тешиће (и Ђокиће) само у селу Глумач, али у 28 домаћинстава и са славом Никољдан. Међутим, због предања да су сви они потомци два брата Тешана Дивца и Симеуна који су дошли из села Дивца код Колашина, склони смо да сматрамо да смо на трагу Тешићима. У многим селима Колубаре и Подгорине, око Бајине Баште (некадашња Соколска нахија), постоји презиме Тешић и сви потичу из разних места у околини Ужица и Полимља. Тако су у Драчићу (Подгорина), Тешићи са славом Мратиндан после Кочине крајине досељени из Бабина у Полимљу. А у селу Робајама су из села Љутића у Полимљу, али са славом Св. Ђурђе. Предак Јанко Маџун (добио надимак од Турака, у значењу сиромас), доселио се овде у време Кочине крајине. По нашем мишљењу, што треба поткрепити још бројним истраживањима и чињеницама из архива, Тешићи су свакако из Полимља и Потарја, а чињеница да су се нашли на Мокрој Гори, Обајгори и околини Ужица, говори нам да су били немирног духа и да су били хајдуци. Наиме у споменуте крајеве (уз Дрину) или су прогањани као хајдуци са читавим породицама, или су се сами скривали у густим шумама уз реку, да би могли, по потреби, да прелазе са обале на обалу. На овакве породице и локације и до сада смо наилазили у својим истраживањима порекла породица и презимена. Што се пак славе тиче, она се код Тешића, како би се замео траг онима који су их прогнали, изгледа, мењала радије него презиме. О овом презимену се заиста може написати читава књига, али због ограниченог простора, засада толико нашој цењеној читатељки. Уколико жели више може да нам се јави на наш е-маил познат редакцији "Вести".

Кантор/Кантар

Г. Јанко Кантор из Аустралије пише да су и отац Будислав и деда Јован рођени у Горњој Врховини (Оточац), у селу познатом и као Црна Власт, како су га, наводно прозвали "у време Марије Терезије", док му је мајка Зорка рођена у породици Влајисављевић из Рудопоља. Кантора, по његовом сазнању, има и на Банији, у Босни и Америци. У Аустралији је са тим презименом само један Србин, његов сусед, а остали су муслимани и "Шиптари" (исправније је "Шћип'тари", којих је 19). Не каже наш цењени читалац - али претпостављамо - да је ове податке нашао у телефонском именику!?

Према "Лексику презимена СР Хрватске", презимена Кантор и Кантар се преплићу и изједначавају, односно мешају. Стога смо, да бисмо били сасвим сигурни у изворно порекло презимена, консултовали, поред српских и један хрватски извор. Наиме, Стј. Павичић, у раду о становништву Лике, спомиње само Кантаре, а тако и Рад. Грујић у "Племенском рјечнику личко–крбавске жупаније" и М. Радека у попису православних породица Карловачког владичанства, наводећи да славе Јовањдан и Лучиндан.

У "Лексику" - који упућује: "Кантара (види и Кантора)" - до 1976. године односно сигурно и касније, бар до "Бљеска" и "Олује", оба презимена је било у општинама (у селима и самим градским насељима) Бели Манастир, Бјеловар, Винковци, Вуковар, Грачац, Доњи Лапац, Загреб, Книн, Нова Градишка, Осиек и Славонска Пожега. У "личко-крбавској жупанији", Кантари су на почетку Првог светског били насељени у највећем броју у местима Врховине, Добросело, Дољане (Лапац), Доњи Лапац, Решетар (Личко Петрово Село), и Заклопац (Срб).

У пописима православних парохијана крајем 19. века у Босни, Кантара је било у више места и са обе славе које спомиње и Радека у Лици (наш читалац није дао податак о крсној слави своје породице!?): Св. Јован Крститељ и Св. Лука. "Јовањштаци" су Кантари у Агићима и Пољавницама (Дубица), Бихаћу, Хргару и Хадровцима код Санског Моста, а "лучинштаци" у Љубији и Бусновцима (код Приједора), у Крупи и Старом Мајдану (код Санског Моста).

Као што смо то већ објашњавали у неким другим случајевима, до ових измењених односно замењених облика, долазило је непажњом писара или других особа вероватно слабих у знању српског језика који, можда, нису могли ни да претпоставе да неко има презиме по справи за мерење, а не као певач у католичкој цркви.

27.09.2006.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Увелико је лето, али нам писма стижу готово исто као и пред почетак одмора. Морамо, међутим, да вам се пожалимо: упркос понављаној молби да је пожељно, да баш не кажемо неопходно, да писма садрже што више података о презимену породице чије би порекло требало да објасне наши етнологи, и даље добијамо молбе чак и без најосновнијих чињеница. Жао нам је, али читаоци који се не придржавају тог услова сами себи ускраћују одговор стручњака.

То важи и за оне који су се јавили међу првима, а поготово за оне који и поред упозорења наводе само своје презиме, као господин Меселџија из Манхајма.

Ево и поруке етнолога који су вам на располагању:

Драги читаоци рубрике "Корени",

Молимо вас још једном за стрпљење у ишчекивању наших одговора на ваша питања о пореклу породица и презимена која су део вашег личног идентитета, али и више од тога - историја нашег, српског народа. Да бисмо дошли до података о сваком презимену, треба да прегледамо бар педесетак монографија, речника, лексикона и сличних публикација, а и других извора. Још једном вас молимо и за тачност у изношењу података. Неким читаоцима ("питаоцима") не можемо да одговоримо, јер су дали непотпуне податке или нас оставили без своје адресе. Вашу адресу нећемо никако користити у друге сврхе (за приватне контакте), осим у стручне и научне - за "мапу" распрострањености српских породица и презимена у нашој дијаспори, "Српској Расељени", како се изрази један песник, јер је све то наша, српска савремена историја, "Етнологија Српства и Јужних Словена". Неки веома штуро и кратко дају податке, а некад не напишу ни где сада живе, у ком месту, ближем већем граду и нарочито држави света, а нас посебно интересује и од ког времена су исељени из своје домовине.

Дакле, молимо г. В. Солдата, г-ђу С. Радојичин-Лајтер да нам кажу где сада живе, г. Боба Николића, Ј. Ђорђевић из Немачке, г-ђу Данку из Швајцарске (девојачко Говорчин, њу и да нам каже прави завичај, осим ако јој и деда није рођени Новосађанин), да напишу коју славу славе породице за чије се порекло интересују. Срби су посебни по крсној слави не само на Балкану, него и свуда у свету. Податке о крсном имену нису дали ни М. Топаловић и Пуровић (и за Пузовиће). Г-ђа Г. Папић нема податак о месту и држави у којој живи, као и слави девојачког презимена чије порекло тражи. Г. Б. Берар нам је накнадно послао податак о слави своје породице, али није рекао из ког је места, већ само - Банат. Послао је коверат са адресом, пошто је на одмору. Редакција није предвидела приватне одговоре, па г. Берара молимо да се стрпи. Кад се врати са одмора стићи ће и одговор преко "Вести". Приватни одговори нису искључени, али само према претходном договору. Г. Павловићу из Франкфурта захваљујемо на веома исцрпном и лепом писму, али недостаје крсна слава фамилије.

Молимо вас још, кад пишете латинични текст, одговарајућим запетама и квачицама означите одговарајућа слова, да се зна која су ћ, ч, ш и ж. Уосталом, можда је неким промакао текст о нама и нашем послу, објављен у "Вестима" у суботу, 10. јуна, па их позивамо да га пронађу и обавесте се, односно подсети шта је све потребно да бисмо могли да саставимо одговор.

Лакушић

Г-ђа Даниела Оташевић, из Дуизбурга, обраћа нам се молбом да јој објаснимо порекло не само њеног девојачког презимена Лекић, већ и неколико других: другог дединог презимена, Марковић, раније Кнежевић, девојачког презимена њене бабе, Лакушић, и наравно њеног садашњег, односно презимена њеног свекра и супруга - Оташевић. Данас дајемо прилог о "најизазовнијем" у овом низу, а остала ће доћи на ред, касније, а може и да нам се јави на мејл адресу (rdg_vst@EUnet.yu).

Лакушићи су, као што то и читатељка наводи, фамилија из племена Васојевића, са славом Аранђеловдан. Припадају братственичкој групи Новаковића, која се "као гранати стуб, поред стуба Рајевића, одваја на истом стаблу васојевићког племена". Трећа група су Миомановићи. Наиме, први предак од кога су се, пре 15. века, народили сви Васојевићи, био је Васоје, немањићи великаш, кнез или војвода, са Косова. Предање казује да је Вукан Немањић имао сина Костадина, а он Васоја, Васоје Стефана, Стефан опет Костадина, а Костадин Васа, који се селио у данашњу Лијеву Ријеку. Ту је, наводно, имао презиме Васојевић као породично. Он је имао три сина: Раја (име се изговарало и као Ра'о), Новака и Мија, односно Миомана. Новак је, пак, имао синове: Никеча, Речка, Вуксана и, по једној од верзија, Вујицу. Од ове браће је никло неколико фамилија. Од Маринка Никечева - Миликићи, са огранцима Томовићи, Радевићи с Ђекићима, Мујовићи, Кићовићи и Лакушићи. Од Богдана Никечева - Рачићи, са огранцима Јелићи и Вуковићи, Асановићи, Боричићи, Љубићи с Николићима и Мишовићима,

Пантовићи, Зековићи и Радуновићи (Радоњићи, Малевцићи и Ивановићи). Од Вуксана - Дујовићи с Марнићима, Бакићи и Прелићи. Од Речка - Драговићи, Ђулафићи, Мимовићи, Ацићи и Бабовићи (са огранцима Цакићи, Вуковићи, Дуровићи, Радојевићи, Лаковићи, који су раније заједно називани Бурдуци).

За друге фамилије, једно предање тврди да су такође од Никеча, а по другом од споменутог Вујице (који би био не син него унук Никечов). То су Оровићи, Кочановићи, Салевићи (са огранцима Бандовићи, Радојевићи, Радосављевићи, Вукадиновићи, Митровићи, Ђековићи, Матовићи и још мањи огранак Зујовићи). До времена између два светска рата, држало се да се од Васа народило 15 до 17 генерација (пасовâ) Новаковића. По општем, и бар у том податку, јединственом предању ових братстава, сви Новаковићи и Рајевићи воде порекло из села Ножица у предеоној целини Лијева Ријека, који су се одатле, на рачун слабијих племена, ширили даље.

Што се Лакушића тиче, њихово презиме је, свакако, настало по претку Лаку (Лаки) кога су звали Лакуш. Иначе, у њиховом братству, у Љеваји, више предака се истицало храброшћу и јуначким делима, тј., по речима Р. Вешовића, "њихови стари су били четници и јунаци". Посебно се, у 19. веку, спомињу Иван и Никола, који су водили чете по Новопазарском санџаку и Босни и чак до Србије, па су опевани и као осветници.

Кецман

Г. Милан Кецман пише из Париза да су Кецмани Срби, да славе "Светог Враталомија" и да их "највише има у Босни, у околини Дрвара и Босанског Петровца". Не пише, међутим, из ког је он места, односно краја, па можемо да му одговоримо само уопштено.

А то и није тако тешко, јер је то јединствено презиме низа породица које славе искључиво овог светитеља, Св. Вартоломеја. Наш народ му је, ваљда "да не ломи језик", променио име и заменом гласова начинио је асоцијативни појам који значи "ломиврат". Тако је Христов апостол Бар Толмајев, син Толмаја, чије се име тумачило и као "борбени син", касније изговаран као Вартоломеос, постао некакво митско биће "Вратоломија", односно "Вратолома" коме се, по правилу, и не додаје епитет свети, а чији дан подразумева разне обичаје засноване на веровањима која немају везе са хришћанством.

Ипак, иако се пореклом ове фамилије неуобичајеног презимена, Кецмана, од којег од почетка прошлог столећа настају и Кецмановићи, бавило неколико аутора, тешко је рећи да се много шта зна као сигурно.

Загонетан је, заправо, и сам наставак "ман", који срећемо и у неким другим речима, именима, односно презименима: Вукоман, Караман, Радоман, Тороман, Шикман, Шишман, Радоман... Према тумачењу П. Скока у "Етимологијском рјечнику хрватског или српског језика", требало би да је тај наставак "сложен антропонимички суфикс за мушка лица, настао од хипокористика праславенских двочланих личних имена са завршетком на 'мир'". Тако је од имена Радомира настало презиме Радман, од Вук(о)мира - Вукман. Али, то не изгледа као потпуно објашњење, поготово што се овај угледни лингвиста не узима у обзир и нека претходно споменута презимена која нису настала од личних имена.

Од више тумачења порекла Кецмана нама је најверљивије да су они, заправо, потомци Саса, рудара које су унајмљивали владари немањићке државе, а који су из Саксоније прво стигли у ердељске руднике у Влашкој. По другом објашњењу, Немањићи су их тражили не само као рударе, већ и као стручњаке за ковање сабљи, копаља, буздована и панцирне одеће за оклопнике и коњанике. Из овог или оног разлога, из Влашке и Чешке, као и релативно блиске Шлеске, стигло је неколико десетина фамилија Кецмана.

Кецмани се, иначе, први пут спомињу крајем 14. века у повељи Вука Бранковића, "господара Косова и Дренице".

Доласком Турака на Балканско полуострво, у Србију и подручје рашко-немањићке државе, Кецмани се повлаче према западу, тако да их је, до миграција након Првог и Другог светског рата, највише било само на простору Босанске Крајине, у Поуњу, у Босанској Крупи, у Великом Балићу, Бањанима, Доброселу, Дринићу (код Петровца), у Мразовини (сви пореклом из Бјелајског Поља), Поченику и Лохову, у области у Беглушцима, Двору, Трњинића Бријегу, Трубару и Шиновљанима, у Бјелајском Пољу, у Суваји, Петровцу (из Дринића), Буковачи, у Бусијама (из Крње Јеле 1907. године), Бравску, Капљуву и Јањилима, као и, бар крајем 19. века, и у Рајновцима код Кулен Вакуфа и у Приједору.

Неки од њих су "прешли" у Прошиће, Никиће, Драгиће, Трикиће, Материће и Тубине, али су, осим неколико изузетака, наставили да славе Светог Вартоломеја.

О презимену и фамилији Кецман мораће се написати посебна, не мала књига. Случајно је првопотписани аутор ових прилога унук једне "Кецмануше" (како се то говори око Петровца) из Дринића, а Предраг Кецман, син

колонизованих у Срем, начинио је посебан сајт, па се за детаљније податке треба обратити не само на нашу адресу, већ и овом младом, али вредном истраживачу.

Нема их само на поларном леду

Истраживач Предраг Кеџман је установио да су се Кеџмани до 90-их година 20. века "селили унутар Југославије економским миграцијама" и да је много Кеџмана расуто по територији старе Југославије (СФРЈ). По њему, највећа селидба је уследила 1995. године, кад су "ушаше и балије терале све пред собом". Те 1995, доста Кеџмана је нестало без трага:

"Данашња ситуација са Кеџманима је врло интересантна. Има нас на буквално сваком континенту, осим на Арктику и Антарктику (или је боље да кажем да нисам чуо да и тамо постоји неки Кеџман)... Кеџмана највише има у Босни, и то у Бањалуци, Приједору, Дрвару, Петровцу, Бихаћу, Сарајеву, Дервенти, Брчком, Добоју ... затим у Србији, и то највише у Војводини (Нова Пазова, Зрењанин, Елемир, Бачка Паланка, Сомбор и наравно околна места ових градића), Београду (Нови Београд, Баново брдо, Земун...), Косову (добровољци краљеве војске су добили земљу на Косову после Првог светског рата). Кеџмана има у Хрватској (Загреб, Пула, Сплит) и Словенији (Љубљана, Марибор)."

На крају се закључује: "Свакако је најинтересантнија ситуација са емиграцијом. Има нас свуда, али буквално свуда, као последица задњег рата, мада има и оних чији су преци почетком 20. века отишли 'трбухом за крухом' у Канаду (Кичнер, Торонто, Лондон, Ванкувер), Америку (Чикаго, Њујорк, Бојси, Лос Анђелес, Сан Дијео, Остин, Феникс), Аустралију (Сиднеј, Аделејд), Нови Зеланд (Оукленд), те Јоханезбург у Јужноафричкој Републици ..."

Одговор г. Илији Вранковићу

"Бог Ти помога, вав'јек и вијека", поштовани Илија" – да одвратимо на твој народски, српски и 'ришћански, поздрав, онако како се то у вашем крају говори. Захваљујемо се на лепом писму, мада нам је неугодно, бојимо се да нисмо достојни речи да нас је "сам Бог посла", да бисмо Вам помогли у трагању за породичним коренима, пошто сте се, како Ви кажете, дуже времена мучили, грабили и копали за њима. Иако Ви нисте успели да с нама успоставите електронски контакт, ми ћемо се јавити са опширнијим објашњењем.

Ево, и да се извинимо што је онај век у којем су Вранковићи забележени у Шајкашкој написан као 13, што је омашка уредника који је тако преиначио нашу ознаку римским бројевима (XVIII). То се види већ из следеће реченице ("у Чуругу од 1753."). Остало следи у скором електронском одговору.

12.10.2006.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (2)

Молим, замените уводни текст. С обзиром да је овај краткааак, можда га треба свести у оквир само на првом ступцу? Хвала!:

Поштовани читаоци, хвала. Нова пошилџка писама "испуњава услове", како су наши етнолози замолили прошлог уторка. Али, и овог пута моле за још једну дозу стрпљења, јер су на великој муци - између "Сциле и Харибде": на једној страни да понуде одговоре на што већи број писама, на другој да њихова стручна објашњења буду што потпунија, а то тражи простор. То је разлог што на овој страни доносимо некад само три њихова одговора, најчешће четири, а ретко да их буде и пет.

Старац

Из Торонта (Канада), пише нам г-ђа Душанка Старац-Асић (или Ашић, можда и Ајић - није сасвим читко, а сва три презимена постоје), родом из Новог Карловца, некадашњих "Саса", у Срему, интересује се за девојачко презиме Старац. О свом пореклу, нажалост, не зна готово ништа, јер јој је отац умро пре него што се родила, а стричеви, млађи од њега, нису памтили породично предање. У селу их, међутим, називају и Чарапићи односно Вој(и)ни, према претку Воји Чарапићу који је бежећи од Турака "дошао из Србије". У селу су га примили "старица и старац", од којих је "наследио малу кућу, те у знак захвалности узео презиме Старац". Читатељка не зна да ли су ови стари били Срби, односно православни, као ни коју су крсну славу славили њени преци Чарапићи.

Ипак, и из овако оскудних података, усуђујемо се да изнесемо неколико поставки могућег решења њеног порекла. Немамо податке за Срем, али су породице с презименом Старац забележене у блиској Шајкашкој, на простору између леве обале Дунава и ушћа Тисе: 1755. у Чуругу, а 1794. у Ботошу. Постоји и презиме Стараш, што сматрамо писарском омашком, у Шанцу, затим Старачки у Старом Бечеју, а Старчеви у Госпођинцима, Надаљу, Турији, Шајкашу и Шанцу Ковилском. Знајући за народску праксу скраћивања презимена и административно изостављање наставка ић, односно преиначавање у породични надимак, сигурни смо да су сви ови облици настали од презимена Старчевић. Зна се да су се те фамилије, као и бројне друге, од почетка до друге половине 18. века, насељавале из западних крајева - Лике, Баније, са Кордуна и из Далмације. Посебно, између 1776. и 1885, кад је у Сасе, Белегиш и Сурдук дошло 365 фамилија са 3.192 "душе", од којих је 159 припадало свештеничким породицама. Врло је могуће да се управо и на њих односи оцена граничарског службеника коју преводимо с немачког да је то "изузетно диваљ и непокоран елемент"!

О Старчевићима сад не можемо опширније писати јер је то велики број фамилија српског порекла које су кренуле од Пљеваља, преко Босне до Поуња, па споменутих крајева ускочких посада и Војне границе. Док су у старом завичају славили Св. Луку, у међувремену су мењали крсна имена и тако овде славили Јовањдан, Аранђеловдан и Никољдан, а неки су се покатоличили и денационализовали, и изјашњавали се као припадници етничке групе Буњевци, односно потпуно кроатизовали.

Чарапић

Чарапићи су, пак, такође знаменита српска фамилија. Пореклом су Куча, по једном предању од братства Дрекаловића, а по другом од босанских Милошевића које су сматрали "Новљанима" (од њих је и већи број дробњачких братстава). У сваком случају, били су имућни и јаки док их Турци, негде пре три века, нису "узели на зуб". Наиме, према једној пресуди турског кадије морали су за убијено пашино псето да плате казну од "500 гроша" које су, уместо у кеси, предали "у чарапи", па их отад Турци презову Чарапићи. Увиђајући да се ипак морају исељавати, крену ка Србији. Успут се једна грана задржи на Старом Влаху и ту од њих постану Станишићи, друга сиђе низ Дрину до Мачве у село Ноћај - од њих је по предању био велики јунак из Првог устанка Стојан Чупић, трећа остане на Руднику, у селу Ракова, а четврта дође до Београда, у село Бели Поток.

У време Кочине крајине (1787-88), један од двојице браће, Васа, јави се као фрајкор (добровољац), а у Првом српском устанку постао један од највиђенијих војвода. 1804. године се преселе у Рипањ, али су остали без потомства, па презиме преузме један домазет Николић, који је као слуга дошао од Трстеника. Сви су славили Ђурђевдан осим овог призећеног, који је задржао своју славу, Ђурђиц. У завичају, у Кучима, остане само једно задружно домаћинство, у селу Убалац.

По свему судећи, у Срем је прешла једна од породица из Мачве, али је тешко утврдити у којем од таласа миграција, после 1739. или у време споменутог аустро-турског рата крајем 80-их година, или након слома Првог

устанка, 1813. У сваком случају, били су борбени и угледни људи, па један од њих, Воја, би радо прихваћен у породицу која је већ имала краћи облик презимена Старчевић - Старац. Нека онда, као лепо предање, остане да је то била породица двоје старих људи.

Кандић

Из Швајцарске (не наводећи адресу), јавља се инж. Драгослав М. Кандић, родом из засеока Ђерен, крај Ниша, који слави Св. Луку. Наводи да су се ту доселили 1903, из места Крстац у Сјеници, а бележи и имена предака, све до чукундеда. Интересује га одакле су дошли у Сјеницу и да ли су у неком сродству са фамилијама сличних презимена: Кадић, Кондић и Кодић. Каже да "крај Мостара у Босни" има село у коме се сви презивају Кандић.

Да почнемо "од краја". Кандића заиста има "крај Мостара", у селу Међине, у Мостарском Блату (у Херцеговини), али им се не зна порекло, а славе Никољдан. Сва наведена презимена, осим неколико истих гласова, немају ништа заједничко.

Презиме Кандић је, ван сваке сумње, матронимичко, према некој честитој удовици Канди. Канда је краћи облик од Кандосава (како се, по народној песми, звала сестра цара Душана) или од Кандакија, од изворног новозаветног грчког имена. Не можемо рећи да ли је по њој добила презиме фамилија потомака досељеника из невесињског краја, из које се један удовац, у Вранешу код Колашина, оженио сестром односно рођаком калуђера Србљановића која се овако звала. Има и верзија да је тај калуђер узео претка Кандића као нахоче, довео га својима, а после приженио споменутом Кандом.

Кандића из Дробњака има и у Пиви (у Стабнима и Ковачима), славе Јовањдан. Стабњани су, по предању једна грана Туфегџића, а презиме такође дугују једној Канди, у овом случају удовици неког Станише Туфегџића. Од Кандића из Пиве су, вероватно, и они у ужичкој Црној Гори, у селу Дреновица, као и Кандићи у Бакинцима, само што они славе Св. Николу. Има их и у Доњем Драгачеву, у Дучаловићима и Грабу (али нема податка о слави).

Кандићи у Качеру, у селу Рељинци, славе Аранђеловдан (раније Лазареву суботу), у Левчу славе јесењу Свету Петку, а преслављају летњу. У Лепеници, у селу Опорница, славе исто Св. Петку, али имају предање да су се средином 18. века доселили из околине Приштине. У космајском селу Рогача, Кандићи су велика и имућна фамилија. Славе Св. Николу, а доселили су се од Ниша почетком 20. века. У Куршумлији, у Криваји су Кандићи, колонисти са Косова, где су колонизовани у село Бариљево 1931.

Кандића има доста и у Босни. Славе неколико разних крсних имена. У Дубравици (Сребреница) и Раковцу (Маглај) Св. архиђакона Стефана, у Власеници, Јеремићима и Голићима (код Власенице) Св. Јована, а "никољштаци" су у Високом, Цикотама и Браинцима (Власеница), Баљанићу (Добој), Винској и Лијешћу (Дервента).

Да закључимо. Судећи по крсном имену, Кандићи нашег читаоца највероватније су од ровачке гране (од Колашина). А заселак Ђерен јесте релативно близу Ниша, али је на левој страни Јужног Поморавља

Новаковић

Из Торонта (Канада) јавио нам се г. Милош Новаковић, рођен (пре Другог светског рата) у селу Велики Брођанац, код Клиса у Далмацији.

Ако знамо да је Новак старо српско име, потврђено у писаним документима још од средњег века, а током времена постало омиљено у народу као име чувеног Старине, ковача народних песама о Краљевићу Марку, јасно је зашто се јављало такорећи широм српског етничког простора. Отуд и појава многих презимена изведених од њега: Новаковић, Новаков, Новаковски, која су могла настајати сасвим независно, на разним странама и у разна времена, нека и сасвим скоро. Али, имајући на уму и "велико расељење" нашег народа, не могу се и не смеју искључити као могући ни случајеви да се ради о истом пореклу. Наравно, ту нам, па и то тек делимично и спорадично, могу помоћи подаци до којих се може доћи о конкретним породицама.

И заиста, у нашим досадашњим истраживањима, Новаковиће смо налазили у свим српским крајевима, са различитим славама и досељене из различитих завичаја. Само у Србији, на пример, "пореклом од Сјенице", са славама Ђурђиц, Свети Мрата и Свети Никола, "из Црне Горе", са славама "Петковица", у Полимљу и Потарју са славом Ђурђевдан, у другим пределима и непознатог порекла и других слава (Св. Аврамије, Св. Алимпије, Св. Никола, Св. Симеун и Ћириловдан), или сасвим нови Новаковићи који су то презиме добили по деди! У Босни је повелик списак Новаковића такође разних слава. Према црквеним књигама с краја деветнаестог века, славили су Аранђеловдан, Ђурђевдан, Св. Игњатија, Св. Јеремију, Св. Јована, Св. Николу, Св. Стевана, Св. Јеремију итд.

Истичемо да се као чешћа слава јавља Св. Мрата, који је у четвртном веку био епископ у Туру, у Француској, тада и још вековима јединствене (неподељене) хришћанске цркве. У "Житијима светих", за овај датум се спомињу, међутим, Св. Мина, Св. Мина Виктор и Викентије Ђакон, кнез српски и Св. мученик Стефан Дечански, Краљ српски и други, док џепни календар СПЦ-а лаконски сажима светитеље само на Св. Мину и Св. краља Стефана Дечанског. Додаје, пошто има популарну намену, и Мратинце.

У народу се, међутим, посебно наводи да је ту и Св. Мрата, и сам празник и прва од "вучјих слава" (као и Св. Сава), иако ће, у новије време, већина кршњака радије рећи да им је слава Свети Стеван Дечански. Православни црквени календар спомиње и Св. Мартина (народски Мрата), али не на црквени датум него 25. октобра. Био је поштован као чудотворац који је и мртве васкрсавао, па је проглашен за светитеља. Каснијим расколом, источна, православна црква више није истицала његов светитељски значај, али је у народу остао омиљен. Ипак, многе фамилије су га замениле другим светитељем односно празником, првенствено од тзв. сточарских слава зимског периода, па су је тако променили и многи Новаковићи.

Зна се да су у Подибру и Гокчаници, у селу Ковачи, некад живели Новаковићи, а постоји и топоним, насеље Новаковац у Рибници. Има и топонима Новаковић или Новак, а фамилијама нема трага. Тако у Пиви има Новаков Бунар, а у Старој Црној Гори Новаков Бријег у Бјелошима и Новаков Кам у Бајицама. У селу Галичнику у Мијацима (Македонија) забележен је топоним Новачко Речиште. (Ово је најстарије село у околини и сви славе Петковицу. По предању, досељени су са Косова.) У западној Босни, у Унцу, има само топонима као успомена на Новаковиће који су и овде боравили у пролазу: Новаково Брдо, Новакова Главница.

Међутим, у Поповом пољу има и топоним Новакуше за њиве у Туљима, али и спомен на изумрле Новаковиће у Радетићу и друге, исељене из Броћанаца у Приморје.

У Конавлима Новаковића има у Ђилипима и Новици. Одатле су ишли на север према Далмацији и Лици, или у Босну, централну или Крајину.

Као што је евидентно, у западну Босну су се досељавали из суседних области Лике и Далмације, тако да их и тамо има. У госпићком подручју се спомињу Новаковићи као староседеоци Брињани и Оточани. У старој тврђави Вребац спомиње се у попису 1701. године чак 13 кућа Новаковића. У Удбинској области у попису из 1712. године спомињу се Новаковићи у 10 кућа. У Попини (зрмањско подручје) било их је 39 кућа, по попису из 1700. године. У српском подручју у Купинову, три куће Новаковића. У Осрецима и Дабашници по четири куће, у Бротњу три, у Книнском Пољу 10. Сви, досељени из Босне у 16. веку, славе Јовањдан (из ове породице су "протопоп" Јово Новаковић, коме је дошао Доситеј Обрадовић, и будимски владика Доситије Новаковић из 18. века).

На прелазној територији према Босни углавном су биле настањене породице из области које су административним путем припале Лици или Далмацији.

У читавој Хрватској има небројено много породица Новаковића, јер су се, после развојачења Војне границе, расељавале и куповале јефтину и бољу земљу, нарочито око Бјеловара и у Славонији.

Доста Новаковића или Новака је прешло на католичанство, као и на ислам у Босни.

У Македонији их је било расељених после Косовске битке, а и доцније кад су их албански родови потиснули из Рашке и Косова и Метохије. Административно су мењана презимена на ски или ов, па су постајали Новаковски или Новески.

Ако се подсетимо да се ковач Новак Брајовић спомиње у списима которског архива с краја 14. века, порекло Новаковића може да сеже у овај средњовековни град, али они у њему нису били староседеоци грађани, него су дошли из црногорског залеђа. Ако томе додамо и њихову најчешћу славу, Мратиндан, коју су, и пре доласка Турака, доносили исељеници из данашње северне Албаније, од Берата - српског Белграда, па и с југа, од Скадра, односно Куча, у које су се такође склонили потомци Мрњавчевића, може се рећи да корени Новаковића сежу до тих крајева. Из Котора су, затим, преко залеђа и преко Броћна у западној Херцеговини, где су се нешто дуже задржали, ишли даље. Једна грана је стигла у Попово Поље, али ни ту нису трајно остали, него су кренули на северозапад. И, како то Цвијић рече, "исељеници носе, као пуж кућицу, имена свог села, краја, потока, планине, кадшто и целог предела", тако су и ови Новаковићи понели име родног села и тако назвали своје ново насеље код Клиса - Велики Броћанац. Одатле су се временом разилазили у друга села Далмације, у Поуње, у Лику, Славонију и даље, до Карпата, докле год се простирала Војна граница.

05.11.2006.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (3)

Поштовани читаоци, "Јако је хумано и значајно то што радите" - поздравља Душан Каран наше етнологе. Лепо нам дође свака лепа реч, али морамо да подсетимо да похвале, који има у готово сваком писму, ма колико биле пријатне, не могу да замене оно што је мајсторима-трагачима за пореклом породица и презимена од првостепене важности. Подаци, подаци, подаци - то је оно што њима треба.

Молимо вас, дакле, не устежите се од дужине писама, све што знате, што сте изикола, ма колико давно слушали о свом пореклу и својој породици, да ли су се преци селили и откуд су се доселили, мењали славу или презиме и како су се презивали пре те промене... све је то важно, па нам то и напишите.

Поздрављамо вас с најбољим жељама и још једном молимо за стрпљење.

Каран/Карановић

Душан Каран, за кога смо тек из печата на писму схватили да нам пише из Канаде, наводи да је пореклом из Републике Српске, из села Церовљани код Градишке, и да му је деда причао да су се доселили из Дрвара, само што није знао када је то било. Крсна слава им је Ђурђевдан. А једном се наљутио кад му је неко рекао да "мора бити да је муслиман", јер његово презиме "на арапском значи црна боја".

Презиме Каран потиче од мушког имена Каран, као што су тврдили још Вук у "Рјечнику" и Ј. Ердељановић у "Старој Црној Гори", док је по неким филолозима оно настало као и хипокористик (име од миља) имена Караман, а овај од глагола карати, грдити. Они сматрају да су тако добијена презимена Каран и Карановић, али и Карић и Каровић. Ми смо, као најуверљивије, прихватили тумачење у "Рјечнику хрватскога или српскога језика" (ЈАЗУ), да је ово презиме настало од турске речи кара (црн).

У селу Ускоцима, код Градишке, лично име Каран распрострањено и код православних и код католика. Уосталом, није забележено у познатим средњовековним документима пре доласка Турака, рецимо у Дечанској хрисовуљи. Одмах да нагласимо да је ова реч, бар како тврди А. Шкаљић у нашем најбољем речнику тзв. турцизама, дакле и речи које су дошле из персијског, арапског и других језика, али преко турског, управо турског порекла, а не арапског. Како је наша краљевска династија добила своје презиме? Или вожд (Кара)Ђорђе Петровић, или наш велики Вук?

Заједничка "закопина" за све Каране у Уначкој области је у Бобољусцима где их са продуженом основом, као Карановића има око 100 домаћинстава. У Босанској крајини, транзитној области миграција из Рашке, старе Црне Горе, Херцеговине и централне Босне, преко Лике и Баније, у посавске и подравске крајеве, постоји презиме Карановић, истог корена као Каран. Рађеновић наводи и топоним Караново гробље у Дрвару, што је само спомен на некадашње Каране у овом крају. У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", у време Првог светског рата, Карана је било у Бунићу, Госпићу, Горњем Лапцу, Ловинцу, Бунићу и Смокрићу.

М. Радека у "Карловачком владичанству", спомиње Каране искључиво као православне, с крсним славама Св. Стеван, Ђурђевдан, Пантелејевдан, Никољдан и Велика Госпојина, и Карановиће са славама Ђурђевдан и Јовањдан. Код Стј. Павичића, Карани се спомињу као старинци на ловиначком подручју, присутни још од Крајишког уређења 1700. године, додаје да су у област Зрмање досељени 1712, са многобројним српским породицама под заповедништвом капетана Стојана Ковачевића. У Белајском Пољу и Бравском, спомињу се и Карановићи досељени из Далмације са славом Ђурђевдан.

Карана има и муслимана код Зенице, а и католика у Лици.

У "Лексику презимена СР Хрватске" (1976) забележени су и Карани и Карановићи, али и Каранци, у многим општинама ове бивше ју-републике. Међу презименима у граничарској Шајкашкој (десна обала доњег Потисја у Бачкој), пописани су Карани, Каранови, Карановићи и Карански. У Мошорину, Карани се први пут бележе 1788. године (Карановићи од 1786, а Каранови још 1763), у месту Шајкаш од 1809, Доњем Ковиљу 1839. у Госпођинцима од 1849, Турији 1842. и Надаљу од 1853. године.

Велике фамилије Карана, односно Карановића, дале су и доста значајних људи. У овим прилозима ретко наводимо појединце, али свештеника, "попа Карана", не можемо да не споменемо. Овај велики борац против Турака, покретач једне локалне буне, био је најпре у Србији, после 1860. у емиграцији, а онда поново у својој Крајини као славни учесник Босанског устанка 1875-1876. Имао је своју чету бораца, усташа, како се то говорило ("усташ" је изворно српска реч) са којима је неустрашиво јуришао у бојеве. У једној прилици је спасао живот Петру

Мркоњићу, потоњем краљу Петру I Карађорђевићу. Ушао је у неколико сувремених јуначких песама. У једној се Турци упозоравају: "Бјеж'те Турци, зарана, ето попа Карана!"

Злојутро

Г. Милорад Злојутро јавља се из Сиднеја, у којем је рођен, али је одрастао у Босанској Дубици, одакле је његов отац Слободан. Мучи га "малерозни" израз његовом презимену. Наводи крсну славу - Св. Николу.

Г. Милораде, Ваше презиме уопште не би требало да вас секира, јер оно је тек подсећање на неко "зло јутро" у животу ваше породице која треба да се поноси пореклом из једног од најјачих племена са најљућим ратницима у борбама са Турцима: племена Куча. То, наиме, тврди Скорић у својој студији "Порекло становништва северозападне Босне". Он каже да је породица Злојутровићи једна од најстаријих у Кучима, али да се иселила у Подгорицу, а сродници су им Злојутра у Дубици, који су задржали и кучку славу – Никољдан.

Кочић

Г. Милан Кочић који пише да је из села Стричићи (заселак Кочићи) на Мањачи код Бање Луке, јавља нам се као становник Визбадена. Рођен је 1975. године, од скоро је у Немачкој. Пише да је из истог места као и наш велики писац Петар Кочић и да му је крсно име Ђурђевдан. Одувек су га интересовали порекло презимена и прапостојбине Кочића.

Према попису свечара у Босни крајем XIX столећа, Кочићи који су славили Ђурђевдан били су настањени једино у селу Лусићи код Стричића. У Слатини (код Кључа) славе Михољдан. Сви остали славе Св. Игњатија: у сáмој Бањалуци и око ње (у Гомионици и споменутих Лусићима), Божићима (Дубица), Машићима, Романовцима и Турјаку (Градишка), у Раткову и Слатини (Кључ) и у Ракељићима (Приједор). У појединачним монографијама Босанске Крајине установили смо да се Кочићи, очигледно, нису даље селили.

Мада се име Коча/Кочо, као хипокористик од Коста/Костадин, јавља скоро искључиво у старим јужним српским крајевима, поготово код језички давно полупороманених Цинцара/Влаха (Кочо Маноил у Осијеку, 1775–1796, капетан Коча Анђелковић, Кочо Рацин, Коча Поповић), фамилије презимена изведеног од овог имена, Кочовци, забележене су само у области Порече, у Девичу (славе Св. Ђорђа) и у селу Манастирец (славе Св. Ђорђа-Алипија), те у Кичевији, у месту Белица (славе Св. Архангела). Ови мисле да су пореклом од Охридске Белице или од Влашке Белице, обе у долини Дрима.

Сасвим неочекивано, Кочићи (Прибислав Кочић) појављују се у области Гацка, у Херцеговини, 1411. године.

Пишући о пореклу Јарамаза, навели смо да су они, према Ј. Дедијеру, фамилија некадашњег великог и моћног братства Малешевци/Малишевци и да сви заветно славе Св. Игњатија Богоносца. На овом простору се спомињу од касног средњег века, али су по свој прилици из предела Малешево на истоку, према граници с Бугарском, из некадашње Старе Србије, данашње Македоније, одакле су се кретали као сезонски сточари, предвођени претком који се, по завичајној планини, звао Малеш. Врло је могуће да нису сви били једног порекла него су се временом зближавали и "сплемењавали", па су се тако и потомци неког Коче, већ тада Кочићи, укључили у Малешевце, прихватајући заједничку славу као знак "сродства". Као и већина других, и Кочићи су се касније исељавали из оскудне Херцеговине и стигли и до славног Змијања. И сви су, осим споменуте две породице, од којих је једна и нашег читаоца, задржали традиционалну племенску славу, Игњатијевдан.

Кочиће смо нашли и у селу Конарево код Жиче, али са славом Аранђеловдан, као и они у Кичевији, сигурно зато што се нису удружили са Малешевцима.

Аркадијевић

Г. Томислав Аркадијевић нам се јавио из Беча. Рођен је у Петровом Селу, у Неготинској крајини (додајемо, у пределу Кључ): Отац Драгутин, деда Настас и прадеда Аркадије, по коме су и добили презиме. Не зна претходно, или првобитно презиме својих предака, само да су се (незнано када) доселили у банатско село Уљму, наводно из Црне Горе, а прадеда Аркадије је потом прешао на другу обалу Дунава такође из њему непознатог разлога, доселио у Петрово Село код Кладова. Не зна да ли је прадеда имао неку другу славу, пре садашње - Никољдана.

Прво смо утврдили да су два наведена имена, прадеде и деде, позната као специфично цинцарска - име једне питоме области у Грчкој, Аркадија, постало је симбол пасторалне средине и стања духа и осећања, касније и

лично, мушко име, а Настас је скраћено од Анастас (у посрбљеном облику Атанасије, Танасије, Таса). Ј. Ердељановић каже за становнике Уљме да су се многе породице, као Бирта или Ватуљ, типичних цинцарских презимена, у време Марије Терезије доселиле "из Македоније".

Г. Томислав пише да су његови стигли у Банат "наводно из Црне Горе" што може да буде сасвим тачно, јер област Скопска црна гора захвата крајњи југ Србије и север Македоније. А зашто се Аркадије преселио у Петрово Село? Ово село на Мирочу настало је 1852. године, од колониста Црногораца којима је Србија дала обрадиву земљу и сав потребни инвентар да би отпочели нови живот у богатијој средини. Тај покушај да горштаци, сточари, постану пољоделци, ускоро је пролао и они су се вратили сточарском занимању и животу на који су вековима навикли у свом кршном завичају. Можда је Аркадије, будући и сам сточар "по наслеђу", јер то су првобитно били сви Цинцари, пожелео да за суседе има пастире или је, као и сваки окретан Цинцарин, хтео да у новом месту, међу још несналажљивим дошљацима, отвори трговину или гостионицу, не знајући да они таквих "установа" нису имали у својим завичајним селима, па ни потрошачког и кафанског менталитета, а још мање "живих" пара. Наравно, ово је само претпоставка.

Монографија о Неготинској крајини и Кључу, објављена пред Други светски рат, не помиње презиме Аркадијевић. Пошто не знамо којих се година прадеда преселио у Петрово Село, мада би се и то дало израчунати кад бисмо знали године нашег читаоца, размотримо ко је у овом селу славио Никољдан. Међу онима који су се доселили после 1860. године, нашли смо Калиновиће. Помињемо их не само због времена досељавања (јер би то било и време доласка прадеде Аркадија у Петрово Село), и славе, Св. Никола, већ због самог презимена. Оно је бесумње матронимичко, по женском претку Калини, а његово порекло нас води у јужније крајеве у којима је омиљено. Осим тога, код Цинцара постоји презиме Калијан, а почетком 19. века један Јован, овог презимена, био је трговачки калфа у Старом Бечеју.

Кукуљ

После текста о презимену Кукољ, јавио нам се г. Милан Кукуљ, из Мелбурна, који пита да ли су порекло и историја презимена и породица исти, или је "ствар само у једном слову". Каже да је пореклом са Кордуна, село Маличка (Вргинмост) испод Петрове горе. Фамилија се раселила: део, већ после Првог светског рата, у Славонију, у село Гарешницу, а други, после Другог светског рата, у село Трњани, код Славонског Брода. Има их и у Сомбору, Београду, Задру и Загребу. Крсна слава им је Јовањдан (20. јануара).

Г. Кукуљ, наравно да није реч "само у једном слову", нити о само једном слогу, већ о читавој новој причи. Сродни су вам Кукиљи на Гламочу (овде је заиста реч само о једном слову), јер и они славе исту славу и истог су порекла са Кукуљима. Владимир Скарић сматра да је траг Кукуља топоним Кукуљево Колибе у доњем Унцу, а да су иначе нестали. Траг су њихове "раселице" у имену села Кукуље у Левчу, а је њихова прапостојбина истоимено село у полимском Коморану (северно од Бијелог Поља). Наравно, у Босни их нема, али их је зато било у Карловачком владичанству што констатује и М. Радека у истоименој књизи. Он наводи Кукуље међу православним породицама које славе Јовањдан и Никољдан. Међутим, не сматрамо да је њихова постојбина у Полимљу, јер много источније, постоји један топоним Кукуљ који сведочи о њиховом пореклу из тог поднебља, а то је један од врхова на Корабу, на македонско-албанској граници између Горње Радике и Црног Дрима. Ова област је богата шумом, пашњацима и стога се одликује развијеним сточарством.

30.11.2006.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (4)

Берар

Г. Берар је, према подацима и тону његовог писма, национално стопостотни Србин, православне вере, слави Св. Јована, говори само српски и српски се осећа. Није нам написао из ког је места у Банату, али смо по презимену закључили да је француског етничког порекла.

Откуд, откад, зашто и како Французи у Војводини?

У време својих испитивања у Банату средином двадесетих година прошлог века, проф. Ј. Ерделјановић је у Панчеву забележио и породицу Француски, за коју је тврдио да припада фамилијама чије се порекло не зна. У исто време, у месту Баранда постојале су две продице с презименом Франуз које су дошле из Кикинде. Славили су Јовањдан. У (Великој) Кикинди живела је само једна породица Француски (у скраћеном виду Французи) која је славила Св. Јована. У селу Јарковац, такође међу родовима неутврђеног порекла, спомињу се и две породице Француски које су славили Св. Николу. За себе су тврдили да су пореклом из Француске.

Својевремено, у Србији, у Великом Селу, једну породицу, Павловиће, звали су Вранцузима. Њени чланови су тврдили, а нема разлога да сумњамо, да је то дошло по надимку њиховог деде, Илије, који је био у Француској и врло често причао о данима које је тамо проживео.

Пре нешто више од два века, у време аустријске царице Марије Терезије, у Банат су заиста насељени Французи, као и десетине хиљада Немаца, са породицама, Италијани (из Тирола), Словаци, Чеси, Пољаци (из Галиције), Власи и Срби. Французи су стизали из немачко-француских пограничних области, етнички мешовитих Алзаса и Лорене (Елзаса и Лотарингије), чије су двојезично становништво својатали и Немци и Французи. Десетина хиљада Француза, који су као хугеноти, присталице реформације, преживели Вартоломејску ноћ 1572, покољ који су организовали њихови сународници, католици, живеле су у немачким кнежевинама, Швајцарској и другим земљама. Стотину година касније, биће послати у пуне просторе Баната. Временом су се асимилovali у Немце, Мађаре, али и у Србе. Пошто француска презимена нису била лака ни за изговор, ни за памћење, остали су их сводили на земљу порекла, па су сви посатјали Французи, Француски или Французови. Тако и г. Берар, иако национално Србин, има француско презиме (изворно Бѐрард), јер је, етнички, француског порекла. У "Новој малој Ларусовој енциклопедији" наведена је једна ката, центар зимских спортова у Савојским Алпима - Ла Бѐрарде, куда су хугеноти свакако пролазили, што нас наводи на закључак да је ово презиме настало према том топониму.

Иако читалац није навео место свог банатског завичаја, Бераре смо нашли и у (Великој) Кикинди и банатском Крстуру, код Новог Кнежевца, али није искључено да их има и другде на овом простору, као и других посрбљених француских породица.

Етничко и национално

У одговору на писмо г-ђи Сандри Лајтер-Радојчин, навести смо да за њено девојачко презиме, "које, евидентно, није српско, засад још не можемо ништа рећи, али ће и оно доћи на ред". Тиме смо хтели да кажемо да наша рубрика не значи да се бавимо искључиво "српским" презименима, иако је њен наслов "Порекло српских породица и презимена". Наиме, одредница српски нипошто не значи да су наша истраживања ограничена на само "српске породице" у етничком смислу. Она само наглашава њихову националну димензију.

Нажалост, многи не разликују појмове етничког и националног, иако је разлика савршено јасна: етницитет је идентитет "етноса", заједнице јединки јединственог порекла које, на основу, својстава која се стичу рађањем и наслеђем, чине народ (у старословенском - полк, у старијем српском и хрватском - пук), а националитет је припадност нацији - колективитету за који се свака јединка опредељује кад тежња за државношћу почне да се реализује или се већ реализује, често и по цену одвајања од осталих етничких сродника или стапањем са другим, етнички несродним.

Кљутић

Из Аустрије нам пише г. Милутин Кљутић, сада пензионер, рођен 1940. у Доњем Раткову, општина Кључ у Босни, у засеку Кљутић, односно Кнежевић. Уз то да Кљутићи славе две славе - Никољдан и Марковдан, даје драгоцене податке да је до Другог светског рата у Доњем Раткову било девет породица са овим презименом, али су се раселили. У Раткову је остала само једна породица Кљутић, а остали су у Бањалуци, Загребу, Љубљани, Новом Саду, Сремској Каменици, Бачком Јарку, Црвенки, Дубоком, Ади, Бачу, Сремској Каменици и три у Аустрији. За ове три породице, једна је сигурно његова, не каже где су лоциране. Овај би податак био драгоцен за нашу нову књигу о пореклу српских породица, па молимо г. Кљутића да нам се поново пут јави са овим подацима и на томе му унапред захваљујемо.

Ђ. Јањатовић наводи да је међу српским презименима у Босни с краја 19. века у Раткову код Кључа забележено једино презиме Клутић, са крсним именом Марко Еванђелист. С обзиром да су ово подаци православне епархије којој су Клутићи припадали, тешко је помислити да нису веродостојни. Вероватно је у питању непрецизност у писању. Наиме, у старој, предвуковској, азбуци која је чак у Србији важила све до 1869, а у Босни, тада под окупацијом, на то није обраћана посебна пажња, није постојало слово љ, већ се уместо њега писало л и додавао знак за умекшавање (какав и данас постоји у руском језику). Могуће је да свештеник, школован пре усвајања реформе српског азбуке, није знао за ову измену, па "меки знак" није ни додао.

Посебно је необично што Кљутићи (питање је да ли баш сви, или само породица г. Милутина) славе две славе - Марка Еванђелиста и Никољдан (вероватно Св. Николу, 19. децембра). Пошто се Марковдан слави 8. маја по новом календару, могуће је да им је Св. Никола у даљој прошлости био преслава, мада њу западној Босни не славе све породице. То би могао бити разлог што у црквеним књигама није забележена слава Св. Николе, већ само главна слава, Марко Еванђелист. Осим у споменутих западним крајевима, у српском народу се, иначе, обичавало да се светац заштитник земље и имања где породица живи, слави два пута у календарској години, па ако је слава Ђурђевдан (6. маја) онда је преслава зимски празник истог светитеља - Ђурђиц (16. новембра). Пошто Марко Еванђелист нема зимски пандан, могуће је да је као преслава или зимска слава узет Св. Никола.

Постоји и друго објашњење, можда ближе истини: да је Св. Никола узет за другу славу, јер је женидбом (читаоачеве мајке или бабе) наслеђена, односно донета у мираз респектабилан комад земље, а ранији власник тог поседа је славио Никољдан. Да додамо да је Св. Марко Еванђелист слава која је најраспрострањенија у Крајини, док је у средњој и источној Босни веома ретка. Ово је једно од оних презимена која захтевају обимнија истраживања.

Калач

Г. Есад Калач из Дортмунда, рођен (1972) код Рожаја у данашњој Републици Црној Гори, међу првима се јавио интересујући се за своје порекло и презиме. Али, као да уопште није читао "Вести" или није схватио да треба да нам да бар најосновније податке. Само је написао да су му и отац и деда имали исто презиме и да потиче из насеља Калаче, у којем сви имају то презиме. Није навео вероисповест, као ни наговештај порекла, да ли су староседеоци или досељени и из ког краја. Али, он је очито "Срећко" (то у преводу значи његово име арапског порекла), јер смо успели да нађемо податке о коренима његове породице: Калачи/Калаче су пореклом православни Срби од братства Милачића, из најјаче гране племена Куча - Дрекаловића.

Према студији "Рожаје и Штавице" географа и етнолога, академика М. Лутоваца, извесни Милачић, незнаног имена, припадник етно-конгломерата Куча, иселио се најпре у Рожаје и ту примио ислам, а онда са четири сина, прешао у село Засмрече. "По пространству гробља (све до новијег времена сачувани су надгробни споменици са крстовима и урезаним натписима, као и крстаче од сиге) види се да је у Засмречу било многобројно српско становништво" - пише Лутовац. Убрзо је, међутим, "стари назив села замењен братственичким именом" - Калаче. У време главног испитивања овог краја пре Другог светског рата и допунског, непосредно после рата, Калачи/Калаче су живели у 78 домаћинстава, потомака пет генерација оног поисламљеног досељеника и његових синова. Истраживач је записао само низ од оца Милачића, преко сина му Мусатфе, унука именом Јупо, па праукука Аља, до "шукунунука" који се звао Јусо. Г. Есад, ако је то његова "лоза", морао да нам помогне да допунимо низ, све до њега, а ако зна и за друге гране, да нам то напише.

Још само "реч о речи". Откуд "Калач"? Ни један од речника које смо прегледали не спомиње то име. Чини нам се да је ипак најближи одговору А. Шкаљић ("Турцизми у српскохрватском-хрватско-српском језику") који је забележио термине кал, топлјење руде, и калхана, топионица, али и казанџијска радња. Калач би, према томе, могао да значи топионичар, казанџија, па и калаџија. А ако је та реч првобитно скована као калхач, то х се временом ишчезло, као и из многих других речи.

Сага о Кучима

Плеће Куча, једно од наших најзнатнијих, заслужује посебно објашњење, јер смо уверени да је то од интереса за најшири круг читалаца. Његова етнографска и географска област (граница Црне Горе и Албаније) захвата крајњи југ садашњег српског етничког простора. У етнографском погледу, осим претежнијег броја припадника православне вере, има и католика и муслимана. Карактеристично је да међу православнима једни не негирају српско етничко порекло, па и националну опредељеност, док је све више других који истичу црногорство као искључиву припадност, а верници друге две конфесије категорички одбијају и спомен некадашњег српског етничитета, осећајући се и изјашњавајући у националном погледу као Албанци (иако сами користе свој изворни, домаћи, етноним Шћиптари).

У језичком погледу, Кучи уз границу су, поготово мушкарци, махом двојезични. Њихов етнички састав ове је сложени резултат вишевековних процеса етногенезе. Као пример, довољно је навести случај најмоћнијег и најорганизованијег њиховог братства, Дрекаловића, који, према испитивањима пре стотинак година, нису крили да су се у својим почецима мешали и са поарбанашеним, такође некад српским фамилијама, а са којима су се ородили придошли Мрњавчевићи, кад су се у 15. столећу као јако братство доселили са југоистока (где су се развили чак у праву династију с претензијама да замене Немањиће). Измичући пре Турцима, морали су се крити најпре у северној Албанији, а потом сишли у јако плеће Куче и ставили се под њихову заштиту. Задржали су, међутим, своју славу Св. Димитрија, за разлику од правих Куча који славе Св. Николу. Претходно су се, како каже један од наших највећих етнолога Ј. Ердељановић, „невољом покатоличили, па без сумње научили и арбанашки језик, те су они можда први донели међу кучке Србе католичанство и српско-арбанашку двојезичност". По тадашњим испитивањима, дакле с почетка прошлог века, било је кроз 16-18 генерација најмање 330 разрођених фамилија Мрњавчевића у Кучима, а све су, по предањима, почињале од историјски непознатог Гојка Мрњавчевића. Велики број њих се и дотле и касније, у међувремену, иселио из Куча, али је их је исто толико и остало овом племену.

Остојић

Г. Драгослав Остојић, из Хоенкирхена, у Немачкој, писао нам је поодавно. Рођен је у Бодрегају код Окучана у Славонији, где је рођен и његов отац Никола и у који се деда Михајло са браћом доселио са Баније. На Банији су живели у селу Зировац, код Двора на Уни. У селу су сви били са истим презименом, а суседно село, иако нису били у већини, звало се Остојићи. Слава свих Остојића у том крају је Митровдан (Св. Великомученик Димитрије, 8. новембра). Још наводи да му је познато да су многи Остојићи колонизовани у Остојићево, у Војводини, да је сретао Остојиће из свих крајева некадашње Југославије, па чак и католике из Босне, са презименом Остојићи. "Знам да је у Црној Гори био краљ Остојић" - пише, као и да има и Црногораца са овим презименом. Чуо је да су Остојићи пореклом из околине Крагујевца, одакле су се иселили преко Црне Горе и Крајине.

Рецимо, најпре, да је презиме Остојић патронимик од личног имена Остоја, а оно је, по неким (М. Грковић), мада нам то није убедљиво, настало од имена Станимир или Станислав. У Босни је био краљ Стефан Остоја. Владао је у два наврата, краја 14. и почетком 15. века. Његов син, Стефан Остојић, владао је само три године. У каснијим превирањима и борби за власт у Босни, за краља је изабран (уз подршку Угарске) синовац Остојин, Стефан Томаш. У историји се још помиње Остоја Паштровић као посланик херцеговачког војводе Радослава Павловића на Порти. У Црној Гори су забележена три разнородна братства Остојића - "старо језерско братство", са Скадарског језера (вероватно је њихов предак био Лепоје Остојић који се помиње у повељи Ивана Црнојевића из 1489, као један од 24 властелина), затим "старо братство у Цетињском племену" и, треће, "старо муслиманско братство у Ђеклићима". Ови су посебно били јаки у селима Остојићи, Алуге и Иковићи, све до истребљења познатог као "истрага потурица" почетком 18. века. Али, "краља Остоје" у Црној Гори није било.

Не тврдимо да су сви Остојићи, па ни породица нашег читаоца, потомци босанског краља, пореклом из Захумља, али и не искључујемо ову могућност. Има много грана Остојића у разним крајевима и међусобно несродних насталих по неком претку Остоји, чиме се, између осталог објашњава њихово присуство у готово широм бивше Југославије.

Лоцирања порекла Остојића прилично је тежак проблем и обиман посао и превазилази оквире новинског текста. Читалац може да нам се јави ако жели опширнији одговор. Додајмо да су Остојићи на просторе данашње Војводине стигли много пре колонизације после два светска рата. Као граничари, стигли су у Шајкашку још у време Марије Терезије. У Мартоношу, 1718. године, спомиње се Арсен Остојић као капетан у једном од тринаест потиских шанаци. Презиме Остојин бележи се још 1750. у Мошорину, а касније и у Госпођинцима, Ковиљу, Ченти, Ђакову и другде, а Остојић најраније у Ченти 1776. године, а потом и у Тителу, Сланкамену, Ђурђево, Каћу, Бечеју, Карловцима, Ђакову и другим местима. Банат је 1779. припојен Угарској и Марија Терезија доноси Урбариум (са повластицама за Србе) и на лицитацији Срби и Цинцари купују 22 спахилука, а стичу и племићске титуле. Јован Остојић и браћа му, Новосађани, купују тада Велики и Мали Шемлак. Један од познатих наших књижевних историчара и секретар Матице Српске био је Тихомир Остојић (1865–1921), рођен у потиском Светом Николи у Банату.

07.12.2006.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (5)

Мрзићи

Јавили су нам се, не знајући један за другог, г. Дмитар Мрзић, из Хамилтона у Канади, и г. Војин Мрзић, из Белиара у Аустралији, са исцрпним подацима који заслужују сваку похвалу и признање. Дмитар је родом из села Отишића, општина Сињ, у Далмацији, са крсном славом Св. Јован, док је Војин, дипл. правник, судија општинског суда, рођен и до 1991. живео у Пакрацу, у Славонији, Он, и његови, славе Св. Архангела. (Саопштава нам и податке о својој мајци, из фамилије Бижић, али ћемо то оставити за другу прилику).

Дмитар Мрзић: "Моја је претпоставка да су моји преци пореклом из Посавине или Босанске Крајине." Даље наводи да презимена Мрзић има на подручју општина Приједор, Бања Лука, Пакрац, Подравска Слатина и да су сви Срби, али не зна коју славу славе. Не зна да ли му се деда родио у Отишићу или се доселио, али пише да су два дедина брата и један дедин стричевић 20-их година прошлог века одселили у (данашњу) Македонију, а после Другог светског рата дошли у Ковин, где сада живи петнаестак породица Мрзић. И још: "У Сарајеву има Мрзића муслимана". Не наводи откуд му претпоставка о пореклу, али је заиста доста добро обавештен о местима у којима има Мрзића, зна и за Пакрац, одакле је његов презимењак Војин.

Војин Мрзић, из породице Срба православне вероисповести, наводи да су његови, а најдаљи предак који се памти био је чукундеда Захарије, из села Суботске код Липика-Пакраца, у некадашњој Војној граници. У књизи И. Мажурана о домаћинствима Суботске и Липика, нашао је да је у Липику 1698. био учитељ Радивој Мрзић и претпоставља да је он један од њихових предака. Нашао је и да неколико породица Мрзића има у Чазми (Славонија, евентуално пореклом од жумберачких ускока), у Бронзаном Мајдану код Бањалуке, у Суботици и у Београду и посебно наглашава: "Овдје у Аустралији срео сам човјека с презименом Гајић који ми је рекао да у мјесту Отишићи код Шибеника има много презимена Мрзић, али са њима нисмо у сродству". И он спомиње муслимане Мрзиће из Босне.

Као закључак, г. Војин претпоставља да презиме Мрзић, "можда, потиче са подручја Старе Херцеговине или данашњег Санџака или Горњег Подриња, или можда тремеђе Србије, Црне Горе и БиХ, али мјесто не знам, а да су ми се преци (презимењаци) сукцесивно пред најездом и зулумима Турака селили у Угарску те насељавали подручје Војне Крајине и шире. Они који су остали, потурчили су се..." На крају овог дела писма (а има још вредних етнографских података у вези са пореклом деде и бабе, од Бижића из Лике), сажима разматрање мишљу да је можда споменути предак, с краја 17. века, учитељ Радивој Мрзић, "дошао заједно са својом породицом за вријеме Велике сеобе Срба, с патријархом Арсенијем Чарнојевићем."

Шта додати овој малој студији коју бисмо и сами могли да потпишемо. Проверавали смо у разним "изворима", поменимо да само Српски етнографски зборник има 100 монографија из наших крајева, и ево само краћег прегледа да допунимо податке нашег читаоца.

Фамилија с презименом Мрзић први пут се помиње крајем 17. века. Др Душан Кашић, у књизи "Српска насеља и цркве у сјеверној Хрватској и Славонији", наводи да су, али у облику Мерзић, забележени као "старе породице" у парохији Горње Средице, на подручју Пакраца, и у селима Паулин Клоштар и Тврда Ријека. А у Суботској - у коју су Турци 1691. населили више српских фамилија из Босне, у коју су претходно дошли из Старе Херцеговине, Рашке или Горњег Подриња, или четворомеђе Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине - 1702. године се, као старешина домаћинства, помиње "Радивој Меусиз", како је неуко записао неки ћата, а повесничар Мажуран исправно прочитао као "М(е)рзић".

Било како било, са Великом сеобом, односно турском колонизацијом, ова грана Мрзића се населила у Славонију, а грана у Далмацији је, то само претпостављамо, још раније, бежећи пред Турцима, стигла из истих крајева, али су те фамилије промениле славу. Крајем 19. века, у Босни је забележена само једна фамилија Мрзић и то у Турјаку, код Градишке, селу које од Суботске у ваздушној линији дели 50-ак км. Једино што "босански" Мрзићи славе Св. Василија. У Бронзаном Мајдану тада их није било.

Свештеник Милан Радека, у својој вредној књизи "Горња крајина или Карловачко владичанство" (1975), којом су обухваћене области Лика, Крбава, Гацка, Капелско, Кордун и Банија, на овом подручју није забележио ниједну породицу Мрзић или неку сродног презимена.

Према "Лексику презимена СР Хрватске" (1976), до 60-их година минулог столећа, породице с презименом Мрзић, и сродним, забележене су у општинама Бјеловар, Макарска, Нова Градишка, Пакрац и Сињ, Мржић у Бјеловару (и Мерзић) и Грубишном Пољу.

Меселџија

Г-ђа Јовић (или Ивић, потпис је "докторски"), из Манхајма, пита за порекло презимена и породице Меселџија. Без адресе, наводећи само крсну славу. Св. Јован Крститељ, о месту одакле њена породица потиче не каже ни реч, али пише да су "у општини Купрес биле двије фамилије тог презимена, у Гламочу их је исто било, као и у Војводини". И поред тога што смо, да не будемо лажно скромни, заиста стручни, где морамо рећи да нисмо и видовити. Ипак, до краја 19. века, Меселџија је, према пописима православних епархија у Босни, било у Гламочу, Ливну и Стројицама (Герзово). Сви су славили Св. Јована (Сабор Св. Јована), као и наша читатељка. Према истраживањима Земаљског музеја, у Ливну их није било после Другог светског рата. Није познато да ли су се иселили, а сеоба је било и после Првог светског рата, као и након 1945, или су, неки, изумрли, а сигурно многи страдали ондашњој НДХ. Али их зато налазимо у Купрешком пољу, у Новом Селу у првој половини 20. века, у засеоку под Мосором, заједно са Мандићима и Марићима. Ту су се доселили из Прибеља (Дубраве, Гламоч) око 1840, а славили су св. Јована Крститеља.

У једном брдовитом засеоку у Босанској Крајини, записано је да је до почетка 19. века, пре данашњих становника, живео предак данашњих Меселџија: "Ту му је додијало, па је одселио на Купрес. Био је јако богат." Ако нам се читатељка јави, са "мало више података", одговоримо јој где је то живео и како се звао, те какав је био, према опису у књизи о овом крају Босне, њен предак, као и порекло саме речи меселџија.

Семиз

Г-ђа др Биљана Семиз–Јапел, дентиста из Фрибура у Швајцарској, учтиво нас пита о свом девојачком презимену, Семиз, породице која слави Св. Арханђела Михаила. Зна да су пореклом из Попова поља у Херцеговини.

Најпре да кажемо да Семиза има једино у Босни и Херцеговини и то, ма колико било необично, највише Срба, православних. Према шематизмима у Босни крајем 19. века, Семизи су настањени у Дубици и селу Влашковци, у Приједору и селу Јеловац, сви са истом славом - Св. Јован Крститељ.

Даље порекло Семиза води у Херцеговину, где их, према Ј. Дедијеру, налазимо у месту Гнојнице, источно од Мостара. Ово село је веома старо, судећи по споменицима у њему и дужини по којој се простира, 4-5 километара. Његови виногради су надалеко чувени по вину још из времена херцега Стјепана. Из истог времена је и манастир (сада у рушевинама) Светих Архангела. Од његових остатака сазидана је Шарића–џамија у Мостару. Ово истичемо због славе породице наше читатељке. Семизи су, према монографији о Херцеговини, досељени у Гнојнице много касније, после неке велике куге у 18. веку. Извор изричито каже да су православни, те да су се доселили из Попова поља, укључујући угледне мостарске породице тог презимена.

У Попову пољу се, пак, за Семизе каже да се један доселио из Галичића као "одионик" 1938. године. У самим Галичићима има пет домаћинстава Семиза и сви славе Св. Арханђела. Истраживач овог краја, М. Филиповић, сматра да се "домишљају" да су се доселили из неког Семизовца. Прича се да их је било тројица браће, па су се због турских зулума двојица потурчили, а трећи побегао у Величане и населио на Гроту. Одатле их је потерао поводањ и пре три, три и по века, настане се у Галичиће. Године 1718. спомиње се извесни Вуич Семозовић, без ознаке места пребивања, као млетачки капурал. (Етнолог Филиповић поистовећује овај облик са Семизовићима).

Један старији извор за источну Херцеговину, каже да у Волујцу, Шилкути, најстарији житељи, потичу од Семиза из Галичића у Попову пољу, са славом Аранђеловдан. Име су добили јер су шилгасти, тј. усахнули у доњем делу тела.

У сарајевском срезу постоји село Семизовац, а у Високом, у Босни, био је одиста Семиз Салих-баша. Сама реч "семиз" није турска, али нисмо утврдили њено порекло. Није немогуће да је и Семиз Салих-баша један од од она два брата Семиза који су, по предању, како смо поменули, прешли у ислам. Могуће је и да су Семизи били трговци који су за рачун Дубровника, и свој, наравно, трговали са Зеницом још у средњем веку. Још је све врло загонетно.

Оџић

Г. Петар Оџић, из Хамбурга, мада и сам подоста зна, пита за порекло презимена ове фамилије. Каже да је рођен у околини Шапца, као и браћа му Томислав и Андрија. Зна да му се деда звао Милан, а прадеда Владимир. Деда је рођен 1884. године у селу Кумане код Зрењанина, а потом је породица, око 1900, прешла преко Саве. За прадеду не зна где је рођен, сећа се само да су их у његовом родном месту (не каже којем), између Обреновца и Шапца, називали подругљиво "Оџа" и "Шваба". Крсна слава Оџића је Св. Јован. Чини нам се да га највише мучи што је чуо да је то муслиманско презиме или да воде порекло од муслимана.

Презиме Оџић налазимо у разним крајевима некадашње Југославије. Има их у Босни, у области Дубице (Агићи и Нова Варошица), Бихаћа (Врело) и Крупе (Руишка) али, за разлику од нашег читаоца, славе Илиндан. У Црној Гори, у Бјелопавлићима, постоје Оџићи за које предање каже да су од неког још старијег племена Лужана. Вуксановићи у Мрђенима су од Оџића. Један њихов предак давно је био слуга код Бубе, који је од племена Хота и за његов рачун је убио бана лужанског Стола у Гостиљу Мартинићском. Овде су се касније населили и намножили Бубићи у Мартинићима. Једни се Оџићи одселе у Самоков, по предању. Стара слава овог племена је био Аранђеловдан, а пре скоро четири века узели су општу бјелопавлићку славу Св. Петка за крсно име.

Оџинци су као фамилија забележени и у шарпланинској жупи Гора, где су поисламљени, као и у западној Македонији, где су Оџевци. Они су овде, у месту поред Св. Јована Бигорског, забележени као православни род Поповци. У време страшног притиска и исламизације, пре два века, једни су подлегли, други побегли преко Шаре, у споменуту Гору, а остали још даље, у Црну Гору и Босну. Може се претпоставити да су истог порекла, али могу бити и од различитих Поповића, јер су и хоће често одређивале једног сина за наследника. Не можемо да тврдимо да су сродници, али да их је задесила слична судбина и притисак да приме ислам, готово да је гарантовано. Подједнаке су шансе да су читаочеви преци у Војводини пореклом из Босне или Македоније. Уосталом, Панчево, па и Нови Сад, били су светионици према којима је тежило православно становништво, грађанско и трговачко, бежећи пред Турцима из најјужнијих области Балкана.

Још једном - Бабаљ

Одговор читаоцу г. Александру Бабаљу, Вилих–Аурата, из Немачке, за "Вести" од 29. августа, био је или на путу од Београда до Бад Филбела, или већ и у штампарији кад нам пристиже писмо његовог презимењака и, свакако, бар даљег рођака Вељка из Есена, такође из Немачке кога такође интересује порекло њиховог презимена и породице, уопште. Његов допис је нешто богајији подацима, али је најбитније да у потпуности потврђује оно што смо у одговору г. Александру навели. Надамо се да је задовољан нашим објашњењима, иако, како смо и тамо навели, нисмо дошли до самих почетака. Остајемо при обећању да ћемо наставити истраживање. Или то препустити млађим Бабаљима: да скокну до Калиновика и Бабнића, а можда и у архив Боке.

21.01.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (6)

Мечанин

Г-ђу Лепу Керепчић, рођену Мечанин из Нојса, интересује њено девојачко презиме.

Мечани су пореклом из Котраже код Гуче, а крсна слава им је Ђурђиц. У пореским пописима општине Котража, са селима Вучковица и Бели Камен, за 1863. годину налази се неколико фамилија Мечанин. Најстарији међу њима био је Периша Мечанин, стар 60 година, са женом Пауном (50), четири кћери и сином (Милета, Неранца, Вида, Јелица), те "сакатим" братом Тиосавом од 70 година. Имање: једна кућа и једна зграда, два "плуга" оранице у брду, три косе ливаде у брду, један и по "плуг" под воћњаком и забраном, пола "плуга" оранице - свега 24 дуката цес. (цесарских). Месечни приход 2 т. (талира). И по имању и по приходу су спадали у прву класу. Ово је само један пример с пописа. Поред ове породице Мечанин, на списку су још Живан Мечанин (25 година), Марко Мечанин (45), Мијајло Мечанин (40), Паун (45), Радоје (43), Продан (30), Петар (50), Гвозден (55), Паун (45), сви ожењени и породични и с имовином прве класе, што значи да су били имућнији земљорадници.

Мечанини су се доселили у Драгачево "после Карађорђа", око 1820. године, из моравичког округа, однекуд од Ивањице. По последњим испитивањима Драгачева, у Котражи има само девет породица са презименом Мечанин.

Порекло презимена Мечанин заиста је крајње загонетно, а ниједан од наших речника га не спомиње. Најпре смо помислили да је то био некакав надимак повезан с медведима (мече), мада то не би могло да се објасни никаквом филолошком еквилибристиком, а онда смо наишли на старо, заборављено средњовековно име Мехоча, записано у једној дечанској хрисовуљи. У њему се касније лако изоставио глас х који се у народу и није користио без преке потребе, па је од Меоча настало презиме Меочанин и даљим поједностављивањем - Мечанин.

Бачко

Г. Никола Бачко, сада живи у Сиднеју, пореклом је из Книнске, из села Рамљане Косово, код Книна. Пише да је порекло Бачко из Бачевића код Мостара, али да су се под најездом Турака у 14. веку преселили у централну Босну, а у 16. у Книнску Крајину као већина српског народа. Каже да је презиме Бачко српско, да су православци и славе Светог Архангела. Посебно је значајно што наводи где их све има, укључујући расељене после Првог и Другог светског рата. Поред оних у родном селу Рамљане, има их на Ластову, у Дубровнику, Сплиту, Задру, Карловцу и Сишу код Осијека, у Београду и његовим приградским насељима, у Пожеги и Трстенику, Инђији, Новом Саду, Футогу, Суботици и Зрењанину, а у расејању, осим у Аустралији, још и у Словенији, Немачкој, Енглеској, Канади и САД.

Кад смо већ код распрострањења Бачка, додајмо да их је према "Лексику презимена СР Хрватске" (1976) било и у Аљмашу, код Осијека, у Илоку, Звјеринцу и Мратову, код Книна, на Ријеци, Корчули и Загребу, али се не зна које су вероисповести ни националности.

А осим Бачка, евидентиране су и три породице Бачковића и по две Бачкоња, Бачкова и Бачкорџа. Породице Бачкоња и Бачкало, Бачкалић, па и Бачк забележене су у Шајкашкој, а Бачани и Бачанци у долини Ибра.

Једино смо за Бачкоње у Стрмици код Книна утврдили да славе Св. Ђурђа и да су, наводно, дошли из Баната пре скоро четири века, а што би према оним из Шајкашке могло бити сасвим могуће. За претке нашег читаоца, Бачка, са славом Св. Архангел, зна се да су у околину Книна дошли средином 19. века из Далматинског Косова, док о даљем пореклу нема никаквих података.

У наводно порекло "од Мостара", г. Никола се вероватно поуздао према објашњењу из књиге једног нашег колеге које ми никако не можемо да делимо јер се не слаже с начелима стварања презимена и промене гласова. Биће да је настанак овог презимена ипак текао другачије: наиме, у раном средњем веку постојала су лична имена Бач и Бача, за које М. Грковић претпоставља да су дошла од Братислав, Братољуб, што нам није уверљиво ако знамо да је постојала и реч "бач" (несловенског порекла), коју та књига и не спомиње, а означава старешину сточарског сезонског удруживања, "бачије", по којој се и сâмо то привремено планинско насеље тако назива. Реч и име "бач" и "бачија" били су познати једино у источнијим крајевима српског етничког простора, па би тамо требало тражити корене порекла овог презимена. Наиме, од овог имена, или надимка, могао је настати хипокористик, име од миља - Бачко, па и аугментативно - Бачкоња и слична, а од њих презимена. Осим за Бачке, за остале је тешко рећи да су истог порекла.

Лазић

Из Аустрије се јавља г. Славо Лазић. Пише да је рођен 1947. у селу Постоље, општина Котор Варош, али је изоставио да каже одакле су му отац и деда. "Сиромашно" писмо што се података тиче, али аутор наводи да у телефонском именику Републике Српске нашао 1.050 Лазића.

Г. Лазићу, увидом у "Именик насељених места ФНРЈ" из 1951. године констатовали смо да село Постоље постоји само код Сребренице (задња пошта Крњићи код Сребренице), али не искључујемо могућност да се код Котор Вароши тако назива неко насеље или група кућа ваше фамилије. Једини податак који нам је помогао да издиференцирамо ваше Лазиће од масе породица с истим презименом у Републици Српској и целој бившој Југославији јесте крсна слава за коју сте рекли да је Ђурђевдан и приближно одредите Котор Варош. Питали сте нас има ли још Лазића с овом славом јер по Вашем сазнању њих нема. Тврдите да у селу Шипраге (није Шимпраге) код Котор Вароши има Лазића који су у време турске владавине примили ислам и презивали се Лозић. Такав податак нисмо пронашли ни у књизи "Крст и полумесец" М. Недељковића, али смо у Дедијеровој "Херцеговини" наишли на презиме Лозо које је искључиво српско.

Неки Лазићи, ако су и прешли у другу веру, а поготово ислам, сигурно да нису задржали презиме које је настало по најславнијем од свих имена у српској историји, кнезу Лазару који је погинуо у бици на Косову 1389. на Видовдан. Само име Лазар које је код нас примљено са преласком на хришћанство, хебрејског је порекла, долази од Елеазар и значи: "Бог је са нама". Свакако због кнеза Лазара, у јужнословенских католика (Хрвата, Словенаца, али не и Буњеваца) - оно никад није давано деци. То, дакле, искључује и могућност да има неправославних Лазића, уколико нису покатоличени у новије време.

Лазићи су веома распрострањени не само у Републици Српској, него на свим српским етничким просторима некадашње Југославије. У самој Босни, према пописима с краја 19. века, било их је са свим могућим славама, па и са славом нашег читаоца, Ђурђевданом и то у Босанском Броду и околини Дервенте, у Винској, Лијешћу и Дугом Пољу, у области око Тешња - у Брестову, Прибинићу и Чечави, око Маглај -: у Брусници, Мичијевићима, Раковцу и Хргама, у Бусовачи код Травника, у Варешу код Високог, у Градишки-Ламиначкој код Градишке, у Јошавки (Бањалука), Кључу, Мокром код Сарајева, Сасама код Сребренице и самој Сребреници, Стрмници (Власеница), у Ножички и Орашју (Прњавор) и у Паланци (Сански Мост).

Идући на запад, према Хрватској, у "Карловачком владичанству", М. Радеке наилазимо на многобројне Лазиће, наравно, Србе. Према попису православних парохијана Лазићи славе повелик број слава, међу њима и Ђурђевдан. Према томе, Лазићи са славом Ђурђевдан могли су се у босанску Крајину доселити и из околине Карловца и Лике опште.

Детаљнијим прегледом монографија, на пример Високог и Гласинца, дошли смо до много конкретнијих одговора. Тако су Лазићи у области Високог у Јавору, Бањеви и караули - Рашковићи-Лазићи са славом Ђурђевдан. Ако знамо да су Рашковићи пореклом из Старог Влаха, онда нас траг води у том смеру. У овој области у Србији у тзв. Ибру има више фамилија Лазића чији корени воде до Косова и Приштине или до Метохије и сви они славе Ђурђевдан. Иначе их има и у Србији око Ваљева, Пожаревца и Ћуприје и сви су овог порекла и славе.

Пртић

"Наш верни читалац и играч наградних игара, од којих је неке и освајао" - како из Канаде пише г. Драгољуб Пртић - моли стручне људе "Вести" "који се баве откривањем корена и презимена наших људи" да "пронађу" његово презиме које, то поуздано зна, до сада није објављивано. Дакле, Пртић, са славом Св. Никола.

Па, поштовани г. Пртићу, јесте да се не зовете Срећко, пошто је овај наш посао врло приметан и наравно скуп, кад се приватно наручи, па рачунајте да сте и сада освојили награду... Натоварили сте нам не само бреме откривања свог идентитета који, на жалост, не познајете, него тражите још и још - и за Томециће, Лијеканиће, Крецеље, Паспаље. Било би лепо да нам они сами пишу...

Г. Пртић је рођен у селу Бистрица код Приједора, одакле воде порекло и његови преци. Пише да су се Пртићи после рата раселили у Козарску Дубицу, Шведску, Канаду. Каже да је покушавао да сазна одакле потиче, али нигде није нашао ни једног Пртића. Мисли да му је слично Протић, у селу Ламовита, затим Пртија, у селу Градини, и Пртењак, у селу Марићка код Приједора. Сви, осим последњег, славе Никољдан. Чуо је и да у Хрватској има Прпића, али су Хрвати, јер немају славу.

Џењени Драгољубе, ваши са Прпићима (а има их и Срба и Хрвата) и Протићима, иако славе Св. Николу, немају ама баш никакве везе. Са осталима, без обзира на славу, ваше презиме има много више сличности. Према попису презимена у Босни с краја 19. века, Пртића је заиста било само у Бистрици, али је зато "никољштака" Пртија било још и у Старом Мајдану и Томини (Сански Мост). Пртењака има око Приједора (Ножичка, Ракељић, Козарац) са славом Пантелијевдан, а Пртина у Кулен-Вакуфу, са славом Ђурђевдан.

Пошто нигде у околним областима нема овог презимена, а у Босни се, у Градишкој, јавља породица презимена Прчић, са славом Св. Никола, као што их има доста и у Хрватској, нарочито у Приморју, помислили смо да је можда овај подсмешљиви надимак постао презиме неким родовима који су пружали отпор унијаћењу или исламизацији, што није био редак случај нарочито, у Херцеговини и Лици. И заиста, у Херцеговини смо пронашли презиме Прце и Прчак у готово истим местима у која су Прце, са славом Св. Никола, половином 19. века, принудно досељене из Бивољег Брда код Дубравица (Чапљина), на читлук у Опличиће, на путу Столац-Мостар. Друго слично презиме, Прчак, "никољштака", сусреће се и у катуну Прењ и Аладинићи. Доселили су се из Глумине (Храсно) и са реке Буне половином 19. века, а старо презиме им је било Павловић, као и онима у Доњем Храсном који су досељени из Граца (Љубушки), у исто време. Ово пружа још једну могућност настанка односно надевања подругљивог презимена: претпостављајући могућност да су ваши преци били чувена српска властeosка фамилија Павловићи у Босни, не би требало да буде чудно да су их, кад више нису били на власти, просто из поруге назвали тако подсмешљивим надимком. Ако је тако било, требало би, г. Пртићу, да будете поносни на своје порекло и чување културног, а мислимо и националног и верског идентитета у тешким историјским приликама. Заправо, могуће је да су Ваши преци и страдали, јер су знали своје право порекло. (Пре неку годину, сличан пример имали смо са Вукшама код Санског Моста, од којих је једна девојчица, захваљујући стицају околности, с родитељима пред рат прешла у Београд и тако једина преживела покољ 1941. године. Ништа није знала о својој породици, а некада су били чувена српска средњовековна феудална породица у 15. веку у Бужимској жупи, у Лици).

Омчикус

Г. Милан Омчикус, из Конистона, у Аустралији, пише да је родом из села Радучић, код Книна, а крсна слава му је Ђурђевдан. Сазнао је, али не наводи извор, да је "племе Омчикус дошло са Карпата пред најездом Турака", прво у Херцеговину, а отуда у Далмацију. Пише и да их има у две куће у Станковцима у Лици, у Босни код Санског Моста, а у Футогу код Новог Сада има их цела улица. Каже и да је "совјетск кошаркаш Омицус вероватно из његовог "племена".

Саво Накићеновић у монографији "Книнска крајина", јасно каже да Омчикуса има у Книну и да су се у првој половини 19. века доселили из Радучића (где су дошли из Црне Горе, у 16. веку) и сви су славили Ђурђевдан. М. Радека, у "Карловачком владичанству", каже да сви Омчикуси славе једино Ђурђевдан. Према подацима за Лику и Крбаву, Омчикуса је пред Први светски рат било само у Ловинцу, Србу и Св. Року.

У "Лексику презимена СР Хрватске", до етничког чишћења у "Бљеску" и "Олуји", Омчикуси су забележени у Бјеловару, Осијеку (Даљ), Дарувару, Загребу (Грачани), Книну (Мокро Поље, Пађене, Радучић), Пакрацу (Липик), Вуковару (Пачетин), Бенковцу (Провић), Гарешници (Рогожа, Ступовача), Славонском Броду, Сплиту, Задру. Радучић је, видно, њихов центар, јер је у њему забележено 69 особа са презименом Омчикус. УШибенику је забележен један Омчигуз.

У Босни је крајем 19. века било Омчикуса само у Умцима, код Санског Моста, док се у монографији "Поуње" наводе Омчикуси у селу Јасеници (слава Ђурђевдан), досељени после окупације Босне из Брувна.

Пошто је сеоба Омчикуса била веома рано, у 16. веку, не можемо са већом поузданошћу да говоримо о њиховом пореклу из Црне Горе. Заправо, сматрамо да је Накићеновић мислио на Стару Херцеговину и племе Дробњак чија је општа слава Ђурђевдан. О пореклу овог презимена постоји једно "народско" тумачење из Радучића: Један њихов предак који се презивао Опачић је "слатко јео омач траву па су га прозвали Омач Кус", да би од тога потомству остало - Омчикуси. Ова прича је, можда, навела да се и совјетски кошаркаш повеже са Омчикус, иако његово презиме само личи на њихово. А ако има имало истине у том тумачењу, можемо да претпоставимо да је у питању сродност словенских језика, јер у оба реч омча значи узенгију, или су Омчикуси као крајишници стигли и до Русије кад је, средином 18. века, дошло до развојачења Поморишког диштрикта у некадашњој Шајкашкој. Али, пре ће бити да је и то једно од породичних домишљања којима је нека гласовна сличност назива послужила да испреду читаву легенду о тако далеком - па и угледном, чак из Русије, пореклу.

26.01.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (6)

Калапаћ

Ево одговора читатељки Ружи Калапаћ, Српкињи са једним од најлепших српских имена, али са презименом несумњиво несрпског порекла. То, наравно, ништа не мења "на ствари", само што нас је натерало на дубоко мозгање.

Читатељка пише да је родом из Ислама Грчког, код Бенковца, да славе Св. Стефана и да "их има и у селу Смоковић покрај Задра. Занима је откуд су њихови преци дошли јер "не знају за друге Калапаће".

Према "Лексику презимена СР Хрватске" (1976), породице са презименом Калапаћ (без ознаке националности и вере), до 60-их година прошлог века забележене су само у насељима Биоград и Земуник Доњи, оба у општини Задар. У Биограду је, у истом попису, евидентирано и једно домаћинство Калапаћа, а у Исламу Грчком - Калапач (мада је, можда, у питању веома распрострањено неразликовање гласова ћ и ч). У Смоковићу, међутим, бар у то време, нису записани ни Калапаћи ни Калапачи, али је у Сплиту забележена породица Калапић, а у Коритни код Такова и Осијеку, оба места у Славонији -Калапош.

Када је и зашто управо ова реч узета за презиме, још дуго, све до нових истраживања у архивама у Задру или Шибенику, па и Венецији, Бечу и Будимпешти, нећемо моћи да одговоримо. Наиме, најпре смо помислили да је то био надимак за претка који је био "калафат", бродограђевински мајстор, на италијанском, а онда смо нашли да је калапач - кладиво, велики чекић, на мађарском. За д(р)угу су причу контакти наших људи са овим нашим првим суседима (који су од нас позајмили ту реч, сусед, као и ми од њих, јер су касније наши људи, Срби у највећем броју случајева, сеобама или као граничари, стизали и у најсеверније и најисточније делове тадашње Угарске.

Грачанин

Из Остраве, област Моравска, у Чешкој Републици, јавио се Мирослав Грачанин, родом из бањалучког засеока Буквалек. Крсна слава Грачан(ин)а је Св. Стеван. Чуо је да је чукундеда, вероватно крајем 19. века, дошао из Книнске Крајине. Занима га порекло презимена, пошто није на ић и то да ли су у икаквој вези са Грачанима у Бронзаном Мајдану пошто нису у сродству.

Драги Мирославе (у Чешкој често име, зар не?), не можемо да испунимо баш све што сте пожелели. Што се тешкоћа око "Вести" тиче, једино вам можемо саветовати да пораните или да резервишете примерак код продавца. А ако желите опширнији прилог, можете да нам се обратите директно, посебном наруџбом.

Да кренемо од Грачана у Бронзаном Мајдану славног Кочићевог "Симеуна Ђака", Гомионице. Као и они од Градишке, који такође славе Стевањдан, свакако су истог порекла са твојима, што не мора бити случај са Грачанима који славе Св. Николу или Св. Арханђела Михаила. Мада, и то смо већ спомињали у нашим ранијим одговорима: у историји фамилије једног корена дешавале су се и промене презимена и промене крсног имена.

Према "Лексику презимена СР Хрватске" (1976), породица с презименом Грачанин има у 30—ак насеља од Брача до Вуковара, а исто толико и са скраћеним обликом - Грачан, а у у Сплиту и Штикади-Станица, код Грачаца, забележено је и презиме на ић - Грачанић.

Српска презимена су настајала често и према месту односно крају из којег потиче фамилија. Тако су настала презимена не само Бошњак, Ерцеговац, Црногорац, Хорват и Хрваћан и слична, већ и Србљан (по Србу), Купрешан (по Купресу) и друга. Грачан(ин), по свему судећи, управо је настао за претке пореклом из Грачаца (у аустријској Војној граници, односно крајини), из кога има податак од 1551. године о постојању овог презимена међу групама српске раје које су Турци у својим освајањима терали испред своје војске као харамије и акинџије. У Сарајевском пољу, пак, у селу Угоско код Двора, почетком 20. века, забележена је фамилија Грачани, слава Аранђеловдан, пореклом са оближњег брда Градац, по којем су и названи. Дакле, евидентно нисте сродни.

Трифунџи

Драгослав Трифунџи се јавио још крајем јула из Милана. Једино оправдање што тек сада одговарамо јесте да "квалитет не сме да буде жртвован ради квантитета". Г. Трифунџи ће нам, верујемо, опростити јер одговор добија уочи своје славе Митровдана. Он пише да је пореклом из Београда, али да је његов прадеда из Трстеника, код Крушевца, док се прапрадеда Јован, по породичном предању, доселио из Херцеговине, да је "можда је био херцеговачки Црногорац, па се селио у Србију." Био је "ожењен Настасијом (рођена Белопавлић), пореклом из Даниловграда." "Нажалост, не знам тачно место одакле потиче Јован, али чуо сам да постоји у Херцеговини село које се зове Трифунџи. Да ли је могуће да потичемо одатле?"

Није могуће, да одмах кажемо, из простог разлога што село тог имена не постоји у Херцеговини. И не само у Херцеговини. Према "Именику насељених места у ФНР Југославији, стање 1. јануара 1951 године", у читавој тадашњој Југи није евидентирано ниједно село Трифунџи, већ само Трифунџи као заселак Таора, села код Ражане, на потезу Ваљево-Косјерић (ближе овом другом). Не постоје ни Тривунџи или Трипуновић, како се у српском народу радије изговара. Једино близак том називу, односно изведено од имена Трифун, Тривун, Трипун је заселак села Заовине (општина Бајина Башта) - Трипковић.

Да је у питању неко презиме настало од обичнијих домаћих имена или надимака, лакше бисмо установили и одговарајућу топографију, али са именима која нису српског порекла то иде знатно теже. Као што смо већ споменули, постојећи и претпостављени локалитети Трифунџи, Тривунџи односно Трипуновић изведени су из имена Трифун, Тривун или Трипун, а то важи и за иста патронимичка презимена. Облик Трифун је најближи оригиналном грчком имену Трифонос које у преводу значи "трогласни", "јаки гласом", а примили смо га са источним хришћанством.

Ипак, име овог свеца се у нашим средњовековним текстовима среће тек од прве половине 14. века, као Трипун, пошто је нашим људима било лакше да изговарају п и в него ф, раније потпуно непознато у изворном старосрпском, односно старословенском фонолошком систему.

Судећи по бројним случајевима, корени Трифунџи су тамо, међу старим Србима који су се називали Власи односно Цинцари, а ако их има у другим пределима, почев од јужне Србије, преко Шаре, Метохије, Црне Горе, Херцеговине, Приморја и Далмације, Босне, Србије, Крајине, Славоније, Војводине, Босне они су, по правилу, досељеници. Као трговци и занатлије или сточари, они су често и лако мењали места становања. У тим крајевима они су постајали и Трипуновци, као у Кичеву, и то управо са славом Св. Димитрија, Солуњанина или Трипуновић, односно Тривунџи, уколико се не ради о породицама којима је предак имао управо име Трипун, Трипо или Тривун, односно Триво/Трива. А с обзиром да је грчка црква тим првобитним јужним Србима бранила да славе крсно име, него им наметала слављење имендана, они нису ни имали јаку традицију чувања првобитног свеца-заштитника фамилије. Кад су се нашли међу севернијим Србима, опредељивали су се за славе које су биле уобичајене у новој средини.

О могућем цинцарском пореклу нашег читаоца - чиме може само да се поноси (надамо се да је у једном од ранијих одговора прочитао који су највећи Срби били Цинцари) као да говори и име његове прапрабаке Настасје чији су се родитељи могли населити у Даниловграду, основаном тек 1869. године. Јер, мушко име ове основе је Настас, Анастас, једно је од најчешћих влашко-цинцарских имена.

Матићи (католици)

Г-ђица Мирела Матић, рођена у Мишин-Хану, селу између Бањалуке и Приједора, дошла је у Немачку у току последњег рата на просторима Босне.

"Коме год кажем да се презивам Матић, сви кажу 'па ти си Српкиња', али то је немогуће јер смо ми католици. Неки ми, опет, кажу да су наши предачи морали да промјене вјеру, али ми то није ништа конкретно. Мој отац неће о томе пуно да прича, само ми је једном казао да је наше порекло из Далмације", пише врло млада читаатељка.

Драга Мирела, дирнула нас је твоја молба. Кад још мало одрастеш, схватићеш да си се непотребно секирала и да у целом случају нема никаквог проблема само ако се зна мало историје, или повијести, под условом да се она чита рационално и без предубеђења и излишних негативних емоција. Све је, заправо, кристално јасно и међу људима 21. столећа не би требало да изазива никаква двоумљења ни сумње.

Матић заиста спада у 200–ак најчешћих српских презимена, али то не значи да је оно презиме искључиво породица православне вере. Има их и католика. О њима је, као и о многим другим фамилијама, писао наш велики етнолог проф. Ј. Ердељановић у својој непревазиђеној књизи "О пореклу Буњеваца" (1930): "Матићи, Матини, у Сомбору, од 1737. год. (...), у Лици (вере?), кат. Шолицић Матићи у Крушеву код Обровца (...), кат. Матићи-Анићи у

Врпољу код Книна, старином 'из Босне' (...), кат. Матићи у Звјеринцу код Книна, досељени недавно из неког места у Далмацији, кат. Матићи у Трибовуну код Дрниша, кат. Матићи у Сињу и у Каракашици код Сиња, Амброз Матић, католички жупник у Трамошњици у Босни (умро 1850. год.), врло многобројни православни Матићи по свима деловима Босне... У Далмацији код Макарске католичко село Матићи и код Бенковца православно Матићи Долац... У Босни осам села с именом Матићи и сл, нека од њих (у источној Босни) католичка."

Ердељановићеву констатацију да су у Босни "врло многобројни православни Матићи" поткрепићемо подацима из пописа српских православних породица у Босни из 1882. године. Било их је у 38 насеља са 14 разних крсних слава (из несрећног села Кравице, код Сребренице, чак четири фамилије, све различитих крсних имена).

У Херцеговини (без Попова поља), почетком протеклог века било је Матића у осам насеља. У село Тријебањ, код Стоца, доселили су се из подручја Храсно у првој половини 19 века. Истраживач наводи да су католици (не каже откад), али да славе Шћепанџдан (Св. Стефана). Једна њихова породица се 60-их година 19. века преселила у суседно село Рјечице (Домановићи), а друга је, "због сиромаштва", отишла у оближње село Аладинићи, у време босанскохерцеговачког устанка (1875 - 78). Обе су задржавале прославне (исте) крсне славе. У село Клепци, код Чапљине, Матићи су негде око 1870. године дошли такође из Храсна, из села Градац. И они су славили Св. Стефана, али су, као и друге породице, "напустили славе по наговору свјештеника". Из Градца су се, око 1860, доселили и католици Матићи - испитивач не спомиње да ли су имали крсну славу - у "махалу" Свитава у Доњем Храсном. Друга грана ове фамилије прешла је око средине 19. века у село Бјелојевиће, у Храсном, на читлук. У селу Вељаци, код Требиња, Матићи су били "најстарија породица" - "доселили су се давно из Растоваче у Посушју", из западне Херцеговине. Ових Матића има и у Витини код Љубушког. Ни за једне немамо податке о вероисповести, али из контекста произлази да су такође били католици. У сваком случају, не спомиње се да су славили неку крсну славу.

У Хрватској, судећи по подацима "Лексика презимена СР Хрватске" (1976), породица са презименом Матић било је у неколико стотина насеља, села и градова. Како овај "извор" не наводи податке о националности ни вероисповести, о томе можемо само посредно нагађати према другим истраживањима. Уопштено, та места у којима су као становници евидентирани Матићи, скоро искључиво су смештена на простору некадашње Војне границе, која се током неколико векова протезала од Далмације до Карпата, а у највећем броју случајева граничари су били Срби православне вере. За нека од ових насеља, првенствено села, из најновије историје знамо да су била управо јарко "експонирана" као српска. Према М. Радеки (1975) у Лици, Крбави, Гацкој, Капелском, Кордуну и Банији - Матићи су, уз Игњатијевдан, Јовањдан, Савиндан, Ђурђевдан, Аранђеловдан и Никољдан.

Презимена Матић, као и Матин, Матијић и слична патронимичког су типа, настала изворно од предака који су се звали Мата/Мато или Матија, што су од средњег века била доста омиљена и честа имена. У српском народу, Матија је основни облик који је настао од хебрејског, односно арамејског имена Матеј, у хришћанству једног од 13 апостола и јеванђелисте. Најстарији писани спомен овог имена у српским изворима је из дечанске хрисовуље, из прве половине 14. века и то у облику Мата.

По нашем мишљењу, све породице ових презимена биле су првобитно православне вере, без обзира што су им Турци, а и други, западни завојевачи сваке врсте бранили да се називају Србима, па наметали назив Власи или чак Урумљије (Ромеји, тј. Византинци) или регионална имена као Бошњаци, Буњевци, Шокци и друга.

Дакле, Мирелице, твој отац је потпуно у праву што се тиче порекла из Далмације, као и они који претпостављају да су твоји преци (не "предаци") променили веру, а они који инсистирају да си Ти 'Српкиња' - незналице су, али им не треба замерити.

Јелени Матић

Поштована г-ђо Јелена, као што видите, (и) о Матићима "има ко да пише", мада као што сте могли прочитати у одговору Мирели Матић, може и много да се пише, јер има и доста разних грана. Ви сте, својевремено, међу првима, тражили само одговор о свом девојачком презимену, Тешић, и ми одговорили (осмог августа). Ако сте заинтересовани и за презиме Вашег супруга, јавите нам се, или преко редакције, или директно, и-мејлом који је објављиван неколико пута, у одговорима за друга презимена. Подразумева се, са што више података које уобичајено тражимо: место и година рођења, завичај, места односно крајеви у којима су живеле претходне генерације, крсна слава, супругово и занимање његовог оца, деде ... Одговор можемо али не морамо, да објавимо, или да вам га писмено доставимо, већ према Вашем опредељењу.

02.02.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (7)

Радека

Г-ђа Александра Чеман из Хајденхајма у Немачкој, где живи већ 35 година, интересује се за своје девојачко презиме Радека. Отац Немања је рођен у Шиду, а деда Бошко у Далмацији, у селу Биљане Доње, код Бенковца. Породична слава су Часне вериге (Апостола Петра).

Поштована госпођо, заиста нам је част Вам одговоримо, јер је презиме Радека чувено, посебно по Милану Радеки, свештенику, правнику и професору чије дело "Горња Крајина - Карловачко владичанство" стално користимо и цитирамо у нашим одговорима о српским презименима у Хрватској.

Не знамо да ли су Ваши преци били у ближем сродству са прецима М. Радеке, али то уопште није немогуће, јер се огроман број српских породица из Равних Котара и Буковице населио у Крбаву и суседне крајеве.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", по подацима пред Први светски рат, породице Радека су забележене у 29 домаћинстава у Госпићу, Мекињару (одакле је и М. Радека), Плочи, Кореници, као и мањим местима Михаљевац, Врановача и Врело.

У "Лексику презимена СР Хрватске", чији су подаци били валидни све до последњих ратова с краја 20. века, Радеке су забележене у општинама Бенковац (Биљане Горње и Биљане Доње, Карин Горњи, Корлат, Раштевић, Заград и Врело), Вуковар (град и село Томпојевци), Винковци (Винковачко Ново Село), Госпић, Грачац (Горња Плоча и Плоча),

Грубишно Поље (Муније), Загреб, Задар (Плоче), Карловац (сам град и село Будровци), Кореница (град и село Градина) Мекињар, Михаљевац и Удбина, Нова Градишка, Осиек, Пула (сам град и села Јадрешки, Лоборика, Марчана и Мунтић), Ријека, Славонска Пожега и Слуњ (Басара).

Међу презименима у Босни, Ђ. Јањатовић наводи Радеке само код манастира Моштанице у дубичком протопрезвитеријату. Славе Часне вериге.

Радеке су се веома рано доселиле на територију данашње Војводине, као Крајишници у тзв. Шајкашку. Тако се најпре спомињу у Доњем Ковиљу (војни шанац на аустријској граници према Турској) још 1811. године, као Радека, као Радек 1825, као Радековић 1836. и као Радекини 1844. у истом месту. У Жабљу је забележено презиме Радека 1872. године. На путу за Војводину, вероватно су остајали у Славонији, где су неки и дуже време обитавали, а одрасли мушкарци били у војној обавези према Аустрији.

Драгоцена историја

Милан Радека је рођен 1897. у Мекињару, на Крбави. После заточења у усташким логорима у Загребу, Копривници и Цапрагама, 1941, бива изгнан у Србију. Предавао је у Другој женској гимназији и Учитељској школи у Београду, а по повратку у Карловац, 1945, у тамошњој гимназији, до пензионисања. Библиографија његових радова је веома опширна. У "Карловачком владичанству" обрађује црквену, али и друштвено-политичку и културну историју ове епархије која обухвата Лику, Крбаву, Гацку, Капелску, Кордун, Лику и Банију.

Цветановић

Млади Александар Цветановић, из Сент Галена у Швајцарској, хвали "Вести" и "Корене", за које сматра да је једна од "најинтересантнијих" страна, и веома се интересује за порекло свог презимена. Рођен је у Смедереву, у које су се његов отац и деда доселили из села Ладовице, у општини Власотинце код Лесковца. Од бабе је чуо да се дедин отац звао Јован, али су га у селу звали Стамболија. Неки човек, истог презимена, причао му је да је читао књигу о стаблу Цветановића, чији аутор "академик Владимир Цветановић" наводи да су они пореклом са Копеолика и да чак потичу директно од кнеза Лазара.

Признајемо да нисмо чули ни за ту књигу, ни за тог академика, мада не тврдимо и да не постоје... Зато саопштавамо оно што знамо:

Презиме Цветановић је, по правилу, везано за јужније крајеве Србије и тзв. Стару Србију, данашњу Македонију. У области Кичевије, уз Шару наилазимо на род Цветановци у селу Чифлик Мало, досељени из села Шутовци, где је становништво поарбанашено још крајем 19. века. Славили су Св. Алимпија Столпника (или "посног Ђорђа", како су га називали у овим крајевима). У непосредној близини ових села су и Стрелци и Лазаровци (по кнезу Лазару) и Кнежино, па Видране у коме су такође настањени Цветановци. Ови последњи славе Св. Николу, а по предању су се доселили пре три века од Дебра. Сва ова побројана места настањивали су (а верујемо и данас) Срби, звани Брсјаци.

У области Јужне Мораве и Изморника, у Жегри и Пасјану (испод Карадага) наилазимо на презиме Цветанови(ћи). Почетком 20. века у Жегри је већ увелико био у току процес исламизације. Тако је један брат од Цветановаца(ића) био Цветан, а други се звао Сејдија. По њему је исламизован род Цветанових(ћа) добио презиме Сејдовићи. Цветанови(ћи), православни Срби у овој области славили су Св. Тодора.

Једна од етапа у сеоби Цветановића на север била је, свакако, у врањској Пчињи. У селу Наставце забележена је фамилија Крстине, или Калаици, у које спадају Цветановићи, Дејковићи и Џоџини. Доселили су се због бољих услова за живот два и по века раније, из села Нагоричано, у околину Куманова. Сви славе Св. Николу.

У околини Крагујевца Цветановића има у Баточини и Грацу. У Баточину су се доселили пре Првог српског устанка из Црне Траве (Власина), а славе Св. Василија. Ови други су досељени после 1836, из Црне Горе, а славе Св. Петку.

А што се Смедерева тиче, презиме Цветановић налазимо у Врбовцу, у смедеревском Подунављу, по предању, досељених од Лесковца. Слава је Митровдан, а старо презиме је било Тасић. Тасић је настало од личног имена Таса, што је хипокористик од Атанасије, а то нас води у пределе Старе Србије, јер се ово име јавља поглавито код Цинцара или старих Срба који су живели на територији Грчке и данашње Албаније, односно некадашње Византије.

Садашње презиме Цветановић је опет патронимик од мушког имена Цветан и вероватно су га у једном тренутку преузели по имену неког претка. По деди Јовану нису, јер су њега звали Стамболија, можда зато што је често ишао у Цариград (Стамбол).

Гојаковић

Г. Божидар Гојаковић, из Канаде, рођен 1932. године у Сарајеву (Алипашин мост), пише да је завичај његових предака Брчко, тачније Ражљево, Брезик-Диздаруша. Верује да је на овим просторима остало још неких од раније многобројних Гојаковића. Заједничка слава им је увек била Воздвиженије часнога Крста (27. септембра). Чуо је да Гојаковића има у Пљевљима, али са другом славом, па мисли да нису у роду. На основу читуља, закључио је да има и муслимана са овим презименом.

Гојак је старо српско име, забележено у дечанским хрисовуљама (као и Гоја, Гојан, Гојило, Гојимир, Гојислав, Гојић, Гојиша, Гојшин, Гојишић, Гојтан и, наравно, Гојко), што значи да је у првој половини ХИВ века било омиљено и често на метосима дечанског манастира, а несумњиво и у другим крајевима - Рашкој, Босни, Хуму, Зети, па и данашњој северној Албанији. У једној пљачки Дубровчана, код Борча, 1372, помиње се Гојак Добрасалић, "човек босанског властелина Мркоја Стјепковића", који је пет година касније несмотрено дошао у Дубровник и био ухваћен, али је, осуђен на новчану казну и надокнаду штете власнику, ослобођен после два месеца. Четири деценије касније, 1415, у једном спису дубровачког архива помиње се, без других података, херцеговачка фамилија Гојаковићи за које би се могло претпоставити да су му потомци.

Гојаковића односно Гојака и Гој(а)чанина, има и у области Таре, у селима Грачаница и Гојаковићи (код Мојковца) у којима је ова фамилија свакако била најбројнија. Наводно су пореклом из Куча, од братства Дрекаловића. Крсна слава им је општа кучка слава, Св. Никола. Али Гојаковића је било и у Бјелопавлићима, потомака Гојака, брата војводе Радоње. Гојаковићи су, временом, остали слабо братство, па су их друга, иако сродна, надјачала, и они се одселили и одрекли бјелопавлићке славе Св. Петке и узели нову која је могла бити и споменути јесењи Крстовдан. Али ни о томе, а ни о њиховој каснијој судбини нема никаквих података. У Грачаници их има и поисламљени, али знају за своје сродство за непотурченим презимењацима.

Гојаковићи су у брчански део Посавине могли доћи или директно из Бјелопавлића или са Таре, као и неке друге фамилије које су се одавде исељавале у Босну, на Озрен, односно старе области Усору и Соли. У осталим областима, ни у Босни ни у Херцеговини, нисмо успели да пронађемо породице овог презимена осим у околини Кладња, где су забележени као Гојаковићи-Гојсалићи.

У целој Хрватској, забележена је почетком прве половине прошлог века само једна породица Гојаковића - у Валпову. Не знамо да ли су били православни (и Срби) и каква им је судбина била након 90-их, али би нам било драго да нешто сазнамо и о њима.

Шобота

Из Албштата (Немачка), г. Михајло Шобота послао је велико писмо које свакако значи и велику жељу да сазна податке које му можемо пружити. Судећи по лепом, старинском ћириличном рукопису, г. Михајло као да није у првој младости, али се потрудио да наведе где све има Шобота, од западне Босне до Војводине. Рођен у Доњим Карајзовцима, код Српске/Босанске Градишке, а као и све Шоботе слави Дмитровдан.

По породичном предању, Шоботе су у Карајзовце дошли од Петровца, "отприлике из села Тук". Помињете и фамилију Калаба за коју кажете да је истог порекла, али то предање тек треба проверити, јер узгредно уочени подаци не дају основа за такво тумачење. Вредније је, и сасвим исправно, упућивање на фамилије које се презивају Шобот и Шобат, а ту још треба додати и породице Шобата, можда и Шобе и Шобиће.

Кроз коју недељу посебно ћемо вам писати, а што питате за нашу књигу можемо вам је послати поштом по пријему 15 евра плус поштански трошкови. У њој смо обухватили и Шобиће који су можда истог порекла као и ваше фамилије, а све од претка Шобе који је, по неким тврдњама, био од Мрњавчевића и то из Старе Србије.

Значи, о презименима Шобот, Шобат и другима, други пут.

Миленијум промена

Г. Михајло наводи казивања старих да се њихови никад нису "турчили нити шокчили", па се разочарао кад је сазнао да се једна породица Шобота, код Београда, изјашњава као католичка и хрватска.

Та породица није ни прва, неће бити ни последња. Колико стотина хиљада фамилија, ваљда још од хришћанског раскола 1054, па са појавом босанских крстјана и фрањеваца, а посебно од доласка Турака, па у акцији унијаћења и за време комунизма, скоро један миленијум, силом или милом, променило веру, а постепено и национално осећање... Као да је неки кобни усуд утицао да се процес мењања вероисповести и националности одвија на штету српског народа. Али, мудријим резонавањем долазимо до тога да промена религије не мора да значи одрођавање, као што нам потврђују биографије Османа Ђикића, Меше Селимовића, Матије Бана, Јосифа Панчића, Луја Бакотића, Иве Андрића и многих других. А са друге стране у Србе смо добили Стерију, Стојана Новаковића, Владана Ђорђевића, Ђорђа Вајферта, Нушића, Винавера, Кочу Поповића и још толике друге.

03.03.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (8)

Бојанић

Кратким и сажетим писмом јавила нам се Зорица Бојанић, из Аустралије, где је и рођена. Иако тако далеко од домовине својих предака интересује се за своје порекло, по очевој линији. Каже да су и отац Стеван и деда Бранко Бојанић рођени у Маховљанима, код Мркоњић Града. По породичном, предању Бојанићи су се овамо доселили веома давно, још пре турске владавине. Слава породице је Св. Стефан (9. јануара).

Међу презименима православних у Босни, Бојанића има у заиста импозантном броју и то са врло различитим славама: Ђурђевдан славе у околини Бање Луке, Сарајева и Градишке, Јована Крститеља око Власенице, Тешња и у Унцу, Лучиндан око Бугојна и Травника, Никољдан око Бање Луке, Вишеграда и Бугојна, Св. Враче у Тешњу, а Св. Стевана Дечанског (Св. Мрату) на Палама. Св. Архиђакона Стефана славе Бојанићи у селима Граце (Кључ), Кукуље, Стапари (Градишка), Прњавор и Смртићи (Прњавор), Рекавице (Бања Лука) и Шеховци (Мркоњић Град).

Интересантно је да се овде појављује и презиме Бојановић (дужи облик исте основе) и то са славом Св. Архиђакон Стефан у селу Гаљиповци код Прњавора. Исто тако има их и са другим славама, али не у тако великом броју као Бојанића.

М. Радека, у "Карловачком владичанству", а то су области Лике, Крбаве, Гацка, Баније и Кордуна, наводи Бојаниће са славама Никољдан и Стевањдан.

У Книнској крајини има Бојанића са другим славама за које аутор Накићеновић каже да су се доселили из Босне у 16. веку, а ту са Косова.

У Боки, у Кривошијама, има староседелаца Бојанића. Њихово име је везано и за легенду о настанку имена места Дврсно. Слава је Јовањдан. У Бијелој су Бојанићи досељени из Корјенића 1693. године. Овде славе Св. Јоакима и Ану. Вл. Скорић, говорећи о пореклу становништва Западне Босне, тврди да су породице које славе ову славу међу првима досељене у Босну. А да су Бојанићи однекуд са међе Црне Горе и Херцеговине тврди и Ј. Дедијер који их је забележио у Богодолу, селу које је припадало манастиру Житомислићу. Он наводи да су пореклом из племена Зубаца у источној Херцеговини и то од фамилије Даниловића. Има их и у Жељуши, код Габеле, где им је предак био 'доводац' у једну другу фамилију у коју му се мати преудала.

Стевановић

Највише нас обрадује кад се јављају млади читаоци који траже и желе да сазнају свој прави идентитет. Ово је једно од таквих писама шаље нам Небојша Стевановић који не само да живи, него је и рођен у Бечу. Његов отац Милован рођен је у Младеновцу, али му је деда Михајло из села Рајковца код Младеновца, где је живео и радио као матичар у општини. За прадеду Станка Стевановића није сигуран ни где је рођен, а ни где је живео. Не зна му ни занимање.

У овај крај, околину Младеновца, први досељеници су дошли много пре Велике сеобе (или најкасније са њом, крајем 17. и почетком 18. века) били су са територије Старе Србије. Овај појам, неразјашњен у историјској науци и географији, Јован Цвијић веома јасно дефинише у антропогеографији и нашој науци, етнологији. По њему, Стара Србија обухвата не само језгро првобитне, немањичке Србије, Рашку, већ и Косово и Метохију, целу Македонију, северну Грчку и већи део данашње Албаније. Наравно, на то не треба гледати као на неку "Велику Србију", у питању је само српски етнички простор, различит од националног и државно-политичког који се мењао кроз векове.

Тако су у Рајковац стигли и преци нашег читаоца, прво под надимком Кијачари. За њих се каже да су старином од Високих Дечана, са Метохије. Пре три века, неки од предака ове фамилије звали су се Гојко и Теофило, а њихови потомци су настанили читав овај крај, Рајковац, села Младеновац и Кораћица и нека друга. Они сада носе друга презимена, али су сродни: Лукићи, Живковићи, Миливојевићи, Радојковићи, Гојковићи, Милетићи, Лукићи. Њихова стара слава био је Св. Стеван, што је иначе једна од најстаријих српских слава у Старој Србији. Стефан је била титула српских претендента на престо и краљева: Стефан Немања, Стефан Дечански, Стефан Првовенчани. У ствари, титулу Стефан, уз име, добијали су српски принчеви у значењу "овенчан" круном, то јест крунисан.

Касније, одвајањем фамилија са заједничким именом Кијачари и разрођавањем, неки су узели и Св. Николу као своју крсну славу, као ваши Стевановићи. Данас се то заборавило, али су некад наши стари врло добро знали да славу ваља променити како би удаљени сродници стигли да макар на тај дан виде једни друге и подсети се заједничког порекла.

Сама реч "кијача" у Вуковом "Рјечнику" значи батина, коју су неки, нарочито сточари, стално носили или користили према потреби, па је тако неки предак који се није од ње растајао по њој добио надимак који је остао и потомцима

Станковић

Мирко Станковић, из Хајденхајма у Немачкој, готово телеграфски пита да ли би могло све као у "Вестима": настанак и порекло његовог презимена, одакле су доселили. Рођен је у Госпићу, али је читава фамилија, и очева и мајчина, из Бунића, срез коренички, у Хрватској. Слава је Св. Никола.

Код М. Радеке, у "Карловачком владичанству", Станковићи су староседеоци, и то православни, са славама Стевањдан, Јовањдан, Ђурђевдан, Никољдан, а има их и римокатолика.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", Станковића има у Бунићу, Трнавцу и Каменици (Кореница), у самој Кореници, Оточцу и Кулици код Острвице и у Острвици.

Интересантно је размотрити претпоставку читаоца да је корен Станковића од Клашња (Клашнића), тим пре што су настањени једни уз друге, око Коренице и у њој. У поменутом "Племенском рјечнику", Клашнићи се наводе само у Широкој Кули и надаље се упућује на презиме Клашња. Клашња зато има у огромном броју у многим местима око Коренице - Фркашићу (Бјелопоље), Грубушић, Градина, Јасиковац, Компоље, Крст, Понор, Шегановац, Ведашић, Врановача - и у Мелиновцу (Завале). Клашње су само разуђеније, али бројчано нису много премоћније од Станковиће. Однос у наведеној области је 52 према 36 кућа. Осим тога, не славе баш исте славе. По Радеки, Клашнићи славе Ђурђевдан и Јовањдан, Клашње само Ђурђевдан. Код Станковића је то разноврсније.

Иако би се могло размотрити и порекло Станковића од Клашњи, то нам се, ипак, не чини довољно поузданим, тим пре што је познато да су Станковићи били организовани херцеговачки катун, па је баш обрнуто, у њиховом саставу било је разних породица, често несродних, па би ту могли да припадају и Клашње. Сама реч клашња, по Вуковом "Рјечнику", значи: у Котору - дугачке беле чарапе, преко којих се обувају дебеле чарапе, у Лици су то натикаче преко панталона, или девојачке шарене доколенице или, у Имотском - лоша чоја.

Грујић

Једна од уопште ређих породичних крсних слава, Св. Трифун (14. фебруара), у крајевима богатог виногорја, нарочито од Велике Мораве на исток (у овај простор спадају и Левач и Темнић), укључујући западну Бугарску, празнује се као сеоска слава. На дан Св. Трифуна, с којим је развијен читав посебни култ, реже се винова лоза па овај празник односно самог светитеља, Св. Трифуна (Трипуна), народски називају "Зарезојло", "Заризој", "Орезач"...

Наш читалац Драган Грујић родом из села Чешљева Бара (код Раброва, општина Велико Градиште), у пределу где је такође распрострањено виноградарско празновање Св. Трифуна - што и сâм спомиње - има управо ову породичну крсну славу. Грујића у овом крају има и пореклом из Влашке, некад повлашених па "одвлашених", односно опет посрбљених, али славе друге славе, док су његови у данашње село дошли из источнијег дела, из Сене код Кучева. Како је у овој области, Неготинској крајини, велики број српских фамилија насељен с Великом сеобом, крајем 17. века, и то највише са Косова и Метохије, па их и данас називају "косовцима", не бисмо искључили претпоставку да су и Грујићи нашег читаоца тако дошли са југа, можда и из још даљег Црногорског приморја и Крајине, управо онако како су, из онамошњих Шестана, дошли Грујићи (од којих је био и чувени српски државник Јеврем) у шумадијску Даросаву и још нека оближња села. Једино што су они узели другу славу, Св. Јована.

Сувајац

Из Минхена нам пише г. Ристо Сувајац, родом из Горње Илове код Прњавора, сада у Републици Српској. Породична слава његових је Св. Трифун.

Православна црква, међу својим верницима у Босни с краја 19. века, породице Сувајац са славом Св. Трифун бележи у селима Каоци код Српца, Лепеница и Прибинић, код Тешња, и у Тешњу, у Смртићима код Прњавора, као и у самом Прњавору, затим у Мајевцу, код Дервенте. Исти попис бележи и фамилију Суварац у Гаљиполцима, код Прњавора, али верујемо да је то омашка, односно да је и она - Сувајац. Испитујући могућности настанка овог презимена, схватили смо да је "географског порекла", настало према претходном завичају, односно насељу из кога су дошли преци нашег читаоца и тако се "нашли" у једној од Суваја, села у Поуњу с тим називом. На тај закључак нас је наводила и крсна слава, а утврдило уверење Вл. Скарића који у то уопште не сумња.

Питање је само које је раније презиме имала ова фамилија? Међу "трифуњштакима" у Поуњу, најбројнија је фамилија Дрљаче, али њих није било у Суваји (крупској, сада Горња Суваја), у парохији Крњеуша, у време пописа 1882, али их је било раније, до 1856, када је једна грана прешла у дотле слабо насељени Рисовац, а друга се упутила према Српцу, Дервенти, Прњавору и Тешњу, задржавајући старо крсно име, али с новим презименом, према селу из којег су потекли.

Породице Дрљача су раније живеље у Војевцу код Доње Суваје, а ту су се населили из Лике, из Врховине. "Имају неких врло тамних сећања да су им преци пловили као морнари по далеким земљама" - пише истраживач Поуња М. Карановић. Ако се овај податак повеже са крсном славом, Св. Трифуном, заштитником виноградара, а виногради добро успевају управо приморју, могли бисмо претпоставити да су они, заиста морем, дошли са обала данашње Албаније. А други њихов огранак, преко Црне Горе, Косова и Метохије, стигао је до источне Србије, где их налазимо као Грујиће г. Драгана.

Свети Трифун - заштитник свих оних који се воле

Почетом фебруара, кад је зима још у току, и има мање сеоских послова, и до поста има још подоста, има један благодан који би требало да је много познатији него што јесте, а претходи празнику Срећења. Сутра, 14. фебруара је Св. мученик Трифун, у виноводним крајевима Шумадије, Поморавља и западне Бугарске још од 16. века познат као заштитник и слава виноградара и гостионичара. То је дан када се први пут обрезује лоза, уз посебну молитву и благослов свештеника. У неким селима Србије слави се и као заветина, јер се сматра да Св. Трифун штити села од града и поплаве, односно да је чувар усева од разних штеточина.

Овај светитељ је живео у трећем веку после Христа, као сиромашни сеоски младић који је богатима чувао гуске. Био је веома побожан и "још од детињства је на њему била велика благодат божја, те је могао исцељивати болести и на људима и на стоци, и изгонити зле духове." За ове његове способности сазнао је и тадашњи римски император Гордијан чијој ћерки Гордијани, која јебила душевно пореметила, нико од најбољих лекара није могао помоћи.

Хришћанска легенда каже да се зли дух у њој огласио да га нико не може изагнати из ње осим Трифуна. Али, који Трифун? Цару су долазили многи тог имена, али без успеха, све док, "по Божјем промислу", у малоазијској Фригији, не пронађоше скромног гушчара Трифуна. Доведен у Рим, а кад је успешно излечио цареву ћерку, император га је богато наградио. Безазлен како га је Бог створио, Трифун је, успут, на повратку у село, све скупоцене дарове поделио сиромашнима и наставио да живи као и раније, чувајући гуске, али и у све здушнијим молитвама и побожности. Знајући за њега и Божју милост којом је зрачио, нови цар Декије, велики противник хришћанства, нареди да га баце у тамницу и на највеће муке. Али, Трифунову веру ништа није поколебало па је посечен мачем. И пред смрт, "Трифун се помоли Богу и предаде душу своју Творцу своме, 250. године", написао је владика Николај.

По народним причама, међутим, Трифун је био грешник. Али, кад је у незнању убио човека који је кренуо да скуди једну девојку, што је, по народном схватању, још већи грех, Бог му је опростио. Због тога се сматра и пријатељем младих и оних који се воле, па би код нас било примереније да његов празник славимо уместо помодног, Светог Валентина. Док је у источним српским и пограничним српско-бугарским крајевима Св. Трифун у правилу само сеоска, колективна прослава виноградара, у северо-западној Босни и делимично у Лици нема овог култа али је светитељ слава многих породица. Према Шематизму православне митрополије и архидијецезе Дабро-босанске, из 1882. године, Св. Трифуна су славиле многе фамилије у готово свим у парохијама.

У уводном тексту књиге о славама Срба у Босни, сажимајући резултате анализе пописа славара, Ђ. Јањатовић каже: "Св. Трифун се као слава највише распростире северно од линије Приједор-Бањалука-Прњавор-Дервента, затим у средњој Босни у тешањском протопрезвитерату, док је у источној Босни врло ретка." Никако, међутим, не тврдимо да су све те многобројне фамилије које славе Св. Трифуна, макар и далеких, заједничких корена. Али њихова распрострањеност и упорност у чувању ове славе која пада у оскудном периоду, кад је многим одавно сасвим понестало мрса, а није посна, и домаћини је спреме најбоље што могу - заслужује посебно истраживање. У сваком случају, нека им је срећна њихова крсна слава, Св. Трифун а нека је срећно и свима који се воле.

05.03.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (9)

Бокан

Г. Владимир Бокан нам се јавио из Лиона у Француској где тренутно живи, а иначе је пореклом из Апатина у Војводини. Његови преци су даљим пореклом од Босанског Грахова. Вероватно су у питању колонисти после Другог светског рата. Али то од господина Бокана не сазнајемо, само претпостављамо, као што нам не даје ни податак о крсној слави, али је сазнао да их има у Црној Гори у области Црмнице.

Пошто су Бокани нашег читаоца од Грахова, а оно је у прелазној и нај-фреквентнијој области Тронеђе, где се становништво сељачко најпре бежећи пред Турцима, а онда назад, бежећи од аустријске војне обавезе, Венеције и после тога Француске војне (зависно од историјског тренутка кад се то дешавало), а у недостатку податка о крсној слави, приморани смо да дамо уопштен преглед Бокана у свим овим пограничним областима.

Према подацима свечара у Босни, Бокани су сви листом "никољштаци", распоређени у селима око Дубице, Бихаћа, Крупе, Приједора и у Унцу. У Унац су се доселили из Далмације. Бокани у селу Беглуци, на саставу Уне и Крке, дошли су из Осредака пре скоро два и по века, исто као и у Горње Врточе, само нешто касније. Обе фамилије славе Никољдан. У село Осреци, које је на граници Босне и Лике, Бокани су се доселили пре "калајског рата", односно Свиштовског мира (1791) и то, по предању, из Црне Горе.

У "Карловачком владичанству", М. Радека их бележи као две гране право-славних (српских) фамилија, са две славе: Никољдан и Лазаревдан. Можемо вам још једино открити да потичете од разгранатих фамилија и у Босни и у Лици од Штрбаца. Најближи из ове гране родова су вам Војводићи и Шкорићи. Према томе, господине Бокан, у праву сте: ваша фамилија води порекло из Црне Горе, али нам простор не дозвољава да пишемо опширније. Ако сте заинтересовани за такав одговор, пишите нам на нашу кућну или и-мејл адресу.

Лучић

Г. Михајло Лучић (Гомаринген, Немачка), рођен у селу Ченгићима код Бијељине, пита одакле потичу његови преци и каже да их тамо и сада има око 15 кућа са истим презименом. Слава породице је Св. Јован. Једни Лучићи су се, пише, населили у Семберију, други у Посавину, у околину Брчког, а један се одселио у Хан Пијесак. Чуо је да су пореклом из Црне Горе или Херцеговине и пита где их све тамо има. Али, његовим жељама овде није крај. Пита откуд презиме Лучић, мада зна једну верзију коју неће да нам открије, наводи да има Лучића католика у Посавини. Његово писмо спада међу она из којих није увек јасно шта се тражи, а шта се тврди. Да ли пита или зна да су Лучићи у Посавини покатоличени, прешли у другу конфесију или су изворни католици, од памтивека, од поделе хришћанства 1054.

Међу српским презименима у Босни, по Ђ. Јањатовићу, Лучића "јованштака", ако кренемо на југ, има у селима Кошутници (Рогатица) и у Штрпцима (Вишеград), мада их у тим областима има и са славом Ђурђевдан и Ђурђиц. Око Сарајева су "никољштаци", пореклом од Бањана, а има их и код Тешња, али са славом Св. Архијакон Стефан.

У Херцеговини, Лучића ваших рођака има у области Шума (остале по Херцеговини не помињемо, јер су вам несродни), али су они само део исељеника из главне матице Лучића "јовањштака", у Пиви. Ту су и Лучићи на Горанску, староседелачка породица, а и данас их има око 20 кућа. Сада су настањени и у селима Доње Брезне и Сељани. Према документима о поседима у овом крају, које су имале и друге две угледне пивске породице, Бакрачи и Мићановићи (обе славе Св. Јована), изгледа да су и ваши преци од стабла Браниловића који се сматрају оснивачима пивског племена.

Ово је одговор "у најкраћем", а и о Лучићима, као и о многим другим нашим фамилијама, дала би се исписати бар омања књига. Јер има и верзија да су, заправо, најдаљом старином од Вучитрна, са Косова, одакле су се иселили у Срем, па у централну Босну, а потом у Бањане, још у 15. веку, да би једни кренули у Боку, други у Пиву а трећи се вратили у Босну. Зато, уважени г. Лучићу, јавите нам се ако сте заинтересовани за опширнији одговор. Или, још боље, удружите се са својим рођацима, а ми смо вољни да за вас приредимо такву књигу.

Гојковић

Пореклом од Српског Брода, г. Дамјан Гојковић, из Тулингена, у Немачкој, пита за своје корене и наводи да и данас има петнаестак породица са истом крсном славом, Св. Симеун Богопримац.

У Босни, крајем 19. века, Гојковићи са овом славом нису били забележени око Брода, већ само у Винској и Лијешћу, код Дервенте. Могуће је да су се доселили из Славоније, али је то мало вероватно с обзиром да су дошли из Црне Горе. То показују и локације осталих Гојковића по Босни, са другим славама - Рогатица, Власеница, Тешањ, Маглај, Рогатица, одакле су могли да стигну и до Српског Брода. Иначе, ово презиме је патронимик, настало од имена Гојко, могуће упоредо на разним локацијама, те су породице с тим презименом углавном несродне.

Али, с обзиром да је крсна слава нашег читаоца доста ретка, то нам је омогућило да путем елиминације одбацимо многе гране Гојковића несродне са г. Дамјаном. Тако смо установили да су Гојковићи нашег читаоца пореклом Васојевићи, али не они аутохтони, већ "усвојени" (адаптирани). Они су од братства Величана, настањених у Великој, области која припада Васојевићима.

Гојковићи су једно од 10 братстава Шаља који заједно са Цеклињанима чине Величане. Шаљска братства су се разродила од тројице синова неког Чера, католика, који се доселио из области Шаље у Албанији, где је "пао на крв". Стога се дигао и дошао Живаљевићима у Велику где је примио православље и оженио се девојком из поменутог породице.

Чера је вероватно припадао Климентима. Од њега потичу породице: Јокићи, Гојковићи, Симоновићи, Бошковићи, Голубовићи, Кнежевићи, Радуловићи, Микићи, Брковићи и Касумовићи. Пред Други светски рат, укупно их је било 155 кућа. Сви славе Св. Николу, а преслављају Св. Симеуна Богопримца (16. фебруара). Набрајали су 8–9 псова уназад, што би требало да значи да се њихово досељење међу Васојевиће збило (рачунајући од данас) пре више од три и по века.

Лично сматрамо да је Чера (ако име потиче од старословенског черн тј. црн) био старо-српског порекла, а што је био католик то не треба да чуди, јер су по турским крајевима, у тзв. Старој Србији, слободније пролазили католички свештеници из Барске архиепископије, него православни. Хришћанима је једино у то време било стало да се не исламизују, а мање којој ће хришћанској цркви припадати. Осим тога, било је случајева давно описаних у историјској и етнолошкој литератури да су фратри, пролазећи кроз ове крајеве, крштавали у великим групама и већ одрасло некрштено становништво које по десетак година није имало никакве прилике за

Гарић

Веома лепо писмо, импресивно по количини података, послао нам је Јовица Гарић из Ерлангена, у Немачкој. Град Ерланген је знаменит за нашу српску културу, јер је у њему чувени немачки научник, слависта Герхард Геземан, нашао и један од највреднијих рукописа наше касније народне епике (за који ни Вук није знао), тзв. "Ерлангенски рукопис".

Рођен, у Кољанима (Врлика) у далматинској Загори, где је, до изградње хидроелектране Перуча 1958, живело десетак фамилија Гарића, с крсном славом Св. Никола, г. Јовица наводи да је већина исељена у Војводину. Он пише, не наводећи извор, да је прва српска сеоба из Босне кретала према Сплиту, Клису, Сињу, убрзо после Косовске битке, већ 1394. године. Његово родно село се најпре звало Раштела, а после турског покоља затечених Срба, добило име Кољане. По сазнању г. Јовице, Гарићи су у Далматинску Загору досељени у трећем таласу, почетком 15. века.

Будући да нам је презентовао и друге податке од којих смо већину проверили и утврдили да су тачни, ми ћемо додати налазе где све још има Гарића, с тим што није извесно да су сви они сродни. Наиме, његово основно питање је одакле су пореклом Гарићи?

У Босни, у Дабро-босанској митрополији, без зворничко-тузланске и захумско-херцеговачке епархије, према шематизму с краја 19. века, Гарића је било у многим парохијама - са славом Св. Архиђакон Стефан код Приједора, Св. Григорије - у Травнику, Ђурђевдан - код Бањелуке, Власенице, Маглаја, Прњавора и Тешња, Св. Јована Златоустог - само у једном селу код Бањелуке, Св. Јована Крститеља - код Бањелуке, Клуча и Тешња, Лазареву Суботу - у Дервенти, Св. Марка Јеванђелисту - у Цикотама код Власенице, Михољдан и Никољдан - у Церовици код Тешња и Св. Симеона Богопримца - у Бугојну.

У Србији, Гарића има у селу Кикојевцу, у Гружи. Доселио се предак Раденко од Сјенице пред Карађорђевог устанак. Славе Св. Николу (зимског), а прослављају истог светитеља ("летњег"). У области Надибра, Гарића има

настањених у селу Конареву (Никољдан), а доселили су се из Савова (као и Гарићи у Адранима) и Гаре-Мланча из Ибра.

У Хрватској, у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" (с почетка Првог светског рата), Р. Грујић није евидентирао ни једне Гариће. М. Радека је у горњо-карловачкој епископији ("Карловачком владичанству"), до шездесетих година прошлог столећа, забележио Гариће са славом Св. првомученик архијакон Стефан, али без података о месту живљења или пореклу. А 1976, "Лексик презимена СР Хрватске" породице са овим презименом (без података о националности и вероисповести) наводи у општинама Валпово, Вуковар, Дарувар, Дубровник, Ђаково, Жупања, Загреб, Костајница, Нова Градишка, Осијек, Сињ (село Доње Кољане), Славонски Брод и Сплит.

Решење загонетке порекла Гарића открива нам да су из Брскута, у племену Братоножићи. Њихова постојбина су Сеоштици, где су живели са Страхинићима и Живковићима (који су прешли на ислам). Гарићи су се најпре звали Вучинићи, па Калуђеровићи. Одувек су, као и остали Братоножићи славили Св. Николу. Има Гарића пресељених у Васојевиће у Доњу Ржаницу, где такође славе Никољдан.

Презиме им је сигурно настало од "имена од милџа" (хипокористика) односно надимка Гара/Гаре/Гаро, од придева гарав, црн (а од њега имају и Гаран и Гараш. Истина, М. Грковић претпоставља и могућност да је у питању хипокористик од имена Гаврило, али нам се то не чини вероватнијим, јер је ово име (старохебрејског порекла, за једног од арханђела) било доста ретко у нашем народу, осим у градским срединама.

Бурсаћ

Г. Саво Бурсаћ, из Клифтона, САД, пише нам да у Србији постоји удружење "Сабор Бурсаћа", са око 900 активних чланова. Претпостављају да их има укупно око 10.000 (расутих по свету - како каже Бајагина песма). Он сам је пореклом од Плавна, код Книна, где их је, све до августа 1995, било 70 сродних породица са славом Св. Георгије. Има их и у Дрвару, Личкој Калдрми, Босанској Крупи, у више места у Србији и у иностранству.

Шта да кажемо на овакво писмо? Поштовани господине Бурсаћ, срећни смо да сте, ви Бурсаћи, тако добро организовани, да имате удружење и да се редовно дружите. Стога и наводимо податке о "Сабору Бурсаћа" из вашег писма не би ли послужио као пример и другима како се може организовано дружити на "рођачкој, истопрезимењачкој", основи. Кад се већ окупљате из целог света, како то да од своје управе нисте затражили да неко стручан уради овај посао за који молите нас? Да кажемо и то да би наше новине "Вести" радо присуствовале првом следећем "Сабору Бурсаћа" и забележиле га на својим страницама. И ми, као етнологи, можемо да вам изиђемо у сусрет - с мањом монографијом о Бурсаћима, ако бисмо о томе постигли договор.

Ви нас питате, у име свих, кажете, 10.000 Бурсаћа за њихово порекло. Поштовани господине Саво, не постоје ни два иста случаја, а камоли 10.000. Постоје многе монографије о појединим презименима, на пример о Аничичима коју је финансирао само један, али вредан Аничич, бизнисмен из Јоханесбурга. Овакве књиге, под условом да су стручно и квалитетно урађене, представљају не само понос једној групи сродника, него и српском народу у целини, чији су они део историје, мали, али важан, као и свака породица и појединац уосталом.

То је микро-историја која у крајњој резултанти даје макро-историју једног народа. Ово излагање се важи не само за Бурсаће, ово презиме је само повод.

Што се презимена Бурсаћ тиче, оно је, највероватније дошло од надимка за неког претка који хвалио "бурсом" (од латинске речи борса), кесом за новац, али и за последњу причест. Уосталом, тако су и Кесе, Кисе, односно Кесићи и Кисићи добили своја презимена, али од латинске речи, већ од турцизма - киса.

Миросавић

Из Рокенхаузена, у Немачкој, где живи са породицом, пише нам г. Славољуб Миросавић. Рођен је у Мрсаћу, код Краљева, одакле су му и преци, а најдаљи предак за кога зна, прадеда Милентије, био је кмет у том селу, али не зна да ли је у њему рођен или се доселио. Крсна слава породице је Ђурђевдан. Шаље нам и краће породично стабло, али ако жели да му то урадимо треба да се јави електронском или обичном поштом. Пита и за "скривено" значење имена села Мрсаћ, а сам мисли да је настало скраћивањем породичног презимена. То је потпуно могућно, али само ако су Миросавићи оснивачи села, пали би требало консултовати архивске податке. Предлажемо читаоцу да нам се јави на нашу адресу уколико жели тачан податак о имену села, јер је то подужа историја.

Према подацима о Мрсаћу, у области изнад Ибра, Миросавићи су староседеоци, управо са славом Ђурђевдан. Реч "староседелац" се у нас усталила због многобројних сеоба и премештања становништва у тешким историјским условима током турске владавине, па се за сваку породицу која је у неком селу живела бар век и по пре почетка Цвијићевих испитивања, краје 19. и почетком 20. века, говорило да су - староседеоци.

Село се спомиње још у Жичкој повељи, али само као феуд, док се у турским дефтерима 1528. спомињу само имена сељака-кметова, без презимена. Поред словенских, има и "влашких" имена. О становништву Мрсаћа знамо тек из чибучких дефтера 1821-22. године, у којима су приказани имовно стање породица и обавезе према држави. Ту се први пут спомиње Радосав Миросавић са "осам комада брава" (ситне стоке). Према пописима, 1822. је забележено једно домаћинство Миросавића, 1831. и 1836. по три домаћинства, 1863. пет и 1990. године 13 домаћинстава. Све време слава им је Ђурђевдан.

Миросавића са славом Јовањдан има у космајском селу Дрлупа, а пореклом су од Требиња. Није искључено да су и они ту дошли из Старе Црне Горе, а успут, на пример, у Пиви, променили и славу. За Лугоње у Доњем Храсном, у Херцеговини, који славе Ђурђевдан, тврди се да су у 18. веку дошли из Пиве где су се презивали Мирославићи! Ипак, највероватнијим се чини да су пореклом из још јужнијег краја, из Црмнице, тачније из села Сотонићи, од од Миросавића-Бошковића.

Молба у облику наравоученија

Иако КОРЕНИ излазе тек седам месеци, календарски су већ ушли у другу годину. Нажалост, подоста је читалаца који још нису добили одговоре, иако су нека писма стара колико и сама рубрика.

Разлог су, углавном, непотпуни подаци.

Драстичан пример је писмо г-ђе Јелене Станојевић, рођене Ђурђевић, прво које је редакција добила, али врло сиромашно што се података тиче. Још 17. октобра смо је замолили да нам поново пише, да наведе све што се тражи, и сада понављамо позив. Исто важи и за Милорада Топаловића, Богољуба-Боба Николића, Гордану Папић-Бранковић, Михајла Аврамовића, Данку Бешле-Говорчин (код ње недостаје и податак о завичају) и Николу Пуровића. У њиховим писмима недостаје податак о крсној слави. Нарочито молимо да се наведе слава породице, макар да ви лично и не славите, јер је то кључни податак - да етнологи не би "лутали" по лавиринту разних могућности које треба испитати да би се дошло до порекла сваке породице или презимена.

А Дејан Грузић (или је Грузић, како пише) навео је чак три славе, али се не зна која је од њих - главна.

Мирослав Павловић је послао исцрпно и лепо писмо, али је и он заборавио крсну славу, а Мирјана-Мина Грозданић, тако рећи, ништа није написала, чак ни датум. Од ње очекујемо ново, што би рекли - нормално писмо, са свим неопходним подацима: место рођења, завичај родитеља, очев свакако, крсну славу, неко предање о пореклу и кретању породице, садашњу адресу и земљу боравка.

Многи који су нам писали, као и неки од поменутих, нису послали своју адресу, што ни на који начин неће бити (зло)употребљено, али која је потребна као интерни податак о распрострањености српских фамилија. Често недостаје чак и земља у којој молилац тренутно борави.

Многи су у истом писму тражили да се обраде не само њихово презиме (порекло), већ и друго, и треће, чак још четири, као Данијела Оташевић. Кад је о таквим случајевима реч, молили смо, и сада понављамо, потребно је да нам за свако презиме, односно за сваку породицу посебно пишете. Као што смо више пута указивали, важи принцип "једно писмо - једно презиме". А посебно молимо да не тражите одговоре за презимена изван својих фамилија, то јест познаника или суседа у месту где сте сада или у завичају.

Молимо вас да имате разумевања, јер је посао наших етнолога уистину мукоотрпан, с обзиром да "копају" по свакојаким изворима - монографијама и лексиконима, речницима и другим специјализованим публикацијама. Понекад за неко презиме преврну и 50 разних књига и брошура и могли би да напишу и 20-30 страница, али све то обиље морају да сместе у страницу-две, за наше/ваше новине.

За нека презимена, какво је, на пример, Куткурезовић, у тој свеколикој литератури готово да уопште нема података, али наши етнологи чак ни тада не одустају, па наш читалац не треба да губи наду.

12.03.2007.

КОРЕНИ

Са жељом да "Вести" објаве причу и о његовом пореклу г. Љубо Станковић нам из Минхена пише да је рођен је у Новом Саду и да се његов отац Сретен, још пре Другог светског рата, из Калне код Књажевца доселио у Врбас. Наводи и да је његова баба из фамилије Трандафиловић, али не и најважнији податак - крсну славу породице, па је тешко да будемо прецизни у одговору. Мањкавост је и то што време доласка његовог оца у Бачку није ни приближно - колико пре Другог светског рата, односно није ли, у ствари, после Првог светског рата? Јер, то је период, по стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, када се доста нашег народа пресељавало, највише у Војводину, али и у Славонију, на Косово и Метохију и данашњу Македонију, на напуштenu или национализовану земљу ранијих велепоседника, мађарских на северу и турских на југу.

Станковића има у источној и југоисточној Србији, једни славе Ђурђевдан, други Аранђеловдан и међусобно нису сродни.

Становништво Књажевца (у турско време се звао Гургусовац) потпуно је измењено сеобама с краја 18. и почетка 19. века, током и после борби за ослобођење од Турске. Тако су и Кашмеровци - чувена фамилија од којих је био и један од највећих наших етнолога, Тихомир Ђорђевић - пореклом са југа, стигли до Књажевца, Алексинца, Соко Бање, Неготина и Кладова, па даље до Шумадије, пошто су се претодно дуже време задржавали на Старом Влаху. Од њих су се, поред осталих многобројних фамилија, разгранали и Станковићи. Осим у Кални, Станковића има у Јошаници, пореклом су од Шербића из Врмце, а даљом старином Кашмеровци из Трговишта. Славе Св. Ђорђа и Св. Алимпија Столпника. Сродне су им фамилије Митићи, Ђурчићи, Давидовићи, Стојковићи, Миљковићи, Милошевићи, Митићи и Ђурђевићи.

Станковићи од Књажевца, одсељени од 19. века, живе и у Лапову. Они су се, као и Станковићи у Малој Крсни, доселили из "новоослобођених крајева". Славе Ђурђиц. Иако са истом славом, Ђурђиц, сасвим су други Станковићи у Душановцу, на простору између Јасеновачке реке и Дунава. Пореклом "од Дрине", они су после боја на Штубику и Малајници најпре дошли у Јабучац.

Св. Арханђела славе Станковићи у Врањској Пчињи, у селима Луково - пореклом од шесторице браће који су се доселили са југа, из села Ђерекарце, и Барбарушинци - које су спахије, пре два и по века, као кметове доселиле из Метохије у ове крајеве. Њихови преци су два брата Ариз и Крагуј из околине Призрена.

Плавшић

Из Валденбуха, у Немачкој, г-ђа Зорка Плавшић нас упознаје да Модичи (њено девојачко презиме, из села Грабовца код Челинца (Бањалука) славе Никољдан, а мајчина фамилији Ђерман Ђурђевдан. Интересује је, међутим, њено удато, мужевљево презиме и каже да Плавшићи потичу из села Кола код Бањалуке и славе Ђурђевдан.

Плавшића са славом Ђурђевдан, према шематизму Српске православне цркве у Босни (осим зворничко-тузланске епархије), било је крајем 19. века у парохијама Блашко и Кола (Бањалука), Приједор, Дервента, Шаринци (Прњавор), Стари Мајдан и Оштра Лук, код Санског Моста, Соколово (Кључ) и Прибинић (Тешањ). У овим пописима се појављује и презиме Плавша које би могло бити истог корена, а како је и крсно име исто верујемо да је и оно истог корена као Плавшић. Они су забележени у Агићима и Ведовници код Дубице.

За Плавшиће у Поуњу, М. Карановић каже да су светло-смеђе комплексије. Има их у Горњим Петровићима, са славом Ђурђевдан, досељених из Лике пре аустријске окупације.

У Колунићу су биле две куће Плавшâ са славом Томиндан, досељени из Стрмице у Далмацији 1893. године. Провером извора који се односе на Далмацију и Книнску крајину, нашли смо Плавшиће у Голубићу (чак у 10 кућа пред Први светски рат). Они су досељени из Босне у 17. веку, а крсно име им је Св. Ђурђе. Одавде, из Голубића, делом су се иселили у Стрмицу, у првој половини 19. века. И они славе Св. Ђурђа. У селу Звјеринац, на далматинском Косову, Плавшићи су досељени из Босне у 17. веку. Пре тога у Босну су дошли из Косовског вилајета. Славе Ђурђевдан.

Према М. Радеки, сви Плавшићи у Горњој Крајини уписани су као православни, са славом Ђурђевдан.

Плавшићи у некадашњој височкој нахији, у Моњарима, досељени су од Високог и старином су Братићи. Овде постоји и топоним Шарени (Плавшића) хан на раскршћу за Високо, Лијешву и Мокроноге. У Топузовом пољу су Братићи из Борака код Невесиња. У Осијек, у Сарајевском пољу, доселио им се дед Мића, а неки од његових

синова отишли су на Дубраве. Славе Томиндан. У Херцеговини их има у више места - у Колешку, Фојници Плочнику, Безђеђу, Зајасену и Градини. У Безђеђу су с Меке Груде и славе Томиндан. Ретко су плодна фамилија. У Зајасену су с Брестица, славе исту славу, а има их и у Фојници, Љубомиру, Требињу.

У долини Неретве, Братићи су имали доста земље, па су се са чељади одвајали и то се звало "надвојица", а кад су се сасвим оделили "населица". У Градини (Гацко), где су се доселили из Заграца због сиромаштва, најстарија су фамилија. У Колешку су се доселили кад су их протерали муслимани Тановићи из Брестица.

Најдаља старина Братића је из Парезана, код манастира Косјерево у Бањанима. На путу кроз источну и централну Босну још су имали старо презиме и славу Томиндан, а у Далмацији су га променили по неком родоначелнику Плавши и узели славу већине становника у далматинском Косову - Ђурђевдан. Сматрамо да су у околину Бањалуке стигли у повратној сеоби, већ као Плавшићи, са славом Ђурђевдан - што потврђују разни извори.

Балаћ

За г. Милана Балаћа из Минхена, потомка колониста у Футогу, пореклом из села Доње Пеуље, код Босанског Грахова, са славом Ђурђевдан, може се рећи да је срећник: Његово презиме имамо обрађено као сепарат на 25 страна за нашу нову књигу о лозама породица. Ако је заинтересован за цео материјал, брошуру о свом презимену, нека нам се јави.

Балаћ је једно од ређих и необичнијих српских презимена, исто као и Балач и други његови сродни облици. Карактеристични је да их има скоро искључиво у западнијим крајевима српског етничког простора. То значи да су те породице српске народности, свеједно да ли су се у једном периоду изјашњавале као Југословени или се у међувремену похрватиле.

Најранији подаци о презимену Балаћ допиру до 1712. Према попису те године, породице Балаћа су забележене у селу Мазин, јужно од Горњег Лапца ка Грачацу, у Лапцу Доњем и Горњем, у селу Круге, у Петровом Селу и селу Жељава.

Наравно, то не значи да породица с тим презименом није било и коју деценију раније. Испитивач С. Павичић тврди да је српског становништва у овим крајевима било и пре Карловачког мира 1699, као и да се касније на просторе Војне границе насељавало ново, такође српско становништво, највише из околине Книна и од Брувна и Зрмање.

Пуна два столећа касније, пред Први светски рат, Р. Грујић је, у „Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније“, евидентирао фамилије Балаћ у селу Круге, у Доњем Лапцу, Небљусима, Личком Петровом Селу и Жељави. Још пола века касније, по М. Радеки, у горњо-карловачкој епископији ("Карловачком владичанству"), евидентирани су многе породице с презименом Балаћ, са славама Аранђеловдан и Ђурђевдан. Није, међутим, било ни Балача, ни католика Балаћа.

У „Лексику презимена СР Хрватске“ из 1976, без података о националности и крсним славама, породице с презименима Балаћ и Балач, али и сличних - за које сматрамо да су од њих настале - забележене су у општинама Вировитица (Велика Клиса), Вуковар (Борово Насеље и Свињаревци), Дарувар (Кореничани), Доњи Лапац (у селима Бировача, Круге), Мишљеновац, Небљуси, Штрпци Лички, Дрниш, Загреб, Имотски, Карловац, Книн, Т. Кореница (у селима Жељава, Компоље и Личко Петрово Село, Нашице (Будинци), Оточац, Петриња (Сјеверовац, Старо Село, Подравска Слатина (Мацуте), Сињ (Врлика, овде и Балач), Сисак и Славонски Брод (Шушњевци).

Поред Балаћа, забележени су Балаћини, Балачи, Блацићи, али презимена Бал, Бала, Балла, Балаи, Балаић, Балај, Балаја, Балајић, Балак, Балала и Балалић, па Балан, Балаш, Балашко.

Војна граница, као одбрамбени простор, допирао је и до Карпата, а након пораза Турака код Беча, 1683, као његов део, уз ушће Тисе је створена Шајкашка, тако названа по флотили речних ратних лађа, шајки. У њој је, искључиво од Срба, дотадашњих граничара, био основан Тителски крајишки батаљон. Е, у тој Шајкашкој налазимо Балачиће у Ченти, још 1755. а породице Балаћ у селима Каћ, 1822, и Мошорин, 1823. Нажалост, непознат је њихов првобитни завичај.

Преко Уне и Саве налазимо само Балаће, највише у Босанској крајини. Према шематизму Дабро-босанске митрополије из 1882. године, који је прегледно средιο Ђ. Јањатовић, на простору ове велике црквене области забележене су искључиво породице с презименом Балаћ, али са три крсне славе. Најбројнији су свечара Св. Арханђела Михаила - код Крупе (у Великом Радићу, Гудовцу и Дубовику Алибеговом), код Градишке (у Гашици и

Бијаковцу) и Кулен Вакуфу. Породицње које су славиле Ђурђевдан забележене су у Бараћима и Стројицама, у околини Мркоњић Града, и селу Пеуље, код Ливна, а Балаћи у Травнику славе Св. Јована Крститеља.

У другим деловима српског етничког простора налазимо само донекле слична презимена и локалитете који би могли бити истог корена као презиме Балаћ.

Лежаја

Из Сиднеја, г. Срђен Лежаја жели да му још понешто откријемо о његовом пореклу, мада и сам има подоста података. Пише да фамилија Лежаја, са славом Никољдан, живи најмање два века у Карину код Обровца, у Далмацији. Сад има и једна фамилија у Ријеци, у Задру пет, у Бањалуци три, по у Ђакову, две у Славонији, и Панчеву, а још шест у Лазаревцу, Пожаревцу и Инђији. Зна и за две у Аустралији, једна је његова, а друга Петра Лежаје. Зна и за засеоке Лежаја у Биљанима Горњим и Доњим, у општини Бенковац. Сви славе Св. Георгије. Такође да има Лежаја католика - у Аустралији, на Ријеци, а највише у Далматинској Загори.

Његовом исцрпном прегледу распрострањености фамилија и презимена Лежаја можемо да додамо да их има и у Стрмици (Книн), али као Лежајића, досељених из Ђеврсака пре 150 година. Њихова је слава Св. Стефан. У "Карловачком владичанству", М. Радека спомиње Лежајиће православне вере са славом Часне Вериге Св. апостола Петра.

У "Лексику презимена СР Хрватске" (из 1976) забележена су презимена Лежаић, Лежајић и Лежаја: Лежаићи - у општинама Бенковац, Винковци, Војнић, Доња Стубица, Дуго Село, Загреб, Задар, Зелина, Златар, Книн и Шибеник, Лежајић - Бенковац, Валпово, Винковци, Загреб, Златар, Книн, Крижевци, Кутина, Ријека и Шибеник, а Лежаја - Бенковац, Макарска, Ријека и Шибеник.

П. Рађеновић сасвим узгред бележи да Лежајића, уз напомену да је Лежаја само краћи облик овог презимена, има у Босанској крајини. Дословно каже да постоји група фамилија у селу Роре под заједничким именом Милашиновићи. Доселили су се пре два века из Рибника. Сви славе Михољдан, осим Панића (славе Никољдан) и да су од њих Травари и Кукобат, раније Лежајићи. Славили су Марковдан, али су Никољдан примили од Панића и Срдића у које су ушли. Пре два и по века су се доселили из Котара, у Далмацији.

Путеви стрпски и господњи

"Неки је Лежајић отуда, то јест из Котара, утекао од војске (аустројске или млетачке) и дошао у Црни Врх, у Срдића долину. Био је код Срдића у најму и оженио се од њих. Био је јако вредан, па му је бег дао земљу овде доле, у Рорама. После је један од њих био кнез и добио власт да купи, наплаћује траварину од 'кавура', Срба, који су пасли стада по Шатору и по ливадама. Зато се он прозове Травар, па онда по њему и сва његова грана (...)."

Срдићи су, да споменемо, такође, старином из Далмације и славе Никољдан.

Стојић

Г. Југослав Стојић пише из Швајцарске да нас редовно чита, па очекује да и њему, као што смо многима, откријемо тајну његовог порекла. Потиче из села Брезовице, код Ваљева, слави Мијољдан, тј. Михољдан, а по породичном предању доселили су се са југа Србије или из Црне Горе још у 16. или 17. веку. Презиме судобили по некој Стоји, за коју каже да је крила мушку децу по брдима Повлена - да их Турци не би одвели у јаничаре.

У Брезовицама испод Повлена има неколико заселака - Целати, Мојићи и Божићи. Једино Мојићи, са више разгранатих фамилија различитих презимена, славе Михољдан. Пореклом су од неколико јаким задружних породица које су се доселиле из Скадра у Царини (Подриње), а ту су стигле из Осата, у Босни. Имају различита презимена, али су за друге сви Мојићи. У селу Попучке, у истом крају, има Стојића из Старог Влаха (Будимља). Они славе Јовањдан.

У читавој Ваљевској области, па ни у Брезовицама, уопште нема Стојића који славе и иначе ретку славу Михољдан.

Михољдан славе Петровићи из Брезовице, у Подгорини. Сада су у Стублинама. Исту славу имају и Ранковићи у Тврдојевцу, Они су се доселили из Чајничка, у другој половини 18. века. Истог су порекла и са истом славом и Сарићи.

У Азањи има Стојића са славом Ђурђиц. Забележено је да су дошли као зидари из Осата и ту остали. Са овом славом има их и у Севојну код Ужица, па се по којима назива цео крај, Стојићи, а старином су од Трнавe (Стари Влах).

Стојића има и у Љубишу, на Златибору. Њихово порекло је врло слично као у предању о којем пише наш читалац. Према легенди, три јетрве-снахе, Смиљана, Ојдана и Јасна, доселиле су са децом пре четири века из Котора: Од Смиљане су у Љубишу Смиљанићи, од Ојдане у Високу Ојданићи, а од Јасне у Крушчици Симићевићи, Васовићи и Стојићи. Има их у Ужицу, Чајетини, Чачку и околним селима. Сви славе Ђурђиц.

Ова легенда, без обзира што не знамо првобитно презиме ове три родоначелнице, сигурно је најприближнија истини. Познато је наиме, да је слава Св. Киријак, или Мијољдан, веома распрострањена на Превлаци и целој Боки. Оне су се, највероватније, дуже задржале и у области Златибора, пре него што су стигле у ваљевски крај. Могуће је да су прво славиле Ђурђиц, али су проимениле славу да се не би издвајале од околних породица.

У Полимљу, у Ораховини, Стојићи староседеоци славе Лазаревдан, док у Годљевоу, од Гаговића из Пиве, славе Никољдан.

С обзиром на кретање Стојића на север, исток и запад, налазимо их у Полимљу, у мијачкој области и Неготинској крајини. Има их и у Босни, са славом Св. Архангел Михаило, у Мајкић-Јапри (Сански Мост), а и са другим славама у околини Прњавора, Кључа, Бихаћа, Приједора, Бањалуке, Ливна и Тешња.

Овај преглед распрострањености Стојића говори нам једино о томе да је презиме матронимичко и да је настало на различитим просторима, независно једно од другог, али у свих према њиховој родоначелници Стоји.

25.03.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (10)

Тодић

"Желео бих да сазнам одакле потичу моји предачи и моје презиме" - пише нам г. Слободан Тодић из Аустралије. Наводи имена родитеља са местима (оба села код Шапца) и датумима рођења, као и девојачко презиме мајке, па имена деда и баба са обе стране, чак и два брата деде по оцу, али не каже која им је крсна слава. Срећом, навео је своју и-мејл адресу, а пошто смо већ обрађивали породице које славе Св. Труфуна и, међу њима, у Тузли, нашли и породицу са овом славом цинцарског (старо-српског) порекла, обратили смо му се електронском поштом: "Поштовани г. Тодићу, примили смо Ваше писмо преко редакције 'Вести' и почели да спремамо одговор, кад смо приметили да нисте навели коју су крсну славу имали (одн. имате) Ваши Тодићи. У Босни, из које су, највероватније, дошли Ваши преци, Тодићи славе тачно 15 (петнаест) разних крсних имена па Вас молимо да нам одмах (повратним и-мејлом) јавите тај податак. Срдачно, Ракићи."

Није прошло ни 48 сати до одговора: "Постовани, не верујем да су наши пореклом из Босне, али наша слава је Свети Лука. Мајка је рођена у Дрновцу из породице Газибарић--Србија Мачва, а такође и тата Трифун из Змињака Мачва ... Верујем да су пореклом Чачани, али нисмо сигурни. Замолио бих вас да ми помогнете, унапред захвалан Слободан."

Дакле, драги Слободане, Ваши преци нису из Босне и не славе Св. Трифуна, али то не мења наше исказано уверење да су управо споменутог старо-српског порекла. Ето, Ваш отац се звао управо Трифун, врло често цинцарско име, а Цинцари су, као што смо то већ спомињали, под грчким утицајем, уместо породичне крсне славе, празновали имендан домаћина. Али, долазећи у северније, српске крајеве поново су почели да славе крсна имена породица. Тодићи са славом Св. Лука, колико, смо могли установити према расположивој литератури, најраније су, још крајем 19. века, забележени у Кучима, у Раћесима, а било их је и у Бару, као једна од фамилија исељених Булатовића, једног од најјачих братстава племена Ровци. Булатовићи (о којима смо, својевремено, објавили једну књижицу), воде порекло из Херцеговине, а "уласци" - да и на то подсетимо - односно примање несродника у братство, који уопште нису били ретки, напротив, подразумевали су и примање опште славе братства односно племена, у овом случају Св. Луке.

А како су, и којим правцем Ваши Тодићи стигли од Куча до Мачве, то би би могао бити предмет дуже приче коју тек треба да проверавамо.

П.п.: Споменуемо Ровца, па је то прилика да се захвалимо читаоцу г. Браниславу Шћепановићу, из Сиднеја, који нас је упозорио на омашку, кад нисмо истакли разлику између Роваца и Морачана. Ова два племена су, заиста, први суседи на реци Морачи, али су често била у ривалству и свако поистовећивање им је било скоро равно увреди. Ми смо, колико се сећамо, само рекли да су Ровца на Морачи, али се, стога, свеједно, најискреније извињавамо припадницима и једног и другог племена ...

Милојевић

Г-ђа Десанка Вондрош, рођена Милојевић, поодавно нам се јавила, али доиста све до сада нисмо могли да јој изиђемо у сусрет. Њено писмо је исписано правим краснописом на готово пуне три стране, са две легенде и нешто мање чињеница, а све је то требало проверити или бар размислити о њеним питањима. А она су се кретала од чисто географских, до питања порекла и првобитног презимена њене већ разрођене фамилије, о којем не зна ништа, и то од досељавања у Славонију у 15. столећу, па закључно са данашњим временом. Ово је, дакле, превелики захтев и за бројнију екипу стручњака од нашег двочланог тима. Али, пошто нам читатељка пише да је на прагу осамдесете и да је памћење издаје, а бројним унуцима и прауницима жели да остави нешто о свом и њиховом пореклу, потрудили смо се да нешто пронађемо.

У писму стоји да су Милојевићи, тј., њихови преци под неким другим презименом (читатељка се и сама, врло исправно, пита да ли је било презимена у то време или су она формирана као код Руса као присвојни придев од очевог имена) дошли са Косова у 15. веку у Набрђе, у пожешкој котлини (Славонија). Исто тако она нас пита испод које планине се налази село Набрђе (постоје Велико и Мало).

У нама доступној литератури за Славонију и област Пожешке котлине, крајем 15, и почетком 16.И века овај крај је био под управом српских деспота Бранковића после чије се смрти његова удовица Јелена, удала за хрватског племића Иваниша Берислава, те је српско деспотство прешло на Бериславиће. Њихов потомак Стеван

Бериславић, није био у могућности да заустави турско освајање Славоније после 1536. године. Аустријски цар преноси достојанство са Бериславића на деспота Павла Бакића, а уз њега једини светао лик (доцније је и постао светитељ) био је Стефан Штиљановић. Њих двојица предводе Србе на страни хришћанске државе против Турака на подручју Славоније.

На опустела славонска насеља са којих су пред Турцима избегли хрватски и мађарски кметови, насељава се српско становништво из Старе Србије (а то подразумева и Косово и Метохију), из доњег Подриња, северне Босне, Мачве и Барање. Наша читатељка каже да су се, према породичној легенди, њени преци прво населили у Набрђе. Према црквеним књигама дати су подаци о Славонији по Д. Кашићу, али они, на нашу велику жалост, потичу тек од 1702. године. Мало и Велико Набрђе су код Ђакова под планином Диљем. Те године је забележено 15 православних и још четири римокатоличка домаћинства, али је до краја 18. века било 50 кућа православних. Ако наша читатељка каже да су били 'племе', онда се може претпоставити да су дошли од Пећи, где такође постоји село истог имена, Набрђе, а они су некад били господари Косова и Метохије, а потом и делова Славоније, па није искључено да су преци Милојевића дошли у таласу сеобе пре Арсенија Чарнојевића, 1690. године.

Потом, г-ђа Вондрош-Милојевић, износи поетичну легенду о разлозима пресељења у Маркушицу, наводно због трагања једног од браће за љубимицом ждребицом Мркушом, по којој је и место Маркушица добило име. На ово не можемо ништа да кажемо, осим да се дивимо нашем народном фолклору који оплемењује и иначе прелепи предео славонских шума које изгледају чаробно и вилински онострано.

Породично предање, које иако легенда, треба да остане забележено не само за потомке наше читатељке, јер и оно открива душу једног нападеног народа, али спремног да се тако високо духовно уздигне изнад сурове стварности, као што су долазак у далеку земљу, сналажење у туђини, рат и избеглиштво, адаптација на нове животне средине и ратне услове друге државе, а опет и жеља да се сачува сопство, идентитет и чиста душа. Дакле, по предању, у Маркушицу (опет близу Ђакова), доселила су се петорица браће: Милоје по коме су Милојевићи, Новак од кога су настали Новаковићи, Обрен - Обреновићи, Стојан - Стојановићи и Станоје - Станојчићи. Сви, и онда као и данас, славе исто крсно име, свога заштитника - Св. Арханђела Михајла.

У Маркушици, на жалост, није било презимена које спомиње наша читатељка ни 1705. ни 1732. године кад су вршени пописи у црквеним књигама. Али, наилазимо на један интересантан податак да је у дрвеној православној цркви, посвећеној Вазнесењу Господњем, коју су досељеници овде подигли још 1705, од 1733. године служио извесни Георгије Теодоровић, стар 30 година, који је учио у Вуковару код егзарха Јова. Имао је нешто богослужбених књига и нешто одежде и пет синова и три кћери. Пошто смо проверили презиме Теодоровић открили смо да потиче из Пипера, а њихова племенска слава је Аранђеловдан. Не сматрамо да је овим нешто до краја утврђено што се тиче порекла Милојевића и њихових предака, али сматрамо сасвим упутним и недвосмисленим да се у овом правцу даље истражује.

Вујмиловић

Из Вајсенбурга у Немачкој пише нам г. Милан Вујмиловић рођен у Слатини код Лакташа (Бања Лука). Каже да Вујмиловића нема пуно у Слатини, али их зато има у Горњим и Доњим Кадињанима (Бања Лука) одакле потиче и његов покојни отац Мирко, а чуо је да их има и у Ребровцу и Лијевче Пољу, такође код Бање Луке. Крсно име ове породице је Св. Јован Крститељ (20. јануара). Пита које је њихово порекло.

Само презиме Вујмиловић води порекло од старог имена забележеног у Дечанској хрисовуљи, по М. Грковић, а које гласи Вујмил, сложено име од хипокористика Вуја и словенског корена "–мил", чије су варијанте Вујмил, Вујмило и слично.

Према томе, Ваше порекло је, г. Вујмиловићу, у Рашкој, тачније у области Подибра и Гокчанице и најзад, најдаље, у месту Плана у Студеничкој области, где постоји село Вујмиловићи. У Гокчаници у неколико села живе породице које називају Вујмиловци а који потичу из споменутог села Вујмиловића. У селу Рибници постоји и извор Вујмиловска Чесма, а у селу и фамилија са овим презименом а тамо их зову и Шућури односно Рсовци. Презиме Шућури су добили по Јаћиму Шућуру јунаку из Првог устанка из ове фамилије, а Рсовци, према месту Рсовцу (Трстеник) где су се у једном тренутку привремено иселили. Тамо се и данас један поток зове Шућуров, као успомена на Вујмиловце. Истог порекла су и Вујмиловци и Танасковићи у Рудњаку, од Вујмиловића у Платној, као и они у Грачацу. Сви ови родови славе Јовањдан, а "прекађују" на летњег Св. Јована (празник које пада 7. јула, познатији као Ивањадан). Само за један огранак (који би могао да буде траг одсељених предака нашег читаоца), у селу Вукушица у истој овој студеничкој области, каже се да више не постоји, тј. да су "изумрли", а ми увек додајемо: можда су, заправо, некуд одсељени. На њихову земљу населили су се неки Дуркалићи (Гузоње) из Грачаца.

Вулин

Из Гилонга у Аустралији пише нам г-ђа Боја Бојанић и пита за своје девојачко презиме Вулин. Колико зна, према породичном предању – Вулини су се доселили као три брата са породицама и то пре турских освајања у област између Кључа и Бање Луке. Један се настанио на Црни Врх, други на Мањачу и трећи на Кук. Сматра се да су браћа досељена однекуд из Црне Горе. Не зна се да ли су тада имали ово презиме и кад су га добили али, са сигурношћу, тврди да оно није мењано. Крсно име породице Вулин је "Свети Михајло, 12. октомбар" – како пише г-ђа Бојанић. 12–ог октобра (по старом календару 29. септембра) је, међутим, празник Св. Киријака Отшелника, побожног хришћанина који је, као младић, без знања родитеља, отишао (отуд му надимак) из Картагине у Северној Африци у Свету земљу (Палестину), и ту доживео дубоку старост (умро је 557. године). Овај благодан је крсна слава неких српских фамилија али је, у народу, много познатији као "Михољдан" иако историја хришћанства не даје основа да се повезује са Арханђелом Михаилом, који се празнује 21. новембра, такође као крсно име, и то далеко многобројнијих породица. Читатељка, даље, наводи да Вулина данас има у Босни, Србији, Републици Српској и Хрватској а ето, наравно, и у Аустралији.

П. Рађеновић бележи Вулине након II светског рата у Рашиновцу код Петровца (Бјелајско поље). Каже да су се доселили пре једног и по века (што би значило око 1770. године) и да "не знају окупен су дошли". Одатле су, како бележи исти аутор, досељени у Колунић крајем XIX века. Славе, заиста, "Михољдан".

У Поуњу, у село Горњи Бушевић, Вулини су досељени из Бјелајског Поља у првој половини 19. века. Такође славе Михољдан. Истог су порекла и са истом славом и Вулини у селу Гудавац у Поуњу. И на обронцима Грмеча, у селу Доњој Суваји, била је једна породица овог презимена пореклом из Бјелајског Поља као и две претходне а и у Ћоралићима, такође у овој области, Вулини су се досели из Поља (мисли се на Бјелајско) и то "прије Буне" (1875. године). Слава: Михољдан.

М. Карановић каже да су Вулини у Поуњу део једне много шире групације сродних породица у овој области. Још додаје да је то стариначка скупина фамилија: Иванчевић, Дакић, Кењало и Вулин. Почетком 20. века било их је настањених у 118 кућа са 9 различитих презимена и то: Дакића у 38 домаћинстава у 8 насеља; Кењала 34 у 12 насеља, Иванчевића 15 у 3 насеља, Вулина 8 у 4 насеља, Ћопића 13 у 5 насеља, Мирића 2 у 2 насеља, Беука 2, Радусина 5 и Илића–Бекеза 3 куће у по једном насељу. "Сви су, веле, 'једно', па су се некако разродили и славе ретку славу Михољдан."

Даље порекло Вулина је доста тамно, али не и немогуће открити, управо због ове славе, Михољдана, која се везује за нека одређена подручја идући на југ од Босанске крајине коју настањују Вулини и њима сродне фамилије. То захтева много више простора и времена за прецизније лоцирање, па вас молимо да нам се посебно јавите на нашу адресу како бисмо се договорили о евентуалном наставку истраживања вашег порекла.

Иначе, порекло презимена није тешко растумачити. Заправо само се казује. У науци се тај тип, стручно назива "патронимички" а настао је према претку коме је било "име од миља" Вуле/Вула/Вуло али тек од XV века кад је у основном имену од кога је изведено, "Влук" (са тврдим полугласом иза "л") тј. Вук, раније "лу" почело да прелази у "у". Код Бугара се ова иста реч за вука, и име које се давало са заштитном функцијом (како то и сâм Вук Караџић објашњава у свом "Српском рјечнику"), задржала у том облику, код Чеха и Словака је изостављен полуглас док се код Руса мењала у Волк, а код Пољака у Вулк, с што је ту изговор л ближи у.

30.04.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (11)

Вујичић

Г. Томислав Вујичић, нажалост катастрофално нечитко, на малој рагледници Минхена, пише да је пореклом из златарског села Провашево (или слично), да Вујичића има и у суседном селу Аљиновићи (чуо је да су пореклом из Црне Горе и сви славе Аранђеловдан), као и у Херцеговини. Интересује га да ли су сви они рођаци.

У Херцеговини, у Попову пољу, Вујичића има у Ораћу код Билеће, сада се презивају Кудузи и Станковићи и насељени су у Пољицама. У Требињу су живели Батине, "никољштаци", раније Вујичићи из Градца са Косова. Неки су се иселили у Борач, неки у Неум-Клек и у Славонију. Судећи по слави (Св. Никола), сродство са овим Вујичићима није вероватно, али то није сигурно, јер су можда променили славу.

У племену Пипери у Црној Гори, у троуглу између река Мораче и Зете, на територији данашњег села Баћа, у Рсовој Рудини, постоји топоним Вујичића кућиште. То је једина успомена на некадашње братство Вујичића о коме се ништа не зна.

И у Бјелопавлићима, у Старој Гори, има Вујичића у месту Шобајићи (раније Дубравчићи). Пре досељавања Бјелопавлића (од Пећи), на овој територији су живела стара српска племена као што су Лужани. За њих се каже да су се под притиском придошлица напустили ову област и одселили се преко Пипера у Боку и Херцеговину. Као што смо видели, у селу Баћи где је некад било Вујичића, садашња племена славе Св. Арханђела (пиперску племенску славу) и Петковдан (племенску славу Бјелопавлића).

Народна педагогија

Г. Вујичић, као љутито, такође пита "колико пута треба да нам пише да би добио одговор". Ево шта мислимо о таквом обраћању и таквим писмима:

Он није једини који се јавља други и трећи пут, нестрпљив или очекујући да тиме пре дође на ред. Морамо да замолимо читаоце да се од тога уздрже, изузев кад се интересују за друго, додатно презиме.

У овом случају држимо се праксе у коју смо се лично осведочили на лондонском аеродрому Хитроу: кад се један путник провукао испод траке која "одржава ред", да би се чекирао преко реда, службеник га је хладнокрвно, и немилосрдно, вратио на крај реда.

Тако би требало поступати према свима који покушавају да своје жеље реше гурањем, без обзира на ред и правила пристojности. У нашем народу, истина у патријархално доба, када су се сви у селу међусобно добро знали, такво понашање никад није наилазило на одобравање. Свако ко би неприлично штрчао избијао је на лош глас.

Догађа се да неки наши људи кад оду из земље, а неки и кад дођу из села у град почну да се понашају непримерено. То су, по правилу, они који мисле да их у новој средини нико не зна, да неће бити укорени, као што би то учинили њихови стари. Драги читаоче, немојте да нас схватите погрешно. Овим примером само подсећамо на нашу, српску традицијску културу у коју спада и народна педагогија. Зато, сетите се деде и бабе и запитајте се шта би вам они рекли кад вам се омакне да поступите као онај путник на лондонском аеродрому.

Ђокић

Из Аустрије су нам се јавили Десанка и Миодраг Ђокић, са жељом да сазнају порекло не само Ђокића, већ и Остојића (фамилије Миодрагове мајке из Осојана) и Стевића, из Истока (Десанкино девојачко презиме). Ни за једну од ових породица нисмо добили податке о славама по којима бисмо их нашли много лакше. Зато молимо да нам доставите податке о славама, јер без њих не можемо да утврдимо у коју од могућих пет-шест грана спадају ваше породице. Посебан мотив нам је положај наших сународника на Космету и оних који су га напустили, па ако су чемерне судбине или без завичаја, бар да сазнају своје порекло.

Ево, да на примеру породице Ђокић покажемо од коликог је значаја слава у трагању за коренима неке породице. (Наравно, не сматрамо да сви православни верници славе, јер има и припадника тзв. "малих верских заједница")

који не празнују крсно име, а ипак се осећају Србима. Уосталом, имамо Србе-муслимане и Србе-католике. У овом случају, претпостављамо, све три породице имају славу или бар зању коју су славу славили њихови стари).

Г. Ђокић каже да је из села Бело Поље, не оног код Пећи, већ оног на пола пута Пећ-Митровица, које, нажалост, како сам каже, више не постоји. Интересује се за порекло породице и презимена, с обзиром да му се деда Ђорђе, са оцем Божидаром, доселио из Црне Горе. По мајчином казивању, дошли су од Андријевице или, како неко каже, из Краљских Бара, односно од Мораче и да им је раније презиме било Шћепановић.

То су могуће варијанте порекла Ђокића и све три имамо пред собом, али тек кад бисмо знали која им је породична слава могли бисмо да одредимо која је права.

Ако су Ђокићи од Андријевице и Краљских Бара, онда су огранак Миомановића, а презиме су добили према претку Ђорђу тј. хипокористику Ђоки, а крсна слава им је била Аранђеловдан.

Али, уколико су од Шћепановића, из Мораче, којих има и на Косову, онда славе Лучиндан. Ђокићи у селу Радљеву су досељени 1913. године из Сјенице, а у Светостефанској хрисовуљи се наводе Ђокићи који су се око 1800. године населили прво на катун Барилјево, садашње место Барилјево на Косову, а онда у Бабин Мост, где су, осим Срба, затекли и Арбанасе.

Дакле, поново молимо да нам се јавите, и због вас и због нас, јер су нам сви подаци о породицама са Косова и Метохије драгоцени и требало би да се забележе и сачувају од заборавља. Обећавамо да ћемо вам брзо одговорити.

Буквић

Из Лугана, Швајцарска, г. Миленко Буквић шаље опширно писмо, али због његовог "докторског" рукописа можемо само да наслућујемо садржину. Разумели смо да је пореклом из Херцеговине, да је слава Св. Јован Крститељ и да их има и у другим крајевима.

Буквићи са другим славама присутни су у разним српским крајевима, али ми ћемо због нашег читаоца највише указивати на "Јовањштаке". Тако су у Вишеградском Старом Влаху, у месту Оштрине, Буквићи досељени крајем 19. века из Мокронога, где их има и данас. Славе Св. Јована. Буквићи који славе Јовањдан забележени су и у Соколовићима (Вишеград), а са славом Часне Вериге Св. апостола Петра у Врбљанима (Герзово).

У Босни има и Буквића и Букви. Према Јањатовићу, славе различите славе. Букве славе само Архиђакона Стефана и то у местима Брекиња и Двориште (Дубица) и Јунузовци (Градишка).

У Херцеговини има Букви у Сопиљу, у Невесињском пољу, досељених, према Ј. Дедијеру, из Врањевића средином 19. века. Они су муслимани. У Побрђу су Буквићи православни, али се не наводи крсно име. Потомци су Мириловића, пошто је кнез Мирило сâм прешао на ислам и од њега су, као директна грана, Елезовићи. У Горњем Храсном су Буквићи досељени с Побрђа, а овде су најпре имали само стаје. И у месту Убоско су Буквићи с Побрђа, досељени почетком 19. века. Муслиманске су вероисповести, као и они у Гају, у Горњем Храсном. У Рјечицама су били Буквићи из Храсна насељени крајем 19. века. Има их и у Опличићима, Стоцу, Мостару и у Метохији. Славе Св. Јована.

У Дубровнику постоји презиме Буквић од 1897. године. Досељени су из Храсног у Херцеговини и славе Св. Николу. Исте славе и порекла су и они у Грузи, а доселили су се 1902. године.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" (из 1916), Р. Грујић наводи Буквиће у 33 куће у Водотечу. М. Радека, у „Горњо-карловачком владичанству“, бележи Букве са славом Св. Никола и Буквиће са славама Св. Стеван и Ђурђевдан.

У Славонији је забележен Вујо Буквић у Салнику, код Раковца, још 1622. године. Букве су у Великој и Малој Ператовици од почетка 18. века, а сматра се да су се доселили из Босне и Србије. У Гакову и Тополовцима су забележени од средине истог столећа, а на Мославини (Вуковоје) су од почетка 18. века.

У "Речнику презимена Шајкашке" (18-19. век) Буквићи су забележени у Кули 1867. године. Треба нагласити да су Буквићи били влашки (сточарски) катун у средњем веку у области Херцеговине. Презимену Буквић посветили смо много више простора у првој књизи свог вишетомног дела "Српске породице и презимена".

Адреса за наруџбине

Г. Буквић, као и неки читаоци раније, испољио је интерес за нашу књигу, са жељом да је купи. Наравно да је то могуће. Било у некој од већих београдских књижара или непосредно од нас, аутора.

Свако заинтересован за "Српске породице и презимена I" треба да нам на кућну адресу / Радомир Д. Ракић, 11000 Београд, Ул. Тадеуша Кошћушка 88, Србија// пошаље 20 евра. То је износ којим ће платити и поштарину. Наравно, и своју потпуну адресу, јасно и читко исписану.

Што се израде "лозе" породице тиче, заинтересоване, па и г. Буквића, молимо да нам о томе пишу на исту адресу. Опет, читко и ћитљиво, писаћом машином или "штампаним" словима, уколико нема могућности да то урадите на компјутеру. Наша интернет адреса је: rdr_vst@EUnet.rs

Инђић

Гђа Дајана Тасевски из Офенбаха, у Немачкој, жели да јој помогнемо да нешто више сазна о пореклу свог девојачког презимена Инђић. Пише да је рођена у Босанској Дубици, а одрасла у Приједору. Преци су даљом старином из Лике, село Кијани код Грачаца. Крсна слава Инђића је Св. Никола. После Другог светског рата, населили су Грмеч, село Корјеново, општина Саница. Памте се имена предака, од деде Ђура, преко прадеде Илије до чукундеде Јована. Пита и за порекло своје баке, са Косова, која се презивала Кордић. Иако смо рекли да ћемо презимена са Косова одмах објавити, молимо читатељку да причека, јер нам о Кордићима не даје готово никакве податке, осим да су у 20. веку дошли на Кордун.

Инђића је у последња три века било на просторима Лике и Босанске крајине. Одакле су се овамо доселили не каже ни један постојећи извор прецизно, али предање каже да су из Врховине у Лици. Дакле, Инђића је било и у Кијану (Грачац) у Лици (са славом Св. Никола), управо досељених из Врховина.

У "Лексику презимена СР Хрватске" (1976), на територији Хрватске до друге половине, а можда и до 90-их година 20. века, Инђићи су били насељени у општинама Бјеловар, Винковци, Вировитица, Грачац, Грубишно Поље, Доњи Михољац, Загреб, Костајница, Крижевци, Нашице, Нова Градишка и Осијек. Најбројнији су били у Грубишном Пољу у селима Горња и Доња Рашеница, Гаково, Велика Дапчевица, затим у Шеговини Машићкој код Нове Градишке и у Осијеку. Овај извор, како смо већ више пута наглашавали, не наводи податке о вероисповести и националном опредељењу.

М. Радека у "Карловачком владичанству" (Лика, Крбава, Банија, Кордун, Гацка), наводи да су славе Инђића Аранђеловдан и Никољдан.

Према Ђ. Јањатовићу, у Босни је крајем 19. века било још Инђића, са другим славама - Ђурђевдан у селу Рујницама код Бихаћа и у Сарајеву, Св. Јована у Дугом Пољу код Дервенте и Босанском Броду и Св. Николу у Вођеници код Петровца и Козарцу код Приједора. Св. Трипуна су славили Инђићи у Бихаћу и Хргару, Мајкића Јапри (Сански Мост), Кралупима (Високо), Паланци и Умци (Сански Мост) и у Паланчишту (Приједор).

У два места у области Санице, Корјеново и Српска Саница, сусрећемо Инђиће досељене из Лике, слава Св. Никола.

Милан Карановић у монографији о Босанској крајини наводи да су презиме добили "негде на војсци у Личкој Врховини", према имену претка убележеног у протоколе Војне границе. Према предању они су један род са Дрљачама, Бигама и Јеремићима, а презиме су добили у нека давна времена кад су доста путовали по мору као војници. Један од предака се звао Бига, други, Божанић, Инђић и Бркић. Један огранак ове гупе породица из Приједора су Боројевићи, од којих је можда и чувени аустријски маршал Боројевић.

У Поуњу се спомињу у два места са старим презименом Инђић, а садашњим Дрљача у Доњем Бушевићу и Милић-беговом Дубовику. Слава је иста, Трифундан.

Више о овом презимену има у нашој књизи "Српске породице и презимена I".

Оклопција

Г. Петар Оклопција јавио нам се из Мелбурна, у Аустралији, где живи већ четири деценије. Пореклом је из Радуча у Лици, одакле потичу и његови родитељи, као и деда и баба. Каже да у оближњем Медаку има много породица овог презимена, али не и да ли су у сродству. Деда и баба су се пре Другог светског рата одселили у Америку и нису се више никад вратили у родну земљу. Крсна слава његове породице је Св. Никола.

Према причи једног свог презимењака који се из Канаде доселио у Аустралију, где су се и срели, у Америци постоји књига о Оклопцијама у којој се каже да су били ратници "у оно доба", и да су на себи носили оклопе, по којима су и добили назив. На Велебиту су победили у борби Турке и после се настанили у Медаку у Лици. Г. Петар још каже да му је његов земљак рекао и име вође тих оклопника-ратника, али да га је заборавио, а овај његов информатор је, у међувремену, преминуо. Пита нас да ли је ово веродостојно тумачење. Није му познато да ли су његови преци мењали презиме. На крају каже да поздравља све Оклопције широм света и поручује им да "што дуље задрже своје име".

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" (из 1915), почетком 20. века, у Радучу, родном месту нашег читаоца била је само једна кућа Оклопција, а најбројнији су били у Медаку и селу Крушковцу поред њега, у Доњем Лапцу и Мутилићу.

Али, оно што нам је било много интересантније од распрострањености овог презимена, били су надимци у поменутом делу који се чине као права презимена Оклопције. Осим Ћуса и Куса, што су такође надимци, који су настањени на Зрмањи, сви су они у Медаку. Као Оклопције се наводе Аглићи, Бркићи, Грађани, Патрићи, Племениташи или Шапандрке и Ристићи. Презимена Грађани и Племениташи (или пак, само надимци) могли би да укажу на њихово заиста племенито, односно, племићко порекло, јер су живели у "граду", утврђењу, а и били су "племениташи", тј. племенити грађани или племићи.

Ову тезу још више подржава и презиме Ристић за које се зна да потиче из јужне, тзв. Старе Србије, односно Македонији, а можда и из северне Грчке, као што је племе Грађани у Црној Гори заузимало просторе око Скадарског језера. Овоме у прилог говори и крсно име, Св. Никола, најчешће везано за Стару Србију и српско становништво око Скадра. Пред Турским налетом са Истока, те просторе је напустило много старог српског племства и кренуло ка Далмацији и Лици, у крајеве где је поседе имала сестра цара Душана, Јелена, удата за великаша Шубића-Зринског.

17.05.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (12)

Тинтор

Сања Тинтор, рођена Стојановић, из Берлина, где је и рођена, изражава жељу да јој одговоримо о пореклу њене и супругове породице. Нисмо "патријархалци", али "мора да се зна ко је глава породице". Шала, наравно. Опредељујемо се за Тинторе, као прве, јер имају само три славе и, изгледа, једног су порекла, док Стојановића има много и разних, различитог порекла и слава, и из разних крајева.

Ова породица Тинтор је из Славоније, из села Батињани код Дарувара. Слави Св. Кузмана и Дамјана, тј. Свете враче. По причању деде Стевана, свекра, преци су се доселили са Баније, из села Жировац, у којем Тинтори живе у истоименом засеоку. Не зна се када су дошли у Славонију. С обзиром на то да се прадеда Сањиного свекра родио у Батињанима, може се претпоставити да је то било у другој половини 19. века. Душан Кашић у књизи "Српска насеља и цркве у сјеверној Хрватској и Славонији", наводи само једне Батињане у 18. веку, у дољанској парохији. У то време је у селу бивало око 20 домаћинстава, али међу њима нема презимена Тинтор. Закључак је, да су преци наше читатељке дошли касније, или крајем 18. или у 19. веку.

Тинтора има са још две крсне славе. У Книнској крајини их је било у селу Радљевац, са славом Св. Врачи, одакле су се, средином 18. века, иселили у Бастасе, код Унца. Са истом славом, било их је и у Ведовици код Дубице, у Врелу код Цазина, Гашици и Бијаковцу код Градишке, Глиници-Зборишту код Крупе, у Љубији код Приједора и у селу Осијек-Блажуј код Сарајева.

У Бихаћу и околном Хргару славе, међутим. Св. Јована. У Кистању и Уздољу код Книна славе Св. Николу. У сарајевском пољу било је Тинтора почетком минулог века у селима Доброшевићи (предак Тодор се доселио почетком 18. века из Равних Котара, у Далмацији, и остао као најамник), као и у Странама и Главици. Слава им се не наводи.

У Далмацији, Лици и Славонији има их, односно било је 70-их година прошлог века у многим селима општина Задар, Бенковац, Книн, Грачац, Двор, Глина, Костајница, Вировитица, Славонски Брод, Дарувар, Нашице, Копривница, Гарешница, Сисак, Осијек, Винковци, а и у Војводини, у коју су се досељавали као колонисти после Првог и Другог светског рата. Нажалост, не знамо ни њихове славе.

У Комоговини, код Костајнице, 1815. године служио је као православни свештеник Теодор Тинторовић (није искључено да је он сам додао овић, да би презиме било српскије, или су то учинили његови родитељи), док је у Писарници код Бјеловара забележено презиме Тинторић.

У књизи Душана Поповића "Срби у Срему до 1736/7" дословно пише: "Нема села у Срему у којем се не налази по нека породица из тих крајева", то јест из Лике, Баније и са Кордуна, досељене углавном у другој половини 18. века. Поред Агбаба, Будисављевића, Вурдеља, Гаћеша, Дракулића, Карлеуша, Тесла, Ћурувија и још многих других са српских западних страна, наводи и Тинторе.

"Рјечник хрватског или српског језика" (издање ЈАЗУ) наводи да је то презиме настало од надимка тинтор, позајмљено из италијанског, тинторе, што значи фарбар, личилац. Нема сумње да је надимак настао у Приморју, можда и неког претка који је радио у бродоградилушту, већ у 17. веку.

А 1698. се, као сењски ускоци, наводе три брата Тинтор. Свакако је био ускок и неки Тинтор-капетан из једне народна песме.

Гајић

Васо Гајић, из Беча, рођен у селу Крбети, код Брчког, такође би, каже, волео да сазна своје порекло. Пише да фамилије Гајић живе на простору око Брчког већ два и по века, неке од њих - у које и он спада - славе Св. Пророка Илију, а друге Никољдан. Чуо је, али не зна поуздано, да потичу из Црне Горе. Његови сродници су, каже, последњих 30 година, расути по целој, али их има који су остали у селима око Брчког (Крбети, Поточари, Пелагићево, Доњи Жабар итд). Засигурно, међутим, задатак да је његов далеки предак у том крају, у време кад "почиње турска капитулација" (немогуће је разумети које то време има у виду), од неког бега купио земљу и подигао имање које данас носи назив Бегов Хан.

Гајићи су, доиста, као многобројни и староседеоци, забележени на просторима већег дела Босне још у 19. веку. Славе десетак различитих слава, али не и Св. Илију. Са славом Никољдан, коју је славио део Гајића, као и Ђурђевдан, постоје Гаићи (без и), које је Јањатовић забележио у Подграцима, код Градишке, и нигде више. Присуство Гаића у Посавини могло би некако да објасни "одсуство" Гајића: као што смо у више наврата говорили, можда се само ради о непрецизности записивача презимена, то јест да је изостављање слова ј криво што су од Гајића остали само Гаићи. Можда. Али, како објаснити што ни они, Гаићи, не славе Св. Пророка Илију, славу нашег читаоца и његових предака. А она није баш тако честа у нашем народу.

Једно од објашњења је да је слава промењена због неке нужде, болести или какве друге породичне недаће, а можда је повод био и срећан догађај на сам Илиндан, па су се неки преци, у знак захвалности, заветовали овом свецу.

Презиме Гајић настало је од патронимика (мушко име родоначелника) Гаја или Гајо, који је, као и Гавро, скраћеница од Гаврило, имена старојеврејског порекла.

Највероватније је да су се Гајићи са славом Св. Илија у Посавину доселили из Херцеговине. Пошто не можемо јасно да им пратимо траг, тешко да се може извести други закључак. Наиме, породице са овом славом углавном су везане за приобални део Балкана. Пошто је то слава климатски топлијих крајева, највише се сусреће у Далмацији, али и код ћеклићких породица у Црној Гори, није искључено да су корени Гајића управо у овим крајевима. Молимо стога и друге Гајиће да нам се јаве како бисмо детаљније истраживали и њихово и порекло овог презимена.

Васиљевић

Г-ђа Милка Дрљача пита из Канаде за порекло свог девојачког презимена Васиљевић. Њен деда Перо и отац Милан живели су у Косовцу, код Окучана, Хрватска. Поуздано зна да име је слава Св. Никола и да су се по предању доселили са Кордуна.

У "Карловачком владичанству", које између осталог обухвата и простор Кордуна М. Радека је забележио породице овог презимена, али једино са славама Св. Василије и Крстовдан. Отуда следи да су се Васиљевићи са славом Св. Никола већ били иселили са Кордуна или, што је много вероватније, да су се тамо привремено склонили у време велике бежаније из западне Босне, односно "Лаудановог рата" у 18. веку, па се поново вратили.

У Босни, Васиљевићи су забележени са 15 различитих слава. Никољдан славе у парохијама Бањалука, Бугојно, Дервента, Власеница, Дубравица (Сребреница), Медна Долња (Герзово), Оштра Лука (Сански Мост), Сарајево, Соколово (Кључ), Тешањ и Церовица (Тешањ) и Цикоте (Власеница).

Прегледом фамилија Васиљевић у западној Босни запажа се да већином воде порекло из Херцеговине, тако да смо их надаље тамо и потражили у истоименој монографији Ј. Дедијера, међутим, и тамо смо пронашли две гране које могу бити несродне (што би показала тек даља истраживања) или сродне, али са заборављеним пореклом. То је случај оних у Билећким Рудинама за које Дедијер вели да су се у 18. веку доселили из Засаде и да су старином Вујовићи. А има их и са презименом Гавриловић. Сродници су им Грубишићи од Вујовића, досељени из Тодорића, где су били Попадићи. Сви славе Никољдан. За ону другу грану, из Степена у Гатачком пољу, забележено је да су се, због сиромаштва, доселили у првој половини 19. века из Пиве и да исто славе Никољдан.

Васиљевић је чисто патронимичко презиме, настало по србизованом облику имена Васиљ (као што имамо и Василије, па и мушко и женско Василија, Васиљко, Васко и слична), изведено од грчког Василиос, некад Басилеос, са значењем царски. Најпре је давано само монасима, владарима и властели, а онда, постепено, по доласку Турака, првенствено у јужним српским крајевима, и деци обичних људи, сељака.

Кркљуш

Г-ђа Србијанка Кркљуш пише нам из Кливленда, у Америци. Њу занимају и презиме њеног супруга Кркљуш и њено девојачко презиме Савић. За сада одговорамо само на једно: Кркљуш, не стога што дајемо предност супругу, већ зато што нам читатељка није написала славу (свеједно да ли и сада славе или су само раније славили), ни Савића ни Кркљуша. Ипак, определили смо се за Кркљуше, јер су малобројнији, па шта пронађемо о њима - без овог битног податка. Барем неће заузимати много места, што са Савићима никако не би био случај.

Пишете да су Кркљуши пореклом из Шајкаша у Војводини. Пошто је то место припадало некадашњој аустријској Војној граници, тзв. Шајкашкој, потражили смо их међу шајкашким презименима и пронашли две породице са

овим презименом, у нешто измењеном облику: Крклиш, 1850. године. Кркљуш је био и назив једног потеса у пољу у Лединцима у Срему.

С обзиром на то да су у Шајкашкој већином пореклом Срби из западнијих крајева, то смо Кркљуше потражили у Славонији и Хрватској уопште. Опет су у питању неколике варијанте, већ према томе како су аустријски чиновници записивали њихова презимена. Ми сматрамо да се ради о истим фамилијама, само разнолико записаним. Тако се јављају Кркљеши, понајвише око Бенковца - у Бјелини, Врани, Лишанима Тињским и Тињу, затим, у Силашу код Осјека, Сјеничаку Ласињском (Вргинмост) и у Загребу. Друга варијанта презимена је Кркљуш у Клокочевцу (Бјеловар), Костајници и Пркосу Ласињском (Карловац) и Кркљус у Сиску.

Покушали смо да реконструишемо и славу Кркљуша, преко података у "Карловачком владичанству" М. Радеке и пронашли да су тамо забележени једино са славом Св. Јован.

Ето, толико од нас. Молимо јавите се са подацима о Савићима и додатном информацијом о слави Кркљуша.

Карага

Г-ђа Душанка Карага, из Хамбурга, хоће да зна где све има Карага, а зна да их има и на Косову (Призрен) и код Бијелог Поља, као муслимана, такође у Босни, око Дрвара, Приједора и Санског Моста, и у Хрватској. Крсна им је слава Св. Никола, а "прислужна Св. Ђорђе-Георгије". По причању њеног деде, дошли су из Херцеговине, односно "из Русије, са Карпата, отишли ка Црном Мору, а одатле даље на југ, и тако стигли до границе данашње Македоније, па прешли преко Косова до Невесиња, тамо се задржали неко време, али због поплава кренули даље", у Ћирјаковац код Мркоњић Града. Каже још да је "у Хамбургу упознала једну Туркињу из Турске која има скоро исто презиме, само је разлика у једном слову (Курага) и она нам је рекла да су њени пореклом са Косова, па бих могла да повежем да су од Призрена".

Нећемо се упуштати у то колико је основана читатељкина прича - да је пореклом Рускиња с Карпата, што би значило да су њени успут узели турско презиме, на Балкану се посрбили и почели да славе. То сматрамо својеврсном "народна књижевношћу" и "народним етимологисањем". Драгоцен је, међутим, податак, поред крсне славе и места (Ћирјаковац) одакле потиче фамилија Карага, да има петорицу браће у Аустралији који, такође, жељно ишчекују одговор о својим коренима.

Међу презименима православних житеља у Босни с краја 19. века нисмо нашли Караге, али је било других са основом Кара. На пример, Карабатак, Карабу(в)а, Каравлах, Карагаће. Ова турска реч (значи црн) има проширен облик - караца, то јест црномањаст, али је она и назив за црнооку срну. По А. Шкаљићу, по овој речи су настали најпре надимци Карача (како изговарају Турци) и Караца, које је неки писар у западним крајевима писао као Карага, па и Карађа. (Познато је да муслимани и католици готово не разликују гласове џ и ђ, као ни ч и ћ). Ти надимци су у неким случајевима постали презимена, без икаквих додатака, што важи и за презиме наше читатељке, док су неке фамилије су постале Карагићи, Караџићи, Карађићи и слично.

У Босни има и Караца и Карача, али су, како је то читатељака установила за оне код Бијелог Поља и на Косову, или муслимани или католици. Стога смо ово и њему сродна презимена потражили у суседним областима у Хрватској, и нашли их, у разним облицима, у бар стотину насеља.

Православне Караце забележио је једино М. Радека на простору Карловачког владичанства (Лика, Крбава, Банија, Кордун), са славом Ђурђевдан. А у "Лексику презимена СР Хрватске" (из 1976) има и Карага и Карагића, као и Карача, Карачића, Караца/Карађа и Караџића/Карађића и других.

По нашим сазнањима Караџићи су старином из Васојевића, а даље су се, преко Дробњака, расељавали на разне стране (а не само у Вуков Тршић), па по томе претпостављамо да су и Караче, Караце и Караге, из истог завичаја, ако не и истог порекла. У неповољним околностима (могуће и из врло рационалних разлога), неки су са православне вере прешли у ислам, а други у католике, након чега је, неумитно, уследила и денационализација. Ваши, госпођо Душанка, претпостављамо да нису подлегли таквим невољама или искушењима.

22.05.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (13)

Из Канаде нам се јавља г. Симо Маслић коме смо одговорили пре неколико месеци па, захваљујући се на одговору, пита (у новом писму) за порекло мајчиног девојачког презимена Пуља, а интересује се и за више података о свом презимену Маслић, као и где би могао да набави први том нашег зборника "Српске породице и презимена".

Пуља

А сад нешто о Пуљама. Мајка г. Маслића звала се Даница Пуља, рођена у Пуљима, Острожин, Вргинмост. Одгајила ју је мајка Милка, а отац Адам је погинуо у рудницима Пенсилваније у САД, 1903. године. Слава Пуља је Свети Никола. Читалац нас обавештава да је чуо за презиме Пуља у Чикагу, али да су они Шиптари.

У "Лексикону презимена СР Хрватске" (из 1976), презиме Пуља забележено је у Вуковару, Бјеловару, Вргинмосту (Острожин), Копривници, Вировитици и Задру. Убедљиво их је највише у Острожину и уопште око Вргинмоста, затим у Ждрелцу код Задра.

Код М. Радеке, у "Карловачком владичанству", за Пуље стоји да су православни и да славе Никољдан и Ђурђевдан.

Као варијанте овог презимена, Пуљић и Пуљин су распрострањени углавном у Славонији, али и Дубровнику, Пуљановић у Имотском и Сплиту, али и у Босни, што указује на порекло Пуља из Херцеговине или још јужније, из црногорске крајине и приморја. Неки од њих примили су ислам и поарбанашили се, као Пуљићи на Косову и Пуљи на Црногорском приморју (Бар). У јужној Херцеговини су били православни у Ходову, док су око Мостара и Сплита већ поисламљени. Грана Пуља, којој припада и ваша мајка г. Маслићу, прешла је на северније просторе Балкана много раније или је она стигла оним краком преко вишеградског Старог Влаха и Тешња где су забележени у Босни још увек као православни.

Презиме Пуља, и друга, изведена, могло је доћи од надимка Пуља/Пуљо, који Вук наводи у "Српском ријечнику". Та реч, пуља, турцизам води порекло од персијског пул, са основним значењем новац, пара (у Србији и Босни у Вуково време: новчић шест пара, али и колутић од жуте коvine којима су се украшавале мараме, таксена марка и слично). Изговарала се као пула, пулија, пуце, пулка и пуљка, све са значењем дугме.

Српске породице и презимена

За све наше читаоце – а њих има подоста – који су тражили књигу или да им се допуни одговор из нашег листа или приватно, у виду књижице, уради презиме, молимо да нам се обрате телефоном или и-мејлом како бисмо их обавестили о условима наше сарадње, па нема потребе да их појединачно наводимо, једино да их подсетимо на њихову писмено изражену жељу да им се непосредно обратимо што смо у више случајева и чинили па, од неколицине њих остали и без икаквог одговора или им је била скупа наша услуга а сада се, ваљда то заборавивши, поново обраћају Редакцији.

Исто тако обавештавамо све заинтересоване читаоце којима смо већ одговорили или ћемо у наредна два месеца одговорити у "Вестима" да могу да се претплате на најмање два примерка другог тома, нове књиге "Српске породице и презимена", како би у њу било уврштено и њихово презиме које је штампано у нашем листу, и то потпуније и обимније. Овим путем помажете и нашу акцију бележења историје свих српских породица, а не само своје, те историје Срба и свих простора на којима су постојали и постоје, јер је наша намера да издамо још неколико ових књига.

Зато молимо све заинтересоване да нам се јаве најкасније до 1. јула 2007. године телефоном или и-мејлом.

Тел: + 381 11 218 33 63. И-мејл адреса: rd_r_vsr@eunet.rs

Бикаревић

Перо Бикаревић јавио се готово телеграфски из Сиднеја у Аустралији. Пита за своје презиме наводећи податке о свом оцу Стевану Бикаревићу рођеном 1905. године у селу Стране, општина Рибник, срез Кључ код Мркоњић Града, Босна и славу породице Михољдан (12. октобра). Отац 11946. доселио у Честерег, код Зрењанина.

А шта је са Вама, г. Перо, ради бисмо знати мало више. Ипак, потрудићемо се да вам одговоримо, јер и сами знамо понешто о животу Срба у Аустралији, па не замерамо што само оца истичете.

Интересантно би било да нам је читалац јавио да ли су његови преци одувек имали ово презиме, јер је веома ретко. Међу презименима у Босни постоје само Бикић, Бикаљ и Бикеша (Сарајево, Травник, Бугојно, Ливно), али ниједна од ових фамилија не слави Михољдан. Међутим, у Хрватској, од Фужина (Делнице) до Славоније, у Славонском Броду, Осијеку и Товарнику (Вуковар) осим Бикић, има и презимена Бикар и Бикари.

Аналогијом са речју волар, од које је настало истоимено презиме Волар, односно Воларевевић и Воларовић, или с раније објашњаваним Вицеларевевићем, једино објашњење које нам се чини логично јесте да је некад постојало и такво занимање, одгајивача бикова, па је од њега настао најпре надимак, па онда и презиме.

Ракић

Г. Јовица Ракић нам се поодавно јавио из Келна (што наглашавамо да би се видело да "код нас нема протекције" ни за Ракиће). Он је, и хвала му, стрпљиво чекао и дочекао наш оговор.

Његово питање је врло занимљиво. У крштеници, издатај у београдској општини Савски венац, презиме Ракић има два пута - по оцу, али и по мајци, јер је то њено девојачко презиме. Зато га интересује њихово порекло. Отац је рођен у Милошеву (Банат) или у Кикинди (није сигуран), а слава му је Св. Лука. По једнима, они воде порекло из Истре, а по другима из Лике у Хрватској. Пита шта је тачно. Мајка му је рођена у Бачинцима, код Шида, у Срему, а крсна слава њених Ракића је Св. Стеван. Овде питање гласи - откуд Ракићи у Срему. Чуо је да су два брата дошла у Срем из централне Србије, а друга два остала у старом крају.

Ракићи који славе Св. Луку нису пореклом из Лике, Баније, Кордуна, Крбаве, Капелског и Гацка, јер нам то јасно каже М. Радека у "Карловачком владичанству". Ракићи у овим крајевима славе Јовањдан, затим Аранђеловдан и Никољдан. У Босни, Ракића са славом Лучиндан има само код Тешња, у селу Брестову.

Вероватније је да су Ракићи по очевој линији нашег читаоца у северније делове Хрватске, па и у Истру, дошли из тзв. Старе Херцеговине, код Никшића. Заиста их у Истри има у околини Ријеке, Пазина, Бузета. Овамо су се населили преко Далмације у 16. и 17. веку, јер су забележени у Дубровнику, Сплиту и Задру. Велика црногорска колонија Перој у Истри насељена је у 17. веку, па не би било немогуће ни да су дошли као колонисти с њима.

Ракићи из Бачинаца, у Срему, могли су се доселити са више страна, како из Србије, тако и из Босне. Сама слава Стевањдан указује на порекло са простора Старе Србије или Старе Црне Горе. Тако бисмо Босну могли одмах да искључимо, јер на том простору, иако је ова слава иако врло распрострањена, нема Ракића с том славом, а најближи "стефанштаци" су код Прњавора.

Међутим, у Колубари и Подгорини, у селу Седлари, за Ракиће са овом славом записано је само да су дошли на своје имање из Пакаља и да их има пет кућа. Пакље су село, као и Седлари, на Јабланичкој реи. За Ракиће у овом селу је забележено да су старија фамилија која се доселила са Грахова у Црној Гори, кад и Живковићи са којима су у сродству. Славе Св. Стевана.

Кркљић

Из Мозбурга, у Баварској, Зоран Кркљић пише да је рођен у Кључу, БиХ, а његови родитељи из Врбљана (отац Горњих, мајка, Доњих), селу 30-ак километара од Кључа. Заселак Кркљићи, из којег потиче ова фамилија у Горњим Врбљанима, има свега четири домаћинства. Г. Зорана нам је послао и подужи списак свих презимена и породица које настајују ово село, на чему смо му необично захвални. Посебно се захваљујемо на дару, његовој књизи песама "Прочитана књига". Г. Кркљић је, иначе млађи човек. Надаље, наш читалац каже да део његових презимењака (да ли и сродника) живи у Бањалуци, а други у Војводини, у Новом Саду и Темерину.

Што се тиче порекла Кркљића оно се, по његовом сазнању, може пратити до средине 19. века, а настало је од речи кркање, туча, јер су његови преци били ратоборни. Томе у прилог иде и чињеница да су напустили

првобитно станиште, заселак Берићи, у Доњим Врбљанима. Кркљићи славе Св. Стевана (Архиђакона Стефана), а интересантно је да и већи део Берића у споменутом засеку у Доњим Врбљанима слави ову славу.

По свему судећи, Кркљићи су, заправо, и пореклом од Берића.

Кркљићи су, заиста ретка фамилија, што нам само отежава посао. Односно, нипошто га не олакшава, како би нек могао да помисли, јер то није као у прегршти белог пасуља наћи шарено зрно. Тумачење порекла презимена које нан је пренео читалац, само је пуко "народно етимологисање". Прво, глагол кркати има основно значење обилно јести, а као појам за тучњаву новијег је датума и, чини нам се, више шатровачки израз примљен посредством Турака.

Пре ће бити да је ово презиме настало од надимка у вези са турском речју крк која означава број 40, па отуд и кркрук, мали дукат од 40 гроша. Могуће је, значи, да је предак од кога је настало презиме био имућан човек, па добио такав надимак, а после његови потомци презиме, као и да су се, управо због свог доброг имовног стања, склонили у брдскије, забаченије пределе.

Радић

Г. Вукашин Радић из Швајцарске обратио нам се за порекло свог презимена, али је (нажалост није једини) заборавао да наведе крсну славу породице. Наводи да Радића има у Бронзаном Мајдану и Челинцу код Бањалуке. Његови су из села Мелине код Бронзаног Мајдана.

Ђорђе Јањатовић, међутим, наводи мнофо ширу распрострањеност Радића у Босни - Имате среће, у Митрополији дабробосанској било их је, крајем 19. века, у 96 парохија са 20 слава. г. Вукашине, јер су ваши преци из села Мелине припадали парохији Гомионица (са чувеним истоименим манстиром) и бањолучком протопрезвитеријату, тако да смо могли да установимо да су славили Св. Јована крститеља.

Радића са Вашом славом, било је између два светска рата у селу Очигрије у области Унца. Овамо су дошли крајем 19. века од Кулен Вакуфа, али им старије порекло нисмо могли утврдити. Споменути Јањатовић је "јовањштаке" Радиће, забележио, осим око Бањалуке, и у селима и местима у околини Бугојна, Дервенте, Градишке, Маглаја и Травника, што би могло упућивати на даљу старину у Бањанима или Пиви, али о томе немамо никаквих података.

Радића, иначе, има и католика, данас похрваћених, а забележени су и муслимани у Коритима, али ка Радичи. По предању, из црногорских Брда су дошли као православни и тек у Коритима прешли на ислам.

Презиме је, пре патронимичко, по претку Ради - у југозападним српским крајевима се изговара као Раде и Радо, у генитиву "од Раде", "од Рада", никако "од Радета" - него матронимичко, јер је такав облик женског имена раније био знатно ређи него у данашње време.

Хорњак

Из Енглеске, г. Борислав Хорњак нам је и-мејлом, још крајем новембра, тражио одговор - поштом. Живи у Лондону, где, како каже, "Вести" нису доступне", а куповао их је и читао кад је, нешто раније, био у Немачкој.

Г, Хорњак је, и свако други, морао знати да не одговарамо на личне адресе. Одговор ће добити електронском поштом. А у листу га објављујемо ради других читалаца, јер је ово презиме занимљиво, поготово кад се има у виду његов тешко одгонетљив спој са вероисповешћу и националношћу.

Рођен нешто мало пре Другог светског рата, у Мошорину код Новог Сада, као и отац му Мирко и, можда, деда Велимир, г. Хорњак наводи да им је слава Св. Арханђео Михаило (21. новембра). У његовом родном селу, као и целом Банату, има још породица са истим презименом и, каже, "сви су Срби". Отац ништа није знао да му каже о њиховом пореклу, као што ни сам не зна да ги објасни својој деци.

Презиме Хорњак ван сваке сумње није "изворно" српско. Али, етничко порекло, како смо више пута објашњавали, не мора да има везе са конфесијом, националним осећањем и свешћу о припадности. Српски би гласило Горњак, Горанин (из Горе, под Шар-планином), словеначки Горењец (из Горењске), а у Босни Врховац, пореклом из Вр(х)овин, планинског краја јужно од Бањалуке. Наиме, назив свакако потиче од речи гора, планина, само што западни Словени први сугласник изговарају као х (Чеси уопште и немају, а Руси су отишли у другу крајност па готово свако х из страних имена претварају у г - Хегел је Гегел). Конкретно, хорњак је словачка реч која је добила

функцију и оронима (назива везаног за горје), а онда и етнонима, Хорниак (плурал Хорниаки) за житеља северног, планинског дела Словачке.

Из историје и историјске етнологије је познато да су се Словаци, највише лутеранске протестантске вере, милом или силом исељавали из своје домовине, почев од 18. века, највише у Панонију, тј. у Угарску, данашњу Мађарску и данашњу Војводину. Огроман број њих је, у средини верски блиских затечених протестаната-калвина, помађарен као што је било и код нас. На пример, у Бајши, док су у насељима у Бачкој, делимично Банату и Срему, у којима су били сами или чинили већинско становништво, остали верни својој Словачкој евангелистичкој цркви. Они, пак, који су се, стицајем животних околности, нашли међу српским живљем, лакше су се утапали у Србе, поготово мешовитим браковима, а по прабилу си примали и православље.

Тако је и неки предак г. Хорњака стигао у Шајкашку где породице са овим презименом налазимо забележене у Тителу, 1849, затим у Жабљу, 1861, а у раздобљу од 1879. до 1898. у Госпођинцима. У Мошорину, родном месту нашег читаоца и његовог оца, по свему судећи и деде, у истој овој области, Шајкашкој, у то време их још није било, што може да значи да су се доселили нешто касније, као и они који су прешли Тису и дошли у Банат.

27.05.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (14)

Здравковић

Из Манхајма, у Немачкој, г. Зоран Здравковић би хтео да сазна нешто више о свом пореклу. Он и његов отац Јован су рођени у Београду, у који се деда Панта доселио из Пирота. Крсна слава породице је Св. Никола. Интересује да и порекло супруге Велинке, рођене Лепир, као и познаника Гостимировића. За њих би, као што смо много пута истицали, требало поново да нам пише /правило - "једно писмо -једно презиме"). Зато одговарамо само на питање о пореклу Здравковића.

У Горњој Морави и Изморнику (област између Скопске црне горе и новобрдског краја на Косову), у селу Клокоту постоје Здравкови, пресељени почетком 19. века на читлук Имер-бега Приштевца из Цернице. Напомињемо да породице у јужним српским областима својим презименима нису додавале наставке -ић и-овић или су им, "као српски", забрањивани у време "владајуће" бугарске егзархије. Тако је било и у Војводини, под Аустријом. Сва три домаћинства Здравкова, почетком 20. века, славила су Св. Николу. У истом крају, у селу Гошица, на обали истоимене реке, била је и кућа Здравковића, досељеника из Кочуре (Прешево) на купљено имање, а старином из Гргуровца у Јабланици. Славила је Св. Николу и Св. Димитрија.

Здравковићи су сасвим сигурно потекли са југа Србије, али су се пред Шиптарима у турско доба распршили или били одведени као чивчије на агинска имања, све до Приштине, у северну Македонију или данашњу Бугарску (Шоплук). И Јован Цвијић је тврдио (у време својих антропогеографских испитивања крајем 19. и почетком 20. века) да су Срби, са очуваном националном свешћу, били једино православно становништво све до Велеске клисуре на Вардару, која је била северни међаш некадашње Македоније.

У области између Лесковца и Врања, до Виногошта и Клисуре, у целом јужноморавском сливу, налазимо Здравковиће који су се после ослобођења од Турака враћали на своја имања. У Клисури се спомиње извесни Мијо Здравковић, досељен из села Стрешка, који је славио Св. Николу, а у исту област на своју шуму и ливаду, коју је дотле држао неки Арнаућин, доселио се Горча Здравковић, такође "никољштак". У село Тумба, у истом крају, вратили су се из Криве Феје на своје имање браћа Милош и Крста Здравковић. Почетком 20. века живели су у два домаћинства и славили Св. Николу.

У београдској околини, у Раковици, међу староседеоцима почетком 20. века било је чак 15 домаћинстава Здравковића, потомака извесног Здравка који се са петорицом синова - Николом, Стеваном, Крстом, Лазаром и Јованом - доселио још половином 19. века из Крчимира у власотиначком срезу. Славили су Св. Николу. Није искључено да су били рођаци деде нашег читаоца који се преселио у Београд. Између два рата, Здравковићи из Београда су били имућни индустријалци, власници "Гвожђаре" у Карађорђевој улици, вишеспратница на потезу према савском пристаништу, неколико породичних кућа на Топчидерском брду и летњиковца на Сењаку.

Презиме је патронимичко, али је карактеристично да се у старија времена не среће у западним српским областима. Постоји хипотеза да је име Здравко, са изразито заштитном, магијском функцијом, настајало код нас тек са појавом Турака, најпре у јужним крајевима - према омиљеном турском имену Селман. Али тако што је из страног језика узимана не сама реч већ њено значење, смисао, па је Селман постао Здравко.

Поздер

Из Милвокија, САД, г. Марко Поздер нам пише други пут, али не зато што је нестрпљив, већ да нам предочи податке које је изоставио. Између осталог, каже да је наша рубрика "Корени" одушевила и њега и све читаоце "Вести", са којима је у контакту. Саопштава да је рођен у Кашићу код Бенковца, као и његови отац Никола и деда Лазар, док за прадеду Давида не зна да ли је одатле или се доселио, као што не зна имена ни раније претке. Њихова слава је одувек Св. апостол Тома.

Сама реч поздер, како наводи Вук у "Рјечнику", значи пиљевину од тучене конопље. У том у значењу наводи и примере, народне изреке, "као пас на поздеру" и "упала му поздерка у око". Ово је свакако словенска реч, јер се сличне, са различитим значењем срећу и код Руса и Пољака. Иначе, познато је да се сиротиња у нашем народу у раније време грејала на пиљевину, односно отпатке од конопље.

Логика нам говори да је надимак Поздер добио неки давни предак који је живео у крајевима оскуднијим шумом, у којима се гајила и прерађивала конопља.

Међу презименима у Лици, Банији, Кордуну, у "Карловачком владичанству", нема овог презимена, али ни у Босни, осим у облику Поздеровић, у Тешњу, где славе Св. Симеона Богопримца. Постоје и Поздерци, муслимани из Цазина, који су се после 1699. године доселили из (славонске) Пожеге. То су презиме, наводно, добили по томе што се њихов предак, приликом бежаније у Босну, "крио у поздеру".

Сасвим је јасно да је презиме Поздерац настало од основног Поздер, значи од презимена или надимка поисламљених Срба. Ово потврђује и могућност да је реч о честом народском домишљању којем се прибегавало да би се "забашурило" раније верско порекло, јер је живот био у питању. (Један Поздерац, Нурија, био је изузетно просрпски оријентисан и као такав сенатор некадашње Краљевине Југославије. Касније у време народноослободилачког рата постао је председник Антифашистичког већа за Босну. Погинуо је у бици на Сутјесци, а његови побочни потомци (не синови, имао је само једног, лекара) били су истакнути руководиоци у послератној БиХ и Југославији. Директни потомци се нису бавили политиком, осим унука његове ћерке, сада саветника председника Србије Бориса Тадића.)

Према "Лексику презимена СР Хрватске", до последњег рата, на нашим просторима било је Поздера у Бјеловару и Подгорцима, Великој Писаници и Пуричанима код Бјеловара, око Вараждина (Будиславец, Недељанец, Папинец, Царговац и Замлача), Будровцу, Сирова Каталена и Михољанецу (Ђурђевац), у Деловима (Копривница), Дубрави (Загреб), Гојанецу (Вараждин), Карину Доњем и Кашићу (Бенковац), Ријеци, Великој Глави (Шибеник), Војишници (Војнић) и Загребу. Убедљиво су најбројнији у месту одакле потиче и наш читалац, у Кашићу код Бенковца.

Судећи по исламизованим Поздерцима и етимологији њиховог презимена, православни Поздери су га вероватно добили најпре као надимак, и то још у Зети или Црногорском приморју и Крајини. А раније су, вероватно, имали неко сасвим друго презиме. Али би истраживања везе са неком другом фамилијом, досељеном из неког јужнијег краја, захтевала много више труда и времена. Тако аутори књиге о презименима у Црној Гори спомињу Поздаре у Брајовићима (Будва) још у 14. веку, али за овај податак нема потврда у постојећој литератури, тако да га узимамо са резервом. Интересантна је и слава Св. Тома коју славе породице рударског занимања.

Драгић

Господин Бранислав Шћепановић из Сиднеја, Аустралија, јавио се у јануару да допунским подацима отклони забуну око Морачана и Роваца коју је код некога могао да изазове наш одговор породици Ђокић. Тај његов смо коментар одмах објавили, али смо му остали дужни објашњење порекла Драгића, то јест мајчиног девојачког презимена. Ево, сада испуњавамо ту његову молбу. Светоблажја код Ђакова. Од мајке је чуо да су пореклом из Лике и да им је крсно име Св. Илија.

Према подацима из шематизама Српске православне цркве за Славонију и северну Хрватску, прво српско становништво доселило се у Светоблажје (име је добило по католичкој цркви Св. Блажа), најраније у време распада турске управе крајем 17. века. У суседно село Хркановци Срби из Босне населили су се 1696. године, мада су први аустријски пописи рађени тек 1702. Према подацима из тог пописа овде је било 18 српских кућа. Једна од њих је породица Завише Драгића. Иако немамо података о крсној слави ове породице, не сумњамо да су то били преци нашег читаоца, мада, наравно, не можемо то да тврдимо са стопостотном сигурношћу. Сматрамо да су у Светоблажје досељени касније. Узгред да наведемо и занимљиву чињеницу да су у Светоблажју првобитно били настањени и преци патријарха српског Павла (Стојчевића).

Интересантно је, међутим, да Драгића са славом Илиндан нема у "Карловачком владичанству", али има их са друге две - Ђурђевдан и Јовањдан. Слично је и са презименом Драгић у Босни, из које су се Драгићи - како се тврди у изворима за Славонију - доселили у Светоблажје. У шематизмима дабробосанске митрополије Српске православне цркве, Драгићи су тамо забележени у великом броју места и са многим славама - осим Илиндана.

Ни у Херцеговини их нисмо пронашли трагове, мада то може да значи и нешто друго. Наиме, да су се или сви иселили у Босну, а потом у Славонију, или да су даљом старином из Црне Горе. И заиста, Драгића има у Мојковцу, Горњој Морачи, Подгорици, Котору и Боки. Да бисмо дефинитивно могли да утврдимо тачно њихово порекло потребно би било још много више истраживања за која овде немамо довољно простора (а у овој прилици ни времена). Уколико жели да се продубе ова истраживања, г. Шћепановић, као и сви други које интересују додатне информације, може да нам се обрати телефоном или писмом на нашу адресу.

Божуновић

Вида Балић, рођена Божуновић, која је из Доње Илове, код Прњавора, сада у Есену, моли нас да објаснимо најпре порекло њеног, како каже, "цурског" (девојачког) презимена. Али јој то није једина жеља: "Ако можете, растумачите и моје удато презиме." Све се може кад се хоће, а наравно, под условом да се има грађе. За одговор о Божуновићима је лако, навела је довољно података, укључујући крсну славу, Петровдан, а за Балиће - тешко, јер о њима није послала ни словце. Очекујемо зато да нам се за њих јави новим писмом.

Пише да су, по сазнању и предању дедова, Божуновићи староседеоци у овом крају, сада у саставу Републике Српске, али је слушала и друге приче, да имају нешто "везано са Црном Гором". Најстарији преци за које зна су њен прадеда и његова два брата од којих су, односно од њихових синова, настала три огранка са посебним презименима - Аксентић, Галић и Ђукарић. Г-ђа Вида, међутим, не спомиње коме огранку припада њена ужа породица.

Као занимљивост и необјашњиву чињеницу наводи да Божуновића, и то са истом славом, Петровдан, има и у два суседна села (или засеока) Шерег-Илова и Грабик-Илова, али сви категорички тврде да "нису фамилија". Ми, смо пак, апсолутно сигурни и то, такође "категорички" тврдимо, да је то само последица разрођавања које често даље води у нетрпљивост и негирање сродства и заједничког порекла. Томе у прилог говори и податак да не славе баш сви Петровдан, него неке породице и, такође летњу славу, месец дана каснијег Св. Пантелију!

Иначе, пространа и веома разбацана група заселака са основом Илова (између других и Велика Илова), постоји тако издељена као наслеђе и из турских времена, када су, административно, били одвојени поседи појединих спахија, а заправо су једно велико село. Таквих примера у овом делу Босне има још, а посебно је карактеристична Чечава, код релативно недалеког Теслића.

Нагласимо да Божуновића стварно и нема не само у другим насељима у Босни и Херцеговини, већ ни у другим крајевима у којима је живео или и данас живи српски народ. Нема их, дакле, ни у Црној Гори. И презиме не можемо објаснити: обликом може бити и патронимичко и матронимичко, али у књизи "Речник личних имена код Срба" има и мушких и женских Божана и Божена, као и Божица, па мушких Боженко, Божета, Божијан, Божил и Божило, те Божин, Божина, Божул и Божур и Божурин. Једино нема Божуна.

Али, има Божановића. Пореклом су из старе Црне Горе, из села Божановићи у Пиперима, а потичу од Лужана, једног најстаријег српског племена у овим крајевима, поред Јанића и Лалића. По предању, чукунунук њиховог заједничког петка Андрије, Радосав, имао је синове Крцалина и Божана. Од Божана настану Божановићи, док су Крцалинови потомци добили презиме Јанићи по његовој удовици Јани која је сама одгајила четири сина. Славили су Аранђеловдан, а прислуживали Илиндан. Али, и Петровдан босанских Божуновића има своје корене. У Пиперима су нека друга братства славила најпре празник Св. Петра (и Павла), па после узела за славу Сабор Св. Арханђела Михаила.

Истраживач Пипера, наш велики етнолог Ј. Ердељановић веровао је у обрнуто - да су Петровдан узели за прислужбу. Превидео је, међутим, да је и овај празник био значајан у животу сточара, јер су од тог дана прелазили на испаше у више планине. Поред тога, празновање усред лета, 12. јула, када је косидба била у пуном јеку, стварало је многе тешкоће. Многи су ишли и у даља села, да зараде косидбом, па су морали да прекидају посао и враћају се кући да прославе крсно име. Да олакшају живот, променили су празник, али нису изневерили светитеља - узели су зимске Часне вериге Св. апостола Петра (29. јануара), а стару летњу славу (9. августа) задржали за преславу. Они други, Божуновићи, прешли су на каснији празник.

Разлика у једном гласу у презимену, сигурни смо, настала је или из непажње свештеника, писара или неког службеног лица, и то управо негде око Прњавора: уместо Божановић забележио Божуновић, па се то поновљало у разним приликама, тако да је након неког времена и фамилија то прихватила.

03.06.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (15)

Делибашић

Г. Веселин Делибашић из града Хама у Немачкој, где живи од 1973, вели да је "Црногорац из Никшића" и набраја "пасове" уназад од оца Николе: деда Јоша, прадеда Видан, чукундеда Трипун. Рођен је у Каменску (Трубјела), срез Никшић, где и данас живи братство Делибашића, а потичу из Куча. Сви они славе Св. Николу. Предак који се иселио из Куча, јер је "убио неког Турчина", најпре је дошао у Риђане код Никшића, а потом у Каменско. Колико зна, Делибашића има и на Косову, у Војводини и Хрватској, као и у Босни, где су примили ислам. На крају каже да су Делибашићи, Николићи, Даковићи, Перовићи и Миљанићи постали од три брата и тражи да му кажемо "све о његовом братству".

Као што се види, г. Веселин и сам све зна, а у "Вести" ни случајно не би могла да стане читава повест братства Делибашића. Зато нам се чини да је питање поставио тек да потврдимо да је добро проучио релевантне етнолошке и историографске изворе.

Тражи да му одговоримо "писмемо" или преко "Вести".

Преко "Вести", ево, оволико, а ако стварно жели читаву "историју" Делибашића, предлажемо му да се што пре лично јави на нашу електронску или поштанску адресу, да се конкретно договоримо о обимном послу који то подразумева.

Ако је г. Владо читао наше раније прилоге, могао је да закључи следеће: Ми Куче, с пуном научном одговорношћу, не сматрамо "етничким" Црногорцима, јер таквих никада није било - регионална ознака је нешто друго - већ Србима (делимично мешаним са Шиптарима католичке и муслиманске вере). Посебна је прича новије национално опредељивање неких од њих. Затим, Стару Херцеговину, у коју спада Никшић, озбиљна наука не укључује у Црну Гору, јер је Књажевину Црној Гори припала тек од 1878. године. Најзад, "ови крајеви у то доба" никако нису могли бити "чисто црногорски" - као што он верује.

Дорошки

Из Давоса, у Швајцарској, г. Душан Дорошки учтивим, али врло штурим писмом, моли да му "помогнемо у проналажењу порекла презимена." Рођен је у Врбасу, а отац Ђорђе и деда Душану из Пивница, између Бачке Паланке и Новог Сада.

Ово презиме је настало према географском одредишту, односно месту из кога су досељени преци ове фамилије. То објашњење нуди Душан Поповић у монографији о пореклу становника Срема. Да је читалац навео славу, некако бисмо нашли одговор на његово питање. Овако, нећемо далеко стићи.

Пивнице су као место забележене у Крушедолском поменику први пут 1700. године, што значи да је насеље настало после Велике сеобе и попуњено становништвом са југа. Међутим, тамо се не спомињу Дорошки. Од велике користи би нам у истраживању биле и ваше године или барем, време кад је живео ваш деда Душан. Било како било, Дорошки своје презиме нису добили у Пивницама, него много пре настанка овог места, јер су настале по неком месту Дорошу (Дорожми код Сегедина). Дорослово искључујемо, јер је по овом месту настало презиме Дорословац и Дорословачки. Интересантно је да је Бечеј, средином 18. века, за потребе попуњавања војних објеката у Потиском дистрикту, насељаван српским становништвом из Баната (све до Темишвара), али и из Сегедина и поменутог места Дорожме. Из Сегедина и Дорожме насељавано је и мађарско и српско становништво које је на ове просторе дошло много пре Велике сеобе. Наиме, они су се, гоњени Турцима, још у 15. веку, доселили у јужну Угарску, на поседе Бранковића.

Њихово првобитно презиме и из ког краја су се доселили не можемо да утврдимо, осим увидом у црквене књиге и мађарске (угарске) регистре. Ово друго исто је непоуздано с обзиром на то да они нису били мађарски кметови, већ кметови српске властеле у Мађарској, а потом слободни сељаци или грађани. У прилог томе говори и насељавање Дорошких најпре у Бечеј, а потом једних у Госпођинце, где су забележени међу шајкашким презименима у периоду 1854-99. године, а других у источни део Срема, где је презиме забележено у војним и пореским пописима између 1756. и 1766. године.

У прилог свему што смо навели иде податак из монографије о Банату у којој је записано презиме једног претка нашег читаоца. Могуће је да су се, као посада Потиског дистрикта, населили у Сент Миклош (код Великог Гаја), на данашњој граници с Румуњом. Ово насеље постојало је од 13. века под именом Ражањ, а од 1717. се помиње у вези са Потиским дистриктом. Средином 18. века пописани су његови становници: духовник Живко, Стојадин Црни, Јован Дорожанин, Мишко Лукић и други. Од 1752. овде се досељавају Власи (данас Румуни), од 1777. године и Немци, колонист, а од 1831. и Мађари. Тако да не чуди да су се они повлачили према Бачкој, да би се из Пивница, можда из економских разлога, иселили у Врбас.

Курица

Г. Живко Курица, из Штутгарта, рођен је у Билишанима код Обровца (општина Бенковац), а мало је недостајало да се роди у Станишићу код Сомбора. Његови родитељи су 1946. колонизовани у Бачку, али им се тамо није свидело, па су се већ следеће године вратили у завичај. И тамо се, 1947, родио Живко, да би 1973. отишао у Немачку где је дочекао и пензију. У међувремену, 1955, кад је требало да пође у школу, вратио се у Станишић, да би му се после три године придружили и његови, дефинитивно напустивши своје Билишане.

Као и већина других читалаца ових наших прилога, и г. Живка "мучи" проблем порекла презимена и породице, с тим што је његов двострук, па и трострук. Наиме, оба родитеља имају исто презиме - Курица (у мајчиној фамилији су испред ставили презиме Јагодић) и исту славу - Никољдан. Поштује наше правило "једно писмо - једно презиме", али сматра да бисмо у овом случају морали направити изузетак. Нажалост, не због тог правила (а признајемо да га се и сами често не придржавамо), већ зато што је то заиста замршена историја за коју је наш простор у листу премали. Стога нећемо објашњавати оба презимена, али ћемо се вратити на Јагодиће неког следећег уторка.

Читалац каже да Јагодићи-Курице не признају да су истих корена са (осталим) Курицама. Он не одобрава то одрођавање и препушта нам да "пресудимо" ко је у праву.

У праву су обе гране ове некад веома велике и разгранате фамилије Јагодића. Ради се, заправо, само о томе да је неко од писменијих једнопрезимењака, према сазнањима из архиве манастира Крке, у новије време почео да истиче првобитно презиме, одричући заједничко порекло другој грани, сродницима који су заменили старо презиме узимајући ново, стечено пре око три века, око 1704, по надимку свог претка попа Петра Курице Јагодића, познатог по буни против Турака. Што се тиче тог надимка, читалац није у праву кад тврди да је турског порекла.

Курица је, према "Лексику презимена СР Хрватске" (из 1976), осим у Билишанима, Обровцу и Смилчићу (општина Бенковац), било у Загребу, у Сеоцу (општина Нова Градишка) и Црној Клади (Нашице), али и у Книну (свакако тек након Првог светског рата, јер их не С. Накићеновић не наводи), а Курића (спомињано хрватско и муслиманско неразликовање гласова џ и ћ) у Главици (код Грачаца), Осијеку и Сплиту. И, наравно, у Станишићу.

Свијетлица/Свјетлица

Владо Свијетлица, из Швајцарске: Одакле потиче презиме Свијетлица? Моји живе и потичу из Босне. Додаје да је у Будви "пронашао" презиме Свјетлица, а јавио му се "човјек из Цириха са истим презименом". Ни потпис, ни адреса, ни ужи завичај, ни крсна слава!

Ипак, да не будемо цепидлаке: презиме "Свијетлица" је резултат недовољног знања српског језика и његових правила, односно произвољног бележења презимена Свјетлица. То презиме је настало по правилу по којем је од придева свијетао настала именица свјетлост. Ако је то јасно, пређимо на презиме.

Према Ђ. Јањатовићу и "Презименима Срба у Босни", Свјетлице су крајем 19. века биле настањене у Бугојну, Вагану (Герзово), Гашици и Бијаковцу (Градишка), Дубовику и Ивањској (Крупа) и самој Крупи. Сви славе исту крсну славу: Ђурђевдан. Интересантно је да исту славу имају и варијанте овог презимена на које се наилази такође у Босни: Свјетлица и Свјетлановић. Свјетлица има у Вуковском пољу (Бугојно) и Љувиши (Варцар Вакуф, сада Мркоњић Град), а Свјетлановића у Живиницама (Мркоњић Град). За Свјетлице у Доњем Вуковском, испитивач каже да су "старовници" и додаје да "на темену и странама косе (Вуковског поља) леже 22 куће Свјетлица".

М. Карановић каже за Свјетлице да су старинци, као и фамилије које се сматрају за "једно" - Станивуковићи, Иванишевићи, Ерцези, Тесле, Арељи, Дражићи, Јованићи и Орељи. Сви славе Ђурђевдан. Свјетлица је око Првог светског рата било седам домаћинстава у три насеља, досељени из Лике пре окупације Босне, односно из Бушевића.

У "Карловачком владичанству", М. Радека наводи Свитлиће као православне са крсном славом Аранђеловдан, али и као римокатолике. У "Лексику презимена СР Хрватске" (без одредница о вери и националности), до друге половине прошлог века било је Свитлица у Осијеку, Сонковићу (код Шибеника) и Товарнику (код Вуковара), као и Свитлића у Доњим Богићевцима (Нова Градишка), Јасеновцу и Осијеку. Свитлановићи су забележени у Давору и Врбови (Нова Градишка), Загребу и Сиску.

Евидентирана су и презимена ијекавског облика - Свјетлачићи у Пакрацу и Сирачу (Дарувар), Свјетлечић у Новој Градишки, Свјетличић у Пожешкој Цести (Пакрац) и Рожданику (Новска), а Свјетлић у Левањској Вароши и Трнави (Баково).

Г. Владо, наравно, може остати Свјетлица, али би требало да установи како је то постао, када се презиме у том облику појавило у документима чланова његове фамилије. Али, једино исправно Свјетлица, ако прихвата наше објашњење, могао би свом презимену, предвиђеним потупком у матичној општини, да врати његов старински, изворни облик .

Напишите нам све што знате о себи

Поштовани читаоци,

ако желите да вам наши етнолози открију прекло ваше породице и презимена, потребно је да нам напишете све што о томе знате ви сами. Поред основних података о себи, обавезно наведите крсно име своје фамилије, а ако ви не славите - коју су славу славили ваши стари. Једном речју - све што знате или сте слушали, укључујући и предања о својој породици.

Значајно је и да нам кажете откад живите у земљи у којој сте сада, сами или с породицом, где су ваши родитељи, кога имате у старом крају.

Потребно је да напишете све о својој фамилији - откуд потиче, где је све живела, откуда се доселила, где све, по вашем сазнању, има породица са истим презименом, било да јесте или нисте у сродству, итд.

Што се славе тиче, напишите да ли је мењана и којим поводима. Јер она је знак распознавања између породица истог или сличних презимена, омогућава да се свакој од њих уђе у траг, све до најранијих времена.

Ћирјанић

Драги Бобане овог презимена, Најпре: Бобану Ћирјанићу, у родном Франкфурту на Мајни - срећан тридесети рођендан, који је управо данас!

Отац му је причао да, осим у селу Кадина Лука, којем је рођен, имају сроднике у Београду, Америци и Енглеској. Иако каже да га "интересује право порекло", не наводи о којој Кадиној Луци је реч, јер их има две: према Именику места ФНРЈ, једна је у некадашњем рачанском, друга у љишком срезу. Не каже ни да Ћирјанића има или да их је било још негде у Србији или бившој СФРЈ. Али, славе Ђурђиц.

Да почнемо од тога где све има Ћирјанића. Нема их код Раче. У грађи о овом крају уопште се не спомињу. Али смо их нашли у другој Кадиној Луци (тада је била Кадијина Лука), на обема обалама Славковачке и реке Љиг. У време истраживања Љ. Павловића, крајем 19. и почетком 20. века, било је седам домаћинстава и, осим двеју породице које су, призећивањем, за славу узели Арханђеловдан и Никољдан, све остале су, као и фамилија нашег читаоца, славиле Ђурђиц.

У Штиткову, у Старом Влаху, прибравали су се у већу фамилију Ђурића, у коју су, као зетови, ушли пред Кочину Крајину, око 1880. године, па заједно с њима доспели у Колубару. Остало им је да су пореклом из истоимене породице, из Дробњака. Други Ћирјанићи, а изговарају их и као Ћерјанићи, забележени су у селу Расна у Ужичкој Црној Гори (код Пожеге). Они славе Св. Николу, а знају да су пореклом од Гацка. Додуше, Гацко и Дробњак нису далеко, па је једна струја могла поћи ка Старом Влаху и уместо традиционалног дробњачког Ђурђевдана прешла на други празник истог светитеља, а друга кренула западније, баш преко Гацка, у данашњи завичај, а успут узела потпуно нову славу.

Једини је проблем у томе што новији извори и свеукупна литература о Дробњацима, и о презименима савремене и Старе Црне Горе, као и Гацка, нигде не спомињу Ћирјаниће, ни као преостале саплеменике, нити као исељене фамилије, као што наводи стотину других.

Али смо установили да је 1781. године у Новом Саду, као "даскал гречески", учитељ грчке школе, службовао Димитрије Ћиријани, односно Ћирјани. С обзиром на то да је у нашим крајевима било веома мало правих Грка, али је било десетине хиљада тзв. Цинцара (раније смо већ објашњавали њихово старосрпско порекло), који су се, поготово у турско време, не само у Србији него и у Угарској и Аустрији, посебно Војводини, Славонији и Хрватској, радо издавали за Грке, готово стопостотно смо сигурни да је и тај Ћиријани/Ћирјани био Цинцарин. Његово презиме је очигледно настало као сложеница од кир (господин), што се изговарало и као ћир, и имена Јана/Јања. Тај Димитрије Ћир(и)јани је, дакле, био потомак неког кир/ћир Јане! Узгред, ми добро знамо кир Јању нашег Стерије.

Значи, презиме Ћирјанић се не може тумачити као матронимичко, настало од имена Ћиријана (грчки Кириана, владајућа). како се звала једна хришћанска светитељка. А да се установи како је Ћир(и)јани постао Ћирјанић неопходно је даље истраживање. Дотле, сматрамо да је основана претпоставка да је нека од покретљивијих јужносрпских, влашких (цинцарских), сточарских фамилија или група из јужних, старосрпских крајева, наишла преко Дробњака, неко време се ту задржала, да би онда продужила ка североистоку.

16.06.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (16)

Караћ

И г. Ристо Караћ, из Аустралије, желео би да сазна што више о пореклу свог презимена. Пореклом су из села Мутнице код Зенице у Босни. Крсна слава породице је Св. пророк Илија. Ово село је, по свој прилици, њихова матица, мада их има и у другим местима, али у знатно мањем броју. То су села Враца, Осеченик и Горица. У последњем грађанском рату сви Караћи су се раселили по читавом свету.

Међу српским презименима за православне епархије у Босни с краја 19. века нашли смо Караће забележене у следећим крајевима: Варцар-Вакуфу (Мркоњић Град), Врбљани-Герзово, Прњавор и Смртићи-Прњавор. Свугде славе само једну славу - Св. пророка Илију.

Самог презимена Караћ заиста нема много. О његовом кретању евентуално могу послужити као доказ само неки топоними забележени у разним монографијама у Босни: на Гласинцу, у селу Неправдићи, постоји Карачића брдо, а у суседним Примчићима, где има мешовитог српског и муслиманског становништва, постоје шума и испаша Караћево брдо. Ови Срби су пореклом из Старе Херцеговине и Пиве. Затим, у области Високог у централној Босни има Караћа у селу Моњари (заселак Трешњица). Ту има и католика Соговића-Караћа који су - према М. Филиповићу - пореклом од Фојнице.

Интересантно је да Ердџановић, у "Старој Црној Гори", бележи место Каруч, у Црмници, и изумрле Радановиће. Они су били Ђеклићи (из истоименог племена), од старих Зећана, српског становништва или по цркви Св. Ђекле (Текле) у Бјелопавлићима. Њихова племенска слава је Св. Илија, а прислуга Шћепандан или Спасовдан.

Деветак

Из Минхена нам пише г. Здравко Деветак да је у ратном вихору остао сам без ичега, али му је остало презиме, али - како пише - не зна одакле потиче. Пореклом је из села Љубина код Двора на Уни (Хрватска). Крсна слава је Св. Георгије. Не зна се од када су настањени на Банији, али сматра да су по говору (доша', поша', река', ође, туђе, то јест ту), пореклом из Херцеговине, Старе Херцеговине или Црне Горе.

Банија је остала без података о свом становништву, што је последица систематског уништавања и становништва и његових цркава и књиге у њима... А одговарајући хрватски зборник не садржи податке о етничкој и верској припадности. Тако је етничко чишћење у прошлој деценији само окончало тај подухват затирања чак и саме свести о вековном животу Срба у овим крајевима.

Г. Здравко, макар да Вам је остало "само" презиме, то није за потцењивање, јер сте с њим сачували и свој идентитет.

Сама реч деветак, у Вуковом "Рјечнику", значи читлук, спахијски посед, односно његов девети део.

Дакле, извесно је да је реч настала у турско време, што значи да су ваши преци имали "деветак", девети део читлука на коришћење.

У "Карловачком владичанству" М. Радеке забележено је презиме Деветак као православно, са славама Ђурђевдан и Никољдан, али и као римокатоличко. На жалост, о пореклу Деветака код њема нема ближих одредница. Једини траг су топоними и то преко Гласинца и Високог, па према Босанској крајини и Банији. Пошто их нигде другде нема пре Баније, може се закључити да су презиме добили по једном од топонима крај којих су пребивали на својим сеобама.

Тако су преко висоравни Гласинца прелазили сточари у свом кретању у равничарске пределе око Саве, а многи се ту и трајно задржавали. Засигурно можемо да кажемо да се ове породице не јављају тек с почетка 20. века, већ су вековима ишле овим строчарским путевима и поодавно познавале овај терен. Могуће је да су неке од њих раније добиле надимак Деветак, по истоименом топониму, а потом се иселиле преко Посавине, где су дотеривале стоку на зимску прехрану, или на Банију.

Могуће је да су њихови сточарски путеви ишли и преко централне Босне, јер у селу Доња Згошћа и у Мауровићима постоје врела Деветак, а и истоимено село код Тузле. У Мауровићима има српских породица које

славе Ђурђевдан - Мићановићи, Тохолји и Стојанчевићи, и Никољдан, славу Деветак - Цвијетићи, Радуловићи, Јошићи, Топаловићи и Копривице. Без детаљнијих истраживања заиста не бисмо могли прецизније да одредимо порекло и раније презиме фамилије Деветак.

Оташевић

Гђа Данијела Оташевић је заиста предана својој породици. Јавила нам се међу првима, са жељом да јој разјаснимо порекло пет сродничких презимена по очевој и мајчиној линији, као и супруговог. Одговорили смо само о једном, Лакушић, али нам је онда обновила своју жељу и упутила три одвојена писма. Ево одговора на једно од њих, а на остала за неко време.

Иако је Оташевић њено садашње, брачно презиме, о њему - како пише - има најмање података. Потичу из Прибоја на Лиму и славе Св. Стефана као породичну славу. Зна само да су, по предању, пореклом из Црне Горе. Пошто јој је свекар рано умро, није успела да од њега ишта сазна, па смо јој ми једина нада. Сматра да је ово презиме ретко.

Што се књиге са презименима која су објављена у "Вестима" тиче, недавно смо обавестили да ћемо је објавити ако буде довољно заинтересованих читалаца који би се, до 1. јула (до краја овог месеца) претплатили на бар по два примерка. У том случају књига би се појавила до краја ове године. Сви заинтересовани треба да се јаве на наш телефон у Београду или писмено на нашу адресу.

Фамилија Оташевић спада у старе и значајне српске породице. Оташевићи се спомињу као огранак Пуношевића још у 17. веку у Дугом долу, делу његушког племена. Одатле се, по предању, иселило седам породица Оташевића у Бешеново у Срему, док су други отишли најпре у Куче, а потом у Ржаницу у Старој Србији. Једна фамилија је најпре побегла од крвне освете у Добрску жупу, а затим у Приморје, где и сад носе исто презиме.

Неки од Оташевића који су се населили у Ржаницу и плавско-гусињску област били су приморани или да се потурче или да се иселе. За њих стоји забележено да су се из Брскута, заједно са Тошкићима, одселили у Србију, код Ђурђевих Ступова и ту, вероватно, уместо Св. Никола, кога славе сви Оташевићи, узели Св. Стефана, стару и заветну славу Немањића. Не треба никако сметнути с ума да су Оташевићи од Пуношевића у време Ивана Црнојевића били племство, веома угледно и старо, па су као такви можда и онда славили Св. Стефана, а повратком у српску Рашку само се вратили на старо презиме. Засад толико о Оташевићима о којима се, иначе, може написати омања књига. Исти је случај и са пореклом имена од којег је настало ово презиме. Драги Оташевићи, јавите нам се за ширу причу!

Јагодић

Истраживање порекла презимена и породице Јагодић које смо, пре два броја, навестили у одговору читаоцу Живку Курици из Штутгарта, показало нам је да је у питању заиста занимљив, необичан и доста загонетан случај. Оба родитеља овог читаоца су рођени као Курице, имају и исту славу, Никољдан, и исте даље претке, али су они са мајчине стране старом презимену додали Јагодић или узели само то, а прво одбацили, па чак и не прихватају да имају ишта заједничко са Курицама. Рекли смо да је то "заиста замршена историја", али да Јагодићи ипак неће дуже чекати. Имајући и друге поводе, позабавили смо се овим презименом и не чекајући ново писмо, према начелу "једно писмо - једно презиме".

Десило се, наине, да смо, бавећи се презименом Васић из Миријева, наишли на податак да се 11. новембра 1849. извесни Деспот Васић оженио Катарином Јагодић, кћери Максима Јагодића, "жигелца панчевачког". Почели смо истраживање заинтересовани овим ретким презименом, пореклом невесте, а посебно "романом који је исписао живот", јер не среће се сваки дан да девојку из града Панчева у Хабзбуршкој царевини освоји сеоски младић из Књажевине Србије, тад још у турској власти.

У веома документованој књизи Д. Поповића "Срби у Банату до краја осамнаестог века. Историја насеља и становништва" Јагодића није било, али смо их нашли, као петорицу браће, у књизи "Срби у Банату" Ј. Ердељановића. Наводи да су сви дошли из Канака: "Јагодићи, стара панчевачка фамилија, били су најпре абације, па су се обогатили и постали спахије (купили племство)". Нажалост, ни овај етнолог, један од наших најбољих, није навео ни коју су крсну славу славили, нити је покушао да трага за даљим пореклом од Канака.

Једини закључак који смо могли извући из ових података је да се ова фамилија доселила у Банат од краја 18. столећа. Али, када и одакле?

"Интригу" је подгрејало писмо г. Курице с "проблемом" да сродници његове мајке не признају да су истих корена са (осталим) Курицама, већ инсистирају да су правим пореклом Јагодићи. Одговорили смо "соломонски" - да су обе гране ове некад веома велике и разгранате (заједничке) фамилије Јагодића - у праву.

Они са мајчине стране, очигледно на основу сазнања из архива манастира Крке, схватили су да су давнином Јагодићи и определили се за првобитно презиме, а први су старо презиме Јагодић заменили "новим", стеченим пре око три века, по надимку угледног претка попа Петра Јагодића - Курице, познатог по буни против Турака 1704. године. Објавили смо где њих све све, а сада је ред на Јагодиће. Према истом извору, "Лексику презимена СР Хрватске", до друге половине прошлог столећа, сто значи и до Туђманових операција чишћења српског становништва, "Бљеска" и "Олује", Јагодића је било кудикамо више од Курица. Готово у свим општинама тадашње Хрватске.

У Лици, Крбави, Гацком, Капелском, Кордуну и Банији сви православни Јагодићи, као и Курице, славе једино Никољдан, као и неки гркокатолици који се још нису похрватили, а у Шајкашку - Мошорин, Жабал, Шајкаш и Петрово Село - стигли су још у 18. веку.

Крајем 19. века, према шематизму православне митрополије и архидијецезе Дабробосанске, значи без Зворничко-тузланске епархије и читаве Херцеговине, породица Јагодић је у Босни било у 13 парохија, са шест разних слава.

Насупрот томе, Јагодића нигде није било у Херцеговини, данашњој Црној Гори, на Косову и у Метохији, као ни Македонији и читавој Србији - ни јужно од Рашке, ни у источној Србији, Поморављу ни Шумадији. Изузетак је Војводина, због колониста после Другог светског рата.

Остало је Подриње у којем смо их приметили тражећи Васиће. На њих су нас упутили најпре др Никола Јагодић из Београда, а онда и његов отац, такође лекар, у пензији, др Душан Јагодић из Ковина. Пошли смо од некадашње Соколске нахије, са средиштем у Бајиној Башти, коју је темељно проучавао Љуба Павловић. У селу Зарође он за њих каже да су стара фамилија, досељена, кад и Васићи, из Сопотнице код Пријепоља у првој половини 18. века. Не зна се како им је било раније презиме, а ово су добили по даљој чукунбаби Јагоди.

Др Јагодић из Ковина, слава Св. Никола, сматра да су њихови кренули од Рогатице на запад, да би после стотину година стигли у Банат, из западних делова Војне границе и то преко Шајкашке. И овде су били или постали солидни домаћини, па великим богатством стекли и племићку титулу, а након угушене српске револуције 1848, неки пребегли преко Дунава и тако се нашли у Миријеву где им се једна девојка из Јагодића удала за даљег "земљака" из Подриња, Васића.

Јагодићи су, дакле, мало помало, направили огроман лук. Преко Босне, Кордуна, Славоније, Бачке до Канака у Банату. Ово место су спомињали и Д. Поповић и Ј. Ердељановић, али га на данашњим картама нема, као ни у именику места некадашње ФНРЈ. Помислили смо да је припао румунском делу Баната, али смо онда, знајући унеколико и мађарски, схватили да је реч о Конаку, који је су Мађари својим изговором претворили у Канак, а наши то временом прихватили.

Најстарији завичај Јагодића је, вероватно, био у Полимљу. Али, како ни јагода није самоникла, ни њихова фамилија није настала тек устаљивањем садашњег презимена. Али то би могао бити роман, "Повест о Јагодићима".

Допуните своја ранија писма

Поштовани читаоци,

настављамо да вас подсећамо зашто још нисте добили одговоре на своја писма, иако су нека стигла одмах по рођењу "Корена". Већ смо неким јавили и молили да нам поново пишу, да комплетирају податке, али - остало је на томе.

4. И Данка Говорчин-Бешле, која нам је писала у јулу, није дала прецизно место порекла. Два пута смо је подсетили шта недостаје, али се није јавила.

5. Дејан Гружић се интересује за неколико презимена, али није навео која су крсна имена тих фамилија. Молимо га да се потруди и да све прецизно објасни.

6. О Драгана Милиновића смо се огрешили. Он наводи да су Милиновићи - Тешановићи, да је чуо је да су били и Буботићи, а некад и Тодићи. Ми заиста нисмо у могућности да за порекло једног истражујемо токове четири

презимена. Он тражи и порекло мајчиног презимена. Огрешили смо се јер му раније нисмо скренули пажњу да треба да се определи за једно презиме, а ако наиђемо на податке о неком од осталих презимена које је поменуо ми ћемо и о њима рећи колико се може.

7. Гордана Папић тражи објашњење свог девојачког презимена Бранковић, али је изоставила породичну славу. Опоменуто је давно, али се није поново јавила.

8. Александру Куткурезовићу смо у "Вестима" 21. јануара саопштили да се његово презиме не помиње у нама доступној литератури. Пошто немамо података, само теренским радом може да се истражи његово порекло, а за то ми немамо могућности, пре свега финансијске.

И у идућим бројевима ћемо доносити објашњења зашто и други читаоци још нису добили одговор на своја питања, али готово за све важи исто - недостају неки кључни подаци или су они непрецизни и збркани.

03.07.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (17)

Грозданић

Г-ђица Мирјана - Нина Грозданић јавила нам се први пут још пре десет месеци, али без потребних података, а сада је стигло ново писмо - њеног оца Предрага, да испуни ћеркину жарку жељу да сазна своје дубље корене. Потписали су га обоје. Он је рођен у Београду, али су се његови родитељи, као колонисти после Другог светског рата, срели у Сивцу, у Бачкој. Отац Урош (1934) из Жегара, код Бенковца, мајка Иконија (1938), из великог братства Мартиновића, из Косанице, Пљевља. У поређењу са Нининим чукундедом Андријом, који је имао шеснаесторо деце из два брака ("већина емигрирала још 1945. у Аустралију"), прадеда Лука имао их је само 11-оро, чији су потомци и данас у Бачкој - у Сивцу, Црвенки и Темерину.

Мартиновиће, од којих је Нинина баба, већ смо спомињали, али ћемо се на њихово порекло и распрострањење вратити у следећим бројевима "Вести". Сада само о грани Грозданића наших двоје читалаца.

Да појемо од краја, јер се у писму наводи да је "за презиме објашњено да је од имена Гроздан".

Заиста постојало мушко име Гроздан (и Грозден), али је настало од женског, Гроздана, а оно - по укуском воћу, од грозда грожђа... па је, значи, пре матронимичко него патронимичко презиме. У старијем српском, претежно патријархалном друштву, много радије су истицани мушки него женски преци, а у тешким временима, када су се више губиле мушке главе, често су презимена настајала по именима удовица. На пример, Попади(ји)ћи. А по Гроздану су настали и Гроздановићи.

Што се дубљих корена Грозданића тиче, довољно је да кажемо да је г. Предраг у праву кад наводи да Грозданића има, односно да их је било, осим у Далмацији, и у Лици. Забележени су, 1915, у седам насеља ондашње личко-крбавске жупаније и старој Црној Гори, одакле су и потекли. Има их, међутим, или су бар живели, и у некадашњој Старој Херцеговини, то јест у околини Никшића, као и у Босни, око Дервенте, и у више од 30 општина Хрватске, углавном у Лици. Њихови најстарији корени су из српских Куча, братства Дрекаловића.

Што се њиховог сродства тиче, са јовањштацима у Буковици и Книнској Крајини, и у Босни, оно је сасвим реално. Г. Предраг изричито наводи да им је Св. Јован крсна слава од давнина" и сигуран је да "уназад неколико векова није мењана". Али, као што смо често истицали: некад је, у невољи ипак мењана. Тако лички једнопрезимењаци славе Никољдан што је старо крсно име Куча.

На крају, да питање "где још све данас има Грозданића" не можемо сами да одговоримо, али га као молбу преносемо другим читаоцима "Вести" - да нам јаве ако о томе знају, да бисмо допунили сазнања о распрострањењу ове, као и других наших породица, што је корисно за све наше људе, ма где били.

Бороја

Г. Миле Бороја пише да потиче из села Побрђани код Доњег Вакуфа, а у Немачкој је од 1970. Од оца је наследио крсну славу Св. Јована. Жели да зна порекло Бороја којих, каже, има и у Хрватској и Босни, и православних и католика.

Према књигама Српске православне цркве у Босни, презиме Бороја са славом Св. Јован Крститељ забележено је крајем 19. века у Бугојну и околини, село Оборци, и Доњем Вакуфу. Постоје и Боројевићи код Приједора, Дервенте и Градишке, па и Боројша, код Бањалуке, али су за нас интересантнији облици презимена Бороља, у селу Рогоушац код Бугојна, и Боровићи, код Санског Моста, такође са славом Св. Јован.

У монографији "Попово у Херцеговини", М. Филиповић каже да су Бороје у Равном пореклом од старих Боројевића, сада Бркића из Ораховог Дола. А даљом старином из Црне Горе. Католици су, као и у Мостару. Међу "Презименима у Црној Гори", под презименом Бороја стоји да су живели у Доброти (између Котора и Пераста, у Боки), крајем 19. века, пореклом из Крањске. Међутим, код презимена Боројевић стоји да су пореклом од старих родова Дапчевића и Иванишевића из Цуца који су се давно раселили према северу Јадрана, а одатле, као крајишници Аустрије, у Крањску. Грана нашег читаоца вероватније је да се задржала у Старој Херцеговини у племену Бањанима, а потом се иселила према централној Босни, одакле води порекло и наш читалац.

Бороје католици су само сродници ових православних Бороја који су у неком тренутку (милом или силом) прешли у другу веру.

Ђујић

Из Лауфа у Немачкој, г. Миодраг Ђујић пише да се његов отац Милан родио у Кљајићеву, у Бачкој, после Другог светског рата, а мајка Драгиња (рођена Вучетић) у Лепосавићу, Космет, ван сваке сумње, такође, у породици колониста, али оних након Првог светског рата. Његов деда Илија се родио 1928, на Кордуну у селу Ђујић Брдо.

Једино му је чукундеда Максим све време живео на Кордуну, у споменутом селу, док су се сви остали некуда селили, како резигнирано пише г. Ђујић: "Дедин отац Миле био је почетком 20. века девет година у Америци, мој деда Илија је доспео у Војводину 1947. као колониста, а отац Миле је као гастарбајтер дошао 1969. у Немачку", где 1981. родио наш читалац Миодраг.

Крсна слава Ђујића је Ђурђевдан, а надимак (вероватно са Кордуна) - Цвике.

М. Радека, у "Карловачком владичанству", бележи Ђу(ј)иће са славама Ђурђевдан и Никољдан. У "Рјечнику личко-крбавске жупаније" стоји да су пред Први светски рат Ђујићи, 31 домаћинство, били груписани углавном око Коренице - у Компољу, Пријебоју и Врелу.

А Накићеновић бележи Ђујиће у 22 куће у околини Книна и напомиње да су се доселили из Босне у 17. веку, као и остале породице у селу Ковачићу, са славом Св. Никола.

У "Лексику презимена СР Хрватске", а такво стање је било до последњих ратних операција крајем 20 века, Ђујићи су на том простору забележени у Бјеловару, Глини, Грачацу, Загребу, Славонској Пожеги, Слуњу, а Ђујићи у Бјеловару, Загребу, Кореници, Осијеку, Огулину и Слуњу.

Ђујићи су огранак Кљајића из Дробњака, одакле је већ у 16. веку почело кретање према северној Хрватској. Још тада се усталило ово патронимичко презиме, по претку кога су звали Ђујо, а заправо се звао Драгутин.

Напишите нам све што знате о себи

Поштовани читаоци,

ако желите да вам наши етнолози открију прекло ваше породице и презимена, потребно је да нам напишете све што о томе знате ви сами. Поред основних података о себи, обавезно наведите крсно име своје фамилије, а ако ви не славите - коју су славу славили ваши стари. Једном речју, све што знате, или сте слушали, укључујући предања о својој породици.

Значајно је и да нам кажете откад живите у земљи у којој сте сада, сами или с породицом, где су ваши родитељи, кога имате у старом крају.

Потребно је да напишете све о својој фамилији - откуд потиче, где је све живела, откуда се доселила, где све, по вашем сазнању, има породица са истим презименом, било да јесте или нисте у сродству. Итд.

Што се славе тиче, напишите да ли је мењана и којим поводима. Јер, она је знак распознавања између породица истог или сличних презимена, омогућава да се свакој од њих уђе у траг, све до најранијих времена.

Кљајић

Г. Никола Кљајић, са прецима из села Курјак, општина Удбина, у Лици, и крсном славом Св. Лука, пита нас за порекло свог презимена, јер - пише нам из Берлина - познато му је да постоје многи међусобно несродни Кљајићи. Има их и католика и православаца. Пита и да ли су истог порекла и Кљајићи. Има информације да су његови преци пореклом из Црне Горе, али га интересује када су населили овдашње просторе у Лици. Колико му је познато, у Курјаку тренутно постоји само једна породица Кљајић, док су сви остали после "Олује", избегли у околину Апатина, у Војводини.

Драги Кљајићи, односно Кљајићи, са или без ј, сви сте истопрезимењаци, али не знамо да ли сте и истог порекла. Као што смо често наводили, разлика у ток једном слову углавном је последица писмености записивача, а и

његовог националног порекла. Хрвати, наиме, често мешају ч и ћ, а у неким случајевима ј изостављају или замењују са и. Не чудите се што се ви и ваши рођаци различито пишете. Што се првенства тиче, апсолутно смо сигурни да је облик Кљајић старији од Кљаића, јер је презиме настало по надимку претка Кљајо, никако Кљао. А он означава деформитет руке, урођеном или стечен, у миру или рату, као придев кљакав, кљаост. Вук је забележио назив кљако (по њему је презиме Кљакић), али као израз од миља (хипокористик), то јест да би се ублажила незаслужена физичка мана зле судбине...

Читалац је у праву и што се тиче различитих грана Кљајића. М. Радека, у "Карловачком владичанству", бележи Кља(ј)иће са славама Јовањдан, Ђурђевдан, Киријак Отшелник (Михољдан), Св. Лука, Срђевдан, Стевањдан и Никољдан.

У "Рјечнику личко-крбавске жупаније", Р. Грујић је забележио Кљајиће у 48 домаћинстава у селима Днопоље (Лапац), Курјак (Удбина, где их убедљиво има највише) и Плоча.

Ваши Кљајићи, г. Никола, потичу од Требјешана код Никшића и одатле су се, у 16. веку, селили у Бјелопавлиће и Дробњак, а потом, из села Слатине у Бјелопавлићима, преко Боке и Далмације, у северну Хрватску, заједно са Брдарима и Пројама. Доцнијих времена, у 17. и 18. веку, сеобе Кљајића на север ишле су према Србији, у Колубару и Подгорину, док је у 20. веку око 300 домаћина кренуло према Пећи, у Метохију и даље, у Дукађин, на "старевину", постојбину одакле су пореклом.

Овакво гранање ваших сродника објашњава и различите славе. Изворна слава Требјешана од којих су Кљајићи код Никшића је Св. Лука. Даљим сеобама, према Дробњаку, примили су њихову славу, Ђурђевдан. Међутим, како се у литератури наводи да су Кљајићи старином из Дукађина (данашња северна Албанија и Метохија), њихова првобитна слава би могла да буде Никољдан или заветна слава Немањића - Св. Стефан (Стевандан). Они који су се дуже задржали у Боки или на Превлаци могли би бити они који славе Михољдан. Грана Кљајића којима припада наш читалац била је она од најстаријих које су стигле у северну Хрватску још 1597. године, како то наводи хрватски аутор Стј. Павичић у монографији "Насеља и становништво Лике". Од ових је, из села Тремошњака код Петриње, био и велики партизански херој Филип-Фића Кљајић, за кога се зна да је говорио "Лепо је бити Србин, али тешко". Погинуо је 5. јула 1943. од "залуталог метка" у тек ослобођеном Зворнику.

Порука г-ђи Балић

Пре месец и по дана ,одговорили смо госпођи Види Балић из Есена о пореклу њеног девојачког презимена Божуновић. Молила је да објаснимо и презиме њеног мужа, Балић, али није навела ниједан податак, па је молимо да се поново јави и напише све што зна о његовој фамилији. Ми смо већ сазнали један веома значајан моменат њене историје!

Живановић

Ово је једно од чешћих презимена у Србији, а породица нашег читаоца г. Миливоја слави најчешћу српску славу - Никољдан. Кад је неко батлија (од персијске речи бахт, срећа), онда је довољно и онолико колико нам је написао: "Живановић (као наслов) Рођен сам у Кумодражу, Београд, Србија. Интересује ме порекло мог презимена. Слава ми је Св. Никола. Поздрав." Плус, минхенска адреса и број телефона! А име је било написано само на коверти!

Али, Кумодраж су, још 90-их година претпрошлог века, као и 48 других "села околине Београда", испитивали студенти, с професором Јованом Цвијићем на челу. Резултате њиховог десетогодишњег рада објавио је један од њих, Риста Николић, и у тој монографији лепо пише и о Кумодражу:

"Не зна се, када је данашње село засељено. Има неколико породица, старинаца, за које се не прича, да су досељене. То су Живановићи... Славе св. Николу, зову се и Рибићи. За њих веле да су најстарији и да су у овоме селу 'још од Косова'... У читуљи коју има та породица означено је име њиховог најстаријег претка који се звао Лауш."

Додајмо само неколико детаља. Лауш је старо српско име, по М. Грковићу - "варијанта имена Лајош", које је мађарски облик имена германског порекла Лудвиг, одн. Лудовик или Лодовик. Друго, ови Живановићи су настали од Станисављевића, наиме узели презиме по претку Живану, вероватно тек од прве половине 19. века, а нису се прозвали Лаушевићи (такво презиме постоји у Црној Гори), иако су имали и претка овог имена. Треће, то што су постали од Станисављевића, што јасно видимо у читуљи, указује да се нису населили још од времена Боја на Косову него су, као и други Станисављевићи, они у Сибници, дошли са Косова (поља), конкретно из српског све то било и како се збило, захтева још много труда. Ако желите више, јавите нам се.

05.07.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (18)

Котур

Из градића Зила у Немачкој где живи и ради од своје младости јавио се г. Срђан Котур са супругом Сузаном (рођ. Ђукановић). Ради сина Срђана (раде у Немачкој), желели би да нешто више сазнају о пореклу обеју породица. Г. Котур је рођен у Грабовцу (Лика), 1948. али зна само за последње две генерације које потичу из истог места - оца Милоша (1915. и деду Дмитра (1892). Крсна слава Котура је Св. Никола.

Поштовани госпођо и господине Котур, за сада ћемо вам одговорити - на то, иначе, стално упозоравамо - само на једно презиме, а за друго, у новом писму, будите мало прецизнији са подацима (рецимо, колико су Ђукановићи дуго живели у Тузли и одакле су дошли). Одговорићемо колико умемо и знамо.

У "Горњој Крајини", Милан Радека наводи два презимена са истим кореном: Котур и Котуров са истом крсном славом Св. Никола.

Према подацима "Пакрачког шематизма", у Грабовац у Славонији (и читаво ово подручје), Срби су се насељавали после ослобођења од Турака 1691. године. Тако у попису из 1755. Срби овде преовлађују над Хрватима и надаље се каже: да су се "доселили већином струјама из Босне, а нешто и из крижевачке Крајине... Ова струја (Срба) била је толико јака, да хрватски досељеници нису ни улазили у тај крај, а нису то чинили ни касније."

Према подацима шематизама за територију Босне, установили смо места обитавања Котура крајем 19. века, а претпостављамо да их је овде било и много пре него што казују црквени подаци. Овде су евидентирани само Котури и то искључиво са истом крсном славом као и наш читалац - Св. Никола. Запажамо да су били концентрисани углавном у западној и северозападној Босни, у парохијама око Дубице, Градишке и парохији Пећи, код Ливна. Ово последње место указује на један од могућих путева Котура према Босни. Судећи по томе, они нису ни овде, у Босни, аутохтони.

У Поуњу, у селу Бенаковац, помиње се топоним Котуров бријег, по неком Котуру пореклом из Дубовика, који је ту имао наслон (тор) за овце. Иначе, како каже аутор ове монографије с почетка 20. века, "село је скоријег постанка и ту су имали станове само муслимани из Турског Дубовика и Подкалиња. Од православних је само Котур имао стан." Иначе, надаље се каже да су, први српски становници поменутог села, били досељеници после ослобођења од Турака и то из Далмације и Лике.

Кад је село Малић-бегов Дубовик опустело после Лаудоновог рата, у другој половини 18. века, прва се из Лике, почетком 19. века, населила породица Котур. Они су били само једна кућа са славом Никољдан. Аутор каже да су их звали и Маливук, али је нејасно да ли им је то био надимак или старо презиме, и додаје: "Богати су, а слабо се множе." Живели су у засеоку Збјег. Био је и заселак Дробњаца, са породицама Мандић, Бањац, Дрљача, Мазалица, што би указивало на њихово порекло из области Старе Херцеговине, а раније из Старе Србије, то јест Косова и (или) Рашке. Котури су забележени у још једном селу у Поуњу, у селу Мутник. Овде су се, каже извор, населили после окупације Босне (1868. године) из села Кршље, Кордун. Славе Никољдан.

Презиме Котур и изведена Котуров, Котуровић и Котурић, несумњиво је настало по надимку, а он према округлом предмету који се котрља, а називамо га и колут. А предак је тај надимак највероватније добио по свом динамичном карактеру и одговарајућем, биће немирном, понашању!

Ћирић

У веома интересантном писму, г. Драгомир Ћирић из Сиднеја у Аустралији каже да је рођен у Врбасу и да му је деда Максим Ћирић, рођен 1828. године у Лазаревцу, умро 1903, од 1850. године био кнез града Врбаса, дакле у време када је Војводина била део тадашње Аустро-угарског царства. То, истиче, потврђују "Градске књиге" у Врбасу, али тражи да ми то проверимо и да му нешто више кажемо о пореклу и историји његове породице Ћирић.

Што се титуле градског кнеза тиче, није нам познато да је таква постојала. У аустријској војној, а и цивилној управи, од прве Велике сеобе под Арсенијем Чарнојевићем и друге под Шакабентом, Србима је давана аутономија, али с великом муком и борбом њихових црквених великодостојника којима је бечки Двор гарантовао заштиту. Српско Војводство, или Војводина, резултат је борбе за српску самоуправу. Привилегија самоуправе углавном се односила на војне постаје и шанчеве око којих се формирао град. Доћи на листу грађана било је исто

толико тешко као постати племић (а титула је могла да се заслужи војно или да се купи, што су могли богати трговци). У граду Будиму, где је српско становништво било насељено у огромном броју, у самоуправе Српске општине временом су почели да улазе тзв. бирови, варошки поглавари, и нижи чиновници - по правилу они који су добро говорили оба језика. Изнад овог тела био је магистрат на чијем су челу били Немци, биргермајстери. Реч и титула кнез може с једне стране да означава народног представника у сеоској самоуправи (код нас још од средњег века) или нахији (у турско доба) или племићку титулу, по немачкој речи кениг, онај који влада. Да бисмо проверили податак о Вашем деди као кнезу града Врбаса (не знамо зашто сумњате кад га има у "књигама града"), требало би да то учинимо у Архиву Врбаса што би био повелики посао. Ако то желите, јавите нам се да се договоримо.

Према попису Срба у Будиму из 1720. године, било је два Ћирића - Јосив и Никола који су могући потомци Срба пописаних 1702. године - Ћире копача и Ћире сабова. Иначе, Ћира је хипокористик од српског Ћирило, изворно Кирило, од грчке речи кир, господин.

Међу знаменитијим Србима у Бачкој био је извесни Исидор Ћирић, угледни српски народни и црквени писац и тајник. Рођен је 1844. у Сивцу (на путу Врбас-Сомбор), што значи да би могао бити ваш рођак-предак (јер је ваш деда Максим морао да се досели у ове крајеве знатно раније, пре устоличења за кнеза врбаског), а умро 1893. у Сремским Карловцима.

Пошто нисте навели крсну славу, господине Драгомире, не знам како можемо да вам помогнемо, јер Ћирића у и око Лазаревца има више различитих грана. Могуће да су ваши преци рецимо, из Суводања у Колубари. За ове Ћириће се зна да су се у 17. веку доселили из Потарја, бежећи од арнаутских зулума. Презивали су се Младеновић. Али, они славе Јовањдан. Постоје и други Ћирићи у околини Лазаревца који славе Никољдан и пореклом су од Сјенице, из Дуге Пољане на Пештерској висоравни. Раније су се презивали Видојевић и пореклом су адоптирани Васојевићи-Ашани.

Милошевић

Писмо г. Милована Милошевића из Гетеборга, у Шведској, врло је штуро. Наводи имена оца, деде и прадеде. Каже да му преци, по причању, "потичу из Црне Горе, од Лијеве Реке, село Тузи, негде код Андријевице", као и да је чуо да су од Васојевића. И још: "Интересује ме тачно моје порекло." Ни кад је рођен, ни која је слава фамилије. Она и није проблем кад је реч о Васојевићима: сви славе Аранђеловдан, а преслава им је Св. Александар Невски.

Г. Миловане, не знамо којих сте година (опраштамо ако сте млад човек), али како то да пишете готово незаинтересовано, као да вас је неко натерао? Васојевићи су вазда били отресити и знали врло добро ко су и одакле су. По племенском предању, родоначелник Васојевића, Васо је директни потомак Немањића.

Село Тузи јесте код Андријевице, у области Лијеве Ријеке која је матица племенске територије Васојевића. Тузи су на северозападној страни Лопата, а настали су ширењем истог насеља. Разликују се Горње Тузи и Требешица на речици истога имена. Ту има око 35 кућа Милошевића и 10 кућа Ђукића.

Васојевићи о свом родоначелнику причају да је од Вукана Немањића који је имао сина Костадина, а он Васоја, Васоје Стефана, Стефан Костадина, а овај опет, Васа од кога су настали сви Васојевићи. Иначе је Васо дошао као кнез из братоношког племена и настанио се у Лијевој Ријеци. Васо је имао три сина: Раја, Новака и Мија. Од Васовог сина Раја постали су Лопанани, Дабетићи и Ковачевићи. Од Лопанана су Радуловићи, Милошевићи, Карацићи, Голубовићи, Стојановићи, Бојовићи, Лабани, Чукићи, Ђукићи, Марсенићи, Вулевићи, Вукићевићи, Нерадовићи и Фолићи.

У Лијевој Ријеци Васојевићи су се брзо намножили и раширили се уз Ријеку до Рашкова гувна и Ивовика. Они једини од свих племена (Кучи, Ровчани, Дробњаци, Братоножићи и Морачани) нису плаћали данак Турцима. Уз помоћ Куча, Турци нападну Лијеву Ријеку и тако наметну накратко своју власт, али се многи из Васојевића раселе заувек у Дробњак, Црмницу, Никшићку жупу и Горњу Морачу.

Милошевића, иначе, има и других грана. О једнима, из Лике, са славом Св. Јован, најдаљег порекла чак са извора Јужне Мораве, испод Шаре, писали смо у нашој књизи.

Позив на претплату

Читаоце који се интересују за нашу књигу или би желели да им се допуни одговор објављен у листу, неки и да им се штампа или посебно уради као књижица, молимо да нам се јаве телефоном или и-мејлом, да се обавесте о условима или ради конкретнoг договора.

Све читаоце обавештавамо да припремамо другу књигу "Српске породице и презимена". Овим вас позивамо на претплату - на најмање два примерка - најкасније до 1. јула 2007. године, непосредно телефоном или и-мејлом.

Књига ће бити објављена уколико буде довољно "јапије" за финансијску конструкцију. Право претплате имају сви читаоци којима смо до сада одговорили у листу или ћемо одговорити објављена током августа. Презимена свих који се претплате биће уврштено у књигу и то у потпунијем и садржајнијем обиму.

Вера и Радомир Д. Ракић. Телефон у Београду: +381 11 218 33 63

Санадер

Од две "жеље", да објаснимо порекло његовог и девојачког презимена супруге, г. Јовици Малбашићу из Терница, у Аустрији, испуњавамо другу - о породици Санадер, како се његова Љиљана презивала до удаје. Она је и рођена у Аустрији, где су јој родитељи раније живели и радили, а дошли су из Доњег Волара, код Приједора.

Брачни пар Малбашић пише да је прадеда супруге, колико знају, пореклом из околине Книна. Славе Ђурђевдан. На крају, свакако због Санадера католика, данас Хрвата, обоје питају да ли им је презиме мењано или "прекрштено"?

Да најпре рашчистимо ово последње: презиме никада није и не може бити прекрштено, већ само особа с тим презименом. Санадери су - где год да их је било у ранијим временима (истина не и у "околини Книна", већ даље, у околини Грачаца, на пример, где су пописани још почетком 18. века) - прво били православне вере, а осим Св. Ђорђа, славе и Св. Стевана и Св. Николу. Православни или покатоличени, до последњих погрома и прогона 90-их година прошлог века, забележени су у насељима двадесетак општина искључиво на простору западних делова Хрватске, некадашње Војне границе, закључно са средњом Славонијом. Али, стизали су и до Шајкашке у Бачкој, до Баната, као и у западну Србију.

Даљом старином су Рађеновићи (што значи, можда и од властелинске фамилије Раденовића), свакако са подручја средњовековне Босне, Старе Херцеговине или чак Црне Горе, а ово презиме су добили у Приморју по неком претку који је био познат као исцелитељ, видар (на италијанском - санаторе), једнако како су настала презимена Балаћ и Бајалица, од бајач.

Молимо вас, допуните своје податке (IV)

Ево још једног подсећања.

Сада ће година дана како је стигло писмо г. Михајла Аврамовића који је хтео одговор приватно, а не преко листа. Уколико остаје при томе, треба да се јави непосредно етнолозима, ако се предомислио - треба да нам поново пише, са потпунијим подацима.

Слична је дилема и са г. Миланом Јањанином. Он се јавио електронском поштом. Ако жели одговор преко листа, треба да нам напише писмо са потпуним подацима - од адресе, преко породичне легенде, до славе.

Г. Здравко Соломун, ако остаје при захтеву да му се одговор пошаље на адресу, треба да се о томе договори са ауторима прилога.

То исто важи и за госпођу Слободанку Баровић. Уколико жели одговор преко новина, ништа је неће коштати. Наравно, за свако презиме треба послати посебно писмо са комплетним подацима. Ако и даље желите да платите чеком, јавите се етнолозима.

И г. Перо Марчета тражи приватан одговор, али се није јавио етнолозима на њихову понуду.

Г-ђа Ружица Блажић-Пакашки тражи одговор "приватно преко Вести"! Није јасно шта под тим подразумева. најбоље би било, г-ђо Ружице, да нам поново напишете шта је Ваша жеља.

Ракић (2)

О презимену Ракић већ смо писали, пре два месеца. У одговору г. Јовици, из Келна, навели смо да ово презиме не спада међу најбројнија, али да су Ракићи "лепо распоређени" - од "Карловачког владичанства" па и Далмације, преко Славоније и Босне до Војводине и разних крајева Србије.

Још пре тога, јавио се г. Гојко Ракић, из Аустралије. Његово веома лепо и исцрпно писмо вероватно ћемо више користити кад будемо радили на нашој новој књизи, а можда ако будемо писали посебну књижицу о Ракићима. У серији "Лозе породица". Сада нам простор не дозвољава да објавимо више осим његовог навода, према предању, да никада нису мењали ни славу ни презиме, да вуку корене "из Рашке, преко Црне Горе и Херцеговине".

Слава и презиме, писали смо више пута, могли су се или и морали променити из неких оправданих разлога, али је давнашње порекло из Рашке и кретање фамилије г. Гојка која се у неком тренутку прозвала Ракићима, сасвим могуће.

За разлику од претходног Ракића којислави Св. Луку и чији су преци даљег порекла пре из Старе Херцеговине, него ли са Кордуна, као г. Гојко (из Грабовца код Слуња), он слави Св. Архангела Михаила. А ми, аутори ових прилога, такође Ракићи, славимо Св. Јована. Али јасно је, и независно од различитих крсних слава, да нису сви Ракићи истог корена, од истог претка кога су од миља називали Рако (као што су називали прачукундеду првопотписаног који се презивао Бањац), односно Рака, а право или изведено име му је било Раде, од Радован, Радомир, Радослав.

Пошто смо се распричали о Ракићима, можда ће неки читалац помислити као у причи у којој се неки човек, долазећи у млин и видео да је воденичар његов кум, обрадовао: "Благо мене, ето мога кума, самгђеће ми без ујма!" А овај се, пак, обрнуто порадовао: "Благо мене, ето мога кума, даће ми и два ујма!"

Овде нема ујма, што ће рећи нема протекције, односно то што је наше презиме Ракић није разлог што се Ракићи, ето, други пут појављују.

15.07.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (19)

Радичевић

Г. Саша Радичевић, пореклом од Берана у Црној Гори, тренутно у Швајцарској на привременом раду, моли да му одговоримо писмом на адресу коју прилаже јер није у могућности да увек дође до нашег листа "Вести". Каже да су његови преци, од прадеде Јована, деде Николе и оца Мићуна Радичевића, сви из села Доње Заостро, пет километара од Берана. По казивању читаочевог деде, Радичевићи потичу са Цеклина (општина Цетиње). Презиме су добили по претку Радичу и од тада нису мењали презиме. Крсна слава им је Ђурђиц и ни она није никад мењана. Познато му је да у селу Луџац код Берана постоји неколико кућа Радичевића за које је његов деда изричито тврдио да нису ни у каквом сродству, а да су у блиским родбинским везама са Ђурашковићима, али за њих не каже где су настањени.

У области око Цетињског манастира у Његушима у једној повељи Ивана Црнојевића помиње се и извесни Радоња Радичевић, између осталих Живковића, Добријевића, Божидаревића, Радича Алексића и Радича Добријевића. За њих стоји забележено да су стара његушка братства и да су властела која се већ у 15. веку иселила или изумрла. Иселили су се у Велестово и Бајрамовце где се јављају као Радичевић-Мрваљевићи. У Макљену су Радичевић-Мићуновићи, а у Стражници Радичевић-Абрамовићи.

У Зету, у Бериславце, у 14. веку доселио се предак Радич из Љеша, а живео неко време у Драчу и у Тузима. Од њих су и они у Подгорици и Далмацији. Тодор Алексин оде у Славонски Брод, а син му Бранко (Радичевић) у Беч, умро и погребен на Стражилову (Сремски Карловци). Један огранак је с Косова дошао у Подгорицу, а у Лужанима, Голубовцима у Зети су од Мартиновића с Бајица (Цетиње).

Преци нашег читаоца у Заостру и Лужцу (Беране), огранак су Ђурашковића из Ђурђевца и из Цеклина (Ријека Црнојевића). Има их и у Бијелом Пољу и подручној Бистрици.

Пошто су му Ђурашковићи не само сродници, већ преци потражили смо нешто и о њима. Забележени су у Ријечкој нахији у Старој Црној Гори у местима: Оћевићи, Додоши, Ријеци, Цеклину, Ријечанима и Михаљевићима с укупно 44 домаћинства с почетка 20. века. Пореклом су Клименти (привремено покатоличени и поарбанашени Срби) и славе Никољдан. Има их одсељених у Бихор, Гусиње, Бјелопавлиће, Беране, Улцињ и Подгорицу. (Следи писмо редакције на адресу)

Миличић

Из Офенбаха у Немачкој Владимир Миличић хвали нашу "племениту акцију": "Помажете нашем народу на откривању поријекла и значења наших презимена."

Према породичном предању, наводи у писму, средином 18. века, с подручја Озрена у Босни, у Горње Жабаре (садашње Пелагићево) доселила су се два брата и сестра - Лазар, Нестор и Милица. Они су родоначелници три породице - Миличић (по Милицу која је била удовица и довела сина Гавру), Несторовићи и Лазаревићи. По непровереном извору, они воде порекло од породице Петровић с Озрена и читалац нас пита да ли је то тачно. Све три породице славе Св. Марка (8. мај), али о Петровићима с Озрена, односно свом претку, оцу Гаврином, не знају ништа. Има комплетан родослов свих мушких и женских потомака Миличића, почев од Милице наовамо. Унапред нам захваљује на труду.

Господине Миличићу, прегледом околних обласних монографија на Мајевици, у селу Јабланцу, наишли смо на сродне вам Лазаревиће који славе Марковдан. Извор даље каже да су се доселили из села Пипери у мајевичкој области. У том селу их нисмо нашли, а Петровићи, од којих су, према вашем породичном предању Миличићи, Лазаревићи и Несторовићи, на Озрену не славе Св. Марка. Трагајући даље, нашли смо фамилију овог презимена у оближњој Возући, али са славом Илиндан, а то је преслава Петровића из Пипера у Црној Гори, као и најстаријег српског становништва из племена Лужана.

Пипери су населили и село Пипере на Мајевици, а код њих постоји и ретко мушко име Милица или Милика, како се звао чувени војвода из Братоножића, области из која се, као и из Полимља и Потарја, традиционално насељавало на Озрен и Мајевицу. Међутим, збунила нас је веома ретка слава Марковдан, која није карактеристична ни за Братоножиће, ни за Пипере.

Петровићи су у Пиперима, као и Вукотићи, Лазаревићи и други, досељени у Братоножиће из Лутова. Петровићи су од Петра, праука Гојислава Мијаљева са Свибе у Пиперима. Петровићи су славили Никољдан, али су узели пиперску славу Аранђеловдан и преславу Илиндан. Исте славе су имали и Лужани, старо српско племе које је некад насељавало Ожеге и Петровиће у Пиперима. Интересантно је да је село Радеће било зборно место за све Пипере, а у њему је гробље код цркве посвећене Св. Николи. Крст (литија) за плодност поља носила се на Марковдан. Сасвим је могуће да су ваши Петровићи, а потом и Миличићи, узели овај празник за свог свеца и заштитника, као успомену на далеке претке. Могуће је исто тако да су се због усева или здравља заветовали овом свецу, Св. Марку, поготово ако су на тај дан доживели неку невољу или временску непогоду.

Томић

За своје девојачко презиме Томић интересује се наша читатељка Анка Шимуновић из Брисела у Белгији. Каже да одавно жели да нам се обрати и упита о пореклу своје примарне породице. Њен покојни отац звао се Бранко Томић и рођен је 1900. године у Черевиху код Беочина у Срему. Деда по оцу звао се Стеван, а баба Анка. Имали су четворо деце - Мицу, Леку, Савету и Бранка, који је отац читатељке. Крсна слава Томића је Аранђеловдан, 21. новембра.

Г-ђа Анка је рођена у Футогу, где је њен отац после Другог светског рата колонизован. Са супругом Маријом Шевчик ("Рускиња, католичке вероисповести" од удаје православна) изродио је у Черевиху сина Стевана и кћи Милица, а Анку у Футогу, где се удала за Стевана Шимуновића. Године 1973. одселили су се Брисел.

Пре него што пређемо на Томиће, поводом констатације да је ваша мајка, "Рускиња, католичке вероисповести" да скренемо пажњу да је она заправо Русинка. Истина, Русине су називали и Малоруси и Руснаци, а они су остаци одавно денационализованог староруског становништва, говором блиски данашњим Украјинцима. Вера им није католичка, већ грко-католичка, односно унијатска. Наводите и да вам се тетка Савета удала за "Бугарина" Даскалова. Али, сматрамо да он није морао бити прави, етнички Бугарин, већ Цинцарин о чему сведочи и његово име Теодор, врло распрострањено код Грка и Цинцара. Он је можда дошао у Војводину из дела Србије који још није био ослобођен од Турака и који се у 19. веку сматрао бугарским. То су Клисуре, Крајиште, Власина и области ка југу.

Познато је, међутим, да су Цинцари из Грчке и данашње Албаније исељавани у наше крајеве преко ових пограничних области између Србије и Бугарске. Сама реч даскал је грчког порекла и значи учитељ.

Постоје и Томићи цинцарског порекла из Костура и Москопоља који су досељени у Војводину. Наше је мишљење да су они најстарије српско становништво с југа Балкана и да су име Цинцари добили јер су били најпре погрчени, а онда, када је римска држава владала Балканом, примили провинцијски латински и прозвали се Романима односно Ар'манима као што су се и изворни Хелени (Јелини, за нас и остале - Грци), називали Ромејима, држављанима Ромејског царства. Убрзо по пресељењу у Србију и Војводину (тада Аустрију), Ердељ и Влашку, па и Румелију, они су, међу већинским српским становништвом, поново почели да се осећају Србима.

Пошто смо Ваше Томиће пронашли у Пиви, а исељене у Јадар у село Зајачу још у 18. веку, претпостављамо да су одатле и пореклом, а да су у овај рудом богати крај дошли као рудари или, пре, занатлије. Такође смо пронашли Томиће у Букуру, у Ваљевској Тамнави. Они су се доселили овде из Азбуковице средином 18. века, а славе Аранђеловдан.

АДРЕСА ЗА КОРЕНЕ

Поштовани читаоци, ако желите да вам наши етнологи открију прекло ваше породице и презимена, потребно је да нам напишете све што о томе знате. Поред основних података о себи, обавезно наведите крсно име своје фамилије, а ако ви не славите - коју су славу славили ваши стари. Једном речи, све што знате, или сте слушали, укључујући предања о својој породици.

Значајно је и да нам кажете откад живите у земљи у којој сте сада, сами или с породицом, где су ваши родитељи, кога имате у старом крају.

Потребно је да напишете све о својој фамилији - откуд потиче, где је све живела, откуда се доселила, где све, по вашем сазнању, има породица с истим презименом, било да јесте или нисте у сродству. Итд.

Што се славе тиче, напишите да ли је мењана и којим поводом. Јер, она је знак распознавања између породица истог или сличних презимена, омогућава да се свакој од њих уђе у траг, све до најранијих времена.

Башић

Из Беча, Игњат Башић пише да и сам истражује порекло своје породице, па нас "моли за ревизију" података које има: "Презиме БАШИЋ, слава Свети Јован (20. јануар), насеље Башићи код манастира Папрача, општина Шековићи, Република Српска." Наводи да су се његови преци доселили на имање манастира Папраће, али не зна откуд. Данас је то Башића До, на брду Борогово изнад манастира. Нешто касније су се преселили у оближње место Крушик, а потом у Горње и Доње Башиће. Башића из његове ближе фамилије данас има у Доњим и Горњим Башићима, у Дворовима код Бијељине, у Сремској Митровици, Новом Саду, Зрењанину, Зворнику и Милићима, а има их и по белом свету - у Канади, Аустралији, Немачкој, Аустрији. Знају се и одржавају контакте, нарочито у родним Башићима код Папраће.

Једино га мучи одакле потиче презиме, када су се и одакле ту доселили.

Г. Башићу, у одговору на питања о пореклу породице и презимена Башић крећемо од ваших података као полазних информација, јер немамо разлога да у њих сумњамо, пошто су део "приче" о вашем породичном идентитету.

Према Ђ. Јањатовићу, Башића са славом Јованџан у Босни, поред предака нашег читаоца, било је само у уначкој области (Видово и Врточка) и у Приједору. Ови подаци се односе на крај 19. века. М. Филиповић наводи податак из Парижевића, са Гласинца, где су били настањени Баше, односно Башићи, муслимани који су некад били Конаковићи. Интересантно је да је православно становништво тог села из Црне Горе, из племена Бањана, где је Јованџан (као и у Пиви) најраспрострањенија слава.

Дедијер, у "Херцеговини", наводи да је фамилија Башице у Љубињу насељена око 1800. године из Будима Дола, у Црној Гори. Славе Мратинџан. Сви Башићи у Херцеговини су муслимани и настањени су од Рудина, преко Невесињског поља до Мостара. Дедијер каже да су се некад презивали Зубац, а код места Рогаче и Дрежањ у Невесињском пољу стоји да су муслимани Башовићи пореклом од Башића из Пераста и да су пред Млечанима пребегли овамо пре два века. Славе Јованџан, а преслава су им "Никољице", вероватно летњи Никољџан. Тамо су изумрли, како извор каже, а неки су се иселили у Дубровник. Били су чувени бродоградитељи.

Будући да су поседи манастира Папраће били у Херцеговини, сасвим је сигурно да Башићи потичу управо из јужне или Старе Херцеговине (Бањани, Пива, Дробак или Билећке Рудине), а да су се ту населили када је становништво Боке исељавано ислед надирања Турака у 15. и 16. веку. Много вероватније да је то било доцније у време Кандијског рата, средином 17. века.

За опширнији одговор о могућим још ранијим коренима фамилије и настанку презимена Башић молимо да нам се посебно обратите телефоном или имејлом.

29.07.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (20)

Бикицки

Док смо припремали одговор на писмо гђе Миланке Бикицки, из прошлог новембра, крајем марта је стигло њено друго писмо у којем се пита да ли је толико тешко доћи до порекла овог презимена, њеног и њеног супруга. Наводи да њен супруг нема живих предака, осим брата од стрица у Ковиљу, и имена предака све до прадеде Сретена. Као случајно, додаје податак за који смо увек напомињали да је битан за наша истраживања - крсну славу породице, Св. Јована Богослова. Сви су они живели у Ковиљу код Новог Сада.

Пошто је Ковиљ (постојали су Горњи и Доњи) основан као шанац, одбрамбена фортификација у аустријској Војној граници, презиме Бикицки смо пронашли још у то далеко време, у Шајкашу 1853, а последњи пут 1867. Интересантно, јер се и презиме Бикић јавља још раније - у Шајкашу 1749, у Ченеју 1801, у Турији 1806, а у Жабљу касније, 1883.

Душан Поповић бележи место Бикић у Бачкој, у тзв. Бодрошкој жупанији, као стари локалитет познат још 1340. године. За турске владавине припадао је бајској нахији и 1580. имао је већ 47 српских домова. Око 1598. године највећи број Срба иселио се одавде у Острогон, у Мађарској, који је био пуста све до 1700. године.

После Велике сеобе, око 1727, овде су записане 23 пореске главе. На ово насеље као српско - пише Поповић - подсећа презиме Бикицки. Још 1782. године било је у Сивцу пет породица са овим презименом. У Сивац се крајем 18. века населило више од сто породица Немаца протестаната. Могуће да су се тада Бикицки иселили у Ковиљ.

Без детаљнијих увида у аустријске и мађарске пописе становништва, војних обвезника или пореске пописе, не можемо да кажемо да ли су Бикицки стара српска породица настањена и пре Велике сеобе или се само доцније, из егзодуса пред Татарима, вратила у Острогон. Зна се, међутим, да је Горњи Ковиљ, као шанац, утврда, првобитно насељаван Србима из околине Суботице. Било како било, као старији досељеници у Бикић, Бикицки су у њему евидентно имали друго презиме, а потоње су добили по овом топониму, када су из овог места прешли у друго.

Бардак

Ђоко Бардак и његова супруга Радмила (рођена Кокић), из Швајцарске, уз захвалност редакцији "Вести" на овој рубрици и могућности да од стручних људи добију прави одговор, питају за порекло својих презимена. Ако се сећате, упозорили смо на правило - једно писмо, један одговор. Одговор о презимену Кокић стиже касније, или нам поново пишите.

Г. Ђоко је рођен у селу Полој, општина Босански Брод. Наводи да су Бардаци одувек живели у овом селу све док се 1971. није раселило због честих поплава. Породица Бардак је одувек била бројна и угледна. Данас их има у Босанском и Славонском Броду, Новом Саду и Београду. Крсно име породице је Св. Стеван. Село Полој је било настањено становништвом пореклом из Црне Горе. Питају и за муслимане Бардаке и, наравно, одакле уопште потичу Бардаци.

Ђоко и Радмила дају и тумачење речи бардак - тестија, глинене врч за воду у нашим крајевима, односно (турски) - чаша. Ми додајемо објашњење А. Шкаљића (из речника турцизама) да је ова реч позајмљена из персијског и значи посуду за пиће, па бардак може да буде и каблић или буренце за вино или ракију.

Међу презименима у Босни с краја 19. века фамилија Бардак, са славом Архиђакон Стефан, забележена је у околини Дервенте и Босанског Брода, а у околини Бањалуке (Јошавка) са славом Св. Василије (Велики). Једна породица Бардаковић била је у селу Мајевац, код Дервенте, са истом славом као брачног пара Бардак - Архиђакон Стефан (или Св. Стеван).

Према В. Скарићу, "стефањштаци" су пореклом из Старе Србије (Рашка, Косово и Метохија). Највероватније су се доселили преко Старе Херцеговине у 18. веку.

У области Велике, у Црној Гори, забележено је презиме Бардакић, код поисламљене фамилије Шћепала из Затријепча у Кучима, изворно Шћеповић, који су се делом иселили у Плав и Гусиње, где су примили ислам и ново презиме, а други су били око Никшића и Подгорице.

У зетској области, у месту Дајбабе и сада постоји топоним Шћеповића Куће, али без Шћеповића који су се иселили. Овде је, свакако, неки њихов предак добио надимак Бардак, као што је било, и сада има, мноштво других надимака по предметима (Тесла) или посудама (Варићак, Чутура, Ћуп) од којих су касније настала презимена. У неким случајевима и додавањем ић/овић (Теслић, Ћ/Чупић). Треба напоменути да се у Црној Гори и Херцеговини слава Св. Стефана била именована као Шћепандан.

На порекло Бардака, из Куча, црногорског племена испод Комова и на граници са Албанијом, иначе врло борбеног, које је најкасније пришло црногорској држави, указује и чињеница да је "прислужба" свих Куча био Св. Стеван (летњи). Тако су силом поисламљени Бардакићи пребегли можда у Босну где су се вратили на хришћанство и, као успомену на своје старо презиме Шћеповићи/Шћепци, преузели преславу за славу, Стевањдан.

"Аскурђелизми"

Необично је занимљива материја сродничких, предачких и потомачких назива, али простор не допушта да иоле опширније одговоримо на питања читалаца о чудним називима предака, које они сматрају посебно битнима за утврђивање корена.

За деду, прадеду и чукундеду, бабу, прабабу и чукунбабу сви знамо, али како именовати претке из још ранијих генерација? Један читалац нам је послао читаву табелу с насловом "Називи родбине у родослову", у којој је навео и ове: наврндеда-наврнбаба, курђел-курђела, аскурђел-аскурђела, курђуп-курђупа, па онда и курдлебалло-курдлебала, сукурдов-сукурдова и сурдепач-сурдепача???!!!

У први мах смо се задивили овом благу и помислили да су те називе користили његови сродници, а онда смо уочили звездицу уз наслов за напомену на дну ове табеле - "По Милораду Павићу". Што значи да те и такве називе нису користили његови сродници, већ је Павићев роман узео као научни извор. Односно, ти називи се не могу узети као аутентичан етнографски податак из језичког фонда једне средине.

Могли смо пустити читаоце да из наших текстова сами (у)виде да таквих измишљотина нема у стварном народном језику, али кад нам је г. Бранко Берјан из Бруклина послао тај исти списак термина који је нашао у једној репортажи објављеној у "Вестима" од пре две и по године. У њој, извесни 66-годишњи пензионер из Љубињског краја, у Херцеговини - дакле, краја у којем се сачувао најчистији вуковски говор - препричава своје снове. У њима му се, наводно, јављао давни предак, из 17. века, који му је навео "називе предака за 16 колена" у њиховој фамилији - од деде и наврндеде, преко курђела и курђупа, до сурдепача! И из још даљих "пасова" - парђупан, ожмикура, курајбер, сајкатава и бели орао.

У тој причи је било много појединости на основу којих се могло закључити да су сви ти називи "само фонд измишљања, кобајаги шала доконих испичутура" - како је тачно оценио историчар Ј. Митровић, подсетивши да су исти такви и слични били исписани и на зиду једне бачке чарде. Дакле, као што је првопотписани коаутор прилога у овој рубрици констатовао у свом магистарском раду "Терминологија сродства у Срба" (1969, штампан 1990), - у питању је само кафански фолклор који се никако не сме узимати озбиљно. Уосталом, сроднички називи живе док се користе, а претке, као стварне личности, памтимо тек три-четири генерације уназад.

Судар

Из Сиднеја у Аустралији се јавља Владимир Судар, рођен у селу Крагуј, близу Пакраца, испод Псуња, у Хрватској. По националности Србин, православац, слави, каже, али - иако "није неки велики верник" - слави, као и сви Судари из његовог краја, Аранђеловдан (21. новембар). Презиме и оца и мајке (девојачко) је Судар, али нису у сродству. По предању, надимак им је био Југовићи. Не знају одакле су се доселили у Крагуј, али претпоставља да су из Босне или Лике или са тромеђе Србије, БиХ и Црне Горе. Чуо је да код Доњег Михољца има католика Судара који су се не само покатоличили још у време Марије Терезије, већ променили и националност. Крагуј је, вероватно до последњег рата, имао око 100 домаћинстава, од којих су Судари чинили трећину.

Провером података за области из којих - како читалац претпоставља - потичу његови преци, нисмо нашли трагове који директно повезују његову фамилију са Југовићима (мада се ово презиме појављује, али са другом славом). У Босанскојкрајини нема Југовића, док су у Лици забележени са другим надимцима и славима.

У Босни их је било једино као Судара, а у Сарајеву као Сударевића. Слава обе породице, пореклом из Херцеговине, је Ђурђевдан.

У Херцеговини, у области Мостарског блата, у Биограцима, има Судара за које Дедијер бележи да су се некад звали Миловановићи, а славе Ђурђевдан. М. Петрић, истраживач порекла становништва у општини Лиштица (Широки Бријег), у западној Херцеговини, нашао је 70-их година 20. века шест кућа Судара, као јединих православаца у иначе чисто католичком селу Биограц и у српско-муслиманском селу Међине. По њиховом казивању, данашње презиме су добили по томе што су "правили судове" (реч "судар" је новијег порекла коју Вук није забележио), а раније су се презивали Бодићи. Иначе, презиме Судар се изговара са нагласком на другом слогу (на гласу а).

Бодића нема ни у овој, ни у суседним областима, па је могуће да је то било привремено, секундарно презиме, а да је старо презиме Судара ипак било Миловановићи. Ако, дакле, узмемо као исправније Дедијерово тумачење да су Судари старином Миловановићи, онда их налазимо у Дробњаку и то објашњава оне Сударе који славе Ђурђевдан. За Миловановиће се још каже да су пореклом од Новљана из Бањана (Стара Херцеговина), мада се не каже да ли су и преци нашег читаоца најпре отишли у Дробњак, или су, пак, из Бањана, право кренули пут Лике и Славоније. А једна од две главне славе Бањана, поред Јовањдана је управо Аранђеловдан који слави Владимир.

Његови преци су се, значи, или из Херцеговине, а неки можда и од Сарајева, населили у Војној граници. Тако их налазимо у некадашњој личко-крбавској жупанији и Лици, поред Ђурђевдана, са славама Стевањдан и Никољдан. У многим насељима широм Славоније има и Сударевића, са славом Ђурђевдан, као и Судара, Сударовића и Сударића. У Војводини су постали Сударски, као у Шајкашкој, у Чуругу, још од 1748. године. После Првог, односно Другог светског рата, у периодима колонизације, појавили су се и Судари.

Радумило

Рођен у Ливну, до протеривања, у последњем рату, у Шумњацима код Гламоча, родном селу оца и деде, Велимир Радумило се обрео у Немачкој. Из приче свог деде запамтио је да фамилије са њиховим презименом има и у Мркоњић Граду. По другим тврдњама, њихови преци су "пребегли из Црне Горе или Херцеговине у Босну". Славе Ђурђевдан.

По нашим подацима, у распону од краја 19. века до Другог светског рата, породице Радумило су забележене у парохијама Главице, Гламоч (а у оквиру једне од њих и Шумњаци, у Вагану, код Гламоча) и Ливно. У Бањалуци је забележена породица Радумиловић. Све, као и Велимир, славе Ђурђевдан.

Имајући на уму напомену проф. Радослава Грујића "да народ врло радо казује презимена у скраћеном облику" (као Почуч, Богдан, Прерад, Бркљач) намеће се питање који је облик овог презимена прво настао - скраћени или нескраћени, Радумило, као провинцијализам од Радмило, или Радмиловић, Радомиловић.

У Хрватској, до друге половине прошлог столећа није забележена ниједна породица Радумила, док их је у облику Радмило, Радмиловић, Радомиловић и Радмилић било у неколико насеља некадашње Војне границе. Ово би, мислимо, потврђивало претпоставку да је Радумило новији облик од Радмила, тј. да су прешли у Аустрију пре него што је ово презиме делимично преиначено.

Остајемо дужни и одговор о даљим коренима Рад(у)мила/Рад(у)миловића и сличних презимена за која верујемо да су углавном једног порекла. Испитивач Купрешког, Равног и Гламочког поља, Б. Милојевић, пише да су се Радумиле доселиле од Книна почетком 19. века, али не каже одакле су стигли у Книн. Зато, наравно, не треба искључити и Црну Гору и Херцеговину, како је то и г. Велимир наговестио. То што их данас тамо нема, може да значи да су се сви иселили, можда и са неким другим, старијим презименом.

Јов(и)чић

О свом презимену и коренима г. Симо, који нам пише посредством Ј. Стојића из Швајцарске, мало зна, чак не зна да ли је Јовчић или Јовичић. Матичари су презиме чланова ове фамилије писали различито, као што то сада чини и сам Симо - у заглављу писма штампаним словима пише Јовчић, а у потпису Јовичић. Као славу наводи Пантелијиндан, 8. августа. Потиче из села Радомировац за које каже да се раније звало Свињуха, а да је ново име добило после Првог светског рата, по војводи Радомиру и Путнику.

Ово је пример како и писани документи могу бити непоуздани, јер је некада неки службеник или и свештеник мењао презиме Јовичић у Јовчић, или обрнуто, зависно од тога за који је облик мислио да је правописно правилнији, независно од тога који је у народу уобичајен. Раније смо у том смислу навели Ајдуковиће.

И поред тога што о свом презимену мало зна, г. Јов(и)чић наводи причање да су се његови преци у Радомировац (у ствари, у Свињухе) доселили у 17. столећу или са југа Србије или из Црне Горе и да им је раније презиме било Вуковић. Стога смо, између неколико десетина грана Вуковића (и Вукова) разних слава, потражили свечаре Св. Пантелије јер је то његова слава. Нашли смо их у неколико насеља у области Санице и Поуња, као и једини податак да су у те крајеве дошли из Далмације, Книнске крајине или Лике.

Аналогија са сеобама и кретањима неколико хиљада фамилија са ових западних страна упућује да је њихов празавичај могао бити у јужној Србији, у Црној Гори, па и у данашњој северној Албанији. Тамо их, међутим, нисмо пронашли са овом славом, из чега се може закључити или да су се сви иселили, а преостали помрли, или, као и Јов(и)чићи, променили презимена.

Само презиме није загонетно. Настало је од имена претка Јовице, које је хипокористик од Јован, али је у једном крају сачињено презиме Јовичић, а у другом је сажето у Јовчић, због гутања самогласника, уобичајеног у западним српским крајевима.

01.08.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (21)

Мијатовић

Г. Иван Мијатовић пише из Граца, где живи од 1997, да је рођен у Лесковцу, али је одрастао и до одласка у Аустрију живео у Крушевцу. Матица Мијатовића је село Велики Купци на 18. километру пута Крушевац-Приштина. Слава им је Никољдан, 19. децембра. Прекло породице - од оца Ивановог Радивоја, преко деде Радосава, прадеде Вучића, чукундеде Аврама и његовог оца Јеврема - досеже до родоначелника Мијата, од кога потичу сви потоњи Мијатовићи. На жалост, не зна његово презиме, али се, можда, и сам презивао Мијатовић, а једино зна да се "доселио однекуд из Босне" и да је био јако богат.

Пише и о мајчиној фамилији, Анђелковићима, али то презиме можемо да разматрамо ако се јави другим писмом и са подробнијим подацима.

У монографији о Крушевцу и околини пронашли смо Мијатовиће у Белици, село Мијатовац (на некадашњем цариградском друму Ћуприја-Јагодина) које је добило име према некаквом Мијату оснивачу села. Легенда каже да се он ту први доселио око 1700. године "од Сјенице", и да је имао преко хиљаду оваца, од којих су 300 биле "гаљасте" (вране). Једном приликом, приповедало се даље, заноћи код њега неки спахија, па да би окушао његово поштење, сутрадан на поласку хотимично заборави велику суму новца. По његовом одласку Мијат нађе новац, па потрчи за спахијом и преда му га. Зато му спахија поклони већи део свога спахилука, и овај је после задуго био најбогатији човек у месту и околини. Данас је Мијатовац село са више од 200 породица, а Мијатовићи или Стаматовићи, потомци спомињаног Мијата, били су у прошлом веку настањени овде у десетак кућа и славили су Никољдан. Доселили су се, како каже извор, у исто време кад и Младеновићи који су дошли са Косова.

Има их и још јужније, у Подибру, а то је област од долине Ибра код Звечана и Косовске Митровице на југу, до Западне Мораве на северу, и овај део се зове Ибарски или Стари Колашин или Митровачки Колашин који је на истоку затворен Копаоником и Жељином, а на западу Рогозном и Голијом. У селу Драгосинци живе четири домаћинства Мијатовића са славом Никољдан. Они се сматрају староседеоцима, али - непознатог порекла. Но, како у Колашину, и у северном делу Косова уосталом, има доста досељеника из Куча испод Комова у Црној Гори, није искључено ни да су Мијатовићи старином од њих.

Ипак, остала је необјашњена легенда да се Мијат доселио "однекуд из Босне". Увидом у шематизме Српске православне цркве који се односе на Босну крајем 19. века, пронашли смо Мијатовиће са крсном славом Никољдан у овим местима и парохијама: Ашани (Крупа), Ведовница (Дубица), Зеница, Травник, Кралупи (Високо), Лијешањ (Сребреница), Љувша (Варцар-Вакуф, сада Мркоњић Град), Пофалићи (Сарајево) и Хрге (Маглај). Зато није немогућа ни легенда о Мијату који је из Босне стигао на Сјеницу, па онда у околину Крушевца. Јер грана Мијатовића из Подибра, а можда и из Куча или Колашина, није одмах кренула на север, већ је најпре отишла преко Старе Херцеговине у централну Босну, а потом се вратила. Није немогућа ни хипотеза да су то само две различите гране исте фамилије Мијатовића, од којих је једна остала у Србији, а друга се одселила према Босни и то чак до Босанске крајине.

Постоловић

Из Ахена, у Немачкој, где живи још од 1969. године, јавља се нам г. Светислав Постоловић, пореклом из села Црквенца у општини Свилајнац, код Јагодине. Из истог места су и његови отац Стојимир и деда Димитрија, док му је мајка Љубинка из Бајалуца. Презиме није мењано, а крсна слава је Св. Аранђео. У једној књизи (?) је прочитао да су Постоловићи из Грабовца, општина Свилајнац, огранак великог рода Лукића у том месту. Писмо не садржи питање - да ли је тачно то што је прочитао у некој неименованој књизи или нас само обавештава о томе, а од нас тражи одговор! Заиста нам није јасно!

Постоловци су старином из области Полога, око Демир Капије, у Македонији, и цинцарског су порекла. Ова фамилија је настањивала варошицу Неготино где су се бавили трговином. Презиме Постоловић је скраћени облик од Апостоловић, а то што су Постоловци из Македоније не значи да су Македонци, него Срби односно Цинцари које ми сматрамо првобитним Србима из Грчке.

Постоловићи су се доселили преко Топлице и Копаоника у Левач, где их је, у селу Богдање, нашао истраживач тога краја Тодор Бушетић, али са славом Св. Никола. Могуће је да су се призетили или наследили земљу од неке фамилије која слави Аранђеловдан, али то сигурно нису Лукићи, ни они у Левчу, ни они у околини Свилајнца,

пошто они славе сасвим друге славе, него неки други, с тим што су задржали презиме. То би могао бити одговор на читаочево питање да ли потичу од Лукића. Могуће је да је у питању нека друга фамилија са овом славом, али искључиво ради наслеђивања земље неке породице која је била под заштитом Св. Арханђела.

Постоји још једна могућност, а то је да су се заветовали овом свецу (Св. Арханђелу), али су у неком тренутку и славу променили. Уколико су, како ми и претпостављамо, пореклом из тзв. Старе Србије (која је обухватала и територију данашње Македоније) и цинцарског порекла, онда није ни чудо да им није било тешко да мењају славу, јер је њихово схватање било да је светац заштитник привредне делатности, тј. занатске, трговачке, или земље од које се живи. У том случају то може бити Св. Никола, Св. Атанас или Св. Ар(х)анђео, у зависности од посла којим су се бавили или земље коју су наследили.

Ово је само тврдња према летимичном прегледу етно-географских области које Постоловићи настањују, а да би се добила тачна слика потребно је конкретно архивско истраживање целокупне историје породице, те упућујемо читаоца да нам се приватно јави.

Јелисавац

"Рођен сам у селу Хадровци, бивша општина Будимлић Јапра, срез Сански Мост, Република Српска. Тако је било у моје доба, како је сад и коме припада не знам" - пише нам из Аустралије Перо Јелисавац који је родни карј напустио још 1965. У истом селу су рођени и његов отац Марко и мајка Аница, чији су родитељи пореклом из Далмације, а презивали су се Гамбирожа. Они су се најпре доселили у село Хашани.

Оца није запамтио, јер је погинуо у рату од "Шваба и издајника", а мајка му је умрла 1986. године, а сам је мало тога запамтио. Чуо је да у Славонији постоји "градић" са именом његовог презимена.

Драги Перо, с обзиром да си у "златном добу" (као и првопотписани ове рубрике), отписујемо ти, користећи стару реч за одговор на писмо, иако ниси навео крсно име Јелисаваца јер смо, према попису "кршњака" у Босни, сигурни да и славиш Св. Јована Крститеља (20. јануара). Према овом прегледу свечара, Јелисавци славе само Јовањдан, а забележени су у парохијама Агићи, Брекиња, Костајница, Демировац, Добрљин, Пољавнице, Сводна и Читлук (све у саставу протопрезвитеријата раније БосанскеДубице), затим Гомионица (Бањалука), Драговићи (код Прњавора, сада и званично Друговићи, како је народ радије изговарао), Збориште (код Крупе) и Хадровци (код Санског Моста). Као и у случају Хашана, званични правопис није дозволио народски изговор Адоровци и Ашани.

Јелисаваца можда још има, тј. било их је до хрватског "домовинског рата", и у Карловачком владичанству (Лика и околни крајеви), са истом славом. Јелисавци су евидентирани у селима Кукуњевац (код Пакраца), Мигаловци (Славонска Пожега), Стрмен (код Костајнице, убедљиво највише) и Тењски Антуновац (Осијек). Подсећамо да су то била скоро стопостотна српска села. А на овом простору "Лексик презимена СР Хрватске" (из 1976) бележи само Јелисавчиће (Удбина, као и у Шибенику и Загребу), за које смо, иако не знамо које су вероисповести, уверени да су такође Срби и истог корена као и босански, само што су додали ић. То важи и за једног у Загребу који је, вероватно покатоличен, постао Јелисавец!

А што се "градића" Јелисавац у Славонији тиче, "Именик насељених места у ФНРЈ" (1951) бележи село Јелисавац у срезу Нашице. Више је него сигурно да је име овог насеља настало према презимену породица Јелисаваца који су га својевремено настањивали.

За даља наша истраживања битно је где су "нестали", Јелисавци из села Јелисавца и где је и када настало ово презиме кога, као и Гамбирожа (о којима ћемо писати други пут), нема у Книнској Крајини, али ни нигде јужније од дубичког краја у Босни, као ни у Херцеговини, док је, међутим, према недовољно поузданим подацима, у Црној Гори било Јелисавчића, пореклом из Пиве. Ова локација, ипак, није без основа ако знамо да је Јовањдан и код Пивљана и код Бањана био најчешћа слава. У Пиву су могли, пак, доћи са Косова. То би, опет, значило, да им је ово било првобитно презиме, према некој удови Јелисави (мушко име Јелисав новијег је порекла), па су га по доласку у Босанску крајину и Лиду скратили.

Узгред, г. Перо, много је прошло од 1965, па да подсетимо да тада није било Републике Српске. Само Босна и Херцеговина која је подељена тек Дејтонским споразумом 1995, а Хадровци су, за разлику од Хашана, припали Федерацији БиХ, а не Републици Српској.

Цигановић

Г–ђа Марица Еркић из Берлина пише да је у "Вестима" прочитала наш одговор сестричини свог супруга, Биљана Еркић из Штутгарта, и моли нас да јој доставимо две легенде о Еркићима које смо поменули на крају текста. Као што смо више пута истицали, за све допуне објављених текстова молимо да се обратите на нашу адресу, и-мејлом или телефоном, јер је то за нас ванредан посао и трошак који нису обухваћени уговором са редакцијом.

Читатељка пита и за презимена оца Илије Цигановића и мајке Јованке Берић. Као што налаже старински ред, одредили смо се презиме оца, за Цигановиће, чије је порекло Жагровић код Книна, а слава Никољдан (19. децембра).

Својевремено нан је један презимењак читатељке писао да "Цигановићи воде порекло из Срба, у Лици", али и да их има и на територији Босне, Далмације, Војводине и Србије. Одговорили смо да су фамилије Цигановић заиста највише су настањене на тремеђи Лике, Далмације и Босанске крајине, тако да је, као и за многе друге случајеве породица насељених на овој транзитној територији, тешко Ако се за Цигановиће у Книнској крајини, у Жагровићу (три домаћинства, слава Св. Никола), каже да су пореклом из Босне, досељени у 17. веку, онда су они насељени у Лику са ових територија као војска у време Ттурака. Тако их "Сеобе и насеља у Лици" спомињу у крајишким (аустријским) пописима као посаду старе турске тврђаве Барлете и Островица још 1712. године. Р. Грујић у "Племенском рјечнику", са подацима до 1915. године, наводи 37 домаћинстава Цигановића у личко-крбавској жупанији. Према "Лексику презимена СР Хрватске", Цигановића је било у разним местима од југа (од Дубровника) до Војводине, а посебно на простору Војне границе. Према нашим сазнањима, већином су Срби, иако има и покатоличених.

Монографија "Бјелајско поље и Бравско" наводи да су се Цигановићи, са славом Св. Никола, доселили из Срба око 1900. године и први населили Мале Стијењане. У "Српским презименима у Босни", Цигановићи са истом славом спомињу се као становници једино западне Босне - Вођеница (Петровац), Врбљани (Герзово) и Добросело (Крупа).

Изложени подаци јасно указују да Цигановићи никако нису, како би могло да се помисли, циганског порекла, већ искључиво Срби. А презиме им је највероватније дошло од увредљивог надимка за неког давног црномањастог претка, који његови потомци нису могли избећи.

Цигани углавном муслимани

У Босни и Херцеговини, Цигани (данас Роми, а можда и Бошњаци) били су или муслимани (пре аустро-угарске окупације, кад год су могли издавали се за "Турке", па и "Арнауते") или формални православци из Влашке (данашње Румуније), звани Каравласи, а они, све и да су хтели, због своје изразите тамнопутости не би могли да се представљају као Срби. Поготово не у средини јаким српским националним осећања.

У околини Бихаћа, у селу Пијесци, забележена је само једна муслиманска породица с презименом овог корена, Цигић, али није наведено да су Роми.

А Цигани се у Европи јављају још Византији, па средњовековној Србији, али и у другим деловима Балкана, на пример све од Загреба, преко Сплита, до Дубровника.

15.08.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (22)

Јелић

Г. Дејан Јелић из Манхајма, рођен је 1975. у Карлсруеу, пита од којих Јелића он потиче. Наводи све што зна о њима - да су му отац Драган, деда Петар и прадеда Зарија из села Слатина код Берана -Андријевице, из племена Васојевића. У овом селу, Јелићи су настањени у двадесетак кућа већ читав век и по. Сви Јелићи, као и сви Васојевићи, славе Аранђеловдан.

Сви Васојевићи се деле на три основне групе: Рајевиће, Новаковиће и Мијомановиће, а ови опет на мање гране и огранке, па сматрамо да наш читалац тражи да му кажемо од које гране су његови Јелићи у Слатини.

Јелићи потичу од гране Новаковића и то од њиховог јачег огранка Рачића у Слатини. Презиме носе од свог претка пре десетак пасова (генерација). Они се опет деле на мање гране: Вукиће, Јелиће и Рачиће (овај огранак је задржао старо презиме). Предак Јелића, по имену Кадри Јела, пре једно седам пасова био је запамћен у читавом племену као окретан, сналагљив представник своје средине. Био је између осталог преговарач, помирник и посредник између турских власти и својих саплеменика. Надимак Кадрија (иначе, турцизам) остао му је из времена чобановања у Рашкој (Новопазарском санџаку), јер се Турцима представљао као чобан-баша или предводник, старшина свих чобана.

Сви Јелићи су се истицали у борбама против турских освајача. Тако је Јован кадри-Јела убио у Врањештици колашинског првака Мумина Курбашића.

Радоња Зеков је био перјаник и барјактар у време војводе Миљана Вукова, док је Милош Радојев Јелић, барјактар и стотинаш, био запажен као вешт и мудар судија у споровима. Знаменит је био и народни посланик Милутин Јелић у Скупштини Краљевине Југославије, као и правник и правни писац Илија Јелић.

Аутор монографије "Васојевићи" Р. В. Вешовић, који је и сам био Васојевић, пише о нарави становника Слатине: "Запажена је извесна узнемиреност и лако узбудљив темперамент, а иначе су отресити и ваљани. Старину воде с Душака у Лијевој Ријеци. У млађој генерацији имају напредних и способних елемената (судија, професора и школске младежи)." Узгред, одувек су се сматрали, па и данас сматрају, правим непоколебљивим Србима. Уосталом, један од њих је био и народни посланик Пуниша Рачић који је пуцао (с кобним исходом) на хрватске националисте у Народној скупштини Краљевине СХС управо због њихових увреда Срба и потцењивања "српске крви" проливане у Првом светском рату.

Кумбара

Г. Бранко Кумбара, из Мелбурна, где живи од 1973. године, пише да су пре њега "три генерације Кумбара живело су у месту (селу) Трошељи, Нова Топола, Градишка, Босна и Херцеговина, бивша Југославија". Додаје да презиме није мењано као ни слава, Св. Јован Крститељ, 20. јануара. И његов брат Милош Кумбара био је у Аустралији, у Сиднеју, бар до 1965. када му се последњи пут јавио, али од тада с њим није никако могао да ступи контакт.

Међу "Српским презименима у Босни" Ђ. Јањатовића наилазимо и на презиме Кумбара и то само у две епархије Градишке - Градишка-Ламиначка и Јунузовци. И славе Јовањдан, као што каже читалац.

У суседним областима овог презимена готово нигде нема. Постоји једино као презиме Кумбаре/Кумбарићи код муслимана у Височкој нахији о којој пише М. Филиповић. Настањени су у местима Трновци, Булчићи, Високо, Збиљ и Грајани. Према предању, пореклом су од Ужица, где су, наводно, дошли из старе Херцеговине.

Реч кумбара је персијског порекла и значила је врсту старинске гранате, бомбе или сам топ који избацује кумбаре. У речнику "Турцизми у српско-хрватском језику" А. Шкаљића наводи се стих из народне песме: "Из кудуза топа великога, што кумбару у градове баца." Ова реч је код нас стигла преко Турака у овом значењу, мада у персијском она значи и мали ћуп, ћупић. Ако се присетимо топова српских устаника у 19. веку, видећемо да су били у облику дугих ћупова који су се пунили куглама и палили на фитиљ. Устаници су их правили и од дрвета, а Турци, Аустријанци и други увелико их изливали од метала.

Могуће је да су преци Кумбара били или тобџије или мајстори оружари. То је само једна претпоставка. Друга је да воде порекло из Боке, херцеговског приморја, где постоји место Кумбор, где је месту у средњем веку, у време владе Балшића, постојао град-тврђава Врбања. Није искључено да су Турци неку фамилију из овог места, вичну

изради оваквих топова, Турци повели на силу са собом у даља освајања, све до Босанске крајине, а онда она по свом занимању или бившем родном крају добила презиме Кумбара.

И данас у Кумбору, код Херцег Новог, постоје две фамилије које славе Св. Јована Крститеља и од чијих би предака могли да потичу и преци нашег читаоца. То су Дабижиновићи, из Ораховца у Боки, и Видовићи, пореклом из Рисна у овој области.

Друга је претпоставка да је реч кумбор настала од млетачког назива за предграђе - конборго.

Денић

"Већ дуже времена размишљајам да Вам се јавим" - пише г. Александар Денић из Париза. Каже да су се 1949-50. године, његов деда Димитрије и прадеда Трајко, са оцем нашег читаоца Радивојем, из Сијаринске Бање (село Сијарин код Медвеђе) доселили у село Бојник, у околини Лесковца. А у Сијарин, од Ђилана, доселили су се отац прадеде Диче Денић и његов отац Дена Савић - родоначелник Денића. Наиме, по Дени Савићу сви његови потомци су Денићи. Ово му је казивао прадеда Трајко који је поживео 101 годину, до 1993. Потомци браће Дене Савића живе данас у Књажевцу, Зајечару, Гроцкој код Београда, у Београду, Француској и Аустралији, и сви носе презиме Денић. Крсна слава им је свима Св. Јован и "то се никад није мењало".

Читалац моли да му јавимо кад ће изићи прилог о Денићима, јер не може увек да набави новине, будући да их купује само у једној новинарници код наше цркве у Паризу.

Уважени г. Денићу, с обзиром на то да је Ваше познавање сопствене породичне историје заиста импозантно, поготово у односу на многе друге наше читаоце, за Вас можемо да урадимо три ствари - да Вам објаснимо порекло нашег презимена, да Вам кажемо одакле са Косова потичу Савићи-Денићи или да нам се јавите ако желите да се објави мања књига о Денићима, са појединачним историјама које су несумњиво интересантне, па и потресне. А има и веома заслужних Денића, као што је то био Миомир (1913–1996), један од наших највећих сценографа. Ако сте заинтересовани, јавите нам се обичном или електронском поштом, или телефоном, ради даљег договора.

Само презиме Денић је патронимичко, од имена мушког родоначелника Дене. Ви знате и његово име и презиме. Дена је омиљено име код Срба на Косову и Метохији. Оно је, према М. Грковић, која је наш највећи ауторитет за порекло личних имена код Срба, хипокористик од имена Младен (или Десимир). Ми сматрамо да је Дена настало од Младен, јер је ово име много чешће, ако не и омиљено на Косову и Метохији и уопште у јужнијим српским областима. Сусреће се још у "Дечанској хрисовуљи", а носио га је и један о Немањића, Вуканов син, иначе родоначелник Младеновића па, потом, Бранковића. (Споменимо свештеника Дену тј. Младена, Дебелковића који и сам потиче из ових крајева, а као етнограф, један је од најбољих писаца који су објавили грађу за проучавање живота Срба на Косову и Метохији с краја 19. и почетка 20. века.

Прелистали смо неколико монографија о Косову и Метохији, поткопаоничкој области и осталим крајевима у којима наш читалац наводи да има Денића и открили да су Савићи са славом Св. Јован Крститељ, били настањени од давнина у селу Жеговац код Призрена. Негде средином 18. века Арбанаси су их опколили са свих страна и "понудили да се размене" - да пређу у арбанашко село Партеш у Горњој Морави. Савићи су се тада иселили у ово место заједно са десетинама других српских породица. Партеш је на путу Ђилане-Урошевац и још тридесетих година 20. века било је Савића јованштака, досељених из Жеговца. Носили су још и надимак Кикерци.

У Гроцкој, Денићи, према Р. Николићу, приређивачу монографије "Села околине Београда" (1903), настале на основу грађе испитивања студентских теренских екскурзија, нису, нажалост забележени, али то не значи да их није било јер су и у овом, као и неколико других насеља, записане само неке, а не све фамилије. Остаје да се иде у Архив Београда као и у матичну канцеларију Гроцке, и то са писменом, судски овереном сагласношћу потом(а)ка, да би се бар десетак радних дана стрпљиво и пажљиво прегледале матичне књиге.

Прерадовић

И г. Ратко Прерадовић, из Хамбурга, жели да му нешто више кажемо о пореклу његових предака. Наводи место рођења, село Доња Мравица, општина Прњавор. Што се тиче презимена није му познато да су "ишта мењали у скорије време". Познато му је да на територији општине Прњавор живи више од сто породица са презименом Прерадовић.

По породичном предању, које је чуо од оца Васкрсија Крше Прерадовића, њихови преци доселили су се у села Доњи Вијачани и Вршани, одакле су његови стари, око 1850. године. Крсна слава Прерадовића је Св. пророк Илија (2. августа).

У књизи Ђ. Јањатовића "Презимена Срба у Босни", насталој по тзв. шематизмима Српске православне цркве, Прерадовића, али и Прерада има у највећем броју у Прњавору и око њега. Међутим, не знамо да ли су у прошлости били јединствена фамилија, па се из различитих разлога и потреба раздвојили са славама, на пример, ради узајамног посеђивања, или због заветовања другом светитељу, односно због наслеђене земље која већ има свог патрона (преко супруге или рођака по мајчиној линији сродства). Тако Прерадовића са различитим славама има управо око Прњавора: Св. Архиђакона Стефана славе у Каоцима, Смртићима и Прњавору, Ђурђевдан у Прњавору, Смртићима и Виочанима, а Никољдан у Прњавору и Смртићима. Славу нашег читаоца Св. Илију славе у селима Вијачани, раније Виочани, Кокори и Шаринци. Преради, који су само скраћени облик презимена, а можда и старији, са славом Св. Илија забележени су у Гаљиповцима, са славом Ђурђевдан у Омарској (Приједор), док Св. Враче, Св. Козму и Дамјана, славе у Бусновима, Јелићима и Ферићима (сва места око Прњавора) и у Бањалуци.

Интересантно је да и Прерада и Прерадовића има и у "Горњокарловачком владичанству", тј. у Лици, Крбави, Кордуну, Банији и другим крајевима које су некад настањивали Срби, али - не славе Св. Илију, већ Јовањдан, Ђурђевдан и Лучиндан. Ова последња слава нас је и навела да их потражимо у Ибарском Колашину и Никшићу где се она најчешће и слави, те смо тако пронашли Прерадовиће у Пљеваљском Пољу и Мрзовићима где су се населили из Колашина, али славе Ђурђевдан. Међу презименима у Црној Гори за Прерадовиће стоји да су у околину Пљеваља досељени од Билеће, а за Прераде у Савини, Херцег Нови, да су се доселили од Мостара. Заиста и тамо их има, само са славом Никољдан.

Прерадовића су, по свему судећи, старо херцеговачко племство од средњег века. Све се чак поклапа са именима места у Херцеговини и око Прњавора (ово име је грцизам, од пронеиос, што значи манастирско село, а овде су у близини била два значајна манастира, Ступље и Липље) које настањују фамилија читаоца и многобројни сродници. Само презиме, са ић или без њега, настало је од личног имена Прерад, за које спомињана М. Грковић сматра да је "суперлатив за рад узет за лино име". За сада толико, а Ви се, г. Прерадовићу, јавите како бисмо довршили причу о вашем пореклу као и распрострањењу Прерада и Прерадовића, од којих је (из Славоније) и велики хрватски песник, Србин, генерал Петар Прерадовић.

АКО ВАС ЗАНИМА ВАШЕ ПОРЕКЛО

Поштовани читаоци, ако желите да вам наши етнологзи открију прекло ваше породице и презимена, потребно је да нам напишете све што о томе знате ви сами. Поред основних података о себи, обавезно наведите крсно име своје фамилије, а ако ви не славите - коју су славу славили ваши стари, да ли је мењана и којим поводима. Једном речи - све што знате, или сте слушали, укључујући предања о својој породици.

Значајно је и да нам кажете откад живите у земљи у којој сте сада, сами или с породицом, где су ваши родитељи, кога имате у старом крају, откуд потиче ваша фамилија, где је све живела, где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте у сродству.

Даковић

Из Умкирхена у Немачкој, где живи од 1966. године, јавља се г. Данило Даковић. Пореклом из Лукавца, општина Невесиње (Република Српска, Босна и Херцеговина), крсна слава Св. Никола, пише да су се њихови стари, према породичном предању, пре два до три века доселили на територију источне Херцеговине. Зна да, Даковића има још на територији Грахова, у Црној Гори.

Даковиће смо, у Дедијеровој "Херцеговини", пронашли у Доњем Пољу, на ободу Лукавачког поља, испод планине Гребеника, на висини од 800 метара, где становници дају поетична имена ветровима, који овде непрестано јако дувају - "Сунчаник" и "Подсунчаник" или, према оближњим местима, "Слаћанин" и "Дабранин". Место је име Лукавац добило по паши Лукавици који је овде живео. После њега, господари су били муслимани Хазнадаревићи.

За Даковиће, Дедијер вели да су се доселили око 1800. године са Грахова са Стевановићима, са којима су истог порекла. И једни и други славе Св. Николу, а прислужују Петровдан. Они су као и Стевановићи "са Медуне у Србији", а старином су Обреновићи. Прво су се доселили у област Никшића, у Риђане, али су, кад су убили два Турчина, пребегли у Лукавац пре него је паша Махмут Бушатлија поробио Чево, дакле пре четири века. У исто време Даковићи се населе у Казанце, где се данас зову Перишићи. У Доњем Пољу или Лукавцу, почетком 20. века, живели су у четири куће. Али, за приказ начина досељавања у Херцеговину и даљу старину Даковића, те целокупну њихову историју, треба далеко више простора да би се испричала него што је наша рубрика. Господине Даковићу, јавите нам се на нашу адресу или телефон у Београду.

29.08.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (23)

Беванда

Из Кела на Рајни, г-ђа Софија Драговић интересује се за своје девојачко презиме Беванда. Родитељи су били колонизовани у Карађорђево, али су се вратили назад своје Јошане, где се она родила, а касније се ипак удајом у Апатину, вратила у Бачку. Крсна слава очева је Св. Никола.

Сматра да је ово презиме јединствено јер нигде није чула ни прочитала да постоје друге Беванде, осим једних који су пре пола века из Лике отишли у Загреб. Чула је да је презиме турског порекла, да су досељени из Херцеговине, а можда из хрватског Приморја или Италије.

Презиме Беванда није тако ретко, а камоли изузетно. Судићи по подацима из "Лексика презимена СР Хрватске" од пре 30 година, у овој републици су евидентирани две варијанте фактички истог презимена - Беванда и Бевандић. Оба, у многим местима.

Према М. Радеки, на простору "Карловачког владичанства" (Лика и околне области) и Беванде и Бевандићи славе само Никољдан.

Сасвим је евидентно да су њихови преци пореклом из Приморја. Склањајући се пред Турцима, из Херцеговине (где их и данас има) населили су се на северном делу јадранске обале, конкретно у Сењу. То је оно што поуздано можемо рећи, јер то потврђује и хрватски аутор о Лици, Стјепан Павичић. Он између осталог тврди да су се они населили још у 16. веку у Јасеницу у новиградско Приморје, а одатле их је средином 17. века млетачка власт раселила по острвима и Велебиту.

Према проф. Ј. Ердџановићу, Буњевци Беванде и Бевандићи припадају групи Срба досељених од реке Буне од Дубраве, Стоца и Почитеља у Херцеговини који су населили хрватско Приморје од Подгорја до Леденица и Загона на Велебиту и делом југозападни део Лике. Припадају разгранатом роду Рукавина. А П. Рађеновић каже да су и у Босни и у Лици и Далмацији, Рукавине огранак Рађеновића, који су пореклом из Боке и Старе Херцеговине. У Херцеговини, Дедијер бележи само Беванде са славом Св. Никола у местима око Мостарског Блата: у Крушеву, заселак Подгорје, у Јасеници на реци Буни и у Јарама и Сретници код Биоградаца.

Читатељка наводи да је рођена у селу Јошани, али смо у прегледа презимена по "Лексику" нашли да је оравилан назив овог села - Јошан, а тако је забележено и у "Именику насељених места ФНРЈ" из 1951. и на новијим географским картама.

Сигурни смо, међутим, да је Јошани прави, старији назив села, слично као Јошане, заселак Земуника код Задра, али су језикословне "невјеже", тј. незналице, вероватно самовољно скратиле име места у данашњи облик.

Презиме Беванди(ћа) морало је настати по надимку претка који је први пробао истоимено пиће и можда га толико трошио, хвалио и спомињао да му се просто "залепило" уз име. (Беванда је - од италијанске речи бева, пиће - популаран назив за вино с водом. Вук је то назвао "забијељено вино").

Г-ђа Драговић моли и за објашњење порекла Влатковића, фамилије своје мајке о којима такође ништа не зна, осим да је много чешће презиме од очевог. Ми је молимо да за њих поново јави (бар са основним подацима: завичајно село или бар крај порекла, крсна слава).

Успут, молимо и све остале читаоце да овај договор и ред поштују како бисмо свима помогли. И још нешто, што може бити упутно и за друге читаоце. Г-ђа Софија каже да део године проводи у Апатину, па је узajамним подсећањем са својим рођацима могла да сазна и више него што (не) зна, да се сви боље присете још неких детаља из прошлости фамилије, и да нам о свему томе пише.

Бундало

Из Берлина се јавља г. Марко Бундало, пореклом из села Побрђани, у Поткозарју. Линија његових предака почиње од чукундеде Марка и редом прадеда Ђурађ, деда Марко и отац Мирко. Интересује га одакле су дошли у ове крајеве. Чуо је да Бундала има и у околним местима, па да ли су у сродству. Сви његови славе Св. Јована Крститеља, 20. јануара.

Расположиви подаци кажу да су породице са презименом Бундало забележене 80-их година 19. века у следећим парохијама у многим местима у Босни, са истом славом. Једини са славом Св. Никола биле су породице у парохији Међеђа, код Дубице.

У Книнској Крајини и Карловачком владичанству нису евидентирани породице овог презимена, а "Лексик презимена СР Хрватској", који региструје стање у периоду после 1950. године, а пре трагичних 90-их година, породица Бундало било је само у Славонији - у Милановцу, општина Ораховица, у Великој Писаници и Северину, општина Бјеловар, у Жегару, општина Бенковац и Загребу.

У Дубровнику и селу Мрцине у дубровачкој општини пописана су четири домаћинства с презименом Бунда. У Илоку (Вуковар) - Бундачки, а у Боровом Селу (такође код Вуковара) - Бундалевски ... Нажалост, овај извор не наводи ни вероисповест ни националну припадност. Није искључено да су неке од ових породица раније биле покатоличене (поготово оне у дубровачком крају), а последња, Бундалевски, можда је досељеници из Македоније.

По тврђењу Владимира Скарића, Бундале припадају старијој фамилији Богуновића, пореклом из Рашке. Он наводи да је чуо да су дошли из Старе Србије (у његово време, пре једног века) пре три стотине година, што значи пре 400 година у односу на наше доба. Најпре су били на Змијању под Бјелајем, а кад су Млечани ослободили Лику од Турака, населили су су и тамо, на Зрмању. Касније, пошто су се народили, расељавали у Врановину (Бјелајско поље). Не зна се тачно време када је почело разрођавање "племена Богуновића" - да ли пре или после сеобе у Далмацију и Лику. Познато је само да се деле на три велика огранка (Лика, Далмација, Босанска крајина), са по више породица сродника који носе различита презимена. Исто тако, бар до 20-их година прошлог века, нису ступали у бракове између себе. Укупно их је било 396 кућа са 22 презимена. Сви су славили Св. Јована.

Најзнаменитији међу Бундалима био је Триво Бундало из Ашана, војвода у босанско-херцеговачком устанку 1875–1878. године. Презиме је, највероватније, настало по надимку који је можда првобитно био Брунда, за човека који брунда, мумла неразговорно као медвед. Истина, видели смо да има и Бунда, па би се могло помислити да је дошло од речи бунда (наводно мађарског порекла), али нам је логичније и вероватније да је у питању скраћивање.

Ђуричић

Из Беча, у који је стигао 1972. године и где сада ужива пензионерске дане са породицама своја два сина, пише нам г. Милорад Ђуричић. Рођен је у Жабарима, 1968. године преименованих у Пелагићево. Као редовни читалац "Вести", каже, заслужио је да добије одговор у рубрици "Корени".

По очевом казивању, Ђуричићи потичу из Смолуће код Тузле. У Пелагићеву и данас има десетак породица са овим презименом. Сви славе Св. Климентија, 8. децембра, а две куће славе Св. Јована Крститеља, 20. јануара. У Црној Гори, у племену Цуце, постоји братство Ђуричића настањено у Ровинама, Претином Долу и Кобиљем Долу. Неки их сматрају једним од најстаријих братстава, а они само кажу да су из Љешкопоља, од Комана, од Бандића. Предак Ђуричића се звао Вуко Бандић. Првобитна слава им је била Св. Јован Крститељ, а онда су узели Никољдан, и Малу Госпођу као прислужбицу. Има их, расељених, у Херцеговини (у Невесињу, где се иселио један од Вукових синова), у Никшићу и у Србији (Луково).

Зна се да је једна грана Ђуричића-Шаговновића (неки веле Шагуновића) стигла до Билећа, у Херцеговини. Места где су живели и њихове куће народ назива шагомуше. Вероватно је ово презиме, по претку Шагована, првобитно било Шаговановићи. На ово име указују и топоними - у Босни село Шаговићи, у Славонији село Шаговина. Ердељановић сматра да су братство Ђуричића у Цуцама и њихови исељени сродници, двојног порекла. У њима су се стопили представници најстаријих цуцких братстава са потомством неког досељеника који је вероватно био у сродству са прецима Бандића у Команима.

Друга грана, а можда се ради и о истој, јесу Ђуричићи из Цеклина, у некадашњој Катунској нахији у Црној Гори. Цеклињани или Ђурашковићи, како се још зову, воде порекло из Климента (област између Албаније и Зете у време Ивана Црнојевића). Настањени су у Ријеци, Додошима, Цеклину, Михаљевићима и Оћевићима. У старом крају су славили Св. Николу, пошто се предак Лека оженио из Пипера и привио најпре уз њих, у Љешевиће. Сину је одредио да слави Никољдан, а пасторку - Ђурђевдан.

Преци нашег читаоца би могли бити и из Бихора, од оних Срба који нису примили ислам (друге породице јесу и они су сада Адровићи). Једна група се преко Рашке населила најпре на Златибор (где их и данас има), а друга је уз Дрину стигла до Посавине. Славу Св. Климент, узели су као спомен на своје порекло из Климента. Многи од Ђуричића бавили су се трговином као и они у Ужицу и у Ваљевској Тамнави.

Жупљанин

Од г. Славка Жупљанина добили смо врло кратак допис, са крајње штурим подацима. Рођен у селу Масловаре, код Котор Вароши, од 1969. живи у Нирнбергу. Према причи, досељени су у Масловаре. Али, ко се доселио, када и одакле - не каже. Славу, Св. Аранђела (21. новембра), нису мењали.

Термин жупа, од којег је настало презиме Жупљанин, човек из жупе, као географском појам значи питоми, равничарски предео, обично као проширење долине неке реке. У области одакле потиче г. Славко, постоје уз Врбас три такве Жупе - на десној обали реке Слатине и Лашва и Луке. За сточаре, жупа је стално станиште или зимовник, место за испашу на планинама.

Мишљења смо да би наш читалац могао да буде потомак једне од двеју старих фамилија из овог краја које славе Аранђеловдан. Једни су Новаковићи, који су се најпре доселили у још једну, Саничку жупу, са реке Зрмање у Далмацији, а отуд су могли и да се прозову Жупљанима. Поред њих, у овом крају Аранђеловдан слави и фамилија Вујновић. Они су нека врста "староседелаца", јер им се не зна време досељавања и сматрају да су дошли из оближње Лужнице у Шишави.

Породица Жупљанин има и у Грузи, али им је презиме настало према крају из којег су дошли - Александровачке жупе.

Кнежевић

За г-ђу Данијелу Оташевић из Милхајма, ево још једног, последњег одговора на њена четири засебна писма - презиме Кнежевић које је имао њен деда, пре него што је узео друго, Марковић. Његова дедовина је, по многим изворима, Сјеница, а ми додајемо Рашка област. Деда је рођен у Белољину, али су се његови, кад је имао шест година, иселили на Косово, у село Баловац код Подујева. Г-ђа Данијела се не сећа славе Кнежевића, али зна да је деда, као Марковић, славио Св. Василија (14. јануара) и Света три Јерарха (12. фебруара).

Каже да је деда ретко причао о свом детињству, али зна да су сигурно пореклом из Црне Горе одакле су преци морали да беже због крвне освете и вероватно да су тад мењали и презиме. Зна још да се прадеда звао Светозар Марковић, а деда је млад умро, па нема више информација о њему.

Г-ђо Оташевић, ви сте, изгледа, права правцата Васојевка! А они су се вазда осећали и били прави Срби. Они приповедају да су наследници или потомци Немањића, и да је из њих потекла и друга српска династија Карађорђевићи.

Мада су ваши Кнежевићи, настањени у Будимљи, другоплеменици у Васојевићима, ипак им припадају, односно "броје се" у Васојевиће. Кнежевићи су огранак Обрадовића са Његуша који су се, према братственичком предању, пре четири века одвојили од Хераковића са којима су у несумњивом сродству. Сви славе Васиљевдан, а прислужују Св. Илију. Ваши су можда као прислугу узели славу Марковића Св. Три Јерарха.

По предању, Обрадовићи су се после силаска с Његуша настанили на манастирској земљи код манастира Мораче (иначе посвећеног Св. Илији), у Фочје, где су остали три деценије. Одатле су кренули са калуђерима у Лубницу, а одатле у село Штавал код Сјенице. Сродници су им Пешићи, Отовићи и Лалевићи-Колашинци и Делевићи. Људи су крупни и снажни, брзо се множе и напредују у сваком погледу, каже извор.

Засада толико, а ако желите опширнији одговор, јавите нам се на нашу електронску адресу или телефоном.

11.09.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (24)

Драгичевић

Из Енглеске нам се јавио г. Петар Драгичевић, пореклом из села Бурића под Козјак планином, недалеко од Книна. Каже да су расељени из многих места по "цијелом свијету током задњих десетљећа, па их има и у Канади, Америци, Аустралији и Европи, као и у деловима бивше Југославије (у Хрватској их има и православних и католика), а највише у Београду и Банатском Новом Селу. Сви Драгичевићи славе исту славу, Св. арханђела Михаила". Жели да сазна више о пореклу "племена Драгичевића, а успут и о пореклу своје мајке из истог села из племена Андић".

Према "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније, Драгичевића има у Боричевцу, Днопољу, Грачацу, Драгичевским Подима, у Језерима, Раковици и Јабланцу (Јабланац), Горњој Клади, Лукову, Доњим Пазариштима, Радучу, Рудопољу, Сењу и Стариграду. У "Карловачком владичанству", М. Радека је за Драгичевиће забележио да славе само Јовањдан, а за Драгичевиће – Стевањдан. У Босни је слична ситуација: Драгичевића има пуно, али ниједна фамилија не слави Аранђеловдан.

У Боки, Накићеновић наводи Драгичевиће у Подима, у херцеговској области. Вели да су се 1692. године са попом Саватијем Љубибратићем иселили из Попова у Херцеговини. Слава им је Св. арх. Михаило. Из ове фамилије су два значајна човека забележена у архиву херцеговске општине: поп Исаија Драгичевић и председник општине Јово Драгичевић.

Готово смо сигурни да ови Драгичевићи из Попова представљају само повратну сеобу у Боку, а да су некад били у Потпећу, у Пиперима, где и данас има осам кућа Драгич/ћевића који су се спустили потом у Завалу и потиснули староседеоце Банашевиће или се помешали са њима. И једни и други славе Аранђеловдан, а прислужују Петковдан.

А што има и католика Драгичевића очигледно је, што и сам читалац зна, резултат многовековног процеса мењања вере и денационализације.

А што се презимена Андић тиче, чекамо посебно писмо.

Гружић

Скоро годину дана од неспоразума, у питању је била порука електронском поштом, г. Дејан Гружић се поново јавио - писмом из Морфелден Валдорфа, да му коначно одговоримо на питање о његовом пореклу. Хвала му на стрпљењу и што се поново јавио. Тек кад је у писму нагласио да његови славе три славе, то нам је било неразумљиво.

Читалац сматра да је презиме Гружић врло ретко и каже да у Пепељевцу, код Крушевца, родном месту деде и оца, постоје свега три породице са овим презименом, које се први пут јавља 1885. године по прадедином доласку у овај крај. Главна слава им је Св. Алимпије Столпник, 9. децембра, а затим и Аранђеловдан, 21. новембра и Ђурђевдан, 6. маја. Пита нас да ли презиме има везе са Русијом, јер је преко интернета дошао до неких Грузича у Русији, као и да ли су сродни са сличним презименима: Грујић, Грујичић, Ружић.

Што се порекла самог презимена тиче, оно је заиста веома ретко, бар у области из које потичу преци нашег читаоца. Етимолошки, презиме нема ама баш никакве везе са Грујић, Грујичић и Ружић. Прва два су патронимичка, од мушког имена Груја, Грујица, а треће је матронимичко, према некој Ружи. Исто тако није ни близу Грузичима у Русији, јер реч "груз" на руском значи терет, товар, а "грузчик" је носач, утоваривач. У овом случају, пошто се презиме ретко јавља, а и то тек од 1885. године кад је деда дошао и оженио се мештанком (која је сигурно донела и земљу у мираз, тиме се објашњава и онај наш "фатални" неспоразум са три славе, које су вероватно наслеђиване женидбама ваших деде и оца, заједно са имовином њихових жена). Не зна се откуд се доселио први предак фамилије нашег читаоца у Пепељевац, али претпостављамо да је то било из оближње Груже или села са обале истоимене реке, која и није тако далеко од Крушевца, па по томе и добио надимак Гружанин, од кога је и настало презиме – Гружић.

Безброј је могућности да било која породица из области Груже буде претеча ваших Гружића. И, заиста, без детаљнијих архивских истраживања, на ово питање је немогуће прецизно одговорити. Ево, засад три

претпоставке које би могле да буду најприближније одговору и указивале на правац даљих истраживања. Прво, то је фамилија Ђоровићи која и данас постоји у Честину (Гружа) у засеку Доброшу. По предању овде се доселио Стојча Добричанин из Добрича и засновао махалу Доброш и то одмах после косовске битке. У Првом српском устанку узели су активно учешће, па су 1813. морали да беже у Срем. Потом су се вратили у Чумић, а из Јунковца, где су били, иселили су се пре век и по и тада добили надимак – Гружани. Међутим, славили су Св. Луку. А могли су и да промене славу ... Удругом случају, Гружићи би могли да буду потомци фамилија Бабић из Кнића који су се такође расељавали и који славе Св. Алимпија. Пореклом су са Косова. И у трећем, то би могли да буду Ивановићи из Кнића, којих је било почетком 20. века свега два домаћинства. Пореклом су од Сјенице, насељени у време Карађорђа, а славе Св. Алимпија Столпника.

Јефтић

Г. Драган Јефтић пише из Франкфурта опширно о свом пореклу - у жељи да ми пронађемо његове старије корене каже да: Јефтићи су из Доње Јошанице (Вогошћа код Сарајева), славе Св. Јована, као и то да су се три брата, прадедови покојног деде г. Драгана, доселили у Јошаницу на имања ага које су потом отерали и узели им земљу. Према једном предању, дошли су од Колашина, а по другима из београдске околине. Узгред нам саопштава и да је његова баба Даница од чувене фамилије Моћевића из Црне Горе, па би волео да сазна и о тој фамилији понешто.

И овим поводом наглашавамо да се држимо правила једно писмо - један одговор. У овој рубрици се не бавимо ликовним представљањем породичног стабла, јер је то сасвим друга врста истраживања, која долази у обзир у приватном аранжману, а не преко новина.

Што се тиче Јефтића и Јевтића то је исто презиме. Да ли ће бити са ф или са в, зависило је од записивача. Глас ф иначе изворно није српски ни словенски, а није ни много омиљен у српском народу. Употребљавали су га углавном они који су се сматрали ученијим, а у народу је обично замењиван са в (вилџан, уместо филџан и слично).

У монографији "Сарајевско поље" Трифковића, забележен само облик Јевтићи. И у другој монографији у којој су поближе описане Јошаница и Богошћа, појављују се само Јевтићи и "Јошиле", а не и Јефтићи. Село Јошаница је добило име по потоку, али је врло старо и помиње се у сицилу сарајевског муле 1565. године. Јовандићи (за које наш читалац каже да су кумови Јефтића) имали су хан, а као први Срби који су имали своје земље овде се спомињу Ђурчије.

"Јошиле" су се призетиле у Србљановиће и нису најстарије становништво у овом крају. Они се спомињу једино као земљаци Јевтића, јер су пореклом из Колашина и славе исту славу – Илиндан и то у Јошаници код Богошће. М. Филиповић каже да их има још у Височкој нахији у Чифлуку и Тушњићима.

Надаље, Јевтићи се помињу у Кривоглавцима према Рељеву у сарајевском Пољу, али са славом Ђурђевдан. Прадеда им се доселио из Бањана и звао се Петар. Њега и сестру са 300 оваца заробио је бег Љубовић од Никшића и продао као робове паши Ченгићу у Мостар. Сестру узме паша, а Петар оде на имање Ченгића у Загорје. Ту се ожени и оде на Пињино Брдо, па у Марије и у Кривоглавце у Богошћи. Тамо су дошли пред велику кугу (не знамо кад је то било) и доби синове Максима и Јефта. Могуће је да су Ваши преци од Јефта, те да су и славу променили у другу, која је заправо преслава у Бањанима, а то је Св. Јован.

Јанковић

Г. Бранко Јанковић, из Стокхолма, даје нам доста података, али мало сазнања о ранијој историји породице Јанковић.

Поштовани г. Јанковићу, за одговор о сваком презимену имамо мало простора - највише страницу компјутерског текста. Ако желите опширнији одговор, јавите се приватно. Овог пута одговарамо на ваше питање о пореклу Јанковића из села Зеока код Гуче.

Ту су се доселили Максим (Амица), од кога су Јанковићи, и брат му Рисим од кога су Рисимовићи. Јанко је био њихов отац и по њему су Максимови задржали презиме Јанковићи. Зна се још да је Максим учествовао у Хаци–Продановој буни 1814. године, али се не зна колико је био тада стар. Читалац даје преглед година рођења од свог деде 1887, али се за Максима опет не зна који је он сродник на лествици.

Крсна слава Јанковића је Св. Аранђел Михаило. У селу их је мало, као и Рисимовића. Има их нешто у Котражи и Лиси код Гуче, у Београду, а по свету су расути по Аустралији (Перт).

У селу Зеокама постоји стара породица тзв. Зеочани којима се не зна порекло. Старо име им је било Берјани (Берјановићи). Они су били једна од највећих породица у селу почетком 20. века са 25 домаћинстава. Они су чинили читав заселак Зеоке и само по слави Аранђеловдану се зна да је ово мноштво породица (сада са различитим презименима) истог порекла. То су: Рисимовићи, Јанковићи, Николићи, Гавриловићи, Илићи, Мићићи, Петровићи, Вуковићи, Савићи и Мандићи. Из другог засеока Скока су им и сродни Тупајићи. Они су се сви већ разродили и узимају се међусобно.

Евидентно је да су се овде населили из Старог Влаха и Сјенице, али њихово даље порекло тешко је утврдити. Постоје Берјани у Кучима, али је ово племе могло да буде само етапа у сеоби Зеочана или место где су се склонили пред Турцима као и многе друге знатне и угледне породице у 15. и 16. веку. По другом зеочанском засеоку Којићима могло би се претпоставити да су пореклом са Косова и Старе Србије, јер се име Која, Костадин, Константин среће само у тим областима. Осим тога, за Којиће се претпоставља да су били рудари – Саси, док је за Берјане (као што смо то износили у једном ранијем прилогу), реална претпоставка да су јерменског порекла и да су се још у средњовековној Србији бавили трговином.

Леген

Из Беча, г. Љубомир Леген репортерски описује завичајну Велику Клису у западној Славонији, страдање од усташа у Другом светском рату и ово ново, 90-их година, али не наводи где је рођен. По предању, Легени (три брата с породицама) дошли су, вероватно почетком 18 века, из села Вребац у Лици као први насељеници. Славе Св. Јована. У међувремену су се разделили у три огранка. Каже да презиме Леген не звучи нимало словенски, можда је претрпело германизацију или мађаризацију, пошто су ти крајеви били под Аустро–Угарском. А можда је и од турцизма леген (леђен), то јест лавор. Каже још да у бечком архиву има податак о Легенима у Тешњу.

Чињеница је да су фамилије са овим заиста необичним презименом забележене у два одвојена краја у Хрватској, а и у Босни и Херцеговини.

Према “Лексику презимена СР Хрватске (1976), Легена је било једино у општини Вировитица. Осим у споменутој Великој Клиси, одакле је г. Љубомир (15 домаћинстава са 46 особа), евидентирани су и у Малој Клиси (само два једночлана домаћинства), као и у Борови и Гвозданској. У Дубровнику су забезбени као Легени. “Лексик“ не наводи крсну славу, али сам г. Љубомир наводи да је то Св. Јован Крститељ.

На територији данашње БиХ, (према књизи Ђ. Јањатовића “Презимена Срба у Босни”, Сомбор, 1993), Легени су забележени једино у парохији Брестово, са славом Часне вериге. У парохији Јеланска, пак, налазимо Легеновиће, са истом славом. Може се претпоставити да је реч о истом презимену, само у другом случају продуженог облика - са овић.

Права загонетка се испостави кад се у трећој парохији истог протопрезвитеријата, Тешањ, појави презиме Легенора, поготово што и ова фамилија има исту славу - Часне вериге Св. апостола Петра.

Крсне славе славонских и босанских Легена се, дакле, разликују мада су временски близу, дели их само девет дана. Из ових или оних разлога оне су могле бити померене у току кретања било првих ка средњој Босни, било ових од Тешња. Таква кретања су и историјски потврђена. Турци су српско становништво гонили или селили преко Уне и Саве да би се, како су погрешно веровали, учврстили на тим просторима – па су тешањски Легени, у новим насељима, узели и нову, много чешћу славу, Јовањдан.

Што се порекла презимена тиче, прва претпоставка је била да је неки давни предак имао у то време изузетно редак предмет - метални лавор, леген (говори се и леђен). Ова реч нам је дошла из турског, а иначе је персијског или грчког порекла. Могуће је да се хвалио њиме, пи зато добио надимак – Леген. Задовољили бисмо се том варијантом, али смо нашли податак да су наши прастари Срби, Цинцари, пореклом из Грамоште, у данашњој северозападној Грчкој, протеривани од Турака и Арнаута почев од средине 18. века, имали и фамилије Лега. Они су својим, најчешће двосложним презименима, понекад додавали ора или ура, па је тако од Лега постало Легенора.

Најзад, солидним етнолошким проучавањима утврђено је да су се ови Цинцари управо у споменуто време насељавали и у Босну, а да су се, осим трговином и другим занатима, бавили и калајџијским па, између других предмета, израђивали и лаворе. Закључак је да је неки Лега, по занимању калајџија, добио надимак Леген који је потомцима оставио као презиме.

19.10.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (25)

Клисурић

Г-ђа Ђурђица Попратњак-Клисурић се јавила међу првима и још у новембру добила одговор о свом девојачком презимену, а сада јој испуњавамо жељу да објаснимо и презиме мужа - Клисурић. Каже да Клисурићи потичу из села Баљци, у општини Дрниш, у Далмацији. Крсна слава им је Лазарева субота. Сада су у Аустралији, у Аделаиди.

У области Лима и Таре постоји род Клисуре, староседеоци у местима Сјеверину и Кошутци. Славе Ђурђевдан. Бежећи од крвне освете, одлазили су у Дробњак и на Дурмитор. Као сточари, исељавали су се у Херцеговину и на Гласинац, а потом у Приморје. У Босни се срећу презиме Клисара - око Гласинца (Аранђеловдан), Сарајева (Св. Врачи) и Бугојна (Ђурђевдан) и Клисарић - у Доњем Вакуфу (Бугојно, Ђурђевдан).

Презиме је, несумњиво, тзв. географског порекла, од клисура, којих је на целом Балкану просто безброј. Реч је грчког порекла, за уску и дубоку долину између планинских масива, исто што и кланац, сутеска, односно сутјеска.

Клисура/Клисара и Клисурићи/Клисарићи су ван сваке сумње клисурани, потомци исељеника од града Клисура, у планинском делу северне Грчке, који су, у ствари, најстарији, први Срби на Балкану, али су били погрчени, а онда језички поромањени. Због језика су називани Ар'мани, а остали су их звали Цинцарима и Власима. После уништења њихових главних вароши Москопоља и Јањине, у другој половини 18. века, исељавали су се на север према већим српским градовима и даље у Беч, Будим и Пешту, али и у Славонију, Босну и Далмацију. Тако су стигли и у Војну крајину.

Међу тим породицама Цинцара које су се исељавале до Крајине и Славоније можемо да наведемо следеће: Барако, Баша, Дарвар, Вулко, Гавела, Вучо и друге. Пошто су иначе православци, временом су прихватили и слављење крсне славе (уместо имендана старешине домаћинства), а тиме су се коначно "посрбљивали".

Без конкретних архивских истраживања, сада практично немогућих, врло је тешко рећи које је било првобитно презиме породица које су прозване Клисура, Клисурић и слично. Једино се зна за Клисариће у Карловцу (претходно су били у Нерадину), да су старином из Клисуре, из које им се доселио прадеда, чији је син Димитрије био шегрт код Јање (Цинцарина) Станковића. Славили су Свету Петку.

Јевтић

Писмо г. Миломира Јевтића, из Беча, стигло је поодавно, али се "некако загубило". Извињавамо што толико каснимо са одговором. Интересују га порекло презимена и село у коме је рођен - Полатна, Жабаре код Велике Плана. Крсна слава његових је Св. Аранђел Михаило.

Кад је село насељавано, фамилије још нису биле подељене на мање огранке, породице с посебним презименима. То је, пише, настало тек касније па су тако и његови Јевтићи настали од Швабића, почев од 1865. године. Од старијих је чуо да и име села и његови житељи потичу са Косова. То га је чак и љутило "како то да су они Арнаути и дошли чак овамо", али је исти податак нашао и у књизи о Морави - да је Полатна и село у срезу лабском, на Косову, а да је ова у Поморављу насељена 1750. године. Прочитао је да су стручњаци смедеревског музеја истраживали настанак села Глушце, Полатна и Бранковинац и установили да је Полатна основана 1457-1458. године. Од кустоса је чуо да је Полатна код Смедерева настањена 1458. године и да се раселила са Великом сеобом 1690. године. Пита нас за мишљење.

Г. Јевтићу, није то нека велика мистерија и добро је што нас питате о имену Полатне у Пожаревачкој Морави и на Косову и о вашем ранијем презимену Швабић и садашњем Јевтић. Управо је област из које Ви потичете, насељена тзв. косовско-метохијском миграционом струјом још од Велике сеобе 1690. године, а и мањим сеобама у каснијим временима, нарочито од ослобођења од Турака. Тако су и називи места у области пожаревачке Мораве и смедеревског Подунавља заправо "пресликана" из околине Приштине, Гњилана, Вучитрна и области Лаба, где је такође постојало село Полатна.

Ваше село Полатна настало је расељавањем села Живице (мајур), поред Старог села уз Мораву која га је стално плавила. Део његових становника се населио у оближњи Кочетин. То се збивало крајем 18. и у првој половини 19. века. Сасвим је логично да су и Ваши преци Швабићи, са славом Аранђеловдан, настањени у Полатни, пореклом

са Косова и да су овамо досељени са великом сеобом. А презиме Швабић, добили су по надимку који се давао за све Србе и припаднике других нација који су живели са оне стране Саве и Дунава, у Аустрији и Угарској, јер се то све сматрало "швапском" земљом. Ваши су пре сеобе "преко", били свакако или Јевтини или Јевтићи, јер и таквих презимена има у оближњим селима. За Јевтиће у Миријеву (слава Аранђеловдан) зна се да су дошли из Ердеља (у коме су проборавиле можда и неколике генерације), док се за друге Јевтиће каже да су из Баваништа у Банату.

Тзв. Темишварски Банат (Ердељ) био је после Велике сеобе пун Срба, па није чудо да су се и ваши Јевтићи - или су можда имали и неко друго, још старије презиме - нашли тамо, а по повратку у Србију били прозвани "Швабићима". Кад је, пак, књаз Милош одредио да се устаљују презимена, Ваше Јевтиће је неко писменији и "учевнији" прекрстио у "Јефтиће", као, наводно, исправнији облик.

Марић

Из Минхена се јавља г. Зоран Марић. Рођен је и одрастао на Жабљаку под Дурмитором, а последњих 15 живи изван земље. Каже да се "породична лоза" његових Марића "са сигурношћу може утврдити у последња два века" и наводи делове књиге А. Лубурића "Дробњаци - племе у Херцеговини". Према том родослову, Марићи су од Веселина који је дошао у Тепца око 1810. године. Предање упућује да је он могао да дође са планине Романије у Босни где такође има Марића са којима су његови у сродству. По другим изворима Марићи су од Томића, пореклом из Паштровића, изнад Бара, што му се не чини логичним јер је у нескладу са сачуваним предањем. Осим тога Марићи славе Ђурђевдан. Интересује га све што се односи на Мариће пре 1810. године, дакле, њихово старије порекло и историја.

Господине Марићу, лепо је што желите да више сазнате о коренима лозе Веселина Марића из Тепца, али ако сте већ имали монографију "Дробњак" А. Лубурића, могли сте видети шта тамо пише о старијој прошлости ове лозе - да су Марићи од Рајичевића, а ови опет од Трепчењана. Трепчењанима се зове група породица у Тепцима, према месту Трепчима у Никшићким Рудинама, одакле су се доселили у Дробњак. И једна и друга област су у Старој Херцеговини, а порекло становништва које их је населило је из Босне, од наводног племена "Новљана", о чијем се пореклу нема историјских података. На језера под Дурмитором дошли су пре скоро четири века, а дотле су били на Пирлатору у Међужваљу. Изгледа да су отуд браћа Рајич и Станиша и стриц Стојан или Смољан кренули у Дробњак у време Кандијског рата (Млечана и Турака, где су Срби били на страни Млечана). До досељавања у Тепца славили су Никољдан, а онда су преузели општу дробњачку славу Ђурђевдан.

Потомци Рајича су, осим Марића, и Голубовићи, Лаушевићи, Јововићи, Дринчићи, Ћетковићи и Вујичићи. Сви су настањени у Тепцима, а од одсељених у Босни биле су само Бартуле на Гласинцу, потомци Стојана или Смољана.

Што се тиче старијег порекла Трепчењана од старе породице Томића (Арменко) из племена Миџор, који су населили Голи Врх у Миџоровом кршу, они су се по једном предању доселили после Косовске битке, а по другом још у седмом веку, из Дукађина. То је област која обухвата део данашње Албаније и Метохију, углавном долину реке Дрим. Сасвим је могуће да Трепчењани воде порекло од горе поменутих Томића у Паштровићима, јер је и њихова слава била Никољдан, као и досељеника у Тепце.

Вранчић

Г. Миленко Вранчић, из Цириха, пише "сав сретан да има неко" да му помогне да сазна више о свом пореклу. Осим тога пун је похвала за рубрику "Корени". Он је млад човек, рођен и до 2000. године био у Београду. Прерана смрти оца ускратила му је могућност да од њега сазна више о свом пореклу. Зна да су му деца и отац из села Бошковићи, код Бањалуке, али не зна да ли је прадеда из тог села или се доселио.

Од пријатеља са хрватског приморја зна за Вранчиће око Шибеника и Задра, а у литератури је сретао имена Срећко и Фаусто Вранчић из истих крајева, као и за неког Вранчића, математичара који јев кад је са врха неке цркве скочио са прототипом падобрана. Вранчићи славе Св. Јована, посну славу.

По шематизму за бањалучки протопрезвтереријат Српске православне цркве Вранчићи у Бошковићима, и Ножички код Прњавора, славе Св. Јована Крститеља, а то би било 20. јануара, што није посна слава, јер се слави у време после великог Божићњег поста (осим ако не "падне" у петак који доследни верници редовно посте). Могуће да је Јањатовић, аутор књиге "Српска презимена у Босни", занемарио о којем од четири могућа празника овог светитеља се ради, а ни наш читалац није можда био довољно прецизан. У сваком случају посна слава Св. Јован може бити само Усековање главе Св. Јована, 11. септембра, посни дан за све хришћане или, пак, Зачеће Св. Јована, 6. октобра, једно од четири света зачећа која се славе у Православној цркви, поред Христовог и Богородичиног зачећа.

У централној Босни (Високо) католици Вранчићи су од фамилије Антића, а ови су опет од Бебека из Љубушког, одакле су се доселили средином 19. века. Некад су живели и на Јасикама и звали се Шкробе, Бајићи и Вранчићи.

У Пиперима, области Рогами у Стијени постоје многи топоними са придевом Вранићке и Враницке, Врањићка (Њива, Стијена, Глава, Поље, Поток, Жљебина, Улица), као и место Вранићи на левој обали реке Зете, што би указивало на старо братство Вранића. Они су одавно нестали или се иселили. Тако у Шумадији, недалеко од Београда, има село Вранићи које су можда баш они засновали.

Порекло породице Вранчић потражили смо у Боки, јер се тамо појављује презиме Бошковић заједно са властеоском породицом Војновића (Владисавића) за које се зна да су у Босанску крајину дошли селећи се пред Турцима. Међутим, и за њих стоји да су изумрли или се иселили. На Превлаци, у Боки, Ђурашевићи су добили име по Ђурашу Врањчићу, унуку витеза цара Душана који је овде погребен у капели цркве Св. Јована. У време ратова Балшића и Млечана неки покатоличени Врањчићеви потомци су се иселили према Дубровнику и Приморју, а други преко Херцеговине у Босну.

Да су овде заиста били Вранчићи/Врањчићи сведоче средњовековни утврђен Врањин град и Врања глава на којој се налази црквица Св. Јована. Овим није исцрпљен сав материјал који поседујемо о Вран(ч)ићима, па читалац, ако је заинтересован, може да нам се јави.

Миливојевић

Већ 37 година г. Васо Миливојевић живи и ради у Нојмистеру, у Немачкој. О свом пореклу ништа не зна, осим да је рођен у Сувом Пољу код Бијељине, у Семберији и да је крсна слава његових Миливојевића Св. Стеван, 9. јануара, то јест да је православац. Као и већина читалаца који нам се обраћају, сматра да су и његови преци досељеници. Али, није увек било тако. Има и староседелаца, јер се српски народ ретко селио својом вољом или жељом да пронађе нешто боље, мада је и тога било, већ је најчешће из невоље, због историјски тешких прилика и недаћа под туђинском влашћу. Често суга туђински освајачи силом исељавали.

Према шематизмима за Босну, Миливојевићи, са славом Св. Стеван, настањени су крајем 19. века у области Градишке (Драгељи, Машићи и Романовци, Градишка-Ламиначка) и у Брусници код Маглаја. Пратећи Миливојевиће са другим славама, могли смо да утврдимо у којим су се

Правцима кретали, односно где им је матица. Има их свуда по Босни - од Вишеграда, Сребренице, Тешња и Маглаја, преко Градишке, Дубиве, Приједора до Ливна. Нажалост, Семберија, као и читава североисточна Босна, етнолошки и антропогеографски готово да нимало није проучена.

У Горњем Ибру има Миливојевића као староседелаца и досељених, али са различитим славама. У Шарпељу, грана Ваталовића из Старе Србије слави Ђурђевдан. На Морави, у Цветкама и Конареву, такође из Старе Србије (Вучитрн), али славе Петровдан. Из Опсенића на Морави, где су староседеоци, доселили су се у Обрву и славе Никољдан. У Сирчи су староседеоци И славе Јовањдан, док у Метикошима у Подибру, досељени из Дежеве, славе св, Враче, а у Милаковцу, у Гружи, су од Ђермановића, из Гледића, и славе Томиндан.

У Тамнави (село Кртинска) су дошли после 1827. године из Рађевине (село Врагочаница). Славе Св. Стевана. Овамо су се доселили из некадашње Соколске нахије (Горње Подриње) из села Пилице у средњем и горњем току истоимене речице. Они потичу од Николића који су се презвали Миливојевићи по родоначелнику Миливоју. славе Св. Стевана. Овде их је било почетком 20. века 17 кућа. Доселили су се са Николића брда у Кремнима, где су се презивали Курлаге.

О Миливојевићима може још много да се напише, па и овом читаоцу нудимо посебно ангажовање, ако нам се јави ради договора.

22.10.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (26)

Јов(и)чић

О свом презимену и коренима г. Симо, који нам пише посредством Ј. Стојића из Швајцарске, мало зна, чак не зна да ли је Јовчић или Јовичић. Матичари су презиме чланова ове фамилије писали различито, као што то сада чини и сам Симо - у заглављу писма штампаним словима пише Јовчић, а у потпису Јовичић. Као славу наводи Пантелијиндан, 8. августа. Потиче из села Радомировца за које каже да се раније звало Свињуха, а да је ново име добило после Првог светског рата, по војводи Радомиру Путнику.

Ово је пример како и писани документи могу бити непоуздани, јер је некада неки службеник или свештеник мењао презиме Јовичић у Јовчић, или обрнуто, зависно од тога за који је облик мислио да је правописно правилнији, без обзира на то шта је у народу уобичајено. Раније смо у том смислу навели Ајдуковиће.

И поред тога што о свом презимену мало зна, г. Јов(и)чић наводи легенду да су се његови преци у Радомировац (тада у Свињухе) доселили у 17. столећу са југа Србије или из Црне Горе и да им је раније презиме било Вуковић. Стога смо, између неколико десетина грана Вуковића (и Вукова) разних слава, потражили свечаре Св. Пантелије, јер је то његова слава. Нашли смо их у неколико насеља у области Санице и Поуња, као и једини податак да су у те крајеве дошли из Далмације, Книнске крајине или Лике.

Аналогија са сеобама и кретањима неколико хиљада фамилија из ових западних крајева упућује да је њихов празавичај могао бити у јужној Србији, у Црној Гори, па и у данашњој северној Албанији. Тамо их, међутим, нисмо пронашли са овом славом, из чега се може закључити или да су се сви иселили, а преостали помрли, или, као и Јов(и)чићи, променили презимена.

Само презиме није загонетно. Настало је од имена претка Јовице, које је хипокористик од Јован, али је у једном крају сачињено презиме Јовичић, а у другом је сажето у Јовчић, због гутања самогласника, уобичајеног у западним српским крајевима.

Дошен

На питање о пореклу Дошена, из Календера у Поткозарју, а даљом старином из Теочка код Бихаћа, са славом Св. Јован, одговарамо сажетим деловима текста из наше књиге, насловљеног "Дошен, Дошеновић, Дошло", али са допунама.

Читалац изричито "зна" да "презиме Дошен нема никакве везе са Дошан, Дошановић, Дошеновић". Остављајући по страни што читалац Милан Дошен не наводи на основу чега то "зна", наводимо да Милица Грковић, наш највећи ауторитет за ономастику (лингвистичку грану о стварању и врстама имена), у књизи "Речник личних имена код Срба, каже да је је "Дошен, изведено од Дош(а)". То исто пише и за име Дошан. Она основе ових имена, Доша и Дош, објашњава као изведенице од имена Добромир, Доброслав и слична.

Наравно, могли су постојати преци које су једни звали Дошен и други са Дошан, па су временом настала различита презимена потоњих фамилија. Али, подаци које наводимо потврђују да се радило само о заменама једног гласа другим или додавању наставка -овић.

У области Лике и Крбаве, Дошени су били насељени у великом броју места. Почетком Првог светског рата забележено је 166 домаћинстава фамилије са овим презименом, без одреднице крсног имена - Брушанима, Бужи, Дреновцу, Дољанима, Госпићу, Грачацу, Канижи, Кућиштима, Горњем Лапцу, Луковом Шугарју, Мушалуку, Личком Осику, Д. Пазаришту, Почитељу, Решетару, Рибнику, Ризвануш, Рудопољу, Смиљану, Томингају и Ваганцу.

Хрватски аутор Павичић их назива "Буњевцима" и каже да су се у Госпић доселили са смиљанског и пазаришког подручја, док о истом презимену у Почитељу каже да су српска породица која је живела на овим просторима (турско утврђење Рибник, где спада и Почитељ) још с краја 17. века. За Дошене у области Метка, Павличић истиче да су их доселиле турске аге као радну снагу са осталим српским породицама из приморских места. Попис их овде спомиње као Дошеновиће.

Дошена је било и у Босанској крајини, у Петровцу и Буковачи, досељених из Лике пре 150 година, са славом Св. Јован. Дошени у Крњеуши били су католици.

Јањатовић, међу српским презименима у Босни до краја 19. века, бележи Дошене са славама Св. Јован Крститељ, Св. Никола, Ђурђевдан и Аранђеловдан.

У "Лексику презимена СР Хрватске", 1976, наведени су и Дошани и Дошени у многим општинама, али и Дошен-Дабар. М. Радека наводи да Дошени на простору "Карловачког владичанства" славе Ђурђевдан и Никољдан, а има их и католика, док су Дошенивићи искључиво православни, са славама Св. Јован и Св. Лука.

Према Д. Поповићу у Срему готово да нема породице која није овде досељена са западних страна: из Босне, Лике, Славоније, а међу њима су и Дошени.

Што се Дошена Буњеваца тиче, Ј. Ердељановић, у књизи "О пореклу Буњеваца", пише о Дошенима у Бачкој - да их, и католика и православних, има у Подгорју и Лици, да су православни око 1683. примили католичанство. Лопашећ пак тврди да су Дошени пореклом из северне Далмације и наводи православне Дошене и Дошенивиће у западној Босни. А у северној Далмацији, код Обровца, постоји католичко сеоце Дошениве Њиве.

Павковић

За порекло свог презимена и корене породице интересује се Милан Павковић из Франкфурта. Његов прадеда, пореклом је из места Доњи Срб, Лика, док му је баба од фамилије Рађеновић. Чуо је да презиме Павковић води порекло из околине Даниловграда, Црна Гора, и да тамо и данас постоје презимена Павко и Павковић. То јест, да су се неки од њих давно одселили у Лику. Крсна слава породице Павковић је Св. Василије Велики (14. јануар).

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", Р. Грујић наводи да је Павковића, пред Први светски рат, било у Дугопољу (Срб), Јошанима (Удбина), Крбавици, Суваји, Врелу (Зрмања), и највише у Осрецима (Срб). М. Радека у "Карловачком владичанству", каже да су Павковићи православни и да славе Св. Василија, Јованџдан, Ђурђевдан, Никољдан, а да их има и римокатолика.

Што се тиче времена досељавања у Лику, Павичић наводи да се то збило у време турског продора у ове крајеве, а у сам Срб и околину српске породице су се населиле после Свиштовског мира, 1791, када је Аустрији припала уска пруга територија с леве стране Уне, од Ваганца до Срба, која је дотле сва припадала Босни. После исељења Турака, у утврђењима остају само јаке српске породице којима поседе потврђује управа Војне границе, тј. Аустрија. Ово подручје су после населиле српске породице са потеза од Гвозда до Зрмање, осим што су у Бротњу били Буњевци Ивезићи, пореклом из Штикаде. Павковићи су се тада населили у Осретке, Сувају и Дуго Поље.

Многобројне породице са овим презименом у Босанској крајини, која је била прелазна, етапна сеобна област према Далмацији и Лици, један су од доказа да су Павковићи, као и толике друге породице стигле из Старе Србије или Црне Горе, преко високе Херцеговине и западне Босне, односно Босанске Крајине. Тако Павковића, са славом Васиљевдан, налазимо забележене у Добрљину и Пољаницама код Дубице и у Руишкој код Крупе.

Што се тиче даљег и старијег порекла Павковића, наш читалац је добро обавештен да су они из Црне Горе и то из племена Бјелопавлића. Племе је добило име по Бијелом (седокосом) Павлу који се у област око данашњег Даниловграда и манастира Острога доселио са народом после Косова. Према предању, преци Белог Павла доселили су се из области Дукађин (Метохија) коју настањује најстарије српско становништво насељено пре седмог века у данашњој северној Албанији. Сеоба из северне Албаније преко Дукађина у Стару Србију, догодила се почетком 15. века и предводио ју је деспот Стефан Лазаревић. Павковићи су добили име по сину Бијелог Павла, Павку, и чинили су део племена Бјелопавлића - Павковиће који су се гранали на више других родова.

Овде немамо довољно простора да о свему томе пишемо, па нам се за опширнији текст јавите приватно. Да кажемо и то да су ваши преци Павковићи свакако променили славу да би приметили траг, па су узели ову као успомену на великог владика Василија Острошког који је у мирском (световном) животу био од Јовановића, огранка Павковића из Бјелопавлића. Уосталом, и манастир Острог је подигнут на територији овог племена. Ово је вероватно требало да буде и чување успомене на крај из кога су се иселили, с обзиром да је племенска слава Бјелопавлића Св. Петка, а Св. Василије Велики доста ретка слава. Штавише, у време исељавања Павковића Св. Василије Острошки још није био канонизован (проглашен за светитеља), иако га је народ сматрао "живим свецем који хода".

Каракаш

Од две жеље г. Вукашина Радића из Цириха, а родом из села Мелине (села Кочићевог Давида Штрпца), општина Бронзани Мајдан код Бањалуке, испуњавамо другу: објашњење презимена Каракаш. Његови носиоци, каже читалац, пореклом из Санског Моста, а доселили су се из Босанског Петровца.

"Каракаш" је турска сложеница која значи црна обрва (реч каш се користи и за уздигнуте лучне крајеве седла), па нема никакве сумње да је неки од предака ове фамилије имао управо такве обрве, црне и изразите. Било их је све до после Првог светског рата, а надамо се да их још има, у самом Бихаћу и селу (Српско) Заложје, са славом Никољдан.

Пореклом су од Вучковића, из Бјелајског поља. Из ове фамилије је био Филип (отац познатог српског устаника и јавног радника и писца књиге "Робство у слободи или огледало правде у Босни" Гавре Вучковића), који се као први Србин населио у Петровац. Вучковићи су се, пак, у околину Петровца доселили из Дабра, у Саници, али им је старина, по једној верзији из Скрадина у Далмацији, а по другој из Коренице у Лици. Међутим, и та места су била само прелазне локације између 16. и 18. века, а даље порекло треба тражити у јужнијим српским крајевима, Старој Херцеговини или Црној Гори, а можда и данашњој северној Албанији, на Косову и Метохији или данашњој западној Македонији. Каракаши су, пак, своје презиме свакако добили међу суседима муслиманима у Заложју.

Одговор о Радићима обећавамо већ за следећи број нашег и вашег листа пошто нам је читалац доставио довољно података за истраживање.

Шормаз

Г-ђа Нада Станисављев, која има две адресе, у Инголштату у Немачкој и у Тарашу у Србији, сматра да је Шормаз тежак задатак за нас етнологе, док друга презимена и нису тако тешка за објашњавање. Каже да Шормази потичу из Црног Луга - Пржина - село Зајаруге. Они су, као и њен отац Милојко, славили Св. Николу, док су они "иза Јаруге" славили Св. Пантелију. Пише да их је било свега неколико породица, али да су се браковима мешали са другима, и етнички и конфесионално, па их данас има свуда по бившој Југославији, у Аустралији, Канади и Великој Британији.

(Пренеси нам и жељу свог пријатеља да објаснимо и његово презиме, Дмитровић, али поново скрећемо пажњу да за "дупликат" презимена мора да се пошаље посебно писмо).

Не желимо да мислимо лоше о начину на који нам се обраћа ова читатељка, али сматрамо неукусним што мисли да може да нам "даје задатке", а уз то је врло комотна кад наводи места из којих потичу њени Шормази. Не каже, на пример, где је тај њен Црни Луг, јер их у бившој Југославији има седам. Али, нека вам је, г-ђо Станисављев, као и свима онима за које нам се чини да потцењују овај наш врло озбиљан, и стручни и научни, рад.

Шта, дакле, може да се каже о Шормазима из једног од седам Црних Лугова, с обзиром на то да га духовита читатељка не лоцира: претпостављамо да се ради о оном код Босанског Грахова, мада би могао бити и онај у Глини. Али, по аналогији са положајем другог поменутог места села, Зајаруге (Гламоч) и Јаруге (Ливно) склонили смо босанском Црном Лугу, на путу Ливно-Грахово. Заправо, сва места која она помиње налазе се у Ливањском пољу.

За Шормазе у Црном Лугу забележено је да су пореклом са Косова, код Книна, и да славе Никољдан. Шормази у селу Јаруга, удаљеном свега километар од Црног Луга, истог и порекла и славе као они у Пржини, која је југоисточно од Црног Луга. М. Петрић, у написима о становништву Ливањског поља, мишљења је да су Шормази српско-влашка мешавина, што је интересантна теза. Наше мишљење, на основу многих података које поседујемо сасвим другачије. Исто тако и о пореклу саме речи шормаз.

Читатељка је питала и за књигу о свом пореклу, али ми јој само можемо саветовати да нам се приватно обрати, јер смо ми међу реткима који пишу о пореклу породица, а о Шормазима још нико није написао ни једну страну, а камо ли књигу: г-ђо Станисављев јавите се телефоном или писмом (број и адреса су објављивани у "Вестима") да бисмо вам открили ваше иначе врло старо и познато порекло.

07.11.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (27)

Ђукановић

Г-ђа Сузана Котур из Немачке, захваљујући на одговору о њеном презимену, пита сада за своје девојачко презиме и његово порекло - Ђукановић.

Њен отац Ђукан се родио у Прибоју, код Тузле, на планини Мајевици. Деда Стево, кога није упознала, погинуо је бранећи родни Прибој од напада усташког генерала Францетића. Прадеда се звао Ђукан, а његов отац, чукундеда читатељке, Стево, јер су се у породици наизменично давала та два имена - Стево и Ђукан.

Не зна се када су Ђукановићи дошли на Мајевицу, али се претпоставља да су из Старе Херцеговине, из Чева (племе Цуца), између Цетиња, Невесиња и Никшића. Крсна слава им је Св. Никола.

У монографији о Мајевици, заиста пише да су у Прибоју Ђукановићи "никољштаци", многобројни средином 20. века, пореклом "одозго, из горњег краја, из Херцеговине". У самој Херцеговини нема Ђукановића, а аутор је очигледно мислио на тзв. Стару Херцеговину у чијим су границама били и делови садашње Републике Црне Горе. Тако су Ђукановићи из племена Цуца, из места Крајишта од братства Ивановића. Они су потомци чувеног кнеза Шћепана Иванов(ић)а, а сада се презивају Мијатовићи, Ивановићи, Зуковићи и Ђукановићи, и сви се убрајају у Кривокапиће.

Они су стариначко цуцко становништво, али се зна да су некад давно ипак дошли овамо из Чарађа у Херцеговини. Били су велики борци против Турака и стога су се више пута расељавали да би сачували главу. Кнез Шћепан је живео у 17. веку и због ратовања с Турцима један његов огранак иселио се и у Бањане, у "високу" Херцеговину. Како су у Цуцама Ивановићи славили летњег Св. Николу као "прислужницу", то су је, кад су дошли у Бањане, прихватили као своју главну славу. Одатле су се доцније због неродних година и турских прогона иселили уз Дрину на север све до Мајевице. Засад толико.

Стегић

"Са претпоставком да ћете ми много више казати о историјату и путошћевима племена Стегић унапред вам се најсрдачније захваљујем", пише г. Стојан Стегић из Нидеркасла у Немачкој. Жели да сазна порекло и родослов Стегића, за које зна да су малобројни и да их има свега десетак породица. Сви славе Срђевдан или Св. Сергија (20. октобра). Међутим, чуо је да их има свуда у појасу од Корната и Шибеника до Лике, Босанске Крајине, Посавине, Семберије и Војводине, до границе са Румунијом. Не каже, међутим, одакле је он сам, нити порекло своје гране Стегића.

Што се порекла и кретања Стегића тиче, добићете одговор, а за родослов, који је посебно питање, а и не би могао да се смести у страницу "Вести", преостаје да нам се обратите за приватни одговор.

У "Карловачком владичанству", М. Радека каже да су Стегићи само православни, славе искључиво Св. Срђа (Срђевдан). Као што читалац каже, има их и на острвима - на Муртеру у месту Тисно и селу Рогозници. По народном предању дошли су из шибенског залеђа (Ивиње и Дазлина) и населили се на острву, али су задржали имања на копну. Овамо су се склонили пред Турцима у 17. веку.

У северним деловима Хрватске и Славонији, Стегићи су присутни највероватније још од настанка Војне границе у 16. веку, а после тога су ишли све даље на исток, по потреби службе, и до Шајкашке. Доцније се јављају и у Војводини као колонисти из Лике и Западне Босне. Међу српским презименима у Босни Стегића са славом Срђевдан има у парохијама: Бошковићи (Бањалука), Добрлин (Дубица), Милошево Брдо (Градишка), Драговићи и Смртићи (Прњавор) и Паланчиште (Приједор), а са славом Св. Тома, у Ножичкој (Прњавор).

Презиме је тешко објаснити осим каквим надимком претка. Има неколико могућности. Стега значи круто друштвено (државно) поступање према народу, али и назив строге полиције. То је и столарска и машинбраварска справа. У Срба, као и Хрвата, стег је и застава. Војвода војне јединице жупе која је имала посебну заставу имао је титулу стегоноша. Ово је мање вероватан корен.

Најпре ће бити да су преци читаоца били мајстори за прављење стега, па по томе добили надимак који је постао презиме.

Ћеха

У жељи да сазна своје порекло пише нам и г. Драган Ћеха из Шведске, из града Хелсинборга. Каже да је рођен у Сарајеву, а по оцу, Димитрију, потиче из малог места на двадесетак километара од Чајнича, Криваче, подно Заборка, сада у Републици Српској. Из тог истог места потичу и његов деда Милош и прадеда Јосо. Породична крсна слава је Св. Ђорђе. Познато му је да Ћеха има још и у селу Крањчевићи код Рудог, а пуно их је исељено у Канаду. Г. Драган је чуо да су променили презиме у Ћеха како би избегли потурчивање, а пре тога су се презивали Вукомановић. Интересује га колико је ова прича веродостојна.

Међу српским презименима у Босни с краја 19. века нема овог презимена, али постоји дужа варијанта исте основе, а слава је иста: презиме Ћехајић на Гласинцу код Рогатице. Иначе, на самом Гласинцу, у Неправдићима, има Иван-Ћајића, такође са славом Ђурђевдан и сматрају се Босанцима. Неки даљи предак је био у најму као ћаја (предводник) сточара код неког муслимана, а по другом предању један од предака звао се Иван и био је под Турцима кнез, па су се по њему назвали заправо Иван-Ћајићи, скраћено од Иван-Ћехајић, будући да су наши стари нерадо користили глас х. Живели су у Мједенику (у засеоку Боговићи). Све их је, осим једног деде и бабе, поморила куга, па је ово двоје пређу у Боговиће. Кућа се опет напуни, али поново избије куга и све помори, осим деде Јова. Он је прешао у Неправдиће где им је била стока. У једном запису о селу Снагову код Зворника постоји белешка о фамилији Ашћерића који су се звали и Ћајићи, по једном претку који је био "крамар, ћаја над чобанима".

У месту Корита, у области Високог, у средњој Босни, постојала је и изумрла (није их било већ средином 20. века) муслиманска фамилија Ћехајићи. Били су пореклом од Требиња, али их има, као староседелаца, такође муслимана, у Моњарима и у Тушњићима, Високом и Буковљу. Неки од њих су се презивали Сулејмановић, у Високом, а други Ћајић (Чајић), у Чифлуку.

Интересантно је да близу Чајнича тече река Ће(х)отина, десна притока Дрине. Да ли су по њој Ћехе добиле име или је она, као речна долина и зимовник за стоку, названа по њима, остаје да се истражи, као и њихов веза са Вукомановићима.

Ћирковић

"Желим нешто више да сазнам о својим прецима и презимену Ћирковић. Наша крсна слава је Св. Петар и Павле, Петровдан", пише г. Милош Ћирковић Ћиро, родом из Зоља, код Тузле. Одрастао је у Тузли, у дому за ратну сирочад, јер су му отац и стричеви страдали у Јасеновцу. Од 1970. је у Немачкој, а брат од стрица у Аустралији. Његов деда се доселио у Зоље код Тузле из села Осмака код Зворника, где су живела и његова три брата. По породичном предању, потичу из Старе Херцеговине. Пошто су њихови очеви изгинули у борбама с Турцима у Црној Гори, удовице су се с децом доселиле у Осмаке. Део њих је отишао у Брезик код Зворника, други у Завидовиће, а трећи у околину Ужица.

Наш читалац потиче од гране која се доселила у Осмаке, а њихов најстарији познати предак је био Ћирко Ћирковић са три сина. Од сународника из Осмака, проф. Милорада Ћирковића, чуо је да воде порекло са Косова одакле су пред Турцима отишли у Црну Гору, а одатле у друге крајеве.

Судећи по многобројним славама које славе Ћирковићи у Србији, Црној Гори, на Косову, у Босни, склони смо да помислимо да су они разнородног порекла и да им је презиме настало по хипокористику Ћирко, од имена Ћирило (као и Кирило) од грчког Кирилос, а оно од кириос /кир/, господин.

Колико смо успели да пронађемо у Босни, само Ћирковићи нашег читаоца и они у Папраћи код Власенице славе Петровдан. Остали - Ђурђевдан (у Крајини), Св. Аврамија (Сребрница, Слапашница), Св. Василија (Возућа, Маглај), Лазареву суботу (Соколовићи, Вишеград), Св. Јована (Пазарић, Сарајево) и Св. Николу (Голићи, Власеница, и Ребровац, Бањалука).

И у Србији је слична ситуација. Ћирковића има и у централној, западној и источној Србији (у Темнићу знају за сроднике у Неготинској крајини), као и на Косову, где су бројни па, можда, и истог порекла. Занимљиво је да у највећем броју славе Св. Николу. Сасвим је могуће да су преци нашег читаоца са Косова прешли у Стару Херцеговину, пошто их налазимо у Бјелопавлићима (који су по предању са Косова), у Вражегрнцима (истоимено село се налази и код Бора). Одавде су, пак, одавно одселили у Затријебач у Куче, па отуд и Св. Никола, као слава већине.

У околини Ужица их има из Пиве, а одатле насељених и у Рађевини. Они славе Аранђеловдан. У Грузи, Такову и ужој Шумадији досељени су из Полимља, а овамо из Колашина и славе Лазаревдан.

ВАЖАН ЈЕ СВАКИ ПОДАТАК

Поштовани читаоци, Етнолози "Вести" чекају ваша писма. Ако желите да вам наши етнолози открију прекло ваше породице и презимена, потребно је да нам напишете све што о томе знате ви сами. Поред основних података о себи, обавезно наведите крсно име своје фамилије, а ако ви не славите - коју су славу славили ваши стари, да ли је мењана и којим поводима. Једном речи - све што знате, или сте слушали, укључујући предања о својој породици.

Значајно је и да нам кажете откад живите у земљи у којој сте сада, сами или с породицом, где су ваши родитељи, кога имате у старом крају, откуд потиче ваша фамилија, где је све живела, где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте у сродству.

Пановић

Овај случај је нешто као куриозитет. Господин Пановић не открива чак ни своје лично име, не види се одакле пише, не интересује га ни порекло породице, али нас пита - откуд презиме Пановић. Интелигентно закључује да је садржано у нашим презименима Степановић, Шћепановић, у Русији и Бугарској се среће као презиме Панов. Пита се откуд на Тајланду Шарапан (тенисер), назив државе Панама или име јунак из приче за децу Петар Пан? Пан се јавља у готово свим племенима и народима света, било на почетку, у средини или на крају речи.

Из осећања одговорности према читаоцима, удовољавамо овом господину Пану.

У античкој Грчкој поштовано је божанство Пан, а у грчком језику пан значи све: Хераклит каже Панта реи! - Све тече. Као префикс, у значењу све, део је стотина речи - од пандемије, пангерманизма, панкреаса, панораме, паноптикума до Пантеона и Панте, Пантелејмона (од грчког панталеон, у свему лав). Постаје и именица географских појмова, као Панонија и Панама коју читалац спомиње.

У византијском, и уопште православном зидном сликарству, постоји устаљена новозаветна схема представљања Христа Пантократора (Свеваладоца), смештена у калоту куполе или највиши део црквеног здања. Сличан термин постоји и у латинском - католикус (свеопшти), па отуда и католичка црква.

Имена Степан и Шћепан, од којих су изведена презимена Степановић и Шћепановић, уважени Пане, само су две варијанте од имена Стефан (Стефанос = овенчани), па немају никакве везе са пан, који вас толико фасцинира. Нисте се, рецимо, сетили речи жупан, титула владара жупе. У пољском, словачком и чешком, пан је господин, али је Панов код Бугара настао пре од неког Пане, него од господина. Тврдња да речца пан постоји као префикс, суфикс или просто уметак у средини речи "у свим племенима и народима" не стоји. То што се та проста речца среће у неким другим именима или топонимима само може да послужи тек за пуко нагађање и домишљање.

13.11.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (28)

Ладолеж

Г. Вељо Ладолеж, из Бара, Швајцарска, каже да се његов отац настанио у месту Ушће, у долини Ибра, између Краљева и Рашке. Пореклом су из места Градац где су и истоимени манастир и прва женска школа краљице Јелене Анжујске, супруге краља Стефана Првовенчаног. Његов стриц, очев брат, одселио се у Краљево, сестра се удала у Рашки, док је један близак рођак у Новом Саду. Читалац је готово сигуран да у другим крајевима нема Ладолежа, јер је пре доласка у Швајцарску путовао по бившој Југославији и свуда тражио, али нигде није налазио презимењаке.

Стога је сасвим разумљиво да нас пита одакле они потичу?

У месту Градац пронашли смо породицу са презименом Ладолеж. Место је између Крушевачке реке и Брвенице, раширено по брдима Лазу, Борју и Глоговаку. Аутор монографије о овом крају каже да воде порекло из Старе Србије из места Тушимље и засеока Бекове. Породична слава је Св. Петка.

Ово презиме се убраја међу она необичнија у овом крају. По правилу, сва говоре или о њиховој старини или племенитом пореклу. У насељима у области горњег Ибра и Рудничке Мораве наводи се породица са презименом Ладолеж, осим ове у Градцу, и у Рудном, али је и она досељена из Градца. И једни и други славе исту славу, Св. Петку.

Занимљиво је да Вук у првом издању свог "Српског рјечника", из 1818. године, нема реч "ладолеж" док је у другом, из 1852, наводи у два облика, као ладолеж и као хладолеж, и два значења - као врсту биљке пузавице и цвета, и у пренесеном - "човјек који не ради радо, него хоће да живи у хладу".

У том светлу нам се чини сасвим могућим да је нека стара српска фамилија племићког порекла, из срца немањичке Србије, добила ово презиме најпре као подсмешљив надимак, јер су се њени чланови тешко навикавали на рад и живот обичних људи. А потврду њиховог племенитог порекла налазимо у њиховој малобројности, па и малом прираштају који одликује господа у свим временима и на свим просторима.

Али, одавно су друга времена, српској нацији готово да прети изумирање, па бисмо читаоца и све његове подсетили на стих "Пусти врежу, ладолежу!" То јест, укључите се у бој против "беле куге" па ћете опстати бар још толико векова, макар и са другим презименима.

Витор

Из Чикага пише г. Богдан Витор, рођен је у Сарајеву, живео је у Тарчину, на тридесетак километара од пута Мостар-Коњиц, одакле потичу и његови други ближи сродници. Други Витори живе у варошици Корчи, на другој страни планине, пет километара од Тарчина. У читавој области ово је једино презиме у том оригиналном облику, то јест без додатка овић, на пример Виторовић.

Деда је причао да су дошли из Црне Горе (из области између Колашина и Мојковца). Најпре су се доселили у место Оџак, код Тарчина, али се ту један од предака, у свађи, убио двојицу вршњака исламске вероисповести. Пошто се повервало да је то било случајно, пресуђено је да се преселе у оближњу Корчу, из које је на њихово, у Оџак, пресељена породица Голуб. Из породице Голуб је и супруга читаоца.

У Корчи је било 27 кућа Витора, али су се већином исељавали или одлазили на "женовину", у друге крајеве. Тако једних Витора има у Оџаку, а других на другој страни Бјелашнице у селу Горња Биоча. Треће место где их има је Доња Биоча, где живи Богдан Витор, призет у породици Варагића. Једни Витори, међу њима и наш читалац, славе Савиндан (27. јануара), а други Цвети, у шестој недељи Великог (или Ускршњег) поста.

Према породичном предању, Виторима су род Виторовићи на Романији и у Београду. После Другог светског рата, припадници фамилије Витор разишли су се на све стране - у Аустралију (Аделаида), Америку (Милвоки, Чикаго, али и Флорид и Вискансин), а има их и у Републици Српској (Братунац, Вишеград, Бијељина).

О пореклу овог презимена, М. Грковић, у књизи "Лична имена у Срба", наводи средњовековно име Витор, али га тумачи као изведено од Виктор. Међутим, ту убраја и Вито, Витоје, Витодраг, Витомир и десетине других, за које

каже да су сложенице са словенском основом вит. Али, како објаснити име планине Витор ("Ја се царе потурчити нећу, док доведеш воду из Витора". Овај стих из народне песме Вук наводи у другом издању "Рјечника"). Или име друге планине, Виторог, и придев виторог? Биће, дакле, да је ово презиме, ипак, настало од старог српског имена.

Г. Витор пита и за фамилију своје супруге Јовановиће-Ђурчије, из Семизовца, али одговор остављамо за неки други пут.

Недић

У више него кратком допису, г. Жељко Недић, из Сен Галена, Швајцарска, од када се његово презиме јавља на подручју Модриче и одакле његови потичу. Каже да им је порекло из села Скугрић, у општини Модрича. али не помиње која им је слава. С обзиром да Недићи у Босни имају десетак крсних имена, понудићено неколико могућих реконструкција корена њихове босанске гране.

Једни Недићу су, поуздано, пореклом од знаменитог дробњачког братства Косорића које је, према предању забележеном код етнограф А. Лубурића, "још у петом веку досељено у ове крајеве као део племена Новљана". Има их у Доњој Буковици, а презиме су добили по Неди, удовици попа Стевана Косорића кога су Турци посекали у Пљевљима 1806. године. Славе Ђурђевдан, главну дробњачку славу, а прислужују Никољдан.

Недића има и у Пиви. Једни извори кажу да су староседеоци, а други да су од Копривица из села Зеба, у Бањанима. редање каже да су се уздизали уз Дурмитор; то јест у Дробњаке.

У Борковићима постоји крај којисе зове Недићи и у њему 23 куће братства Недића. Пореклом су од зета Делића који је по мајци Неди узео презиме Недић, пошто се запопио. У Брезни има три куће Недића, са славом Св. Јован, која је најчешћа бањачка слава (друга је Никољдан).

У селу Пешци, у Васојевићима, Недићи су од Малишића, фамилије из братства Миомановић. Помиње их аутор монографије "Племе Васојевићи", Р. Вешовић, као издржљиве, истрајне, борбене и, додаје, "продире у школама". Од ових Недића потичу и остали, са славом Св. Арханђео Михаило, па и они у Срему, у фрушкогорском месту Јазак, где је и чувени манастир.

Недића има и у другим крајевима, вероватно исељених из ове две постојбине, али славе разне светитеље, што може, али не мора бити доказ да су истог порекла.

У Србији Недића има у колубарском крају и Подгорини, у селу Бошњаковић, славе Св. Јована, досељени из Осата у источној Босни, као и они у Брезовици, у оквиру фамилије Мојићи, који славе Михољдан, док у Лелићу славе Св. Николу, а пореклом су из Бањана (Стара Херцеговина).

У Срему се Недићи први пут спомињу у Старим Бановцима, тада Туси, 1734. године, али им се не зна слава. Ако су род Недићима у Јазак, славили су Св. Арханђела Михаила.

Несумњиво је да су сви споменути Недићи пореклом од попадије Неде, удовице свештеника Стевана из Бањана. Потомци су кренули преко Пиве, Дробњака и Васојевића, па од Осата, подручја на левој обали велике кривине Дрине. Ту је, у околини Сребренице, остала нека фамилија, други су прешли Дрину и низводно се спустили у Поцерину и Колубару, касније су неке породице прешле и Саву и стигле на Фрушку Гору, а друге преко Дунава отишле у Шајкашку и даље. Друга струја је од Осата пошла на северозапад, већина се зауставила код Маглаја и Тешња, други скренули у околину Травника, а трећи стигли до Дервенте.

На тој линији су и преци нашег читаоца који су се обрели у Скугрићу, код Модриче. А кад је све то било? Одговор на тај не мање тежак део његовог питања може да добије ако нам посебно обрати.

Антрфиле /уз Недиће/

У двотомном делу „Србија, земља и становништво“, аустријски истраживач старина, етнограф и путописац, Феликс Филип Каниц (1829-1904), описује како је у Поцерини, у селу Десић, био гост у великој и угледној задружној кући Недића, чији је старешина био сеоски кмет. Нема довољно похвалних речи да опише њихову простосрдечну гостољубивост и своје уживање у њиховом дому у којем се наслушао јуначких песама уз гусле и прича из давних времена. Одушевљен, ову посету је овековечио лепим цртежима сеоског домаћинства и приказом старца како прича бајку о цару Тројану, надомак развалина Тројановграда.

Вјештица

Г. Душан Вјештица, сада у Немачкој, пише да потиче из места Грачац, на граници Далмације и Лике, са реке Зрмање. Од деде је слушао да су се, пред Турцима, доселили из Босне, од Санског Моста, у гудуре села Кусац, где и сада стоје рушевине кућа Вјештица. Одатле су четири брата кренули у брда, у засеоке Прибудића - Главицу, Подбрдо и Шариће. Имали су колибе, на испашама, и временом се ту закућили. По предању, садашње Вјештице су пореклом из Прибудића, у којима је било и других фамилија са презименима Новаковић, Шкундрић, Шијан, Димић, Драгишић и Зеџ. Имали су имања и заједничке зимовнике на Врањском језеру, где су гонили стоку зими.

По једном тумачењу, били су протерани и иселили се у Прибудић, где су саградили цркву у којој заједно славе Св. Петку. Вероватн је реч о сеоској слави, заветини, јер остале фамилије имају друге славе. Вјештице славе Ђурђевдан.

М. Радека у "Карловачком владичанству" наводи само једну славу Вјештица - Ђурђевдан, а исто се односи и на њихове презимењаке који су још од краја 19. века били настањени око Санског Моста (Паланка), Дубице (Манастир Моштаница, Сводно), Гламоча (Брда), Герзова (Стројице) и Ливна (Врбица и Тишковац).

У Ливањском Пољу су Вјештице у селу Сајковићу одмах уз пут према Грахову. У Главице код Гламоча они су се доселили из Зрмање надомак Книна. У Унцу, у селу Велики Штрпци, Вјештица има у засеоцима Подић, Шаиновац и Жупа и сви славе Ђурђевдан. По предању, доселили су се крајем 18. века са Зрмање у Лици. У Горњим Врточама у Унцу, доселили су се из Тишковца, а у Тишковац, где су уљези у кући Родића, Вјештице су се доселиле такође са Зрмање и исто славе Ђурђевдан.

На крају, да себи допустимо да не поверујемо у објашњење према којем је ово презиме настало од речи вјешт, односно од умећа да се "вешто пробија кроз шуму"! Предност дајемо речи вјештац - мушки род од вјештице у јекавском наречју - која мора бити прави корен презимена Вјештица. Али, потомцима је више одговарало тумачење према којем је надимак вешт постао презиме, јер први облик, нажалост, није симантичан.

Антрфиле уз Вјештицу

Пошто су све ове породице из Прибудића, како каже читалац, "ишле заједно", занима га и њихово порекло. Овог пута на то не можемо да одговоримо, због временског и просторног ограничења, али ако поново јави, он или неко из тих породица, свакако ћемо, једно по једно, протумачити.

Г. Вјештица додаје да његове фамилија има још у Црвенки, Новом Саду, Качареву, Панчеву и Београду. Зна да их има и у Санском Мосту и у Лици, мада су све њихове комшије из Прибудића протеране са својих огњишта у Србију. Нешто мало их се вратило, али нема струје, нема пута, нема посла - дакле, с правом закључује - нема услова за живот.

Суботић

Из места Мерс, у Немачкој, г. Светозар Суботић нас пита за своје корене: Рођен је 1926, у селу Бравско, које је, као и Рашиновац из којег су његов отац Ђуро и деда Лука, код Босанског Петровца. По предању, доселили су се из Далмације, из села Ервеника, и сви славе исту крсну славу - Св. Јеванђелиста Марка. Интересује га да ли је то предање тачно и када су се доселили у Босну.

За Суботиће у Рашиновцу стоји да су се доселили из Далмације средином 19. века, али се не каже одакле. Само се наводи да су служили у најму, најпре око Петровца, па се после доселили у Рашиновац. Слава им је Марковдан.

Међу презименима у Босни с краја 19. века забележени су Суботићи са мноштвом различитих слава, од Сребренице и Тешња, преко Високог, па све до Босанске крајине. Јеванђелисту Марка славе само око Петровца у селу Колунић, у селу Међеђа, код Дубице, и у самом Приједору.

М. Радека наводи да је у Карловачком владичанству (а то је територија Лике, Крбаве, Гатска, Капелског, Кордуна и Баније), Суботић презиме више православних фамилија са славама Јовањдан, Ђурђевдан и Марковдан.

Према "Лексику презимена СР Хрватске" (из 1976), Суботића је било у више од 30 општина, а највише у Дубици (код Костајнице), Горњем Михољцу (Подравска Слатина), Јакшићу (Славонска Пожега), Магића Мали (код Нове Градишке), Отишићу (код Сиња) и - Ервенику, чак 51 домаћинство са укупно 329 чланова!

А поред Суботића, има и Суботина али, као и Суботича - не само на овом простору него и у Војводини и другим областима Србије.

14.11.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (29)

Радаковић

Г. Бошко Радаковић, настањен сада у Спирвуду, у Аустралији, желео би да зна своје, односно порекло родитеља и деде, за које зна одакле су. Рођен је 1929. године у Торњу код Пакраца, у Славонији, Хрватска, где је живео и радио, све до пензије 1991. године, а у Београду, као избеглица, од краја те године до септембра 1996. Тада је, преко хуманитарног програма, добио визу и са супругом Драгицом се иселио за Аустралију, у околину Перта. Његови родитељи су се из Јошана, општина Удбина у Лици, око 1919. године преселили у Торањ, бавећи се, углавном, земљорадњом све до пролећа 1944. године када су их стрељале усташе. Деда Јован, који је такође досељен у Торањ и живео са сином и снахом, недуго после њиховог стрељања је умро. Породична слава Радаковића је Никољдан и није мењана.

Од остале фамилије у старом крају остао је још само синовац Василије Радаковић са породицом, док рођени брат Стево, са сином и ћерком и њиховим породицама, живи у Дубравама код Градишке, Република Српска. Брат од стрица Петар Радаковић живео је у Бачкој Тополи, као и његових шест сестара, али о њиховим презименима и породицама не зна више ништа.

Колико зна, Радаковића има још у селима Кукуњевац, Субоцка и Бујавица, код Пакраца, и Батињанима, код Дарувара, али не зна да ли су сродници. Пита и за своје ујаке и мајчину родбину, са презименом Лемајић, али о тој породици ћемо писати неки други пут или може, ако му се жури, да нам се обрати телефоном или имејлом који су већ објављивани.

Према "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", Радаковићи су на овим просторима били доиста многобројни. У почетку Првог светског рата, било их је, према Р. Грујићу, 270 домаћинстава. Само у селу Јошани крај Удбине били су настањени у читавих 100 кућа, док их је у Дољанима (Лапац) било у 50 кућа и нешто више у Могорићу. Настањивали су и Дивосело, Грачац, Госпић, Доњи Лапац, Омсицу (Брувно), Мелиновац (Заваље) и Заваље, Осретке (Срб), Личко Петрово Село као и околна села Решетар и Зељаву, Плочу и Томингај (Грачац).

М. Радека, у "Карловачком владичанству", међу српским православним породицама спомиње и Радаковиће са различитим славама: Никољдан, Ђурђевдан и Јовањдан, али додаје да их има и католика.

Радаковићи и Радакови (сматрамо да су истог порекла) доселили су се у Лику у 17. веку "из турских крајева". Први су отишли најпре у Далмацију, код Обровца, где су први пут забележени 1686. године, а друг код Бенковца. Неки од њих су покатоличени већ у јужној Далмацији, а било их је који су примили ислам (или преведени на ову веру) у западној Босни. Једни су се, касније, повукли с Турцима, а други остали и вратили се у православље. У околини Суботице Радаковићи су католици - Буњевци.

Према шематизмима за Босну с краја 19. века било је и Радака и Радаковића са различитим славама. Додуше, не можемо гарантовати да сви они нису у сродству, мењање славе није било пожељно, али се дешавало из разних разлога.

Гуњевић

Из Минхена нам се јавља г. Миленко Милојевић, са питањем о очевој фамилији и презимену које сам не носи: Гуњевић. (За Милојевиће је видео да су објављивани, пошто редовно прати нашу рубрику у "Вестима".) Познато му је, према податку који су сазнали у суседном селу Горњи Смртићи, код Прњавора у Републици Српској, да су се Гуњевићи у Шерег-Илову доселили око 1800. године. Крсна слава је Св. Симеон. Колико се зна, презиме и слава нису мењани. Овде их је, према породичном предању, на своје опустеле поседе населио неки бег, тако да се не зна одакле су.

Према подацима Српске православне цркве за парохије Прњавор и Смртићи, зна се да су постојале породице са двојаким презименом истог корена и славе (Св. Симеун Богопримац). Једни су били Гуњ (краћи облик и засигурно старији), а други Гуњевић. Презимена Гуњ нигде више нема, осим у околини Прњавора, док Гуњевића има убедљиво највише око Дервенте (Доња Дубица и Нови Град) и у Осињи (Тешањ), одакле су и могли да се населе у околину Прњавора.

На Гласиначком пољу, постоје два топонима који би могли да упућују на старије етапе сељења Гуњевића. То су брдо Гуњ у Новосеоцима, где више нема православних породица, већ ту искључиво живе муслимани, и село и брдо истог имена Смртић (само у једнини), а у близини села Смртићи код Прњавора су настањени Гуњевићи нашег читаоца. Претпостављамо да су их из тог Смртића Турци "потерали" према Новоселцима где су били чифчије. У ова два насеља становништво је, иначе, углавном пореклом из Херцеговине, од Гацког, а даљом старином од племена Риђана (Никшић). У овим крајевима их данас, а можда и одавно, нема.

Презимена Гуњ, па Гуњевић, несумњиво су дошла од надимка или за једног претка или за читаву фамилију који су носили овај топли хаљетак.

Спасојевић

Г. Неђо Спасојевић пише "Вестима" из Швајцарске, из Оберенштрингена: "Веома цијеним рад Ваших етнолога који су многим помогли да дођу до својих корена, да дознају ко су и одакле су." Онда прелази на ствар: жели да сазна и о свом пореклу, тј. о презимену Спасојевић. Родио се 1955. године, од оца Симе и мајке Јованке, у селу Пиперима код Лопара у Републици Српској. У Пиперима живе још тројица његове браће: Митар, Јово и Илија.

По предању у породици, од њихових предака (не знају име њиховог оца) овамо су се доселили Перо и Јово крајем 19. века из Црне Горе, из племена Пипери по којима је и названо место које су населили у Босни. Славе Аранђеловдан. Наш читалац, дакле, зна да је Јово био његов "шукунђед" а да је имао шест синова: Лако (његов прадеда), Спасоје, Михаило, Тешо, Остоја и Василија. Деда нашег читаоца звао се Илија и родио се 1903. године.

Конкретно питање г. Спасојевића гласи: да ли у Пиперима, у Црној Гори, има Спасојевића и ако има, да ли се може доказати да су у крвном сродству?

У оквиру истраживања Мајевице шездесетих година 20. века, др М. Филиповић је установио да село Пипери има два дела - Горње и Доње Пипере, а интересантан је и топоним Црнчево Брдо који постоји у том крају. Црнци су, пак, село и братство у племену Пиперима, а у њему постоји планинска коса слична овој где је Црнчево брдо на Мајевици, и на њој се налази Радовче Црначко или Пољице, предео са плодном земљом и са још два топонима интересантна за нас - Спасојева Главица и Спасојев гроб. Нема података, нити се памти, кога Спасоја. Идући одатле на исток (у племену Пиперима) је Црнач-До. Сва братства у овом крају у Пиперима славе од старине Аранђеловдан.

Данас у племену Пипери нема Спасојевића него живе братства Вукотићи, Лазаревићи, Петровићи и Ђурковићи. Они су пак сродни са Лутовцима у племену Братоножићима. Заједнички им је предак Гојко, а од његовог сина Мијајла (они у Лутову) су, као и у Пиперима, кога овде зову Мијаљ, сва побројана братства. Од свих побројаних братстава у племену Пиперима на претке нашег читаоца некако највише подсећају Вукотићи и то њихов огранак Божовићи, јер у својој генеалогiji имају једног Спасоја Јанковог који је био унук Боже Вукотића. За Божовиће се још спомињало да им је један предак избегао из родног села Стијене због неплаћања данка, али га на превару ухвати "пријатељ" бег Зотовић из Спужа, те пошаље у Скадар. Одавде је ипак успео да побегне, а пошто је, враћајући се кући, препливао Морачу управо на Митровдан, узео је овог свеца за крсну славу. Међутим, сви Божовићи и иначе "ужижу" свећу на Аранђеловдан, који им је стара крсна слава. Божовићи су се већином раселили: једни су отишли за Никшић у Страчевину, други у Бањане или Пјешивце, а трећи стигли до Гацког. М. Филиповић за Спасојевиће у Пиперима код Лопара на Мајевици каже да су пореклом из Херцеговине, као и већина досељених фамилија у овом крају.

Да резимирамо, многи Пипери су се, из социјалних и економских разлога, често мењајући или презиме или славу, најпре иселили у Бањане, тј. стару односно "високу" Херцеговину, а онда се у "трећем" крају враћали породичним коренима и предању. Ово је, свакако, био управо и случај са Спасојевићима.

Споменули смо братство Црнци и локалитете Црнач-До и Црнчево брдо које је и на Мајевици, те Радовче Црначко. А, Црнци (наводно по претку који је био тамнопутији па имао надимак Црнац - али има и других тумачења) су били од Лужана, најстаријег и некад веома јаког српског племена у Црној Гори.

Дакле, уважени читаоче, ово је само делић ваше историје. Јавите нам се.

Адровић

Из Нидерола у Немачкој, где живи од 1974. године, пише редовни читалац "Вести" од првог броја, г. Изет Адровић. Он би желео да зна да ли је истина да (Х)Адровићи потичу из Цеклина код Цетиња и то од братства Ђурашковића, како је чуо, те да су у неком тренутку примили ислам. Занима га и због чега се то догодило.

Иначе, Изет је рођен у селу Врбици код Петњице, општина Беране (након Другог светског рата па доскора Иванград) у Црној Гори. У том чисто муслиманском селу је 99 одсто од фамилије (X)Адровић. У тај крај су се доселили сигурно пре 1900. године, али читалац не зна тачно када.

Село Врбица код Петњице налази се на самој јужној граници области Бихор која се налази у Горњем Полимљу, претежно на десној обали Лима, а ближе је Беранам него Бијелом Пољу. Становништво му је, према проучавањима академика М. Лутовца из шездесетих година прошлог века, пореклом српско, малим делом староседелачко, а знатно већим из Црне Горе и Брда. У Врбици је, прецизније у Доњој Врбици, тада било око 100 кућа Адровића. Родоначелник им је, према предању, био Андро који је дошао из Цеклина али чак пре скоро 350 година, кад и остали његови православни рођаци у Лушцу код Берана: Томашевићи, Поповићи, Пајковићи, Вековићи, Радичевићи и други. Проф. Лутовац није сумњао у њихово порекло од Ђурашковића. Тако се и сада презива један део цеклинских братстава у Будимљи и Дапсићу. Адровићи су били угледно и борбено братство, па му је припадао горњобихорски "барјак". Иако су веома разгранати, Адровићи се до пре пола века нису узимали међусобно.

У Петњици такође има Адровића у 20 домаћинстава. Досељени су из суседне Врбице, а једна грана се иселила у Бор у истом крају, пре скоро 180 година, а има их у неколико кућа и у Личинама (Паћар-Селу).

У Цеклину, одакле потичу Адровићи, од Ђурашковића, има заиста фамилија православних Срба са таквим презименом. Славе Св. Николу (19. децембра). Поред Цеклина, настањени су и у Ријеци (Црнојевића) Оћевићима, Ријечанима, Михаљевићима и Додошима. С почетка 20. века било их је 44 домова у тзв. Ријечкој нахији. Даљим пореклом су Клименти - од доласка Турака у 15. веку поарбанашени Срби-католици - а исељавали су се у Бихор, Гусиње, Бјелопавлиће, Беране, Улцињ и Подгорицу.

Изгледа да су Адровићи примили ислам тек у Бихору који је, од Берлинског конгреса 1878. до Првог балканског рата 1912, био најистуренији и најзападнији део Турске, док је на левој страни Лима била књажевина, потом краљевина Црна Гора. Због тога је појачана исламизација и почела релативно касније, тек од 18. века, али свакако није била присилна. За Адровиће немамо никаквих података о разлогу промене религије.

Једно време је, још средином 19. века, било чак двоверских домаћинстава, па "један брат верује у Христа а други у Мухамеда, један клања, а други се крсти". Или: "У неким кућама има три брата и сва три држе да су Турци, а отац им Србин, и тако синови клањају, а отац се крсти; а кад Бајрам дође, сви заједно прославе, отац иде у цркву, а синови у џамију." - Кад се ово узме у обзир - писао је проф. Лутовац - није чудо што и данас жене одржавају неке хришћанске обичаје о Божићу и другим већим празницима.

Г. Изет је, на самом крају писма питао: "Да ли смо се ми презивали Ђурашковићи и прешли у ислам и због чега?" Дакле, Адровићи нису поисламљени док су били Ђурашковићи.

Етнолози "Вести" чекају ваша писма

Поштовани читаоци,

ако желите да вам наши етнолози открију порекло ваше породице и презимена, потребно је да нам напишете све што о томе знате ви сами. Поред основних података о себи, обавезно наведите крсно име своје фамилије, а ако ви не славите - коју су славу славили ваши стари, да ли је мењана и којим поводима. Једном речи - све што знате, или сте слушали, укључујући предања о својој породици.

Значајно је и да нам кажете откад живите у земљи у којој сте сада, сами или с породицом, где су ваши родитељи, кога имате у старом крају, откуд потиче ваша фамилија, где је све живела, где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте у сродству.

Јовановић

Из Швајцарске, где живи последњих 26 година, пише нам г. Богић Јовановић, рођен у селу Пољане код Истока у Метохији, али је после живео у Краљеви. Крсна слава породице Јовановић је Ђурђиц (16. новембра). Желео би да сазна порекло својих родитеља.

Сажето нема шта! Нема података ни о томе одакле су родитељи читаоца, ни да ли су у Пољанама живели деда и баба, ни када су се преселили у Краљево итд.

Како мислите да вам се понуди квалитетан одговор? Ово питање је и вапај због целокупног стања нашег народа на овим просторима и недовољних знања која о њима уопште имамо. Јер Јовановић је најчешће презиме српског народа! О самој Метохији има мало и недовољно података, па ако ни људи из тих крајева не дају више, шта ли ће остати забележено за потомство? Наравно, није г. Јовановић крив за све досадашње пропусте у подацима за Метохију (и за Косово су понекад више него оскудни), крива је наша наука, посебно су криви етнологи, антропогеографи и историчари који су мало шта забележили, (крајем шездесетих година прошлог века су научници према пројекту Српске академије наука и уметности и Филозофског факултета неколико година обављали истраживања Метохије па ништа од тога није објављено као ни двадесетак година каснија испитивања Косова), а надасве је крива вишедеценијска државна политика и небрига за српски народ на овим просторима, још од 1918, од Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, па од 1945, кад је забрањен повратак великог броја Срба који су колонизовани из разних крајева (Лике, Далмације, Босне, Херцеговине, Црне Горе, чак Војводине) на напуштена и купљена имања избеглих турских велепоседника.

Али, управо зато, свакако ћемо се потрудити да барем нешто кажемо о пореклу овог читаоца. Није чудо да је настањен у Краљеву, оно је заиста стециште многих избеглих, али и раније досељених Срба са Косова и Метохије. Природним путем, користећи долину Ибра, многе исељене српске фамилије, још из времена Велике сеобе под патријархом Арсенијем Чарнојевићем 1690. године, и оне под патријархом Јовановићем-Шакабентом, 1731, стизале су управо у центре немањичке Србије. Велики број Јовановића вероватно се иселио на север и долином Мораве, нарочито у источну Србију. О томе сведоче сви Јовановићи, повратници или колонисти на Косову од Зајечара, Ниша, из Топлице, али и из поткопаоничких села и тзв. Подибра и Гокчанице, али и на север све до Срема. Они су се населили, или вратили на своја огњишта у Племетину, Пантин, Косово Поље, Добро Село, Словиње, Врело, Расково и многа друга после балканских и Првог светског рата.

Сасвим је било природно да су и Ваши преци, уважени г. Јовановићу, сишли из "заклона" у Подибру и Гокчанице, прво у Метохију, преко Мокре Горе, а потом и на Косово.

У Гокчанице која се налази код ушћа Ибра у Мораву, има Јовановића управо са славом Ђурђиц и преславом Ђурђевдан, у месту Церје, где их називају и "Кузманцима", а дошли су у 19. веку из суседних Предола. У Ибру их има у Готовцу, Метикошима, затим у Вранешима, Брезни, Рибници и Кованлуку са истом овом крсном славом.

01.12.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (31)

Дуликравић (1)

Допис г. Бранка Дуликравића, из Копривнице, прошао је читаву "одисеју", кренувши од "Интернет Новина Српских", али је ипак доспео на праву адресу. Пише да је, "по неким изворима, презиме Дуликравић једно од најстаријих српских презимена уопште" и наводи да Дуликравића има само у околини Крижеваца и Копривнице (у Великом Поганцу, Соколовцу, Великим Сесветама)... и да сви славе Ђурђевдан. А у наставку да "неки извори тврде да су у ове крајеве дошли са Кордуна, Баније и Жумберка јер се нису хтјели покрстити, поунијатити као готово читави Жумберак..." Додаје да нема података откуда су дошли на Кордун, Жумберак, Банију и како то да се то презиме тамо није одржало, него га је до 90-их било на Банији у облику Дуликрава.

Зна за тврдње да је у тим крајевима давно било презиме Дуникравић, али су сви кроз векове нестали, и сматра да су то "само иначеце једног те истог презимена" и моли да то тачно истражимо.

Г. Дуликравић, очигледно веома обавештен, али - остајући при тврдњи да је Дуликравић "јако старо српско које се није мењало у разним турским и аустроугарским пописима кад су много презимена нестајала" - завршава упитном констатацијом: "Неки тврде да изворно потичемо из Старе Херцеговине, а неки опет из Јужне Србије, неки опет из околине Ужица. Шта је права истина?"

Шта је истина, уопште, како доћи до ње кад су у питању чињенице од пре неколико векова? У Хрватској су забележена и презимена "Дуникварић" (не Дуникравић!) и Дуниковић, а у Босни ни једно - ни Дуликравић, ни Дуликрава! Пошто не знамо који су то "неки извори" о којима говори г. Бранко, нити да ли они стварно постоје, једино преостаје да се настави ова студија и избегне свако нагађање. Дакле, наставак - Дуликравић (2) - следи.

Џинић

Млади Никола Бороја моли да одгонетнемо корене фамилије Џинић, породице његове тетке и тече. Он сам је рођен у Ниди, у Немачкој, а теча Михајло, од оца Спасоја, за чије се порекло интересује рођен је у селу Сабљари, код Бугојна. Џинићи славе Св. Стефана, 9. јануара. Вероватно омашком, написао је да је та слава 9. децембра (тог дана је Св. Алимпије Столпник), а провером смо установили да је слава Џинића заиста Стевањдан.

Међу српским презименима у Босни, према шематизму Дабро-босанске дијецезе за 1892. годину, забележени су Џинићи са славом Св. Архиђакон Стефан у прото-презвитеријату Бугојно, и то само у парохији Рогушац.

Полазећи од етимологије речи "џин" - на арапском "духовно биће, дух, демон (добар или зао)" - потражили смо ово презиме међу муслиманима у Босни и наишли на невероватно откриће: Џинићи су некад живели у Бужиму, Баштранима (Високо), на Гламочу и у Цазину. Свуда се наводи да су староседеоци, али за Џиниће у Бужиму стоји да су од Зубовића који су се у Босну доселили из Лике 1699. године.

Присилном исламизацијом, од њих су настали многобројне фамилије: Авдићи, Алешевићи, Алибеговићи, Алиџићи, Барјактаревевићи и Барјактаровићи, Балчиновићи, Башићи, Беговићи, Декићи, Дервићи и Кљајићи у Бужиму, Екићи у Мразовцу, Еминићи, Карићи, Ливаковићи, Макићи и Реметићи у Коњодору, Муминовићи, Муратовићи у Лубарди, Мусићи, Равњаци, Рачићи и други Реметићи у Варошкој Ријеци, Родаљевићи, Рожићи, Салкићи и други Кљајићи у Чаглици, Синановићи, Тахићи, Џинићи и Шакоњићи!

(Код нас је реч џин готово потиснула стару српску реч индоевропског корена див, у значењу бог - од грчког Теос, а латински Деус - која је временом попримила искључиво значење које изражавамо и речју горостас).

Потиснуте из Лике и других прекоунских српских крајева, ове фамилије су се, са старим или стеченим презименима, или задржале у исламској вери или се вратиле у православље. Од Џинића је већина породица остала у исламској вери. По нашем личном сазнању, у Бањалуци је између два рата фамилија бегова Џинића била је једна од најбогатијих муслиманских. Као да је једино породица тече нашег читаоца поново постала православна!

Да допремо до крајњег исходишта Џунића, трагали смо за Србима Зубовићима од којих - како смо навели - потичу. Нашли смо их и у Лици и у Босни. М. Радека, у "Карловачком владичанству", вели да су православни Зубовићи славили више слава, укључујући Стевањдан.

Лепо је, г. Бороја, што се трудите за свог течу (и нама ово трагање није било незанимљиво), али да бисмо заокружили истраживање, морамо да поставимо и нека потпитања, јер су информације које сте нам дали врло штуре. То отежава наш ионако претежак посао! Дакле, да бисмо дошли до потпуног одговора, реците течи да се јави.

Крсмић

Из Швајцарске, где живи већ 31 годину са породицом, г. Влајко Крсмић, "редовни читалац нашег листа и посебно рубрике Корени", пише да је, као и његов отац, рођен у селу Петковица код Шапца. У селу су биле још четири породице Крсмић. Нису били много блиски, али су се сматрали рођацима и поштовали су се. Крсна слава Крсмића је Св. Никола, 19. децембра. Сматра да је његово презиме веома ретко, али је недавно, на Интернету, открио да и на Новом Зеланду постоји Милан Крсмић. Жели да зна о свом пореклу, тим пре што има сина и унука који носе ово презиме и волео би "да за њих и њихове потомке то остане забележено за будућност".

У Унцу, у Босанској Крајини, забележени су Крсмићи у парохији Видово са славом Ђурђевдан. У Видовом Селу забележена су само две фамилије од којих су настале тамошње породице. По предању то су Гвоздени и Кукиловићи. Гвоздени су пореком са Змијања и од њих је настало више породица, али ни једна није носила презиме Крсмић, а славили су Ђурђевдан. Једино могуће објашњење је да су преко Херцеговине, где има Крсмановића, стигли у Босанску крајину са већ промењеном славом у Никољдан, а успут или у по доласку, сажели су, скратили презиме: Крсмановић у Крсмић. То је, иначе, честа појава у говору Крајишника са обе стране Уне.

Једини који у у Видовом Селу славе Св. Николу су Мишковићи, али су се они доселили из Срба, у Лици, после "Будисављевића буне", у 18. веку. Овај податак о Крсмићима у Видовом Селу заслужује посебну пажњу и додатно истраживање.

Једини Крсмићи са славом Никољдан забележени су међу презименима Црне Горе и то у околини Подгорице (област Старе Зете), са знаком да су пореклом из Куча. Интересантно је, међутим, да Миљанићи, аутори књиге о црногорским презименима, у којој смо и нашли овај податак - више нигде не бележе Крсмиће. Очигледно је да су то презиме просто однекле преписали или је у питању штампарска грешка којом су "скраћени" Крсмановићи?

Сада бисмо могли да разведемо о Крсмановићима, онима из Васојевића у селу Каменица, у доњем току Ибра... Али, то остављамо за неки други повод.

Керкез

Из Салцбурга, у Аустрији, г. Горан Керкез нам шаље генеалошко стабло своје фамилије, од претка Јовице до првог у седмом колону, свог сина Александра. Зна читаво предање о пореклу своје породице и презимена и ту нема никве дилеме. Керкези су, пише нам, а ми то потврђујемо, дошли из Рашке области у Госпић, у Лику, и одатле се преселили у село Пркосе, између Дрвара и Босанског Петровца, некадашњи бихаћки пашалук. Један Керкез је примио ислам и његови потомци и сада живе у Босанском Петровцу.

Кад се Јовица Керкез (да ли је и тада већ имао ово презиме?) оженио - наставља причу наш читалац - млада је требало да прву ноћ проведе са бегом, али је одбила да му се пода, па је, у кревету, убила бега из кубуре... Јовица онда с младом бежи на Грмеч, у бањалучки пашалук. Одатле и воде порекло Керкези - завршава историју Горан.

Додаје да Керкези славе Ђурђевдан и пита да ли воде порекло још даље, из Црне Горе или Албаније.

Сасвим сте у праву, г. Керкез. Ваши стари су се пре три до четири века презивали Рађеновић. Њих и данас има са обе стране границе створене после "калајског рата", и Свиштовског мира (1791). Рађеновићи су се у Уначку област населили из Будеља у Саници око 1700. године, а можда и 1650. По старешини Ради Рађену добили су презиме Рађеновић. Ово је, додуше, дискутабилно, јер су Рађени односно Рађеновићи (и у облику Раденовићи), постојали и пре и после тих догађаја у Босни, Лици, Далмацији, Херцеговини и Црној Гори.

Рађеновићи су се брзо множили и расељавали. Рађенови потомци у Очијеву потисну сасвим бегове Атлагићеи и од њих су и настали Керкези, то јест Рађеновићи су се прозвали Керкезима. Према другом извору, Керкези су настали од Рађеновића тако што се једна њихова удовица, са сином Обрадом, вратила у "свој род", у Рађеновиће, и он потом узео презиме ујчевине у којој је и одгајан. Овај податак се односи на 19. век а износи га П. Рађеновић.

Да закључимо: Керкези су свакако у некој ближој или даљој крвној вези са Рађеновићима, али би за то истраживање требало додатно време и труд. Да и не говоримо о истраживању њиховог даљег порекла из Црне Горе или Албаније. Поготово ако треба целовито обрадити и порекло презимена. Зато и овом читаоцу предлажемо да нам се непосредно обрати.

Жарковић

Из "жарког" лета Сиднеја, г. Драго Жарковић, такође "редовни читалац наших новина и рубрике Порекло српских породица", пише да му је велика жеља да сазна нешто више о својим коренима. Каже да је рођен у селу Доња Јагодња, општина Бенковац, од оца Марка и мајке Саве. И отац и деда Кузман су имали више браће. Пише да је у селу било више од 20 сродних породица Жарковића, али су сви избегли.

Крсна слава његове куће је Св. Георгије, а осталих Жарковића Никољдан. То је стога, објашњава, јер се деда Кузман оженио од Бабића и, са имањем, наследио и њихову славу, Св. Георгија. Пита да ли је даље порекло Жарковића из Црне Горе.

Према презименима у "Карловачком владичанству", М. Радеке, Жарковићи су православни и славе искључиво Никољдан. С обзиром да је, заиста, било пристизања (уколико су се селили) у Лику и Далмацију, преко Херцеговине или Босне, закључили смо да је тако било и са Жарковићима.

Према шематизму Дабро-босанске епархије крајем 19. века, забележени су само у Сарајеву и то као Жарко (дакле без наставка вић), са славом Никољдан. У Херцеговини се срећу и као Жарко - у Врањевићима (између Буне и Мостара) и као Жарковић. Дедијер не каже да ли су православни.

Жарковићи су некад живели у Срђевићима, на осојној страни Гатачког поља, али су се повукли у Бодежишта због турског зулума. По предању, овде је у време Баја Пивљанина живео кнез Жарковић. Као успомена на њега остала је, у рушевинама, "кула Жарковића", поред такође знамените "куле Ченгића", у истом месту. И у Горњем Храсну код Љубушког, у засеоку Влака, има Жарковића. За њих се каже да су били турски кметови и да су једва избегли исламизацију, али су касније били покатоличени...

Исти су род са Комадима, Ђогама и Меданима. Доселили су се пре три века из Мириловића и сви су некад славили Јовањдан. Дакле, што се тиче најстаријег завичаја, у питању је, заиста Црна Гора, али у садашњим границама, тј. док, након 1878. није обухватила и Стару Херцеговину (Дробњак, Пиву, Бањане, Никшићки крај до Грахова). Оволико засад, јавите нам се, ако вас занима шира прича.

02.12.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (32)

Вановац

Г. Жељко Вановац из Глинда у Немачкој пита за своје порекло, али даје врло штуре податке. Рођен је у Високом, а његов отац Митар (1927) у селу Младош, али не зна у којој општини: да ли Какањ, Високо, Бусовача или Зеница. Мајка Војка, девојачко презиме Спречо, рођена је 1933. године у селу Горња Зимча, општина Високо. Нема ниједног податка откада су ту, нити о слави или барем да се нагласи да је немају или не славе. Поврх свега, тражи да му се "доставе подаци", као да се обраћа некој општинској служби, што ми свакако нисмо. Као спољњи стручни сарадници "Вести", одговоромо на писма читалаца, на основу података које нам доставе. Ако је макар неки пут читао наше новине и пратио рубрику "Корени", требало би да зна које податке сматрамо неопходним за узимање у разматрање писма. Овде није у питању ни морање, ни такмичење у квизу. Уколико заиста жели наш одговор преко новина, молили бисмо г. Вановца да буде јаснији у формулацији свог захтева и да нам достави мало више података о томе да ли су и дедови из наведених села, тј. родитељи оца и мајке, те крсно име, ако су православни. А ако жели да му се одговор "достави", то јест приватно, онда нека то и напише, а најбоље да се јави телефоном, да се договоримо.

Наравно, ми можемо и без ових података да му понешто одговоримо, мада је то више нагађање него резултат егзактног истраживања. Ево шта можемо да му кажемо: Међу презименима Срба у Босни крајем 19. века, породица Вановац са славом Јовандан, забележена је, само у парохији Кралупи код Високог (која је могла да обухвати више села), а породица Вановић, несумњиво потекла од Вановаца, у парохији манастира Моштанице (Дубица), али са славом Марковдан.

У Зимчи, одакле су и Спрече, Вановци су се доселили са Младоша у Радовљи (област око речице Радовље и планине Концило). Славе Јовањдан.

У области Радовље, у селу Мауровићима (такође подручје Високог), Вановци, "јовањштаци", били су чифчије бегова Синанчевића. Доселили су се са Гламоча. У Калићима су некад боравили Вановци на Вигњишћу. И, коначно, у Брезовику, на Младошу, до 1927. године, кад је ова област испитивана, биле су две су куће Вановаца. Дошли су са Гламоча и пореклом су од Меселџија. Славе Јовањдан. Презиме су, по њиховом тумачењу, добили по узречици: ван-де, уместо овамо де. Толико, а остало ако се господин јави са свим неопходним подацима.

Спрече су од реке Спрече и по њој су и добили надимак-презиме. Имали су много старије презиме. Али, и о томе другом приликом.

Љубомировић

Г. Станко Љубомировић, сада настањен у Штутгарту, тек по завршетку основне школе, кад је вадио крштеницу за упис у средњу школу, сазнао је да се не презива Спасић, као до тада, већ да је у матичне књиге уписан (рођен је 1943. године) као Љубомиров - по имену деде. За време Другог светског рата у њиховом селу Бричевљу, код Предејана у Грделичкој клисури, коју су, као немачки савезници окупирали Бугари - свештеник је био Бугарин, па је писао како је хтео.

Према причању старих људи, учесника два балканска и Првог светског рата, један део становника овог села, а међу њима и Спасићи, доселили су се из Црне Горе. Према истраживањима Влајка Стојановића, сународника г. Љубомировића, настала је књига из које нам он шаље изводе који се односе на порекло становништва и родослов Спасића. Ми му захваљујемо на томе и молимо, ако је могуће, да нам пошаље фотокопију књиге или да наведе основне податке о аутору и називу како бисмо је пронашли у библиотеци. Молимо да нам се јавите на наш телефон у Београду (011/2183-363) или мејл rd_r_vst@eunet.yu ради договора.

Према наводима из књиге о селу Бричевљу, на пусто селиште су се населили Димитрије и његова два сина: Илија и Ивко. Илија је сточар и земљорадник, а Ивко - ковач. Илија заснива домаћинство у садашњој Горњој мали (где и сада постоји место Селиште), а Ивко махалу Ковачевце. Слава им је Аранђеловдан.

Читалац пита и да ли је истина да је истог порекла и Матија Бећковић. Одговор је - није.

Поштовани г. Љубомировићу/Спасићу, Ваш земљак и аутор књиге о Вашем селу, г. Стојановић, уколико није мислио на Скопску Црну Гору, погрешно је у битном. Црна Гора данас и Стара Црна Гора, у коју није спадала тзв.

Стара Херцеговина, територијално се веома разликују. Ваши преци су могли да се у кризним временима склањају у Црну Гору односно Стару Херцеговину.

Крај из којег Ви потичете много је старији и значајнији. Село Бричевје је у области Клисуре, непосредно поред ње су стара област Виногошт, жупа Врања, Дубочица и Пољаница које су биле у саставу српских земља још из времена Великог жупана Вукана, средином 11. века, а потом Десе и оснивача династије Немањића - Стефана Немање.

Што се преласка са једног на друго презиме тиче, треба знати да су познатије и старије породице наслеђивале два-три имена која су давана мушким потомцима. У Грделици, области Врања и Власине сељакања су била честа, као и бежаније због Турака, али су се старе и угледне породице увек враћале. У селу Бричевје једна од старијих породица била Спасинци, а у другим оближњим местима Љубомирови. Таква презимена (без савременог завршетка -ић) била су скоро једина све до 16-17. века, па и касније. Интересантно је да и Спасинци и Љубомирови славе исту славу - Аранђеловдан.

Ако сте заинтересовани, јавите се, пошто је ово питање за читаву студију.

Пуповац

Из Норвешке, у којој живи последњих осам година, пошто су га последњи ратни догађаји на територији бивше Југославије чак тамо нанели, пише да је, после шест месеци у "конц. логору у Хрватској", 1996. је стигао из Далмације у Србију. Тек је недавно дошао до неколико бројева "Вести" и сазнао за нашу рубрику.

Г. Пуповац је рођен у селу Биљане Горње, општина Бенковац. Осим неких штурих података од давно преминулих рођака, чуо је причу да се део или цело село са презименом Пуповац (не Пупавац) спустило из Босанске Крајине у пустош звану и Медвиђа или Медвеђа. Пошто је један Пуповац убио бега, јер није хтео да његова невеста, по тада обичајном праву, проведе прву брачну ноћ с Турчином, сви Пуповци се покрену на пут, да би се касније спустили у Равне Котаре, па у Биљане Горње, где су саградили цркву Св. великомученика Георгија, негде у 16. или 17. веку. У његовом крају сви Пуповци су славили Ђурђевдан. Било их је у Бенковцу, Билишанима, Биљанима Доњим и Горњим, Бјелини, Врани, Зеленграду, Задру, Исламу Грчком, Мирању, Медвиђој, Обровцу, Перушићу и Раштевићу. На крају пише да сада у његовом селу живи петнаестак старца и старица који су се вратили из Србије да умру "доље".

Није неуобичајено, напротив, често је инсистирање носилаца презимена која се разликују у само једном гласу (слову) да немају ништа заједничко. Г. Пуповац сматра да је његово презиме јединствено, али чињенице говоре да су Пуповац и Пупавац фактички исто презиме, само различито изговарана. Пуповац, са о, је одлика затвореног или замућеног изговора гласа а, карактеристична за најзападније Србе, поготово у Далмацији. Томе у прилог јасно говори и М. Радека код кога се у Карловачком владичанству јавља само презиме Пупавац, са истом славом коју славе Пуповци - Ђурђевданом. Р. Грујић у "Рјечнику личко-крбавске жупаније", под Пуповац, каже: Пуповац, види и Пупавац. А под Пупавац каже обрнуто - види Пуповац.

По њему, Пуповаца има у Потхуму, Оточцу, Врховинама и Зрмањи, а Пупаваца у Дебелом Брду (Бунић), Ораовцу (Лапац) и Паланци (Зрмања). Сличну ситуацију затичемо и у "Лексику презимена СР Хрватске".

Исто је и код српских презимена у Босни. И овде је заступљено само презиме Пупавац са славом Ђурђевдан, у селу Међеђа код Дубице. Читалац наводи да су из Санице кренули у Буковицу и Међеђу. Ово је јасан доказ да су сеобом сачували презиме, али су да мало га изменили према локалном изговору.

Инсистирање на различитости у ствари истог презимена, као што је случај код Пуповац/ Пупавац, Руњаић/Руњајић, Грујић/Грујић и много других, настане као последица разрођавања током времена и раздвајањем у простору, а све више се продубљује услед могуће узајамне нетрпељивости појединих припадника ових фамилија.

Имамо заиста чврсте доказе да је то тако и на основу етимологије саме речи, а и порекла презимена од надимка по симпатичној ђубастој птици која се нађе где год пасе стока, у нашим крајевима највише тамо где има оваца. Уколико читаоца то заиста интересује, нека нам се јави, јер је овај простор премален за сва објашњења.

Савић

Наш читалац г. Бранко Савић интересује се за своје порекло и наводи чињенице које су њему познате. Живи у Есену, а пореклом је из села Робаје, општина Мионица, код Ваљева. По предању, током 19. века у атар села Робаје доселила су се тројица браће - Сава, Драгоје и Марко и од њих су настале породице Савићи, Марковићи и Драгојевићи. О томе сведочи и сам распоред имања које је остало на истом месту само што се поделило између ових породица. То је потез села Осеченице-Плоче, Голубац, Мратишић. Сва три презимена, са по више домаћинства, смештена су на линији Бунчевица-Јасик-Јездинац-Плоче.

До Другог светског рата, било је по осам домаћинства са сваким од ри пезимена, али им се број смањило, највише услед миграције село-град, ради запошљавања, удобнијег живота у урбаној средини и школовања деце. Све три славе Ђурђевдан.

Село Робаје у Колубари налази се на висоравни између Драчића и Жабара.

У време испутивања ових села пре Првог светског рата, било их је још увек разбијеног типа и углавном груписаних "џемате" (засеоке). Тако су у Робајама били "џемати": Драгојевићи, Мијатовићи и "џемат" под Врелом (некад се звао Савића-врело), где су биле неке друге породице. Ово спомињемо јер се Савићи, Драгојевићи и Маријићи, налазе у истом џемату Драгојевићи, док су Марковићи у другом џемату - Мијатовићи. Једино што, осим донекле заједничког порекла, "спаја" ове три породице за које наш читалац каже да су од истог стабла, јесте њихова бројност. Наиме, Савићи, Драгојевићи и Марковићи су некада имали велика задружна домаћинства.

У монографији о крају г. Савића, пронашли смо нешто другачије податке. Драгојевићи су се доселили у Робаје пред Кочину Крајину из Дробњака у тзв. Старој Херцеговини. Са њима су у сродству Савићи и Маријићи у овом селу, Јовановићи у Мратишићу и Текићи у Кључу. Почетком 20. века било их је 13 кућа и сви су славили Ђурђевдан, а донедавно су и преслављали Св. Саву. Мијатовићи су међу старијим досељеницима у Робаје и они су добили име по родоначелнику Мијату. Доселили су се из Никшићке жупе и славе Св. Луку, као и Марковићи у Робајама. Марковићи су имали једну етапу у сеоби и овде су се населили из Бистрице у Полимљу. па их зову и Лимци. По слави, ови су сродни или срођени са Ровчанима.

Толико о пореклу Савића, Драгојевића и Марковића. Уколико Вас занима дробњачко порекло Савића, јавите нам се, јер би то било опширније, додатно ангажовање пошто се ради о сасвим другим презименима, старијим од ових.

09.12.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (33)

Гушавац

Из Сиднеја, где живи од 1967, г. Драгомир Гушавац пише да види како "разни људи по целом свету" траже своје "порекло (корене)" па је одлучио да нам се обрати. Рођен је у селу Кањани (Дрниш, Сплит), слави Ђурђевдан, а чуо је да Гушаваца има и у Грачацу, у Лици. Ово је прилика да (свима онима који би желели много опширнија објашњења и нама замерају што, углавном, "само препричамо" оно што су нам они написали скренемо пажњу да су и ти подаци неопходни, једнако као и резултати наших трагања, односно "проналаска" - како то рече г. Драгомир - њиховог порекла и историје породице. Само тако се, наине, о њима добија целовита слика. Уосталом, као што добро знамо, и кућа се гради од темеља.

Што се презимена Гушавац тиче, М. Радека у "Карловачком владичанству" их наводи само као "јовањштаке". Међу презименима у Хрватској, према попису од пре пола века и важећем до деведесетих година, Гушаваца је, поред оних у родном месту читаоца, Кањанима (Дрниш), где су најбројнији, било и у Вуковару, Грачацу, Даљу (Осијек), Дубровнику, Карловцу и Шибенику. Народност и вера остали су непознати.

За сваки случај споменућемо и облик Гуша, интересантан зато што би то могло да значи да су Гушавци цинцарског порекла, односно да је то било њихово изворно презиме. Има их у околини Бенковца (Билишане и Кула Атлагића), Задру, Сплиту, Трогиру, Стари Граду, Јелси и Врбовском, на Хвару, а најбројнији су у Доњем и Горњем Земунику.

Иначе, што је можда и вероватније, презиме Гушавац је могло да настане и од надимка за гушу, телесну ману услед увећања штитасте жлезде.

Савић

Гђа Радмила Савић, на предивној рагледници из Хановера, где живи последњих 35 година, пише: "Драга Редакцијо, много ме радује што сам се вратила уназад 50 година и чула за свог кума Шогуру, рођеног у селу Урдук, и за фамилију Мандић, из Дољана код Пазарића. Ја сам у селу Трнчићи (Пазарић), општина Хаџићи" (код Сарајева). Гђа Савић је била ратно сироче и није запамтила оца Лазара. Имала је стричеве, Неда и Владу, а памти и кућу Крстића који су живели уз њих.

О својој породици једино још зна славу - Св. Тому, 19. октобра. Мисли да сада у Трнчићима живе само Муслимани, то јест Бошњаци, а Савићи у Реснику и Ријеци (поштански број 0511). Зна да јој се мајка звала Ана Шараба, из села Осеник, и да је њена слава Аранђеловдан. У нади да ће још нешто дознати о својима, поздравља све у рубрици "Корени" ангажоване "на проучавању корена нашег православног народа, за који ето - пише гђа Савић - неко коначно нешто значајно чини". Моли да објавимо њен телефон у Хановеру (0173-7721895).

Савићи, којих има доста и у Босни и Херцеговини и у Србији, врло су ретки са славом Томиндан. Према подацима Православне цркве с краја 19. века, било их је само у парохијама Пазарић (Сарајево) и Печеноговци, код Прњавора.

Интересантно је да Савића са славом Св. Тома има и у Србији и у Лици. Према М. Радеки, Савића са разним славама, али и са овом, има на просторима целог Карловачког владичанства (Лика, Банија, Кордун, Гатачка жупа, Крбава и Капелско). У Србији се бележе само у селу Суводњу, у ваљевском крају, испод Медведника. Они се директно везују за старе досељенике Белановиће (Бјелановиће) који су међу првима, као преци данашњих породица, населили овај крај још у 16. веку. Ово више и није презиме него је више име за џемат (део села). Пореклом су од Ливна и Мостара.

И данас их има у Босни, под истим презименом, растурених по многим српским западним крајевима. У селу Суводњу, од Бјелановића са славом Св. Тома су Марковићи и Савићи. Оно што је карактеристично јесте стално њихово сељакање, турски сургунисање, услед прогона. Наине, Турци су их исељавали кад год би се водиле борбе са хајдучима јер су их, у таквим ситуацијама, сматрали непоузданим елементом.

Занимљиво је да у Раковици, у Сарајевском пољу, живе и Бјелановићи и Савићи, али су муслимани, а сматрају се староседеоцима.

Писмо читатељке Радмиле Савић, из Хановера, потврђује да је тај приступ исправан, чак драгоцен. Захваљујући опширном цитирању података из писма г. Шогуре, пореклом из села Урдук, који нам се јавио из Аустралије (алу нам је замерио на кратком одговору), она је у њему препознала свог кума кога давно није видела и сада би хтела да с њим ступи у контакт. Моли да објавимо њен телефон и доставимо г. Шогури њену адресу како би јој се кум што пре јавио. Податке о читатељки доносимо у прилогу о презимену Савић, у овом броју "Корена".

Као што се види, све има своје добре стране! Како би, иначе, г. Шогуру пронашла његова кума. Нека им је срећан сусрет после толико година! А г. Шогуру молимо да се не љути, јер о његовој фамилији нема много података и требало би много труда и рада да се до неких нових дође.

Разумић

"Моје девојачко презиме Разумић, као и девојачко презиме моје мајке (Сеин), врло је ретко и неубичајено. Жеља ми је да ми помогнете колико је могуће да сазнам своје порекло" - пише нам гђа Божена Поповић из Келна. Рођена у Карловцу, у Келн је отишла веома рано, са 16 година, запослила се, али се убрзо удала за свог садашњег супруга Ненада Поповића. Често заједно одлазе у његов родни крај који сада сматра својим завичајем, јер у свом нема никога. С поносом истиче да је срећно удата мајка троје деце, да је православне вероисповести, крштена и венчана у православној цркви.

Спомиње крсну славу, Никољдан, али није довољно јасно да ли је то слава њене нове породице или њена девојачка.

Пошто нам није навела славу Сеина, можемо само да кажемо да то јесте ретко презиме, али да му се може ући у траг. Има их око Кључа (Стражице) са славом Св. Лука, и у Рогушцу, код Бугојна, са славом Јовањдан, а у личко-крбавској жупанији се бележе у Трновцу (без података о крсном имену).

Што се Разумића тиче, ствар је мало тежа, јер их М. Радека у "Карловачком владичанству" не спомиње, што може да значи да су се тек касније доселили у Карловац, али не из области коју је обухватало ово владичанство (Лике, Баније, Кордуна, Гатачке жупе, Крбаве и Капелског), или барем не као Срби и православни.

Али, увидом у хрватску историографску литературу, пронашли смо властeosку породицу Разуменић која је забележена у Дугопољцима (Бужим) још 1487. године. Ми смо поодавно истраживали и породицу Вукша и Вукшић која се овде среће као стара српска властeosка породица насељена у време цара Душана, а која је столовала у Бужиму и држала село Стару Вас. Спомињемо их јер су овде паралелно са њима забележени и Разуменићи као "племенити људи" који су сведочили у неким споровима око земље.

Дакле, ваши преци нису никако били обични сељаци, кметови. Франкопани, који су овде имали власт, не би им давали толике повластице и место у тзв. Ротном столу (суду), па ни место сведока у споровима. Те функције су биле резервисане само за племство. Осим тога, називи места у овим крајевима, Хумчани и Захумићи, подсећају на имена српских земаља Хум и Захумље, а Дуго Поље, Островица и Дубац на нека места у немањихкој Србији.

Сасвим је могуће да су Разумићи настали скраћивањем од Разуменића. У прилог овоме говори и то да овог презимена нема на територији Хрватске. А то се с њиховим презименом и догодило јер су изгубили идентитет и верски и национални, наиме, у међувремену се покатоличили, на идентичан начин као и неке Вукше и Вукшићи, који су несумњиво били српска средњовековна властела.

Све напред речено потврђује још један податак из "Лексика презимена СР Хрватске", урађен 70-их година 20. века, који Разумиће и Разумовиће (без података о вероисповести и националности) наводи у околини Карловца, као њиховом главном центру. Исто тако и да су се покатоличили, јер их Радека не увршћује у православне породице. Разуменићи се више нигде и не спомињу, то јест да игде постоје.

Разумића има највише у Братованцима, Брезнику, Фратовцима (у ствари, Братовцима) Озиљским, Решетову и Малом Ерјавцу. Сва места су код Карловца. Још их има у Бокшићу код Вуковара, Сплиту и Загребу. Разумовића има у Славонији, али и у Риједи и Загребу. Осим тога, многобројни су Разуми - по Славонији и северној Хрватској.

Ето, госпођо Поповић, Ви сте племенитог рода. Јавите нам се.

Радуловић

Г. Мирослав Радуловић, у Немачкој од 1970, родио се и одрастао у Мусиној Реци, код Краљева, одакле потичу и његови родитељи, деда и прадеда. Нас пита одакле су тамо дошли. Слава им је зимски Св. Стефан, 9. јануара.

Додаје да у суседним Врдилима и у Краљевоу постоје фамилије Радуловић, али да им нису род. Родитељи су умрли, а од тетке је сазнао да су пореклом из Полице, код Берана (раније Иванград). Пита да ли је то "веродостојно" и, ако јесте, кад је то могло да се догоди.

Господине Радуловићу, вероватније је да су друге Полице Ваше исходиште, оне код Требиња. Наиме, Радуловића пореклом из Дврсна, у Кривошијама (Бока Которска) има у Сливници, на путу за Конавле, одакле су се, крајем 18. века, одселили најпре у Вољујац, па у Полице. Од истог рода су и они у Туљима, преко реке Требишњице, као и Радуловићи у Мостару, само су старији од ових у Сливници. Предање вели да су из околине (касније основаног) Даниловграда, а историографска литература исту бележи овде већ од 1718. године. Пореклом су од Михајевића, из племена Риђана. У Туљима је, са браћом, живео предак Радул и од њега су Радуловићи. Један од предака звао се Шћепан. И ови Радуловићи славе Јовањдан, а само они у Сливници славе Шћепандан или Стевањдан (9. јануар).

Кажу да их у Кривошијама, у Боки, има много више, али само Радуловићи у високој Херцеговини славе Св. Стевана. Радуловићи се спомињу као приложници за обнову манастира Завала негде крајем 19. века. Уз манастир су биле старе цркве посвећене Св. Петру и Св. Петки, а и развалине неког великог манастира из 10. века. Изнад Завале, у Поповом Пољу, Херцеговина, по народном предању, је "град херцега Стјепана", у рушевинама и сав обрастао бршљаном.

Драги г. Радуловићу о вашим коренима би се још дало писати, па ако желите више података јавите нам се, да се договоримо о условима нашег ангажовања.

Петреш

Из Нојминстера, у Немачкој, где живи већ двадесет година, читалац г. Борко Петреш пише као прави Крајишник: "Родит сам у селу Јаружане, општина Лакташи, Бањалука". Жели да "знаде" одакле су Петреша (слава им је Јовањдан), односно "клицу" од које су поникли. Пита се и да ли су се раније другачије звали кад их нема много: "Прије мој дјед и отац нису пуно причали о Петрешима па ме сада интересује да могу својој дјечи рећи."

Презиме Петреш је заиста ретко и у Босни се сусреће крајем 19. века само у околини Бањалуке и то (према пописима Православне цркве) у парохији Блашко, која обухватала и околна села, међу њима и Јаружане. У облику Петраш - узимамо га у обзир јер је, изгледа, сличне основе Петреш - сусрећу се у још једној парохији код Бањалуке, у Градини, али са славом Никољдан.

Даљим истраживањем установили смо да другде нема ни Петреша ни Петраша, али да је исто време било Петрушића и то у више места у Босни и са различитим славама.

Петрушићи са славом Св. Архиђакон Стефан су око Дервенте и Маглаја, у Брусници и Возући. Петрушићи код Прњавора у Вијачанима славе Ђурђевдан, а у Штрпцима Илиндан. У Соколовићима, код Рогатице, славе Ђурђевдан, у Зеници и Драгељима, код Градишке - Никољдан, а у Бањалуци - Тројицу или Духове. У Церовици код Тешња славе Часне вериге Св. апостола Петра.

Не можемо са сигурношћу да тврдимо, али је могуће да је облик Петреш настао од Петрус (на грчком Петар). Петрус је цинцарско име, а Цинцари су се, као занатлије и трговци, крајем 18. века насељавали по Босни. М. Филиповић наводи да су Петрушићи, или Петруси, у Бањалуци - Цинцари, као и то да се неки њихов предак доселио у другој половини 18. века и држао хан на Ситници.

У Сарајеву се 1682. године помиње Петар Грк, калајџија и трговац. Сви Цинцари који су долазили као самци у Босну, обавезно су се као православци женили Српкињама, па тако и поменути Петар или Петрус. 1906. године у Сарајеву је умро угледни Србин, пореклом Цинцарин, Петро Петровић-Петракија, родом из Корче код Москопоља (чувеног цинцарског трговачког и занатског центра на Балкану) чије је првобитно презиме било Економул (посрбљено Икономовић).

Друга битна чињеница која упућује да су Петреша били Цинцари јесу многобројне и различите славе. Пошто су као православни живели под утицајем грчке цркве и културе, они нису имали славу, него имендан. Доласком у српску православну средину они су попримали све српске обичаје и нису се разликовали од своје средине. Да бисмо, међутим, тачно одредили порекло овог презимена треба загледати у архивски материјал, а то сада није могуће.

Узгред, за Петра Кочића - писали смо да су и Кочићи, који су се прибили уз гачанске Малешевце, пореклом Цинцари, у ствари најстарији Срби на Балкану - од миља су звали Петрашин.

29.12.2007.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Гутеша

Г. Александар Гутеша, из Минхена, у жељи да сазна корене своје породице, пише да му је деда Марко рођен у околини Бихаћа. Све што нам од података пружа је да потичу из Гутешиног Врела, у Лици, али он то место не може да пронађе на карти. Крсна слава Гутеша је Св. Никола. Интересује га одакле су се и када населили у Лику.

Поштовани г. Александре, видимо да сте врло писмен човек, па реците, "по души, ако сте иоле пратили наше прилоге у "Вестима", зашто нисте навели оне уобичајене податке који су - како "папагајски" понављамо - неопходни да бисмо Вам испунили жељу. (Ваше и очево место и година рођења, занимање, откад сте у иностранству, да ли сте чули за какво предање о "старини" пре Лике, шта је Гутешино Врело - кад не кажете ни да ли је село ни заселак итд.). Без тога, могли смо Ваше писмо, са жаљењем, да ставимо "ад акта"?

Да, ипак, о пореклу Гутеша наведемо бар онолико колико смо успели да сазнамо.

Гутешино Врело се заиста не наводи у "Именику места" бивше Југославије, чак ни као заселак. Можда га има на секцијама, војним мапама малих размера, али њих немамо. Не бележи се ни у "Лексику презимена СР Хрватске" (из 1976), дакле ни знатно пре најновијег мењања многих српских назива насеља.

"Лексик", међутим, али без података о вери и националности, евидентира Гутеше у више општина и села: Бјеловар (Иванчани), Грачац (Брувно, Мазин, Церовац, Дарувар, Ђаково, (наравно) Загреб, Ријека, Сплит (сам град и Трогир, те насеља: Доњи Сеget, Љубитовница) и Шибеник (град и село Дворнице). У Копривници је пописана и једна породица Гутеса).

Гутешино Врело би могло да буде у личким општинама Госпић и Грачац.

Р. Грујић, у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" (из 1915), наводи да је Гутеше нашао само у три насеља овог краја - у Брувну, Грачацу и Шкарама код Госпића, а М. Радека их у "Карловачком владичанству" (Лика и мањи предели по њеном ободу), бележи само као православне са славом Никољдан.

У Босни су Гутеше крајем 19. века живеле у парохијама Бихаћ и Хргар, и код Дорблина и Суваје. Они су се, након повлачења Турака, доселили са леве обале Уне. И сви су славили само Светог Николу.

Презименом слични Гутићи - за које би се, по корену, могло претпоставити да су истог порекла, односно да је један од та два облика био примаран - прилично су бројнији од Гутеша, али славе Св. архиђакон Стефана, Св. Василија, Св. Григорија и Св. Јована Крститеља. Различите славе, међутим, указују да је мала вероватноћа да им је презиме настало из истог корена, односно да су Гутеше презиме добиле по надимку неког давног претка кога је физички карактерисао поремећај штитне жлезде, па на грлу имао гуку коју још називају и гута или "гуша" ...

За даље и опширније трагање читалац може да нам се обрати једино непосредно.

Јеросимић

Из Инзбрука, Миле Јеросимић, који иначе стално живи у Новим Карловцима, у Војводини, одаје нам признање: "Стварно сте супер, само наставите тако. Пошто често долазим у Аустрију, не пропуштам прилику да читам ваше новине, а посебно ову рубрику." Жели да сазна што више о свом презимену. Породична крсна слава му је Аранђеловдан. Рођен је у селу Пјешћаница, општина Вргинмост, на Кордуну.

Познаник Јеросимић из Алибунара, са славом Јовањдан, рекао му је да је пореклом из Херцеговине и пита да ли би и његови могли бити отуда, а очев стриц је сазнао да су Јеросимићи пореклом са Косова. Интересује га и етимологија презимена - да ли је настало од имена Јевросима. Један свештеник му је рекао да су у фамилији свакако "имали попа, јеромонаха" и да су дотадашњем презимену Симић, "у част тог претка", додали Јеро" и тако добили ново презиме - Јеросимић. Али:

Пре ће бити да је ово презиме, вероватно, настало сажимањем дужег облика Јеросимовић које православна црква тако бележи у својим шематизмима на Кордуну. Слава је иста као и читаоца - Аранђеловдан. У Хрватској их

је, до последњих ратова, било и у Загребу, Карловцу, Будровцима код Карловца, Славонском Броду и Вргинмосту. У Босни има Јеросимовића у Тешњу и околини, али са славом Архиђакон Стефан.

Ако не прихватимо здраво за готово мишљење свештеника кога спомиње читалац, о комбинацији Јеро-Симић (јер она нема основа у реалном животу и правилима монашког реда), може се рећи да је у питању патро - или матронимичко презиме настало или од мушког имена Јеросим или женског Јеросима. Оба су настала од грчког Еуфросинос са значењем радост. У народу је чак био обичнији облик, без в, што показује и Вук у свом "Српском рјечнику".

Ипак, с обзиром на необичност, сродност већине спомињаних презимена од Јеросимића преко Јерошимића и Јеросинића, до Јеросимовића, уопште није искључена.

Ловрић

Из Сиднеја нам се јавио Стојан Ловрић, рођен у селу Врста, код Бихаћа. По причању старијих у Босну су дошли 1912. године из места Широка Кула, код Личког Осика. Славе Св. Николу. Жели да сазна више о свом пореклу

У "Карловачком владичанству". Радека за Ловриће каже да су и православни и римокатолици. Православни славе Лазареву суботу, Петровдан и Никољдан.

У некадашњој личко-крбавској жупанији, по истраживањима Р. Грујића, Ловрића има у Госпићу и Широкој Кули.

На задарским острвима има Ловрића у Преку, на Угљану, досељени су са Ливањског поља на посед властелина Јуриних у 19. веку. На Муртер, код шибенског властелина Дивнића, дошли су још у 1453. године као чобани са Вране. Село је иначе засновала породица Драгојевића које више нема.

Ловрића, православних Срба, има и у Ливањском пољу, у Бастасима, Доњем Жабљаку и Оџаку. Забележено је да су се у Доњи Жабљак и Раповину (заселак Жабљака) доселили из Оџака, где су стигли од Сиња, у Далмацији. У Застину их је било већ 1741. године. У 20. веку било их је доста у Сињу и по Цетинској крајини. Одатле су се населили по Босни.

У Саници, у западној Босни, Ловрићи су од неког попа Ловре са Гламоча, где су се звали Јелићи. Славе Часне вериге апостола Петра. Исто и Ловрићи у Поуњу, у селу Збориште, под планином Превијом на Банији. Има их и у селу Глиници, на међи са Банијом. Доселили су се крајем 19. века из Лике, и славе споменуте Часне вериге. Ловрића са славом Никољдан има само у Драксенићу код Дубице.

Ово је презиме несумњиво патронимичко, од имена Ловро које је поодавно уобичајено у српском народу, још од средњег века. Настало од имена Ловрен, а оно грчког - Лаврентије. Али, данас је веома распрострањено - потпуно погрешно - мишљење да је Ловро католичко име.

Љубоје

Гђа Драгица Шогур, из Аустралије, где - како пише - живи "привремено од последњег грађанског рата у Босни", интересује се за своје девојачко презиме Љубоје. Њен отац Илија Љубоје (каже никако Љубоја) - а исто име и презиме имали су и његови деда и отац - живео је у селу Пресјеница, у општини Трново. Славе Св. Јована, али имају уоквирену и икону Светог Ђорђа, иако га нису славили. Према неким сазнањима, даље порекло воде из Херцеговине.

По устаљеном тумачењу порекла породичних презимена које је прихватио и подржао и Јевто Дедијер, Љубоје су од некадашњих Љубовића из Стоца. Презиме су добили по неком дворанину Херцега Стјепана који се звао Љубо. То пише у беговским повељама Љубовића који су примили ислам.

Исто предање има и српска породица Таминџића у Кљену под Волујцем. Занимљив је и податак о даљем пореклу Таминџића (некад Кашиковићи, са Врањских) који су од Љубовића. Они су даљом старином Риђани од Никшића и славе Ђурђевдан. Можда би то било објашњење о икони Св. Ђорђа која се чува у кући наше читатељке, а слави се друга слава - Јовањдан! Ми смо, пак, мишљења, да је то тек накнадно тумачење, а да им је првобитно презиме било Љубојевић, па су га поисламљени скратили, а то касније прихватили и неки који су остали православни. Предак је, дакле, био Љубоје.

Облик Љубоја, па и презимена истог облика, настао је касније, што не мора да значи да првобитно нису били Љубоје (у једнини).

Из Херцеговине (места Слат, које је постојало и у време Херцега Стјепана), већ поисламљени Љубовићи су се настанили у Оџаке, у Ливањском пољу (име села, Оџаци, настало је по кућама, оџацима Љубовића), где су се вратили у православље. Ово њихово досељавање поклапа се са падом Херцеговине, крајем 15. века под турску власт.

Они који нису хтели да приме ислам вероватно су се тада вратили старом презимену Љубоје, па је један њихов крак отишао према Кључу. Познато је да је ово била тврђава која се последња предала Турцима. Вероватно да је стога и забележено предање да су Љубоје у неколико места у Ливањском пољу пореклом од Кључа.

Чак је и слава друга - Марковдан. Ово је, међутим, слава већине властелинских фамилија у околини Кључа, могуће и зато што је то био светац заштитник утврђеног средњовековног града Кључа. Тако се породице са презименом Љубоје у Ливањском пољу, у селима Оџаци, Јаруга, Нуглашица, Црни Луг и Пржине сматрају најстаријим "племеном" које слави Св. Марка.

А, изричито тврдња носилаца презимена Љубоје да немају никакве везе са онима којима је презиме Љубоја уопште није редак случај, већ типичан за српског међупородично надмудривање, надгорњавање и инаћење.

Тркуља

Читалац Раде Тркуља, пореклом из села Подосоје, општина Котор Варош, одакле су му и отац и деда и прадеда. Са породицом живи у Немачкој, с спрекидима од 1969. године. Крсна слава им је Јовањдан.

У Босни, Тркуља са овом славом има у Агићима и Божићима, Влашковцима (Дубица), Бистрици, Бошковићима, Гомионици, Јаворанима, Лакташима и Маховљанима (Бањалука), Бихаћу и Хргару (Бихаћ), Буковачи (Петровац), Мркоњић Граду, Љувиши и Воларима (Мркоњић Град), Главицама (Глабоч), Грахову и Црном Лугу (Ливно), у Кукуљама (Градишка), Оштрој Луци, Старом Мајдану (Сански Мост) и у Санском Мосту, Приједору, те у Строицама (Герзово) и Трњинића Бријегу (Унац).

Јовањдан слави и једна породица у Рашиновцу, у Бјелајском пољу, досељена из Буковаче, почетком 20. века. У Петровцу, две куће, досељене у истом периоду, једни из Буковаче, други из Личког Петровог Села. У Буковачи их је било две куће, у Буцаку, а доселили се у првој половини 19. века из Грахова.

У Поуњу их има у Малом Радићу, једна кућа, досељени из Мекињара (Лика) после окупације. У Бихаћу је једна кућа из Личког Петровог Села, у Глиници две куће, из Кулен Вакуфа, у селу Црнаји једна кућа, такође из Мекињара.

У Унцу су Тркуље "један род" са Чегарима и Агићима, од пре пет-шест колена из Берића код Дрниша. Због немаштине и недовољно земље отишли су у Босну - Чегари на Подић, Агићи и огранак Јелићи у Пољицу, а Тркуље - у Грахово. Из њихове приче - каже Рађеновић - назире се да су старином из Херцеговине. Од Тркуља су огранци Петковићи и Шкорићи.

У Ливањском Пољу, Тркуље су, као и другде, православни Срби и то ијекавци. До 90-их година живели су у селима Грковци и Црни Луг.

Према предању, три брата у Грковцима, иначе старином из Равних Котара, у неко време су се раздвојили - један оде у оближње Мариковце, код Босанског Грахова, други у Црни Луг, а трећи, средњи, остане у Грковцима. Из Грковаца је још у 19. веку једна грана фамилије отишла у Халапић, у Глабочком пољу.

Тркуље у Црном Лугу тврде да су од Бањалуке. Сви, међутим, славе Св. Јована Крститеља.

Према "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" Тркуља је у овој области, око Првог светског рата, било у 25 кућа - у Дабру, Мекињару (Удбина), Госпићу, Кики (Ловинац), Личком Петровом Селу и Ребићу (Удбина). Бележи их и Накићеновић у "Книнској крајини" - седам кућа у Звјеринцу. Аутор каже да су заостали од Наполеонове војске у 18. веку. Слава је Св. Јован.

У "Лексику презимена СР Хрватске" (из 1976), Тркуље су забележене у многим општинама.

Постоји и легенда - "Тркао се негдје у сватовима на плеће", па га прозову Тркуља. Али, пре ће бити да је то симпатична породична анегдота, да би потиснула подругљиви надимак Тркуља, односно његов првобитни облик - Потркуља. Настао је јер су стално у журби, а још и кракати - дугих и ногу и руку. Јавља се и асоцијација на мотку, притку, којом се нешто подупире - воћка кад прероди, а касније конопац за простирање рубља. Назива се и тркља, а у западним српским крајевима тркуља. Наравно, оба тумачења су мање епска од оног сватовског.

Ако вас занима порекло вашег презимена етнолозима напишите све о себи

Поштовани читаоци,

ако желите да наши етнолози изуче и открију прекло вашег презимена и ваше породице, потребно је да им прецизно напишете основне податке о себи и својим прецима.

У писму редакцији "Вести" напишите личне податке и адресу, све што знате о својој породици - о родитељима и њиховим прецима, одакле су, шта су били по занимању и где су раније живели, као и где живи родбина ваших старих.

Обавезно је да наведете породичну славу, као и то да ли је мењана - и зашто, ако то знате. Напишите и где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте с њима у сродству.

Пожељно је, значи, да наведете што више података о својим прецима, укључујући породична предања.

Напишите и интернет адресу, ако је имате. Можда ће етнолозима хтети да вас питају за још неки податак, па ће електронска веза убрзати њихов рад на одговору на ваша питања.

Писма за наше сараднике-етнологе мр Радомира Д. Ракића и Веру Станисављевић-Ракић, молимо да шаљете на адресу:

ВЕСТИ (за КОПЕНЕ)
Postfach 1206
D - 61102 Bad Vilbel
Deutschland/Germany

10.01.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (36)

Кокотовић

Од г. Кокотовића (име није навео!) добили смо више него штуре податке, осим констатације да су његови староседеоци (више од два века) у Косињу, у околини Госпића у Лици. Слава ове породице је Св. Јован.

Р. Грујић у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" (из 1915), наводи две варијанте овог презимена, краћу и ширу, настале од исте основе и потпуно их изједначаје - Кокот и Кокотовић. За Кокотовиће вели да живе у 68 кућа и то поглавито око Косиња одакле је и овај читалац. То су Горњи и Доњи Косињ и Липово Поље (Косињ), те Госпић, Баљевац (Завалје) и Кварте (Перушић). За Кокоте наводи да их има у свега седам домаћинстава, у насељима Кијани, Томингај (Грачац) и Вребац.

М. Радека у "Карловачком владичанству", које се односи, између осталог, и на овај простор, каже да Кокотовићи славе искључиво Св. Јована Крститеља, исто као Кокоти, с тим што их има и католика.

Према хрватском извору о насељима Лике (аутор Стјепан Павичић), Кокотовићи су на косињско подручје настањени још крајем 17. века са "крањске" (данашње словеначке) међе. У том, првобитно већински српском насељу код Косиња, Кокотовићи су заузимали крајеве или засеоке Замост (две куће), Замрштен (15 кућа), Подобљај (три), Пољан (27) и Крш (шест).

Кокотовићи су, дакле, овде живели још пре стварања аустријске Војне границе. Вероватно су избегли пред Турцима, кад су стигли чак до границе са Крањском покрајином. Аустрија није измештала та стара српска насеља, али су се Кокотовићи касније селили према Лици и Крбави и постепено испразнили подручје код Косиња. Поред њих овде је било и Узелаца, Муњаса, Милеуснића, Кордића, Богаваца, Варићака и других.

Према шематизму дабро-босанске епархије, већ крајем 19. века, у Босни је било и Кокота и Кокотовића и то много разноврснијих слава него у Лици. Стога и сматрамо да су они заправо са ових страна (или преко њих) стигли до Лике и Далмације. У Босни, Кокотовића има само у Високом, са славом Св. Никола, али зато Кокота има са више крсних имена. Ово је битно и стога што је краћи облик презимена по правилу и знатно старији, а то може бити значајно за утврђивање корена или путева којима су се кретале ове породице.

Најбројнији су Кокоти са славом Св. Никола у Сарајевском Пољу и самом Сарајеву, док Кокоти у Гудавцу код Крупе славе Ђурђевдан, а Св. Јована Крститеља у Бихаћу и Хргару (Бихаћ).

У Кобил-Долу, уз Касидолски поток, Кокотовићи су били у истој кући са Штакама које славе Ђурђевдан, те су и они узели исту славу.

Идући трагом херцеговачких Кокота/Кокотовића, нашли смо их у Биограду (у дну Невесињског поља), где су се доселили 1692. године из племена Бањана у Старој Херцеговини. Даљом старином су из старе Црне Горе, али како се то све дешавало у времену и простору, немамо, нажалост, довољно ни времена ни простора да образложимо. Стога, и у овом случају важи позив читаоцу да се јави ако жели више података.

Предовић

Г. Милан Предовић, син Дане, послао нам је писмо из Париза у коме је изразио жељу да сазна више о свом пореклу. Рођен је 1940. године у Шкарама код Оточца, у Лици. У једном краћем периоду после Другог светског рата живео је са родитељима у Илинцима код Шида, а од 1956. године у Валпову код Осјека у Славонији где и сада има блиску родбину, потомке свог брата. Један од братанаца г. Предовића живи у Канади и тврди да их и тамо има са овим презименом. Читалац наводи да има и тетку у Старчеву код Панчева која је својој деци дала презиме Предовић. Стриц Мане Предовић је између два светска рата живео у Београду, а потом у Аргентини и Паризу. Не зна се да ли је имао потомство. Није сигуран, али мисли да их има настањених и у Бечу.

Према очевој причи, у градској архиви у Оточцу је био запис о Предовићима, према коме су они, са Узелцима, били прве породице које су се ту настаниле из Овчег Поља. Слава свих Предовића нашег читаоца је Св. Јован.

И у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" (из 1915), Р. Грујић наводи да су у оно време, почетком 20. века, у Шкарама била само два домаћинства са овим презименом, а М. Радека их у "Карловачком владичанству" бележи међу српским породицама као староседеоце, са славом Јовањдан. Интересантно је да исту славу имају и

Предојевићи, за које се може мирне душе претпоставити да су истог корена - не само због исте славе, већ и због истог корена презимена (само развијенијег облика).

Према "Лексику презимена СР Хрватске", са подацима до седамдесетих година 20. века, који јасно оцртавају ситуацију пред последња ратна збивања на овом западном балканском простору, Предовића је било у више места и општина - у Шкарама (Оточац) само једна породица, а најбројнији су у Крупи (Бенковац) и у Лијешћу (Карловац), као и у Загребу. У Кашљарима (Бјеловар) их има доста, а алтернативно се зову и Предојевић (како је забележено у "Лексику"). Такође у Осиеку, Сиску, Сплиту, Обровцу и Брињу.

(Предојевиће остављамо за другу прилику, тј. надајући се да ће се у међувремену јавити неки читалац овог презимена!)

Према Стјепану Павичићу, средином 17. века у околину Оточца, па и Шкара, настаниле су се многе српске породице из Приморске крајине, из Срба и уопште са брињског подручја. Крајишка комисија дала је овим насељеницима земље у Хуму, Подхуму, Залужници и Шкарама. Међу многобројним породицама били су и Предовићи. У списковима није навођен број насељених породица, него само презиме, тако да се не зна колико их је тада уистину досељено. У сваком случају, Приморска крајина је настала много пре, па се досељење Предовића, или њихов староседелачки статус може засигурно померити на 16. или чак 15. век.

У Босни, Предовића само са славом Јовањдан има у околини Приједора, у Бистрици и Ферићима.

Иначе само име Предоје и варијанте као Предислав и слична, а од њих су настала неколика патронимичка презимена, датирају још од средњег века. Дедијер тврди да су кнежеви Предојевићи једна од најстаријих херцеговачких властеоских породица, а у "Летопису попа Дукљанина" (12. век) стоји да је постојао краљ Предимир који је владао у Хумској земљи (на простору данашње Херцеговине) коју је потом поделио четворици синова.

Цвијетић

"Врло цијењени и поштовани (...)" - почиње писмо г. Борисава Цвијетића из Мемингена, у јужној Баварској, где живи са својом породицом од 1968. године. Родом је из Прњавора. Деда Ђуро Цвијетић, отац Ђорђо и стриц Јевто су већ почивши. Отац и стриц су имали по петорицу синова. У Дервенти сада живи његов брат од стрица Триво, који има три сина.

Све што зна о пореклу својих Цвијетића јесте да се деда Ђуро доселио у Прњавор из околине Мркоњић Града, из села Цвијетићи које се тако звало бар до Другог светског рата. Сматра се да се његово становништво доселило некад давно из Црне Горе. Крсна слава им је Ђурђевдан. Зна да истоимених породица, али не и сродних, има и у Прњавору, Бањалуци и Врбањи код Бањалуке, Бугојну, Босанској Дубици, Српцу, Прибинићу (код Теслића), Сремској Митровици, Сарајеву, Београду и Новом Саду, као и у Соколовићима (Хан Пијесак), чак око 30 породица. Тврди да их има и у Црној Гори". Пита одакле потичу Цвијетићи из Прњавора?

У Босни има заиста разнородних Цвијетића. Славе Аранђеловдан - Травник, Гламоч, Градишка, Ливно, Св. Архиђакона Стефана - око Бање Луке, Травника, Високог и Маглаја, Св. Василија - Бањалука, Св. Јована Крститеља - око Бањалуке и Травника, Михољдан - Соколовићи, Св. Симеона Богопримца - Маглај и Тешањ, Никољдан - око Бањалуке и Тешња, Ђурђевдан - у парохијама Добрлин и код манастира Моштанице (Дубица), у Каоцима (Прњавор), у Осини код Тешња и у Тешњу.

Цвијетићи из Прњавора засигурно потичу из Босанске крајине, а били су познати под различитим презименима - Кркељаша, Станковићи, Пустивуци, Милидрази. Преци нашег читаоца су највероватније од Мићовића-Вранеша из Крајине који славе Ђурђевдан. Старином од Мандића (Милешевића) из Пригреде у Бањанима, а још даљом од Пљеваља (Поблаће, Михољци, Готовуша). Одатле су се исељавали преко Бањана у Невесиње, па у Ливањско поље и одатле у западну Босну или Босанску крајину.

Без даљих истраживања, не можемо рећи да ли је ово презиме патро или матронимичко. Осим разних и мушких и женских имена којима је корен цвет, ијекавски цвијет, забележено је и мушко име Цвијето. А женско Цвијета је општепознато.

Дуликравић (2)

У прошлом броју „Вести“, објавили смо неке главније делове из писма г. Бранка Дуликравића, из Копривнице, Хрватска, с подацима о породичном пореклу. На крају опширног писма пита "шта је права истина" о пореклу његове фамилије, јер има мишљења да потичу или из Старе Херцеговине, или из Јужне Србије, или, пак, из околине Ужица.

Познаваоцу сеоба нашег становништва од средњег века наовамо, посебно пред Турцима или након њиховог освајања Балкана, а и дела Паноније до самог Беча, ово питање би било неумесно. Али, да подсетимо: у време највеће експанзије српске средњовековне државе, а то значи у доба Душановог царства, Стара Србија је захватала и простор скоро читаве данашње Албаније (Берат је био Белград), северне Грчке и југозападне Бугарске. Отуд није необично да херцеговачки Малешевци потичу са источне границе данашње Македоније, а да су у Поуње стизале породице, на пример Милановићи, чак са Црне Реке код Битоља. Или да је топономастика (имена места) Албаније готово 80 процената - српска.

Већина ових чињеница је научно утврђена и записана али су оне, нажалост, мало или нимало познате чак и нашим државним вођама, а камоли онима којима то није струка.

Друго, изнесена кретања су утврђена на глобалном, макроплану, али у најбољем случају само за владарске фамилије и највећу властелу, а не и стотине хиљада обичних породица.

Ако одбацимо могућност да је облик Дуликравић настао од Дуникварић, односно како је то народ изокренуо у Дуникравић (прва реч нема објашњиво значење, осим ако је, веома натегнуто, доведемо у везу са Ђунисом!), најпре се намеће асоцијација на презиме Дерикравић. Оно је, несумњиво, настало од надимка Дерикрава, а овај је, мора бити, проистекао уз практичне потребе скидања коже са угинуле краве, да се бар кожа искористила... Остаје, међутим, загонетан њен први део.

Корен би могао бити исти као и у презименима Дулетићи, Дуловићи и Дулићи. Али, док су прва два несумњиво патронимичког постанка, од хипокористика Дулета и Дуло, од Душан, треће је могло настати само од корена грчког порекла дул(ос), у значењу слуга. Тако је настало име Христулос, то јест Христов слуга, које су неке погрчене цинцарске фамилије узеле за презиме, док су друге презивале једноставно Дулео.

Презиме Дулићи, данас у Србији познато по двоје високих функционера, код нас се у историјским изворима јавило најпре у околини Гацка, још крајем средњег века, око 1325. године, као српска (или бар враћена у српство) сточарска фамилија, православне вере. По доласку Турака, напуштају овај крај и од њих, као успомена, остаје само име једног малог села. Касније су једни примили ислам, а други су се, током сеобе ка Босанској крајини и Војној граници, прво поунијатили, па онда прешли у католичку веру.

У Лици и околним мањим областима, укључујући Велебит, отад су третирани као Буњевци, да би се након Првог светског рата, под утицајем католичке цркве и великохрватских шовиниста, почели већином изјашњавати као Хрвати.

До даљег, остаје да нагађамо како је и када неки од њих добио надимак Дуликрава, али је то вероватно било још у време њиховог проласка кроз Лику, где се задржало као презиме. Додајмо да православни Срби Дулићи у Босни славе Ђурђевдан, управо као и Дуликраве и Дуликравићи. А облици Дуникварић, односно Дуникравић биће да су само накнадно измењени кад се већ поодавно изгубило сећање на првобитни облик од изворних Дулића.

20.01.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Матић

Г-ђа Јелена и г. Ненад Матић, из Виндзора у Канади, пишу други пут, интересујући се за своје презиме, пошто смо раније одговорили о читатељкином девојачком презимену, Тешић. Крсна слава породице Матић је Никољдан, док о прецима знају врло мало. Предак Станко рођен је 1890, негде у регији Требаве (Добој-Модрича), имао је дућан у време аустро-угарске окупације (1878-1918) и за оно време био прилично образован. Не кажу да ли се бавио искључиво трговином и којом робом је трговао, а то би нам био драгоцен податак за даље трагање о Матићима, којих има разних, на разним странама. Имао је сина Станишу, рођеног 1923. у Копривни (Требава). Из приче знају да је Станков отац био свештеник и да је живео негде у Црној Гори, одакле се и доселио. Нажалост, управо овај податак о свештеничком позиву отежава истраживање јер није морао да дође својом вољом у овај крај, него по потреби службе.

Према распрострањености породица Матић са славом Никољдан у Босни, могло би се закључити да су у Требавску област стигли уз Дрину и преко Романије, пошто их има и на Мајевици, у Власеници, Сребреници, али и у Високом и око Дервенте и Прњавора. Они су се најпре, и то као Човићи, населили негде средином 18. века из Бијелог Поља у Црној Гори у село Вољевце, тзв. Соколске нахије поред Дрине, на граници Рађевине и Азбуковице. Пореклом су из племена Куча, испод планине Ком, одакле су се исељавали преко Роваца, али и преко Зете и Црногорског приморја, тражећи боље услове за живот. Ови Човићи који су дошли у Босну, гранају се на Ристивојевиће, Човиће и Матиће.

Као једној од посебних грана Куча, главна слава био им је Св. Димитрије, док им је преслава био Никољдан. Али о тој специјалности ових Куча којој припадају наши читаоци, можемо само посебно да говоримо, јер је исувише ексклузивно за један новински текст. Стога се, драги Матићи, јавите на наш мејл rd_r_vst@eunet.yu како бисмо вам опширније одговорили о вашем пореклу.

Пурић

Г-ђа Рајна Симић, рођена Пурић, која од 1994. године живи у Мелбурну у Аустралији са супругом и двоје деце, пита нас о свом девојачком презимену и породичним коренима. Рођена је у Љутићима, селу на путу Пљевља - Бијело Поље, у високом планинском крају. Од сродника има браћу и сестре који и сада живе у Пљевљима. Породична слава је Св. Арханел Михаило и, колико зна, није никад мењана.

Захваљујемо се цењеној читатељки на указаном поверењу у нашу стручност, тим пре што је навела и истраживања свог стрица. Још нас обавештава да Пурићи, почев од Бродарева, на Видовдан 2002. године, сваке године одржавају своје саборе у исто време, али у другом месту. Поздрављамо ову значајну иницијативу од свег срца и честитамо на успешном организовању братства Пурића.

Према предању које наводи, Пурићи су потекли из Херцеговине, а име су добили по кнезу Рашке области, Пурку, који је живео у доба Стефана Немање. Његови потомци су се касније вратили у Херцеговину, а у турско доба - према истраживању читатељкиног стрица - раселили се у три правца - Далмацију и Лику, Босну и у Морачу.

Грана Пурића од које потиче наша читатељка дошла је у област Мораче пре четири века и населила се у Љутиће. Сада су најбројнији Пурићи у пљеваљском односно нововарошком крају, Прибоју, Пријеполу, Ваљеву и, наравно, у Београду. На крају додаје да су Пурићи, по традицији били свештенство и да је у цркви у Дубочици код Пљеваља записано да су само они у њој служили два века, све до попа Василија Пурића који се због турског зулума пред крај 18. века иселио у правцу Нове Вароши.

Све наводе из писма смо проверавали и заиста немамо шта да додамо овој породичној традицији, осим три ствари: 1. У породичном предању је настанак презимена мало "дотеран". 2. Пурића, осим у Љутићима, има и у Обардама и Залугу. 3. Према старијим истраживањима Цвијићевих сарадника за Српску краљевску академију 1902. године, Пурићи су пореклом од Колашина, а не из Херцеговине, ни оне најшире, познате као Стара Херцеговина.

Што се тиче порекла презимена по имену Пурко, немамо историјских података о овој личности, али је извођење презимена несумњиво произвољно. Од имена Пурко, могло је да настане и настало је само презиме Пурковић, а

никако Пурић. Међутим, према "Речнику личних имена код Срба", Милице Грковић, некад је постојало управо и лично име Пура (Пуро, Пурен и слична).

У две верзије дечанске хрисовуље забележен је, пак, надимак или протопрезиме Пуркић (или Пурчић, Пурћић, јер се не може се знати како се тачно изговарало) које је могло бити изведено само од претпостављеног имена Пурке (или Пурче/Пурће). Питање је који је корен имена Пура и његових варијанти. Пура је у нас каша (турски качамак), али и као позајмица из италијанског, француског - пире. У употреби је тек пошто је кукуруз из Америке стигао на Балкан, 1612. године, па је вероватнија претпоставка да је корен имена Пура у прасловенској речи пурга (мећава, вејавица). Она и данас постоји у руском језику, као позајмица из карелског дијалекта финског језика...

То значи да је Пуро, можда, краћи облик од Пурко. Додајмо да је у Босни, у парохији Високо, забележено презиме српске породице Пура, са славом Никољдан, али о њима, и можда о вези с Пурићима, неком другом приликом.

Шобат / Шобот

Г. Драган Шобат, из Мелбурна, поздравља нашу рубрику и сугерише да, у наставцима (вероватно мисли на фељтон) објавимо "када су и која братства и презимена прешла у друге вјере". То је добра идеја, за стручни текст, али морамо нагласити да у друге вере никада нису прелазила читава братства, већ поједине породице или њихови огранци.

Пита да ли је његово презиме настало омашком неког службеника (могао је то бити и свештеник) кој је записао Шобат уместо Шобот. Каже да Шобата има највише у Дрвару, одакле и сам потиче, са славом Митровдан, као и у гламочкој, петровачкој и кључкој општини.

На простору између Саве и Бањалуке, породице с презименом Шобот забележене су у девет парохија, све са славе Св. Димитрија. Претпоставка о омашци је основана, поготово што је облик Шобот старији (и исправнији), јер у Вуковом "Рјечнику" налазимо само облике именице шобот и глагола шоботати, којима се означава потмули звук из неке шупљине. Из тих израза је могао да настане надимак за претка који је тако говорио (као да је мумлао). Такође, у парохији Ножичка (Прњавор) налазимо презиме Шобота (али, не слави Митровдан, већ Св. Трифуна).

У време босанско-херцеговачког устанка, Срби у Босанској крајини, са подручја Дрвара, исељавали су се махом у Далмацију и Лику. Према предању, неки су Шобати (тада су вероватно још били Шоботи) кренули у Пакрац, где их је задесила велика зима и онда су, пошто су баш на Никољдан успели да се избаве, овог светитеља узели за свог заштитника.

Читалац још пита да ли су његови пореклом из Шаранаца, у Црној Гори, где се срећу презимена Шобота, Шобајић, Шобић и Шоботовић, да ли су се одатле иселили у Србију, око Краљева, као и - да ли су сви они исте лозе.

Не можемо да кажемо да је то искључено, али је мало је вероватно да су све побројане фамилије међусобно сродне. Додуше, то што у Црној Гори, колико знамо, не постоји презиме Шобота, већ само Шоботић, Шобић и Шобајић, није никакав доказ да су, бар у даљој линији сродни и давнашњег заједничког порекла. Чини се да је презиме Шобат само искривљено од Шобот(а), али ни то се без чвршћих доказа не може са сигурношћу тврдити. За поменути породицу у Босанској крајини, на пример, наводи се да је пореклом од Отона у Далмацији или из Котара, досељена још пре Јанковић Стојана. Рађеновић вели да их само у Унцу има око 60 кућа и да сви славе исту славу - Митровдан. Одавде су се исељавали у околину Петровца и у област око Саве.

О Шобатима има подоста података, као и о њиховом евентуалном пореклу од Мрњавчевића. Ако сте ради да Вам и те податке доставимо, јавите се, г. Драгане. Наравно, то кошта.

Драгић (2)

Г-ђа Мирослава Шиле (Schiele), рођена Драгић, у Толеју, у Немачкој, уживајући у пензионерским данима, пише о свом животу и пореклу своје породице, да остане деци за успомену. Број "Вести", са написом о Драгићима из Босне, добила је од брата, на свадби у Паризу, где су били сви Драгићи из Србије, Холандије, Француске, Немачке и Америке. Тај текст ју је збунио јер су сви њени Драгићи били убеђени да су пореклом из Отишића, у Далмацији. Зато нас моли да јој разјаснимо енигму, која је њихова постојбина - Босна или Далмација, а при том не каже која им је слава.

У одговору г. Браниславу Шћепановићу из Сиднеја, о пореклу девојачког презимена његове мајке, саопштили смо да Драгићи потичу из Славоније, из села Светоблажја код Ђакова.

Према подацима из шематизама Српске православне цркве за Славонију и северну Хрватску, прво српско становништво доселило се у Светоблажје (име је добило по католичкој цркви Св. Блажа), најраније у време распада турске управе крајем 17. века. У суседно село Хркановци Срби из Босне населили су се 1696. године, мада су први аустријски пописи рађени 1702. Према подацима из тог пописа овде је било 18 српских кућа. Једна од њих је породица Завише Драгића. Иако немамо података о крсној слави ове породице, не сумњамо да су то били преци нашег читаоца, мада, наравно, не можемо то да тврдимо са стопостотном сигурношћу. Сматрамо да су у Светоблажје досељени касније. Узгред, наведимо занимљиву чињеницу да су у Светоблажју првобитно били настањени и преци патријарха српског Павла (Стојчевића).

Интересантно је, међутим, да Драгића са славом Илиндан нема у "Карловачком владичанству", али има их са друге две славе - Ђуревдан и Јовањдан. Слично је и са презименом Драгић у Босни, из које су се Драгићи - како се тврди у изворима за Славонију - доселили у Светоблажје. У шематизмима дабробосанске митрополије Српске православне цркве, Драгићи су тамо забележени у великом броју места и са чак девет слава, међу којима није Илиндан!

Ни у Херцеговини им нисмо пронашли трагове, мада то може да значи и нешто друго. Наиме, да су се или сви иселили у Босну, а потом у Славонију, или да су даљом старином из Црне Горе. Јер, Драгића има у Мојковцу, Горњој Морачи, Подгорици, Котору и Боки. Да бисмо дефинитивно могли да утврдимо тачно њихово порекло и настанак презимена (за које није извесно ни да ли је патро или матронимичко - од претка који се звао Драго или удовице Драге) потребно је много више проучавања. Уколико читатељка жели детаљнија истраживања, може, као и сви други које интересују додатне информације, може да нам се обрати приватно. У сваком случају, Драгића има подоста, не само у Далмацији. И има их од обе хришћанске вере.

Чале, Чалија, Чалић

Из Франкфурта, г. Даниел Чале, рођен, као и њенов отац Милан, у Београду, пише да му деда Јерко, прадеда Анто и остали преци потичу из Груда, код Мостара, и да су ту живели од вајкада. Према породичном предању Чале, католици, једна су лоза са Чалићима из Чардака, код Модриче.

Чалића, Срба или пореклом Срба, има и у Херцеговини, Босни и Славонији, као и у Карловачком владичанству - Лици, на Кордуну и Банији и у околним мањим областима. Има их све три вере - убедљиво највише православне, али и грко-католичке, унијатске и римокатоличке. Православни славе Јовањдан и Никољдан. А пореклом су од Чалија, фамилије која је првобитно имала то презиме, које су неки задржали, други му касније додали -ић, а трећи га скратили у Чале.

Проблем је, дакле, првобитни завичај ове фамилије са три различите варијанте презимена. Г. Даниел наводи да су, према породичном предању, старином из Груда, код Невесиња, и да се грана, која се презвала у Чалић, одавно преселила у село Чардак, код Модриче.

Цвијићев ученик Јевто Дедијер, у "Херцеговини", уопште не спомиње Чале католике, док породице Чалија, православне, евидентира у неколико места источне Херцеговине - у Бежеу, Џинову Долу и Зијемљама. За све наводи да су сродне и истог порекла, из Црне Горе, из Бајица код Цетиња, одакле су кренули пре скоро 300 година, и са истом славом - Св. Јован Крститељ. Претходно су се неко време задржали у Риђанима, између Никшића и Требиња. И Ердељановић, у делу "Стара Црна Гора", наводи да Чалије, пореклом из једног од најстаријих братстава, потичу из села Бајице и да су се презивали Бајичићи. И тада су славили Јовањдан.

Успешни бизнисмен г. Ристо Чалија, родом из села Зијемље, који је дуго стицао у иностранству, да би се са супругом Немицом и петоро одрасле деце скрасио у Београду, сувласник фирме "Сент Георге" која има продавнице и у Србији, на пример, верује у породично предање да су њихови преци Радуловићи, из Црне Горе, одакле су, због убиства неког Турчина, пребегли у источну Херцеговину и променили презиме у Чалије. Нажалост, провера расположиве литературе не потврђује ово предање о пореклу од Радуловића.

Иначе, ово презиме је настало од надимка према турској речи чалија, што значи грмље, трње, бодљике, односно шикара. А Чале и Чалићи, који су стигли до Модриче, покатоличени су тек негде почетком 19. столећа, када су Чале, вероватно, и преиначили презиме које је испало као неки надимак.

29.01.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (39)

Брујић / Бруић

Г. Славко Брујић, из Ахена, у Немачкој, где живи од 1976. године, овако нам се обраћа: "Врло сте савремени, улазите тако дубоко у прошлост наших предака, просто вам се дивим, са великом жељом да и мени помогнете, да откријем бар један део истине. У души ћу вам бити захвалан."

Рођен је 1956. у Врховинама, у Лици, где су живели његов отац Петар и деда Мило. Њихов надимак је био Сумилови, а слава Никољдан. Наглашава да у Ахену има подоста Брујића, потомака његовог оца који је у Немачкој био ратни заробљеник и после се оженио Елизабетом Биндер, која се тамо о њему бринула, и с њом добио два сина и две ћерке. А кућа Брујића у Врховинама, стара два века, остала је пуста. У овом месту има и других Брујића, али нису у сродству.

Још као млад покушавао је да од старијих сазна одакле су им корени, а деда му је говорио да су вероватно пореклом из околине Крагујевца, Ниша или Ваљева, одакле су се доселили бежећи пред Турцима.

Према "Карловачком владичанству" М. Радеке, у Лици и околним крајевима (Банија, Крбава, Гацка, Капелско) забележени су и Брујићи који славе Св. Николу, али је много више било оних са славама Јовањдан, Ђурђевдан и Св. Архиђакон Стефан.

У "Лексику презимена СР Хрватске", из 1976, без података о вероисповести и националности, наводе се Бруићи и Брујићи у многим местима у разним општинама, али је питање колико их још има после "Бљеска" и "Олује".

У Босанској крајини, у Поуњу, било је крајем 19. века само Бруића, не и Брујића. Каже се да су сви, неку деценију пре аустроугарске окупације, дошли из Лике, а они са славом Ђурђевдан - из Брувна.

Нажалост, немамо података одакле су дошли у Лику, мада је више него сигурно да су се, као и огромна већина становништва ових крајева, населили или бежећи пред Турцима или после њихових освајања простора на левој обали Уне - из Босне, Херцеговине, па и Србије.

То што г. Славко наводи да им је ранији завичај био подручје Ниша, Крагујевца или Ваљева не мора бити искључено. Њихови суседи Варињаци тврде да су пореклом Марјановићи од Крагујевца, али су их граничарске власти касније преместиле из Срема у Лику.

Презиме је још загонетније од порекла. Не постоји, односно није забележено ни једно лично име из кога је ово презиме могло да буде изведено. Имамо именицу бруј за један посебан звук и глагол брујати, али можемо само да нагађамо да је од ових речи, евентуално, настао надимак - на пример Брујо, а од њега презиме.

Али, за то нема потврде у литератури.

Врућинић

Г. Мирко Врућинић, из Бањалуке, интересује се за своје корене, пошто је - како пише - сасвим случајно дошао до "Вести" и видео рубрику "Корени". И сам се бави етнологијом, пре свега пореклом подгрмечких породица, и наводи литературу с којом располаже и списак места у крајева у којима живе Врућинићи. Сви славе Св. Јована Крститеља. Додаје да немају преславу, али нагађа да је то можда био Св. Сава или летњи Св. Јован.

Уз опис "физичког типа" Врућинића (да су "светле пути и зелено-плавих очију, средњег раста и мирне нарави"), додаје да ово презиме потиче од личног имена Врућо и да постоје топоними Врућино врело, село Врућевце и њива Врућинац. И још много тога, па је - како сам пише - с толиким материјалом "све више упадао у живи песак".

Проверили смо све податке које нам је овај случајни читалац послао и утврдили да све те чињенице стоје. Све, изузев његове претпостављене основе за презиме - Врућо. Оно нигде није забележено, ни као лично име ни као надимак - ни касније, а камоли у "Дечанским хрисовуљама". А ни као топоним.

После провере додатне релевантне литературе мислимо да би - истина само посредно - ипак могао да се изведе закључак о пореклу Врућинића.

Нећемо вам солити памет, г. Врућинићу - с обзиром да кажете да се бавите етнологијом - тиме колико је ова наука сложена. Ми, ни после студија на факултету које трају четири године и две деценије рада, не уображавамо да све знамо, јер то просто није могуће. У свакој науци, па и овој, учење траје читавог живота. Ценимо то што желите да се ишчупате из "живог песка" у који сте запали.

Пошто користите интернет, погледајте електронско издање "Вести" - наћи ћете нашу адресу - па нам се обратите приватно ако желите да помогнемо у разјашњавању ваших, не малих, недоумица.

Кркљеш / Кркљуш

Првог маја прошле године, у одговору г-ђи Србијанки Кркљуш из Америке, о презимену њеног мужа, споменули смо и варијанте Кркљеш и Кркиш. Млади г. Даниел Трнинић, који у ХанOVERу студира социјални рад и социјалну политику, интересовао се и за презиме своје баке - Кркљеш. Пошто је могуће да није видео тај прилог, поновићемо само најважније податке.

Кркљуши о којима смо писали пореклом су из Шајкашке у Војводини, некадашње аустријске Војне границе. Пронашли смо две породице са овим презименом, у нешто измењеном облику - Кркиш, 1850. године, и Кркљуш, што је и назив једног потеса у Лединцима, у Срему.

С обзиром на то да су у Шајкашкој већином Срби, пореклом из западнијих крајева, то смо Кркљуше потражили у Славонији и целој Хрватској. Опет је у питању неколико варијаната истог презимена, зависно од тога како су га записивали аустријски чиновници. Ми сматрамо да се ради о истим фамилијама, на несрећу различито записиваним.

Кркљеш се јављају понајвише око Бенковца - у Бјелини, Тињу, Лишанима Тињским и Врани, затим у Силашу код Осијека, у Сјеничку Ласињском (Вргин Мост) и у Загребу. Друга варијанта презимена је Кркљуш - у Клокочевцу (Бјеловар), Костајници и Пркосу Ласињском (Карловац). Забележено је и презиме Кркљус, у Сиску.

Покушали смо да реконструирамо и славу Кркљуша, преко података у "Карловачком владичанству" М. Радеке и пронашли да су тамо забележени једино са славом Св. Јован.

Ни онда, у одговору г-ђи Србијанки, нисмо се упуштали у тумачење презимена па не бисмо ни сада. Једино можемо да упутимо на турску реч "крк" која значи број четрдесет. Постоји изрека "Крк-кврк" која значи да су људи преко четрдесете - сувишни. Турци су је донели из Азије где су сточарима номадима, због тегобног живота и сталног кретања по често тешким теренима, четрдесетогодишњаци били само на сметњи, па није био грех да их "квркну"!

Истина, та реч, крк, има и друга, углавном изведена значења, а од ње је ваљда настао тако чест у великим градовима, али и код нас, у завичају - кркљанац.

Радовић

Г. Радоје Радовић из Бетанкура, већ 36 година у Француској, каже да потиче из Расоваче, код Прибоја на Лиму. Његови, од чукундеде Петра, Перашина, прадеде Илије и деде Новице, до оца Раденка, никада нису мењали славу - Св. Ђорђа. Даљом старином су, пише о својим Радовићима, из Крњаче, код Пљеваља, одакле су се селили у околна места - Врбужин, Мељак, Заостро, Џурово, Расовачу и Остојићево, и даље по Полимљу. Ми додајемо да их има и у Крајчиновићима, између Прибоја и Пљеваља, са истом славом, Ђурђевдан.

Интересује га одакле су дошли у Крњачу, које су још фамилије сродне са Радовићима или постале од њих. Навешћемо неколико могућности.

Према испитивањима нашег великог етнолога, аутора "Старе Црне Горе", академика Јована Ердељановића, Радовића има највише у Катунској нахији. Они су братство у Градцу, упоредо са братствима Кажихи, Ковачи, Маровићи и Рајичковићи, а грана су братства Гвозденовића у Глухом Долу. Такође постоје као братство у Косијерима и још као грана братства Озринића у Баицама, али - не славе Ђурђевдан.

Ову славу има само грана братства Радоњића, у Његушима, који су истог корена као и Радовићи - од потомка Радоње - Рада. Радовићи су се доселили касније, у 17. или 18. веку, заједно са Перовићима. На њиховој територији је била црква Св. Ђорђа поред које су сви сахрањивани.

Ердељановић наводи и Радовиће у Горњим Пјешивцима, у Стубици, као огранак Никчевића, затим Радовиће као братство у Црмници и Радовиће (Башовиће), Пенде, у цетињском племену у Копиту.

За Раичевиће и Хераковиће од којих ови Радовићи воде порекло, зна се да су се са дробњачким племенима иселили у Босну (не зна се поуздано да ли у Зеницу или Травник), те да су се вратили у Његуше после пада Херцеговине 1483. године. Прво су досељени у Гацко, а постоји и предање да су били под планином Његош, те да су се по њој и прозвали Његоши (Петар И Петровић Његош је од те гране Хераковића и Раичевића).

У монографији о Дробњацама, Радовићи су део братства Милошевића које се доселило из Бањана у Дробњаке. Припадају племену Новљана. Презиме су добили по Раду Милошевићу, који је, по предању, живео много пре Косовске битке. За једну велику кулу се тврди да су је подигли Радовићи пре Косовске битке, те да су је покрили јапијом са Бојника.

Из једног другог записа сазнајемо да је Јово Радовић 1685. године своју њиву у Малинској продао игуману манастира Малинска за хиљаду аспри.

Средином 18. века готово сви су нестали. Постојала је само једна фамилија Радовића, Трифкова кућа, од које су данашњи Радовићи. Заправо од његових синова Рада, Јанка, Лака и Васка.

У Подибру има Радовића (Голомановића) у Крушевици. Слава им је Аранђеловдан. Њихови сродници у Врби, међутим, славе Св. Луку и прислужбицу Марковдан. Има их исељених у Кованлук и Заклопачу, од исте гране Радовића.

У средњем Полимљу и Потарју, Радовићи су забележени у Мељаку, Заостру, Џурову, Крњачи, Врби, Тупцима, Жину и Острићу. Доселили су се, како тврди извор, из Завршја. Славе Ђурђевдан.

Али, за темељнија испитивања треба да нам се обратите директно.

05.02.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Давидовић

Г-ђи Душанки Давидовић-Црнић поодавно смо одговорили о њеном девојачком презимену, Пувачић, а сада је на ред дошло презиме њеног првог, покојног супруга - Давидовић. Из тог брака има сина те, ради њега, жели да сазна више о пореклу ове породице.

Деда њеног покојног мужа Бранка повукао се у Белу Цркву из Чакова (данас у румунском делу Баната) кад је ова област поклоњена Румунији, 1921. године. Тада смо од ових суседа (који су некад били Власи и Молдавци, припадали српској цркви, писали ћирилицом и имали више од половине речи српског порекла), добили краљевску снаху и краљицу, Марију, супругу краља Александра.

Давидовићи су се после Беле Цркве иселили у Земун. Славили су Никољдан. За себе су увек тврдили да су Војвођани, али наша читатељка мисли другачије. Будући да постоји село Давидовићи у Херцеговини, сматра да су отуда пореклом. Кумови читатељкине мајке су Давидовићи из Босанске Градишке, а у Немачкој је упознала породицу Давидовић, католике који се изјашњавали као Хрвати.

Као никољштаци, Давидовићи су пореклом из Бањана, у некадашњој Старој Херцеговини, области преко које су се исељавали у Далмацију, Лику и Босну. Плеће Бањани иначе води порекло са Косова, из Бање и од манастира Бањске. Није искључено да је фамилија за коју пита наша читатељка заиста дошла са Великом сеобом. Наравно, под претпоставком су били поданици Бранковића, владара Косова, који после пада Србије под Турке одлазе управо у (темишварски) Банат и тамо владају.

Нема, дакле, случајности у далеким локацијама на које су доспевали Давидовићи. А овде, у тзв. Румунској Црној Гори, поготово око реке Караш, били су изложени најпре унијаћењу, потом и покатоличавању, што је водило денационализацији, негирању српског порекла наших Карашеваца, за које је Ердељновић тврдио да су чували генетско наслеђе најстаријег српског слоја у Банату.

Давидовића заиста има више грана и нису сви сродни међу собом. Давидовићи наше читатељке доселили су се у Великој сеоби, а можда и много раније, јер је град Чаково веома рано био настањен Србима. Припадао је тамашкој жупанији и 1551, кад су га освојили Турци, био је српски град. По ослобођењу од турске власти у 18. веку имао је 38 српских домова, а средином 18. века важио је за српско-немачко насеље, да би у њему, после 1830. године и исељавања Срба на југ, почели да превладавају Власи, то јест Румуни и Мађари, уз домаће Немце. У њему су рођени Доситеј Обрадовић, Димитрије Тирол, Коста Хаџић, Димитрије Ружић и друге виђене личности војвођанских Срба.

Давидовићи су крајем 18. века добили и племићку титулу - за посебне заслуге за бечки Двор. Али, о племићима овог презимена засад нећемо да пишемо, осим ако нам се посебно јавите.

А и Црнићи су веома занимљиви, па - ако су и Вама - јавните нам се опет са више података.

Ђукић

Из Минхена, г. Андреја Ђукић пише да није имао прилике да од старијих сазна о својим коренима, па моли да му ми помогнемо у томе. Каже да потиче из Аврамове, општина Градачац у Босни и Херцеговини. Крсно име породице је Св. Јован Крститељ, 20. јануара. Чуо је да Ђукића има настањених и око Бањалуке и Босанског Новог, као и у Црној Гори.

Што се тиче бројности и распрострањености Ђукића наш читалац никако не греша, али треба имати на уму да је то патронимичко презиме настајало од имена Ђука у разним крајевима. О томе сведоче и разне славе Ђукића, што такође указује на њихово различито порекло.

Само у Босни, према шематизму Дабро-босанске епархије, Ђукићи славе 22 различите славе. Дајемо само географски преглед Ђукића са славом Јовањдан. Има их од Порјечине код Маглаја до Кључа, Старог Мајдана, Бугојна, Ливна, Крупе, Бочца код Бањалуке, Дервенте, Прњавора, Приједора и Травника. Такође, у Горњој Вогошћи, јошаничком селу Свраке, на левој обали Босне. Доселили су се 1922. године из Чекрчића, а старином су из Херцеговине.

Средином 19. века Ђукићи су се из Херцеговине доселили у Подриње, у повленско село Овчину. Довео их је неки поп Ђукић од Невесиња. Он је прво саградио капелу на свом имању, а за цркву сазове мобу, па су у градњи учествовали и становници суседног села Гвосца. Касније га је наследио син, али је убрезо отишао у Трношу и Корениту. Овде их је остало 19 кућа. Славе сви Јовањдан.

На Гласинцу смо пронашли "опасног", наравно по Турке, хајдука Јову Ђукића који је задавао много главобоље Муји Облаковићу који је био саградио чардак на Палама, али му хајдуци не дадоше мира... Ово је, међутим, подужа прича. Јавите нам се, да Вам је до краја испричамо јер она то заслужује.

Јаковљевић

У лепом и подужем писму, из Аустралије, где живи откад је његово село Јаковац у западној Славонији у последњем рату нестало са мапе, г. Димитрије Јаковљевић наводи да су се његови преци ту доселили из села Чаглин, у североисточном делу пожешке котлине. Пише да су сви становници Јаковца, по том селу, имали надимак Чаглини.

У шематизмима за пакрачку епархију стоји да су у Чаглину, око 1700. године, живеле четири породице које се после више не спомињу. То је време када се преци нашег читаоца досељавају у Јаковац, касније Јаковац, како су га, према католичким имену Јакоб уместо српског Јаков, преименовале власти Војне границе.

Г. Димитрија интересује одакле су његови дошли у Чаглин? Да ли са Великом сеобом под патријархом Арсенијем Чарнојевићем, са Косова, или - према Кашићевим подацима за Славонију и северну Хрватску - из западне Србије, у маси неких 6.000 српских душа? Познато му је да су у Јаковцу/Јаковцу његови живели у кући бр. 7 према првом аустријском попису из 1729, па све до 1991. године када је кућа сравњена, као и село, чије је католичко име Јаковац у време Краљевине Југославије поново добило првобитни назив - Јаковац.

Од оснивања, у селу су биле само две породице - Јаковљевићи и Славујевићи. Изгледа да су се заједно ту и доселили. Славили су исту славу - Св. Јована, увек се лепо слагали и међусобно склапали бракове, тако да је читаво село било у родбинским везама. После рата 1991-95, сви су се раселили по свету.

Поштовани господине Јаковљевићу, Ваши преци су могли да стигну у околину Пакраца само са југа, дакле, као Крајишници. А да је то заиста тако сведочи нам и М. Радека који у "Карловачком владичанству", међу српским свечарима наводи и три породична презимена - Јаковац, са славама Јовањдан и Никољдан (додаје и римокатолике са тим презименом) и Јаковић и Јаковљевић који славе само Јовањдан.

У Крајину су могли да се доселе преко Ливањског поља или Гламоча. У Ливањском пољу су забележени у селу Пржно, поред пута Ливно-Грахово, доселили су се од Цетине. Ово је вероватно била повратна сеоба. Други Јаковљевићи су из Главице са Гламоча, где су дошли из Нуглашице око 1890. године, док су Јаковљевићи у Горњем Вуковском, у Вуковском (пољу), досељени од Дувна почетком 19. века, а пореклом су из Херцеговине. Сви славе Јовањдан.

На крају, да вам откријемо да је старо презиме Јаковљевића било Славујевић. А постоје бар још два и то много старија. Јаковац је могао бити врста породичног надимка, скраћено од Јаковљевић, па су и село у које су дошли назвали тим надимком. Толико засад. Јавите нам се.

Каракаш

У писму из Цириха, г. Вукашин Радић (већ смо му одговорили о његовом презимену), интересовао се и за презиме сродника Каракаша из Санског Моста. Навео је да су се доселили од Босанског Петровца. Иако нам њихову славу није открио, испуњавамо му молбу, пошто је ово познато презиме, а и доста ретко.

Презиме је, несумњиво, настало по надимку неког претка, од турске речи каракаш - црна обрва. Као пример, "Рјечник турцизама" наводи народну песму "О, ђевојко каракашли, На плоту ти јагрук нашли" (јагрук је дугуљаста украсна марамица, извезена златом у једном углу).

Међу српским презименима у Босни, по православном шематизму Митрополије и архијерејске дабро-босанске за 1882. годину, Каракаши, са једном једином славом - Ђурђевдан, забележени су у парохијама Бихаћ и Хргар (Бихаћ), Кукуље и Стапари (Градишка), Паланка (Сански Мост) и Пркоси (Петровац).

У Поуњу, у селу Заложје, на падинама Грмеча према бихаћкој долини, има Каракаша са славом Никољдан за које се каже да су пореклом од Бјелајског поља, у истој области, али да су се тамо презивали Вучковић. Каракаша са славом Ђурђевдан има и у Бравском пољу.

Вучковићи су веома значајна породица у Босанском Петровцу, јер је Филип Вучковић, отац чувеног Гавре Вучковића, у њему први засновао српско насеље и позвао трговачке породице из Сарајева и Бањалуке - Ђуриће, Вујичиће, Јанковиће, Ковачевиће - да се ту населе. До прве половине 19. века Петровац је био турска касаба, а већ шездесетих година има - чак и пре него цркву, која је била у селу Колунићу - прву школу.

Гавро Вучковић је значајан јер је покренуо обнову манастира Рмањ у Унцу. Манастир је настао у 17. веку, уз средњовековни град истог имена којим су у 15. веку господарили Франкопани. Међу последњима је била удова Анжа Франкопана, Катарина, нашег порекла. За манастир Рмањ је карактеристично да је паљен више пута у 18. веку, а за његово обнављање највише се заузео Гавро Вучковић, заједно с Петром Узелцем 1865. године, који је већ увелико био становник Босанског Петровца.

Радловачки

Иако у деветој деценији живота - како за себе каже у писму из Аустралије - г. Жива Радловачки се не интересује за своје презиме већ за друга. При том, енергично тражи и захтева одговоре на питања, на своју адресу.

Пише да је "пре неколико недеља" питао за презиме Николашев. Нажалост, то писмо у редакцију "Вести" није стигло. У овом писму - насловљеном на "Етнографисцхе институт ам Сербисе, Хер & Фрау Радомир & Вера Ракић" - има нову молбу. Понукао смртовницом Милеве Мице Дињашки, у "Вестима" од 16. августа - тражи да му наши етнологичари кажу све што знају о овом презимену, јер би му то, пише, помогло да открије порекло презимена своје мајке. Додаје и да у селу Дињашу постоји породица са надимком Курјакови, вероватно пореклом из села Курјаково у Банатској Црној Гори, северно од Темишвара. Остаје при молби да му се достави "обавештење о презимену Николашев на горњу адресу" (у граду Ваколу, у Квинсленду)!

Што се "Етнографског института Срба" тиче, он постоји само у машти, у виду двоје сарадника "Вести", потписаних Ракића. Ми Срби, наиме, нисмо те среће, или да кажемо памет, да имамо Српски етнологички институт. У сваком случају, захваљујемо му на части: Ракићи, скроман брачни пар са своје две главе и четири руке, раде посао којим би морала да се бави установа са десетоструко више сарадника. У нашим радовима, а сарадња у "Вестима" је само део тога, бавимо се лингвистиком и историјом, како политичком тако и етничком и демографском, па и културалном, што иначе све то заједно не ради ниједан научни институт. Зато би нам милије било да нас је г. Жива назвао Вуковим следбеницима, јер је и он сам исто так сам радио.

Дакле, г. Радловачки, молимо Вас да нам се поново јавите са свим потребним подацима који би нам помогли да вам одговоримо на молбу о презимену Николашев.

Што се тиче презимена Дуњашки, не само зато што немате права на податке о другим особама, већ и зато што о пореклу породице и презимена своје мајке моћете добити директан одговор, уместо да до тога долазите посредним путем. Зато Вам предлажемо да нам такође пишете о породици своје мајке, са свим подацима који се и иначе траже.

18.02.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Жарковић

Презиме Жарковић већ смо обрадили (20. новембра прошле године), на молбу читаоца из Сиднеја, а сада одговарамо Небојши Жарковићу из Магдебурга. "Као и сваки Србин", жели да сазна нешто више о својим коренима.

О себи каже да потиче из села Кореничани, у западној Славонији и да слави Св. Стевана. Једном је у Личком Петровом Селу од неког старца сазнао да је читаво једно село у околини Коренице пресељено у околину Дарувара, па отуд и име села Кореничани. Претежно су били Жарковићи и славили Св. Стевана.

Узимајући у обзир и податке из одговора г. Жарковићу из Сиднеја, сада можемо боље да заокружимо наше тумачење порекла фамилије са овим презименом.

Презиме Жарковић, забележено је како у Србији, тако и у најзападнијим српским крајевима бивше Југославије, у Лици. Према Стјепану Павичићу, било их је у Перушићу, Трновцу, у смиљанској области и Јадовну, забележеним у старим крајишким пописима из 1712. године.

Према презименима у "Карловачком владичанству", М. Радеке, Жарковићи су православни и славе само и искључиво Никољдан.

Према шематизму Дабро-босанске епархије крајем 19. века, забележени су само у Сарајеву, али са презименом Жарко (без вић), са славом Никољдан. У Херцеговини се срећу и као Жарко и као Жарковић.

Жарковићи су некад живели у Срђевићима, на осојној страни Гатачког поља, али су се због турског зулума повукли у Бодежишта. По предању, овде је у време Баја Пивљанина, живео кнез Жарковић, од кога су, као успомена, остале рушевине Куле Жарковића, поред такође знамените Куле Ченгића. О пореклу из Херцеговине, из Корјенића, сведочи и место Кореница, у Лици, као и завичај г. Небојше - Кореничани, у Славонији. Објашњење налазимо у чињеницу да је Аустрија, кад је запосела Славонију после повлачења Турака, у ове крајеве насељавала своје граничаре из Далмације и Лике.

Презиме Жарковић је несумњиво патронимичко, од претка по српском имену још од средњег века - Жарко.

Што се тиче најстаријег завичаја, у питању је гранично подручје Старе Црне Горе, оне која пре 1878. није обухватала и Стару Херцеговину (Дробњак, Пиву, Бањане, Никшићки крај до Грахова) и данашње Херцеговине.

А о Браниловићима, можда неком другом приликом, или посебно ако нам се неко обрати јер је то врло занимљива историја.

Обућина

Босанка Савић, из Есена, у Немачкој, где живи од 1970. године, моли да јој помогнемо да више сазна о пореклу њеног девојачког презимена Обућина, одакле су се доселиле Обућине и у ком веку. Наводи да потичу из Бачеваца, са Бачевачког васа, код Драчића. Оба насеља су у области Ваљева и реке Тамнаве. Породична слава је Ђурђевдан.

Према расположивој литератури, Обућине су се релативно скоро населили у Бачевце, пошто их с почетка 20. века тамо уопште није било, мада је могућно и да нису били забележени.

У околини Ужица Обућине су настањене у Стапарима, а доселили су се из Мојковића, у околини Колашина, заједно са Јешићима и Јевтићима. Славе Св. Јована.

Успутне станице Обућина из Колашина били су Звијезд и Козица, код Пљеваља, где су променили славу у Ђурђевдан. Данас у том крају више нема православних Обућина, већ само муслимана с тим презименом.

У тешким историјским приликама у 18. веку, кад су православци били под великим притиском да приме ислам, многи су се иселјавали на север, али и у Босну и Херцеговину, па у Далмацију, Лику и Славонију. Зато их тамо има у већем броју - и православних, и католика, и муслимана.

У "Карловачком владичанству", М. Радека бележи Обућине са славом Никољдан. Преко Војне крајине у Славонији доспели су и у Босну, у околину Дубице - у парохије Демировац, Драксенић и Међеђа. У свим овим селима славе Ђурђевдан, док у Сарајеву славе Ђурђиц.

Обућине, занатска кућа пореклом из Трипкове, код Ужица, са славом Ђурђевдан живеле су уз Дрину, у Љубовији. Могуће је да су се одавде и населили у Бачевце или су то учинили директно са Златибора.

Презиме је, по свему судећи, настало од надимка неког претка који је, можда, носио велику обућу. У свом "Српском рјечнику" Вук пише да је "обућина" аугментатив, увећавајући облик речи обућа.

Ојданић

Из Хага нам се веома лепим писмом јавио г. Драгољуб Ојданић, генерал у пензији, тренутно хашки оптуженик. Захваљује редакцији која једина бесплатно шаље "Вести" хашким оптуженицима, а читају их сви, без обзира из којег су дела бивше Југославије, док Хрватска својим затвореницима у Шевенингену доставља сву дневну штампу! Г. Ојданић одаје признање и нама етнологима на труду и мукотрпном послу да сваком Србину који то жели помогнемо да сазна своје порекло.

После усвајања Закона о сарадњи са Хашким трибуналом, први је од оптужених добровољно отишао у Хаг, у априлу 2002. године.

Рођен је 1941, у селу Равне код Ужица, у сељачкој породици. Наводи где све у Србији и другим деловима бивше СФРЈ има Ојданића, чија се слава, Ђурђиц, није мењала. Каже да су Ојданићи у селима Равне и Висока пореклом из Лубнице, код Берана. Према легенди, у 18. веку су на шири простор Златибора дошле три сестре - Смиљана, Симана и Ојдана - по којима су потомци добили презимена Смиљанићи (у селима Љубиш и Равне), Ојданићи (Висока и Равне) и Симановићи (село Крушчица, код Ариља). Други извор каже да су Ојданићи дошли у Лубницу из неког даљег краја Црне Горе и да су се презивали Шћекићи.

У књизи "Хроника Равне", из 1998, пронашао је навод да су се Ојданићи и Смиљанићи доселили на Златибор у 16. веку са Косова, из села Хаса.

Легенда о трима сестрама је чест мотив у породичним предањима. Што се тиче податка да су Ојданићи пореклом са Косова, из села Хаса, вероватно је реч о области Хас, под Паштриком. Одатле су њихови преци могли да крену у област племена Бјелопавлића, између Старе Херцеговине и Старе Црне Горе, где су живели као Пешићи, а онда прешли у село Лубницу у Васојевићима. Као и сви Бјелопавлићи, славили су Св. Петку, а после пресељења за славу узели Ђурђевдан.

За Ојданиће се приповеда да су пореклом од споменуте Ојдане. Поред Пешића и Ојданића, међу становницима ових крајева су и Шћекићи, Обрадовићи, Раковићи, Славковићи и Божовићи, ал су само Пешићи, Шћекићи и Ојданићи славили некад исту славу свих Бјелопавлића - Св. Петку. У селу Заостро, у долини Лима, поред Ђурђевих ступова, има Ојданића, сродника са Шћекићима, са том старом племенском славом.

Преци г. Ојданића су, међутим, у неком периоду боравили у области Бихор и Корита и тамо су, као Пешићи и Шћекићи, славили Ђурђиц.

И према аутору "Племена Васојевићи", Р. Вешовићу, Ојданићи који су потекли од Пешића, у племену Васојевића, у Горњим Селима и Заостру, даљим пореклом су из Бјелопавлића, а сродни су и са Шћекићима, Раичевићима, Нишавићима, Раднићима, Сенићима, Лончарима и Кљајићима. Многи од њих су директно потекли из лијеворијечног дела долине Таре, крајева око Колашина, да би наставили преко Равне Ријеке код Бијелог Поља, односно Бихора и Корита, које смо напред споменули.

На другом месту се опет наводи да има Пешића и Ојданића који су се, заједно са Бакићима и Пантовићима, одселили у околину Ивањице и у Пореч, код Доњег Милановца. Од ове друге фамилије је био и Аврам Петронијевић-Шћекић, уставобранитељ у време прве владе Кнеза Милоша Обреновића.

Ојданићи су забележени и у попису из 1863. године који су турске власти извршиле ради разрезивања пореза по глави одраслог домаћина, али тај податак не помаже утврђивању порекла породице и презимена. Презиме Ојданића је - и према породичном предању и према нашим сазнањима из сличних случајева - матронимичко, од

удовице неког претка са ретким именом Ојдана. У "Речнику личних имена код Срба" Милице Грковић наводи се као веома старо, изведено од изворног облика Хојдана (има и Хајдана). Ауторка не износи никакво објашњење порекла ни значења, али се чини да би могло бити византијско односно грчко и да је у вези са знањем јер јој је корен "oida" (знам), који нам је познат у изреци великог грчког филозофа Сократа "Знам да ништа не знам" ("Oida hoti unden oida")!

Чулић

С г. Николом Чулићем, из Хамилтона у Канади, имали смо мали "електронски" неспоразум који је потрајао више од годину дана - како да добије одговор који, ево, следи. Уз одговор о његовом презимену честитамо му и славу коју данас слави - Часне вериге апостола Петра.

Рођен је у селу Црни Луг, код Босанског Грахова, а "покојни деда, који би, да је жив, сада имао 150 година" причао му је да су Чулићи дошли на Грахово са чукундедом однекуд од Мркоњић Града. Каже да Чулића нема много, да их има и у Градишци, а сада, после оног страшног рата, широм света - по државама бивше Југославије, у Европи, Америци, Канади, Аустралији.

Најпре мала исправка, да Мркоњић Града пре 150 година није било, односно да се то место тада називало Варцар Вакуф и да је данашње име је добило после Првог светског рата у част Петра Мркоњића, како се Петар Први Карађорђевић звао као учесник Босанско-херцеговачког устанка 1875. године.

У области Ливна, у месту Црни Луг на путу Ливно-Грахово, забележени су Чулићи досељени од Мркоњић Града који, као и наш читалац, славе Часне вериге. За њихове сроднике са истим презименом у Камену, Гламочко поље, аутор Милојевић пише да су непознатог порекла из групе старијих досељеника.

Чулића има и у Крупи, у Поуњу, досељених из Далмације, али славе Никољдан. Презиме су добили по претку харамбаша који је, по породичном предању, у једном окршају с Турцима остао без уха и добио надимак Чуле.

У "Карловачком владичанству", М. Радека бележи Чуле - који су једна варијанта у низу сличних презимена - и као православне Србе и као католике.

Према "Лексику презимена СР Хрватске" (1976), Чулића и Ћулића, Чула и Ћула било је у разним крајевима ове републике, превише да набројимо сва места.

По свему судећи, Чулићи/Чуле су старином од Ибра. Било их је у Рибници и Крушевици, где су их звали Чуље, а славили Св. Мрату. Тамо су изумрли, али их још има у Мељаници, Матаругама и Расини. Раније презиме им је било Павловић.

Не доводећи у сумњу постојање оног претка харамбаше, додајемо да је још пре Турака постојао хипокористик Чуле. По Милице Грковић, настао је од старих српских имена Чудомир и Чудомил па је имао и изведенице Чуда, Чудан, Чудина и Чулко. Ако узмемо у обзир и презиме Чулина, чини се да је ово објашњење - бар за неку линију ове фамилије - ипак прихватљивије него оно прво, епско.

03.03.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Ачић

Из Сиднеја, г. Здравко Ачић, који да замисли дан без "Вести", у жељи да сазна више о пореклу и породице и презимена, пита да ли су им и Ацићи и Аћићи сродни? Рођен је у селу Повелич, код Српца, сада у Републици Српској. У овај крај, Посавину, доселио се његов прадеда Нико, сточар, са границе Кључ-Сански Мост, и био примљен као кмет код бега Силајић. Слава Ачића је одувек Св. Ђорђе. Ачића, каже, несродних, има и у Приједору, Санском Мосту, Београду, Сарајеву, Загребу и у Словенији. Занима га како је настало презиме, из којих крајева воде порекло и ко је у сродству са Ачићима.

Према шематизму Српске православне цркве за митрополију и архидијецезу Дабро-босанску, Ачића је, крајем 19. века, било у парохијама Божићи, код Дубице, са славом Св. Ђорђе. Њима несумњиво припада и породица нашег читаоца. Такође их је било у Рибнику, код Кључа, слава Св. Јован, и Дабру, Сански Мост, слава Св. Никола.

Ацићи су забележени у парохији Ножичка, код Прњавора, слава Св. Ђорђа, а Аћићи у парохији Бастаси, у области Унац, слава Св. Никола.

С обзиром на то да муслимани углавном нејасно изговарају сугласнике ц, ч и ћ, а они су водили све "тефтере" својих кметова, Срба, није искључено да су све те породице биле у сродству.

Пошто Аћиће у Бастасима, насељене из Лике, бележи у "Карловачком владичанству" и М. Радека међу православним породицама са славом Никољдан, али и Ачиће и Ациће - са славама Никољдан и Ђурђевдан, потражили смо их на територији Лике, Далмације и Славоније. У "Лексику презимена СР Хрватске" пронашли смо као Ачиће у Бастајима Великим, код Дарувара, Бјеловару, Грубишном Пољу, Вировитици и Загребу. Грубишно Поље, са околним местима Мала Ператовица, Велика Барна и Велика Дапчевица, свакако је крајем 20. века било матична област ове фамилије.

То што презиме Ачић, у изговору и писању, наликује презименима Аћић, Ацић, па и Ацић, не треба да чуди, јер су у тим срединама, у Војној крајини, записивачи били аустријски чиновници или наши људи који су слабо знали немачки.

Може се закључити да је изворни облик презимена био Аћић, јер поуздано знамо за хипокористик Аћо, од Аћим, или надимак истог облика - од презимена Аћимовић!

Костадиновић

Захваљујемо се г. Зорану Костадиновићу на лепим жељама нашем листу "Вести" и рубрици "Српске породице и презимена", не само што је верни читалац него и стога што не можемо да одговоримо на питање о његовом пореклу. Осим презимена и места садашњег боравка, Сиднеја, не даје нам ниједан други податак о себи и својој породици.

Да бисмо му испунили жељу молимо га да се потруди - да нам се поново јави и употпуни податке о себи и својој породици, према упутству под насловом "Етнолозима напишите све што знате о себи".

Куљић

Г. Миленко Куљић из Минхена саопштава да је родом из Трусине, код Невесиња, у Херцеговини. И његов деда, прадеда и остали преци пореклом су из Трусине и суседног села Солаковићи. Чуо је да Куљића има и у Невесињу и у Београду. Од оца и деде није могао да сазнао о пореклу породице и зато се обраћа нама. Слава породице Куљић је Св. Јован.

У Доњој Трусини, у Невесињском пољу, биле су испаше за хумска стада од Спасова до Томина дане. До упада чета Баја Пивљанина, овде су живели само муслимани, који су се иселили у Мостар, а на њихово место се доселило породице из Бањана, Пиве и Дробњака. Једна од њих су и Куљићи или Кулићи (тако забележени у Дубровачком архиву), знаменита породица из Пиве, од гране Браниловића.

И данас су, према новијим подацима о Пиви, настањени у Ораху и у Црквичком пољу. Јевто Дедијер, у монографији "Херцеговина", повезује их са другом пивском породицом Хаџић и каже да су се у Херцеговину доселили пре 230 година, што би значило, у другој половини 17. века, најпре у Зови До, а потом, око 1800, у Трусину. Почетком 20. века било их је девет кућа у Дабру, Кошуту и Солаковићима. Слава је Св. Јован Крститељ.

По нашем истраживању, Куљићи би пре могли да воде порекло од Кулића из Пиве, јер се ово братство Браниловића рано спомиње као сточарско са катунима у Планини, а после исељено у Бобане, крају високој Херцеговини, и у друге области.

И у Босни је било и Куљића и Кулића.

Презиме Кулић је могло настати као патронимик од надимка Куле, а он од Кулин.

Нојић

Г. Никола Нојић, из Клермона, у Француској, где од 1967. године живи са породицом, пише да је рођен у Штимљу, на Косову. Име је добио по Св. Николи, јер се 1938. родио на дан породичне славе. И његов чукундеда, звани Ноја, славио је Св. Николу. Сматра да је ово ретко презиме, имала га је још само једна породица у околини Призрена.

У брошури "На обалама Неродимке" прочитао је да се њихово племе у 12. веку из Грчке доселило на Косово и да су презиме добили по неком Ноји.

Та брошура нам је, нажалост, непозната, а читалац не каже ко је њен аутор, па о њеној садржини, односно о времену досељења "племена Нојића" не можемо да се изјаснимо. Племе је под наводницима јер, у етнографском значењу ове речи, то је могла бити само група породица сродних по мушкој линији. Дакле, евентуално, братство или фамилија Нојића.

Недостаје и важан податак - да ли су Нојићи били староседеоци у Штимљу, јер су "обале Неродимке" мало шири појам, чак и ако прихватимо као веродостојну ону легенду о досељавању у 12. веку. У самом Штимљу, знамо из личног искуства, у време теренског рада на Косову, има доста колониста после Првог светског рата.

У монографији А. Урошевића о Косову, издање САНУ, пронашли смо Нојиће у "Штимљи", тако пише овај аутор, на западној ивици косовске равнице, испод планине Црнољеве. После Првог светског рата место је проглашено варошицом. Од старих родова једино су опстали Исићи, али поисламљени, потом поарбанашени. Припадају фису Гаш, али знају да су пореклом Срби.

Сви остали српски родови, па и Нојићи, досељавали су се током 19. и 20. века. Нојићи су "аутоколонисти", како зову породице које су се пресељавале унутар једне веће области, у овом случају, Косова и Метохије, али не увек својом вољом, него често вољом турских поседника. Пореклом су из села Дорана у призренском Подгору, где су стигли 1924. године на имање које су купили од Шиптара, оних који су се, после Првог светског рата, исељавали у Турску. У то време је и држава, Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, најчешће као награду за учешће у српској војсци у рату, насељавала породице из Црне Горе, Херцеговине, Далмације, Лике, мање и Босне и Србије, на напуштена имања турских велепоседника. Никако не на имања домаћих Шиптара!

Да резимирамо: Нојићи су староседеоци на Косову и Метохији, а није искључено да су се у призренски Подгор населили из северних делова Грчке или Албаније које су у 12. веку, а и много касније, представљале прилично густо насељен српски етнички простор, а у неким периодима историје, и државни. Јавите нам се, јер је за овакво истраживање потребно знатно више времена.

Цимбаљевић

Господин Милан Цимбаљевић - који редовно чита наш лист кад год га добије и онда "прослеђује одмах даље" - пише да су Цимбаљевићи из Дапсића код Берана, племе Васојевићи. Каже још: Срби или Црногорци, што је вероватно питање.

Не пише, међутим, ни одакле је он, где је живео пре него што се нашао у Хагену, и Немачкој, ни коју славу слави.

С обзиром да је Васојевић то олакшава наш задатак, јер су они многоструко обрађивани у литератури, што искључује могућност грешке.

Поред Цимбаљевића, а негде су забележени и као Цимбаљићи, у Дапсићима, где су најбројнији, има их и у Коњусима - десетак кућа у Савардаку, и у Цецунима. Славе Св. Аранђела и пореклом су од племена Пипера. У Васојевиће су се "прибили" и потпуно су прихваћени, мада се зна да нису "прави", рођени Васојевићи.

Сама реч "кимвал" (како се изговора латинска реч цимбал) потиче од грчког кимбалон, ударачки музички инструмент у облику трапеза са жицама, а онај који удара, музичар је цимбалаш. У питању је веома стар музички инструмент и спомиње се, наравно са хебрејским називом, у "Давидовим псалмима" у Старом али и у Новом завету, код апостола Павла: "Он је као кимвал који звечи ..."

Ћећез

Из Аустрије, где се с породицом обрео после прогона из Доњег Села, код Коњица, у акцији муслиманске војске и ХВО 1994. године, обраћа нам се г. Милован Ћећез. Његово село, у северној Херцеговини, на излазу од Коњица према Мостару, на десној страни Неретве, настањивала је многобројна фамилија Ћећез и сви се иселили после страдања одраслих мушкараца. Ћећези су овде живели од како се памти, све до последњег грађанског рата у Босни и Херцеговини, а сада су расељени по читавом свету.

У монографији његовог сродника о Ћећезима, каже се да су пореклом из Бањана, из Црне Горе, још око 1660. године, са презименом Ковачевић. Турске власти су их прекрстиле у Ћећезе, али нико не зна зашто. Иста монографија, као успутну станицу ове фамилије наводи манастир Житомислић, али и верзију према којој је презиме настало од назива места Ћеће, у околини Вареша, у средњој Босни.

У име читаве породице, г. Ћећез тражи одговор на своју адресу.

Г. Ћећез, уколико желите да Вам одговоримо лично, усваком броју "Корена" видели сте нашу адресу и телефон ма које можете да се јавите, ради договора о испуњењу Вашег захтева. Сада Вам одговарамо преко "Вести".

Могу се поставити две теорије о пореклу Ћећеза, јер нам г. Милован није пружио кључни податак - која им је слава.

Презиме Ћећез је турског порекла, односно Турци су га дали његовим прецима.

Међу презименима Срба у Босни, Ћећези у истој области, Пазарићу, код Сарајева, имају две славе - Ђурђевдан и Јовандан. Овај податак нам открива одакле су се Ћећези доселили у Босну. Друго, били су сточари, јер је пут према Сарајеву и околним планинама био сточарска стаза за летње испаше.

Ако су од Ковачевића, као што претпоставља Ваш рођак у монографији о фамилији, тешко је утврдити да ли су од оних који славе Ђурђевда, Јовандан или Михољдан. Све три гране постоје и у западној Србији, преко Дрине, али и у источној и централној Босни и у Херцеговини, у Бањанима и Дробњаку.

Ако узмемо да су то Ковачевићи са Грахова, у Црној Гори, који славе Ђурђевдан, могли су да се населе у Пазарић преко Дрине, јер их има под планином Соко и око Љубовије, у селима Лоњин и Грачаница.

У Дедијеровој "Херцеговини", у Кљену, на заравни између Невесињског и Дабарског поља, забележени су Ковачевићи старином од Грахова који су то дошли преко Бањана. Славе Ђурђевдан, а прислужују Матијевдан.

Интересантно је да у Грахову, код Ливна, има Ћућуза који славе исту славу, Ђурђевдан.

Али, пошто не знамо славу, Ћећези би, по другој нашој претпоставци, могли да воде порекло и од једне друге старе херцеговачке породице која се још пре четвртог века доселила из Риђана, Никшић, а даљом старином су из Старе Србије. Пишите нам, ако желите потпунији и прецизнији одговор.

Шантић

Гђа Катарина Живковић, из Берлина, раније нам је честитала Нову 2008. и Божић, а сада нас пита о пореклу презимену мужа - Живковић и ћерке Весне, удате Николић. Нажалост, није послала све потребне податке, па молимо да нам се поново јави - која је слава родитеља њеног супруга, као и Николића. А нарочито, одакле су се Николићи доселили у Београд. Има их на десетине, без тих података, где су раније живели и славе, може само да се лута.

Да љубазна читатељка не би остала без икаквог одговора, потрудићемо се да кажемо нешто о Шантићима, фамилији њеног оца, која потиче из истог Шантићи су веома стара и угледна херцеговачка породица. Ко, и данас, не зна за нашег великог песника Алексу Шантића? До последњег грађанског рата, било их је у Дужицама, некадашњем сточарском катуну, и у Доњем Црнчу, где су дошли из Черигаја, мостарско Блато, који су некад звали "херцеговачки Мисир". По Дедијеру, ту су се населили поодавно, из Стона, пошто су осиромашили. А даљом старином су из Црне Горе. Славили су Никољдан.

У другој половини 19. века била је позната кућа мостарских трговаца Риста (оца песника Алексе) и Миха Шантића. Многи Шантићи - на Пељешцу и у области Мостара - примили су католичанство, било под притиском било добровољно, да би стекли повластице за трговину на мору.

Тако су и преци супруга наше читатељке стигли чак у хрватско Загорје.

15.03.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Свјетлановић

Г. Јован Свјетлановић из Гагенауа, у Немачкој, где већ 40 година, пише да је рођен Скендер Вакуфа, у селу Бастаји, сада Кнежево, заселак Свјетлановићи. Сви Свјетлановићи, којих има и у Аустралији, Америци, Канади и Европи, потичу из овог села и сви славе Св. Ђурђа.

Међу српским презименима у Босни, према шематизму Српске православне цркве за 1892. годину, презиме Свјетлановић, слави Ђурђевдан, било је заступљено само у околини Мркоњић Града, тада Варцар Вакуфа, у парохији Живинице. Другде их нисмо нашли. Међутим, пре неколико деценија, у Славонији, у два села код Нове Градишке, једном код Сиска и у Загребу, регистровани су Свјетлановићи. Вероватно је да их тамо и даље има ако је тачна наша претпоставка да се ради о покатоличеним Свјетлановићима који су, ради лакшег уклапања мало преиначили презиме.

Презиме је релативно ново, иако смо од средњег века имали женска имена Светла и Светлана, а ретко и мушко Светлан, али су у међувремену била изобичајена. Једино је Светлана, од претпрошлог века, поново "у моди" али под руским утицајем.

Због тога смо склонили да тврдимо да је облик Свјетлановић и село по њима, као и Свјетлановић, настао од старих презимена Свјетлица, Свјетлић, Свјетлић и Свјетличић о којима смо својевремено, 22. маја прошле године, већ писали, одговарајући Влади Свијетлици. Напоменули смо да је и у том презимену вероватно убачено самовољом или из незнања неког чиновника или свештеника.

Свјетлица и Свјетлица су, заправо једно презиме у два штокавска изговора - икавском и ијекавском. Јасно је да су истог порекла, с обзиром на то да имају исту славу - Ђурђевдан. Тако је Свјетлица било у Бугојну, Герзову - у парохији Ваган, и око Крупе - у парохијама Гашица и Бијаковац, Дубовик, Ивањска и сама Крупа, док су Свјетлице забележене у Вуковском код Бугојна и Љувиши, код Варцар Вакуфа, данас Мркоњић Града.

М. Карановић вели да су у Поуњу Свјетлице стариначки род и да су једно са Врањешима, Милиновићима и Мршићима, а од њих су и Станивуковићи, Иванићи, Јованићи, Ерцези, Арелји, Дражићи, Орелји, Керкези, Зеци, Рабате и Марићи. И сви славе - Ђурђевдан. Тако су у Бушевић досељени са Иванићима пре окупације Босне, а одатле су стигли и у Дубовик. Из Лике су се Свјетлице са истом славом у то време доселиле и у Ивањску поред Уне.

Свјетлице у Вуковском су, према аутору монографије Милојевићу, старовници. Поред њих, аутор наводи и најстарије становништво које је ту било "пре Косовског боја", Кнежевиће, сада са заједничким презименом Павловић. И они сви славе Ђурђевдан.

Пошто су као Свјетлићи, са славом Аранђеловдан или као римокатолици, забележени и у Лици и Крбави, те Банији и Кордуну, закључујемо да је њихов матични крај погранична област између западне Босне и српских области у Хрватској, а да су се доселили из Старе Херцеговине, из Дробњака, још у 16. века пред Турцима.

А презиме Свјетлица, и слична, никако није могло настати ни од Свјетле, Свјетлане или Свјетлана него само од надимка давног претка - свјетлица значи и муња, али је то и она занимљива светлећа бувица коју понегде називају свјетлац или свитац.

Бунић

Г. Вито Бунић пише из Хамбурга да потиче из села Бошковићи, у општини Лакташи. Породица слави Ђурђевдан, а прислужује Аранђеловдан, што се, откад зна, није мењало. О својима не зна много, колико је чуо од оца, али је запамтио нешто врло битно - да су се у Бошковиће доселили око 1888. године, из Борковића више Бањалуке. Узгред, постоје Горњи и Доњи Борковић.

Пита нас одакле су Бунићи из Борковића и шта су пореклом? И за житеље Бунића у личком Крбавском пољу, који је до 1991. имао 509 становника. Многи су се одселили у Аустралију. Зна да у Херцеговини постоје место Буна и реке Буна и Буница, али - има ли и презиме Бунић. Прочитао је да у Лондону живи "неки Бунић из Лесковца" који

је у Енглеску дошао после рата и заробљеништва у Немачкој. Много је помагао у време рата у Босни па моли да се о том човеку објави у "Вестима", које и он вероватно чита.

У Херцеговини, поред реке Буне, по којој је читава једна група Срба икаваца која се населила на северу Бачке прозвана Буњевцима, постоји и место Буна - са обе стране реке Буне, на старом средњевековном путу који спаја Приморје са Босном. Али тамо нема, нити је поодавно било, ни једног Бунића. То би могло да значи да су претходно имали друго презиме, а кад су се иселили узели су презиме по завичајном топонимом - Бунић. У месту Ходбини, на обали речице близини Бунице, било је Бунића за које Дедијер вели да су због сиромаштва сишли са Слипчића, код Мостара. Слава им је Ђурђевдан, а порекло им је подаље - из Црне Горе.

До овог закључка смо дошли провером података о презимену Бунић према подацима шематизама Српске православне цркве за Босну с краја 19. века. Сви славе Ђурђевдан - Бошковићи у Пискавици, код Бањалуке, и у Живиницама, код Мркоњић Града, а само у Грмуши, код Бихаћа, славе Св. Николу. И сви са презименом Борковић, које се најчешће среће око Градишке, где постоји и место Борковићи, славе Ђурђевдан. Када су се из области реке Бунице и тзв. борачких села, у области Борач, селили у Лику и Приморје, неки су узели колективно име Борковићи, а Бунићи су се по пресељењу вратили на своје старо презиме - Бошковићи.

Постоји и место Бунић у Крбавском пољу, али од тих Бунића који су се населили у Поуње после Карловачког мира сви су пореклом муслимани, односно једно време су били поисламљени. Интересантно је, међутим, да их називају Језеранима, онако како се зове и једно село у области Борач, код Мостара, одакле су и Бошковићи. Има их у Бужиму, Гатима и Изачићу. У Грмуши, између Уне и Грмеча, било их је седам кућа. Бунић слави Никољдан и доводац је у кућу Вукашиновића из Бунића у Лици.

Паројчић

Из Оксфорда у Енглеској где се и родио, јавља нам се Душан Паројчић који се, како наводи, и сам подуже бави проучавањем свог порекла и презимена. Помно прати нашу рубрику већ пола године и каже да је одушевљен интересовањем и свим подацима који су приказани у нашим истраживањима. Зна колико је то тежак и неизвестан посао који не мора увек да да и прецизан резултат.

Сматра да је његово презиме изузетно ретко и да га сви повезују са местом Паројчићи, Пржине, Црни Луг, Босанско Грахово. Родословно стабло зна уназад до последње четвртине 18. века. Прича се, да је у то време у том месту живео први Паројчић који се звао Драгојла Квосаровић, или Квосаревић. Пише да је неизвестно да ли је предак презиме Паројчић добио као надимак или га је сам узео.

У Црни Луг се доселио са братом Михајлом и сестром Милицом. Сестра се удала у Бањалуку и о њој се ништа не зна.

Пише да у родословном стаблу има тврдња да су они прво стигли у Црну Гору, са јужног Урала, са још тридесет двоје људи, а онда су се његови, због Турака и да избегну потурчавање, преселили у Црни Луг, у Босни, мада су и тамо били Турци. Овај део писма није сасвим јасан па га не бисмо коментарисали.

Коначно питање читаоца је да ли су његови преци били Срби, Руси или из неког другог народа? Каже се и да су доселили од Равних котара и Цетине, али тамо нема више овог презимена.

Писмо је дугачко, предугачко, па би и сажето препричавање заузело целу ову страну. Г. Паројчић, иако рођен у Енглеској, користи изразе, чак и турцизме, као да се школовао и живео у матици и које већина рођених у њој и пре и после рата или не зна или уопште није ни чула за њих.

У сваком случају, поштовани читаоче, лепо је од Вас и сасвим сте у праву ако верујете свом родословљу, па и то што сте кренули да га проверавате ако му сасвим не верујете.

Ту смо на истом послу. Можда су ваши преци, као што пишете, и кренули из Русије, као уралски козаци, после Пугачовљевог устанка, а можда су само "српски козаци", граничари, незадовољни статусом, кренули од Равних котара и завршили у колонијама које је руска царица одредила за насељавање сербског национа, подно Урала и иза Волге. Као што није искључено да су, опет незадовољни тим царским привилегијама које то никако нису биле, кренули назад, али преко Црне Горе у Црни Луг и босанско Грахово.

Просто не знамо како да се односимо према оволикој сили Ваших питања и велике ризнице података којима располажете. Да и не помињемо да нас чуди да се у целом Оксфорду не нађе писаћа машина, јер би се тада Ваше писмо много лакше читало.

Зато, пошто користите интернет, ако желите комплетан одговор, јавите се на нашу електронску адресу. Могли бисмо да покушамо да растумачимо различите облике Вашег презимена и термине које Ви наводите такође у различитим облицима.

Љајић

Занимљив, помало загонетан, али и инспиративан проблем нам предочава г. Мурат Љајић, из Офенбаха, код Франкфурта, рођен у Белим Водама код Новог Пазара. Каже да су му "Вести" омиљен лист, да чим устане иде у најближи киоск да их купи и онда, уз кафицу, ишчита "све, од прве до задње странице".

Па нас, у име својих рођака, међу којима је и један министар у влади Србије, који су га - пошто је "највише школован од њих" - задужили да нам се обрати:

"Интересује ме од кога племена смо ми Љајићи", у Беле Воде дошли пре више од 120 година. Узгред, обећава "поклон којим ће нас обрадовати ако му одговоримо".

Е, то је пресудило, па се питамо што ли смо до сада одговарали на толика писма у којима није било сличних обећања.

Шалу на страну, драги г. Мурате, било би боље да сте нас, уместо најављеним поклоном, "даривали" конкретним подацима: не кажете ни којих сте година, нити откад сте у Немачкој, а ни - што је иначе још важније - одакле су се ваши доселили, из ког краја су стигли у околину Новог Пазара, поготово што то није било тако давно. Ни речи ни о различитим претпоставкама о пореклу, само да неки "причају да смо од тих или оних"! Значи, преостаје нам да нагађамо.

Ево, да за сада покушамо да објаснимо порекло презимена. Сматрамо да је патронимичко, по претку кога су звали Љајо. То име, које је првобитно било Лајо, могло је бити изведено од Лазар. Другим речима, био је хришћанин, а по палатализованом (умекшаном) гласу и, што је карактеристично за горштаке Метохије и Косова и северне Албаније, слутимо да је ваша фамилија пореклом из ових области.

Ако је то случај, онда би ваши могли бити из племена Климента који су, изворно Срби, али и католици и православни, само поарбанашени још пре неколико векова. Они су крајем 17. века почели да се селе на север и тако стизали и у Рашку област, која је у то време била турски Новопазарски санџакат. О томе је писао још Јован Цвијић у свом непревазиђеном, светски признатом делу "Балканско полуострво", које је прво било објављено на француском језику, у Паризу.

Наравно, Ви сте, могли и другачије учити или чути. Наше је било да изнесемо претпоставку која почива на научним аргументима.

07.04.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (44)

Костадиновић

Уочи Нове године, из Сиднеја нам се јавио г. Зоран Костадиновић не само с празничном честитком редакцији, већ и најбољим жељама поводом 15. годишњице излажења "Вести". Захвалили смо и замолили га да се поново јави, са подацима о себи - да бисмо му узвратили текстом о пореклу његовог презимена - што је он и учинио.

Већ две деценије живи у Аустралији, а потиче из села Црквенца, код Свилајнца, у Доњој Ресави. Настојао је да прикупи податке о породици, али их нема много, пошто су многи старији из фамилије, као и његови родитељи, помрли. У селу има неколико фамилија Костадиновић, али нико не зна одакле потичу. Једино зна да им је крсна слава Св. Јован.

Презиме Костадиновић је патронимик и потиче од мушког имена порекла Костадин, односно византијског Константин. Постоји и назив "костадинка" - за ситан метални новац из раног средњег века, али би презиме, по надимку породице која је ископавала овај новац на свом поседу, било Костадинковић.

Презиме Костадиновић није забележено почетком 20. века у селу где је рођен наш читалац, па је се свакако ради о новијим насељеницима, и то с југа, чак као више разних грана фамилије истог презимена. Костадиновићи се, међутим, срећу и раније, са старијим презименима - Кнежевић, у космајским селима Неменикуће и Поповић и у Младеновцу. За њих је забележено да су пореклом са Косова и да славе Св. Јована. Према неким подацима они су сродни са Паунићима (од којих су Јеринићи, Мирковићи, Ранковићи), чији се предак доселио најпре у Ковачевац, а потом у Неменикуће. Забележено је и да су у сродству са Васковићима чији су огранци Арсенијевићи, Марковићи, Стевановићи, Јеремићи, Ранковићи - од три брата (Милана, Станоша и Драгоша) који су се населили у Кућане из Васојевића.

Са њима је у сродству и група породица којима припадају и Костадиновићи - Мијајловићи, Неговановићи, Дунићи, Станкићи, Павићи и Радовановићи. Сви најдаљом старином воде порекло са Косова и славе Јовандан.

Могуће је да су неке од тих старих породица ово презиме добиле као надимак. У Црквенцу има старинаца Скокића, са славом Јовандан, и Стојића, са истом славом, за које је забележено да су се доселили "преко Мораве".

Али, да поменемо и могућност, која је сасвим извесна, да је ово презиме настало по Костадиносу, Цинцарину, јер су и Пожаревац и Смедерево биле права "мека" за занатлије и кафеџије, те разне трговце који су у 18. и 19. веку, преко Македоније, Бугарске и источних делова Србије, пристизали у ове наше крајеве.

Даниловић

Г. Миленко Даниловић пише из Немачке да нам се јављао на самом почетку ове рубрике. Из његовог новог писма се не види да ли је видео наш одговор на прво писмо: он је био и први читалац на чије смо писмо одговорили у броју од четвртог јула 2006. Сада даје опширније податке о себи и жели да зна конкретно - да ли су пореклом из Црне Горе.

Рођен је у село Јагаре, у околини Бањалуке, преци су се у тај крај доселили око 200 година раније, наводно из Мркоњић Града или Шипова. По породичном предању, потичу од манастира Мораче. Прадеда Васо је имао шест синова и једну кћер, чији потомци сада "живе широм планете", а за чукундеду Јована се "приповеда да је био кнез". Крсна слава им је Св. Никола, за разлику од Даниловића у Пљевљима, Шапцу, и Ваљеву који имају друге славе.

Даниловића има у Дробњаку, Бањанима и Херцеговини, али се ове области не сматрају Црном Гором, али су неке касније, према одлукама Берлинског конгреса, ушле у њен састав. Ови Даниловићи се изворно сматрају херцеговачким братством које је насељено по Боки и Херцеговској околини.

У вишеградском Старом Влаху има Даниловића у Бовану из Дробњака, који су огранак Међедовића. Постоји и село Даниловићи, али у њему нема житеља са овим презименом. Друге фамилије омају друге славе, али заједничко презиме Дробњаковић, јер су евидентно из Дробњака.

Пошто је читалац из Босанске Крајине, сасвим је сигурно - како тврди већина аутора - да су ови Даниловићи пореклом из Рашке области. Тамо и налазимо Даниловиће, али у групи породица под заједничким презименом Брашњи, где су и Деспоти, Игњатовићи и Пољаци, сви настањени у Звезду, Обардама, Бабинама, Врбову, Тоцима, Љељеници и Бијелом Пољу у Србији. Њихова слава је Никољдан.

По једној локалној легенди, Брашње је проклео Св. Сава да се нигде не могу скрасити, јер су га примили на конак и прогласили лоповом.

Заиста, постоје и Даниловићи од манастира Мораче, потомци хотског војводе Богића који је дошао са простора данашње Албаније и био католик у 15. веку, па се потом "прибио" уз Морачане. Ми, међутим, нисмо сигурни да су Даниловићи нашег читаоца од ове гране.

Г. Миленко позива све Даниловиће да му се јаве преко редакције "Вести"! Ми, ето, испуњавамо његову молбу.

Вујичић

У редакцију "Вести", на адресу рубрике "Корени", стигло је у протекле две године око 500 писама читалаца, а рекордно највише послао је г. Томислав Вујичић, из Минхена, увек са великом жељом да допунимо објављени одговор. Имао је разна допунска питања, а у последњем писму, које смо примили половином фебруара, моли да му одговоримо бар на три која, у сажетом биду, гласе:

Прво. Где још у Црној Гори има Вујичића?

Друго. Којем су великом граду у Црној Гори најближи?

Треће. Ком великом племену у Црној Гори припадају?

"Од свег срца и све душе, до самог неба" нам захваљује - у нади и ишчекивању да ће коначно добити одговор.

Рођен је у у селу Правошево на Златару. Слава је Сабор Св. Архангела Михајла (21. новембар). По предању, стари су му се из данашње Црне Горе доселили у област Старе Рашке.

Прво. Вујичића има разног порекла и у више места у самој Црној Гори. Они на Жабљаку су од Нинковића, а они из Чева, Цетиње, припадају огранку Ћетковића. Око 1887. године неки од њих су се иселили у више места око Мојковца - Добриловину, Гојковиће, Пренђане, Стевановац.

Код Бијелог Поља су из Вранеша, из Колашинских поља. Од 17. века су у Главату, у Грбљу. Има их и у Никшићу, Херцег Новом и у Подгорици, пореклом из Роваца. У Грнчарево, у околини Требиња, дошли су из Долова, Грахово, где се населили Вујица из Заслапа, Добра Вода, из племена Цуце. Дошао је из Загарача, код Даниловграда, где је стигао из Шобајића, из племена Бјелопавлића.

Како је свети Сава набеђен као лопов

Кад је ноћио у кући породице Брашње, ујутро кад је петао закукурика, свети Сава је рекао "Да је благословена ова птица!" - јер се порадовао што се рано промучио. Домаћину то као да није било право па закоље петла и кришом га стави у торбу светог Саве.

Кад је овај свети, али скромни човек полазио, домаћин га оптужи за крађу и "откри" петла у свечевој торби.

А св. Сава узврати проклетством.

Од њих су и Звицери у Цуцама, Звиздом. Од Вујичине браће Вукала и Вучура су Вукаловићи и Вучуровићи у Зупцима, у околини Требиња. Од брата Илије су Илићи у Кривошијама, а од Милоша су Милошевићи у Доброти и Риоцу, у Боки которској. Од њихових рођака су Водовари у Кривошијама и они у Забрђу, у Пиви, који су досељени од Фоче. Из Пиве су се неки иселили у Туђин, у Шумадију, око Колубаре. Они славе Петковдан.

У Дробњаку има Вујичића који су презиме добили по претку Вујици Ћетковићу, рођеном 1770. Он је био угледна личност међу Дробњацима. Они су славили Ђурђевдан. Припадају Препчењанима из Никшићких Рудина. После Кандијског рата 1645-69. године селе се у више праваца. Сматрамо да су Ђурђевдан узели као племенску славу, да би касније, кад су стигли у старорашку област, вратили прву славу - Аранђеловдан, који су славили у првом матичном племену - Пиперима.

Најближа места Вујичићима у Пиперима била су Рогами До, Ђевич-Град, према Морачи, и стара Дукла. Најстарији спомен Вујичића управо се тамо и јавља, у данашњем селу Ђурашевићи, као Вујичића кућишта. Они су се одатле иселили највероватније у Цуце, а потом или у Херцеговину или у Боку, јер их онде одавно више нема.

Најближе веће место Правошеву, родном селу г. Томислава је Пријепоље, некада милешевски срез, али у Републици Србији, не у Црној Гори.

Чамо

Г. Адис Чамо, у писму из Француске, "са дивне Азурне обале", каже да је рођен у Сарајеву, а од деде Алије, који је из Праче, код Пала, 40 километара даље, чуо је да су пореклом из Херцеговине. Занима га да ли су његови преци некад, пре продора Турака на Балкан и исламизације, можда били православци - и која им је била слава. Он сам, за разлику од осталих у породици, "не практикује ислам". Врло коректно истиче да зна да се наша рубрика бави истраживањем порекла српских породица и презимена, али верује да можемо да покушамо да му одговоримо. Каже да Чамо има у Сарајеву и да су рођаци, као и у Херцеговини, како му је рекао отац, али нису рођаци.

Да бисмо одговорили на прво и главно питање нашег читаоца - да ли су му преци, некада, можда били Срби православне вере, можда би могло да помогне разјашњење самог презимена. Према једном предању, оно је дошло по надимку Чамо који је могао да има неки предак који је "стално чамио код оваца у планини". С обзиром да је глагол чамити словенског порекла, као и чајати или очајавати, могуће је да се ради о фамилији српске народности која је примила ислам.

Али, ако је то предање настало као објашњење овог необичног презимена, можда страног порекла, мора се узети у обзир и сасвим друга, несловенска реч - турска реч чам - која је у корену овог презимена и значи бор, боровина (то јест чамовина), и од које је и реч чамац. У том случају, ова фамилија би била турског порекла која је у Црној Гори примила православље, а у Херцеговини и Неуму католичанство.

У данашње време православних породица с овим презименом ни у Босни нити Херцеговини, као ни у Црној Гори или у другим крајевима.

Постоје, међутим, породице сличних презимена. У селу Катун, у Паштровићима, живела је фамилија Чамода, од којих је 1792. године забележен неки Вуко, неспорно православне вере. Али, његово презиме је настало вероватно од имена засеоку - Чами До. У племену Ђеклићи, у селу Језер, у некадашњој Катунској нахији - према испитивањима нашег угледног етнолога Ердељановића, као и према очуваним топонимима као што су Чамиска пећина и Чамиске рупе, а у Босни Чамића брдо - морала је раније, пре око 300 година, да постоји фамилија Чамићи. По мишљењу овог истраживача, она је припадала старијем српском становништву од којих се памте једино Лопатине, али је оно било потиснуто према Херцеговини. Овде су забележене муслиманске и католичке фамилије Чамо - у селима Сопиљи и Кљуни, код Невесиња, и Селишту, код Билеће. Чаме у Билећи су дошли из Новог, као и они у Дужима, код Неума.

Ако су Чаме/Чами, односно Чамићи, старосрпског порекла, некадашње крсно име би био Св. Првомученик и Архијакон Стефан (Шћепандан, 9. јануара) коју су славили у Ђеклићима и где је постојао храм посвећен овом светитељу, па је то била и сеоска односно братственичка слава.

Што се херцеговачких Чамача тиче - а треба имати на уму да су појмови сродства крајње релативни - сматамо да они и код Неума и на Палама у сродству, јер су једног порекла, ма колико генерација прошло од њиховог раздвајања.

Пало

Г. Чамо, у посебном писму, пита и за фамилију своје мајке, презиме Пало, такође муслимане који "практикују ислам": Да ли су раније били хришћани, православни или католици? Када су могли да приме ислам?

Да одмах кажемо да, нажалост, не располажемо конкретнијим подацима о овом процесу, осим основних црта.

У већини, муслимани данас имају презимена са наставком ић, па су Палићи много чешћи у разним крајевима Босне, нарочито у Поуњу и Херцеговини (у Рами, Прозору, Дрежници и Мостару), него Пало. Палаића има и православних - у Црној Гори - у Дробњаку, досељени из Никшића. Значајно је да неке њима сродне породице овде имају презиме Палија, а православних, за разлику од Палиће, има их у Босни, у Костајници, на Уни - једни славе Јованџан, најчешћу славу Бањана, а други Ђурђевдан, племенску славу Дробњака.

Палићи католици, Шокци, забележени су и у Бачкој, у Чонопљи код Сомбора, а недалеко је, код Суботице велико језеро истог имена.

У Шајкашкој, која је од средине 18. века била стециште многих Срба граничара, 1846. је у Жабљу евидентирана фамилија Палић. У Славонији их има највише католика, а до рата деведесетих било их је и православних.

Порекло презимена могли бисмо тумачити бар на два начина. Прво, да је од речи пала, батина, која могла бити надимак неког претка или од речи палија, дугачка мотка, такође надимак неког високог, али врло мршаваг претка. Оба ова тумачења имају паралелу у презименима Батиница и Батинић.

Друго, да је од хипокористика Пале, од имена Павле, од којег су и Пало, Палика и Палић.

Свака од ових могућности недвосмислено говори да су Пале, Палије, Палике и Палићи првобитно били православни Срби. Једни су, почев од 17. века, примили ислам, а други се поунијатили и покатоличили. Први су постали Бошњаци, други Шокци, односно Хрвати.

Да и овом приликом поновимо: Једно је етничко порекло, а други национално опредељење.

Етнолозима напишите све што знате о себи

Поштовани читаоци,

ако желите да наши етнолози изуче и открију порекло ваше породице и презимена, треба да их упознате са основним подацима.

Наведите основне личне податке и адресу - где сте, када сте дошли. Напишите им све што сами знате о својој породици - где су ваши раније живели, одакле су вам отац и деда, шта су били по занимању, одакле су се доселили. Такође, где је родбина ваших старих.

А изнад свега је обавезно да наведете породичну славу. Такође, да ли је или није мењана у прошлости, ако знате и зашто.

Потребно је да напишете, ако знате или сте само чули, и где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте у сродству.

Пожељно је, значи, да наведете што више података о својим прецима, укључујући породична предања, приче које сте чули кад сте били мали.

Значајно је да наведете откад живите у земљи у којој сте сада, сами или с породицом.

Ако имате интернет адресу, напишите је: можда ће етнолозима бити потребно да вас питају за још неки податак, па ће електронска веза убрзати њихов рад на одговору на ваше питање.

30.05.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (45)

Селимовић

Санела Селимовић, рођена у Тузли 1975. године, у писму из Дортмунда, интересује се да ли су њени преци, можда, прешли из православља у ислам. Наиме, отац Вехид из Храсног, општина Калесија, и мајка Хата, никада јој нису причали о пореклу својих породица.

Читатељка је сасвим у праву. Док су случајеви прелажења из ислама у православље били врло ретку, обрнути случајеви били су веома чести, односно била је то веома раширена појава у време владавине Турака код нас - из многих разлога, па и ради разних олакшица и привилегија, а чести и да се спаси "жива глава".

У књизи "Крст и полумесец", Миле Недељковић каже да Селимовића има различитог порекла. У западној Босни, у Поуњу, они у Бакшаишу потичу од Попрженовића из истог места, у Тршцу су пореклом од Рекића, док су они у Бјелају досељени из Лике. У Шошњима, код Високог, потичу "из неке друге земље". Интересантно је да је село раштркано и да постоји заселак Селимовићи или Брце. У Биочи су из Дрозгометве, близу Хаџића у околини Сарајева, а доселили су се после 1878. године. У Заушју, у Билећким рудинама, пореклом су од фамилије Овчина.

Чињеница да су концентрисани у западној Босни и да су се населили преко такозване високе Херцеговине упутила нас је на Полимље и Потарје као могући ранији завичај Селимовића, а то је крај настањен српским православним становништвом. То би значило да би из тог краја могли да воде порекло и они поисламљени Срби које су Турци водили у Босну, као нове господаре за своју рају.

Између Таре и Лима, у Колашину, неки Срби властелинског порекла су се "потурчили" и постали аге и бегови. Наводи се да су пореклом из Кланца, код Рожаја, од Мурића.

Наш велики књижевник Меша (Мехмед) Селимовић, рођен у Тузли, упорно је истицао да је Србин. У својим "Сјећањима", објављеним 1977, пише о пореклу своје породице из Врањске, од дробњачког братства Вујовића. Између осталог, каже да је породична традиција знала за само четири поисламљене генерације у Билећи.

"Даље од тога се није знало, па сам претпостављао да се тим заборавом прикривао хришћански коријен."

Поштована Санела, исламизација је била дуг и не баш драговољан процес. Зато, не заборавите, или знајте: претке ваља поштовати, а о њиховим поступцима није на нама да судимо.

Хускић

Читатељку Санелу Селимовић занима и за порекло мајчине фамилије Хускић. Мајка Фикрета (Хата) рођена је у Тузли, у коју су се њени родитељи доселили из Стјепан Поља, у општини Грачаница.

У споменутој књизи "Крст и полумесец", М. Недељковић наводи да Хускића има у Поуњу - у Бихаћу, где су од Бркића, у Великом Бадићу, где потичу од Јусића, у Врхпољу, где су дошли из Лике, после повлачења Турака. И Хускићи у Горњој Саници су пореклом из Лике, а доселили су се кад је Стојан Јанковић "протерао Турке". Пореклом су од Хускан-барјактара. У Мутнику су од Самарџића из истог места, док су у Тодорову пореклом од Смајића. У Турији су из Дрежника, досељени после 1791. године.

Постоје и Хуске, у Мраморју, у области Високог, у централној Босни. Они су пореклом од фамилије Хусика.

Пошто је прошлост случај Хускића сличан са Селимовићима, потражили смо их и у области Сјенице, Колашина и Подгорице.

Међу презименима у Црној Гори Хускиће смо нашли код Пљеваља, где се спомињу 1870. године, код Бијелог Поља, у село Расово, била је породица Хус.

У Кичевској области, у селу Бичевци забележена је фамилија Хусевци настала од поисламљених Брсјака из села Белостена, у крају Бигор-Доленци, а у селу Зајас у кичевској котлини такође исламизована фамилија Хускај, у којој су знали да поброје претке "до седмог колена".

Промена вере догодила се око 1740. године. За време Турака овде је био срески суд и ови муслимани су били одани султану. Касније су се у тим крајевима, као и на Косову, насељавају Шиптари па под њиховим притиском почиње исељавање поисламљених породица. И Хуске су имале исту судбину.

То што је њихово презиме гласило Хускај значи да су се дуго одржали, јер се то "ај" на крају додавало поарбанашеним родовима који се нису иселили у 19. веку. Хускаја је, почетком 20. века, било 12 домаћинстава.

Миладиновић

Г. Јовица Миладиновић, из Дортмунда, пише да је 1969. рођен у Камендолу, Гроцка. Наводи да су његови преци дошли у Камендол бежећи пред Турцима, али не каже одакле. Слава његове породице је Ђурђиц (16. новембра). Пише да Миладиновића има у Швајцарској и у Јагодини, а чуо је и за неке исламске вероисповести, у Зеници. Пита да ли је то тачно.

Г. Миладиновићу, потичете из знаменитог хајдучког краја у смедеревском Подунављу. Овде се дуго није засновало насеље, а кад је коначно настало, име је добило да се обележи људска несрећа: Ту су се, наводно, среле две сватовске поворке и кад ни једна није хтела да пропусти ону другу - потукле су се. По камену који је постављен уместо надгробног споменика у долини село је и названо Камендо.

За Миладиновиће стоји записано да су се средином 19. века доселили највероватније из Неготинске крајине, из места Малајнице. Зато их зову Крајинцима, а по њима се и читав један крај назива Крајинско брдо. Звали су се још и Којићи и Лелићи. Славили су Ђурђиц. Тридесетих година 20. века било их је осам кућа.

По неким локалним предањима, а и по Лангеровој и Вајгартеновој карти, с краја 18. и почетка 19. века, то место се спомиње као Малаинзе или Миладинце, по кнезу Петру Миладинцу, који је ту ратовао против Турака 1807. године. Пре тога је Малајница била неколико пута остајала без житеља, услед сеоба преко Дунава, у Ердељ и Влашку, али је очувано предање да је старо место. Настало је још у 16. веку, од исељеника са Косова и из Старе Србије. Неки трагови воде и према Књажевцу и Старој планини о чему постоји и интересантна легенда, али нема места да бисмо је пренели.

О Миладиновићима у Зеници немамо довољно података, али и то би се сасвим лако могло утврдити с обзиром на просторе са којих првобитно потичу и одакле није чудно да су се населили и у Босну, посебно као већ исламизовани у старом крају и досељени тамо као владајући слој.

Маријановић

Г. Миладиновић пита и за мајчино девојачко презиме Маријановић. О њеној фамилији не зна много, осим да је мајка рођена у Барама, у Босни и Херцеговини, и да им је слава Марковдан.

Марјановићи и Маријановићи често инсистирају да су то два различита, односно да Маријановићи нипошто нису били Марјановићи. То је тачно само за новије, али не и за раније време, када је било много произвољности у бележењу имена и презимена.

Најпре, како је настало презиме Марјановић односно Маријановић? Иако је у српским крајевима женско име Марија, Мара, Марица и слична, много чешће од мушког Маријан, презиме је - према свим подацима до којих смо могли доћи - несумњиво патронимик, а не матронимик. То јест, настало је према неком претку који се звао Маријан, а не некој чукунбаби Марији.

Мушко лично име Мар(и)јан, које код Срба није било превише често, али ни ретко и сретало се у разним крајевима, свакако је настало веома давно - по Марији или по маријанима - како су се звали припадници витешког слоја у старом веку, пре него што су Асирци завладали малом Азијом. Отуд и патронимичка презимена која су недоследно писана или као Марјановић или Маријановић, док се неки новији предак, свештеник или писар није одлучио за једно од два облика као исправније. И тако онда остало.

Изостављајући неколико страна података о разним Марјановићима односно Маријановићима, задржавамо се само на породици нашег читаоца.

У Барама, једном од најбогатијих рачанских села, Маријановићи су били занатлијска породица. Настали су од најбројније и најразгранатије фамилије Пачација који воде порекло из бокелског приморја, од Кривошија. Овде су

стигла два брата Пачација вредни и немирне природе. Убрзо су се намножили и средином 20. века живели су у 43 породичне куће у овом селу. Сада носе већи број различитих презимена. Сви славе Св. Марка.

Остаје да размотримо презиме Пачација. Претресајући разне могућности, дошли смо до његовог корена који је турцизам, од персијске речи паче, то јест - пихтије или хладетина. Тако је пачација, у ствари, мајстор за овај укусни оријентални специјалитет. Неки предак који се тиме бавио добио је тај надимак, а његови, касније - презиме.

Билчар

И након пуних 50 година боравка у Енглеској, г-ђа Мирјана Петковић пише савршено чистим српским језиком, што се види из њеног писма. Она нас, из Лондона, моли да објаснимо њено девојачко презиме Билчар: "Колико ја знам, нигдје нисам чула за то презиме него у мом селу" - Пећи, код Босанског Грахова. Каже да су и сви други Билчари "који живе по осталим републикама бивше Југославије - из Пећи". Славе Јовањдан.

О пореклу ништа не зна, "ни откуд смо се доселили у то село. Сви моји старији су изумрли па немам кога да питам, а одувијек сам жељела да знам о нашој фамилији." Посебно ју је занимало само презиме, јер је једном чула да је оно некад гласило "Биљчар".

Презиме је, заиста, сасвим изузетно. У расположивој литератури нашли смо само једну фамилију Билчар у парохији Нова Варошица, код Босанске Дубице, и једну Билчаревић, у парохији Крупа. Обе, међутим, славе Св. Матеја Јеванђелисту. А фамилија наше читатељке (код Грахова) се, међутим, не спомиње. Без конкретног детаљног проверавања шематизама, не можемо одговорити како је дошло до овог пропуста. Различита слава не мора да збуњује. Већ смо наводили разне примере и разлоге њене промене, ма како не била пожељна и по народској "етнолошкој теорији" незамислива.

Али смо, зато, "у северној Црној Гори", наишли забележена презимена и Билчар и Биљчар. На жалост, не наводе се прецизније ни места ни старо презиме ни слава - али се тврди да су се "преселили у централну Босну" и да долази од речи биљац, а то је груби вунени покривач.

Вук, истина, не бележи реч "биљчар" али је она, несумњиво, локализам, за мајстора ткача биљаца. Облик презимена по занимању давног претка у Црној Гори - ишао је, дакле, од Биљчар преко Биљчар, како је и наша читатељка чула, коначно до Билчар у време кад још нисмо имали посебно слово "љ", него се морало писати додавањем знака за умекшавање слова "л", а он је лако испуштан и на крају био прежаљен.

01.06.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (46)

Гостимировић

Госпођа Велинка Здравковић, из Манхајма, којој смо са поприличним размаком одговорили на презиме по супругу Зорану, а потом и на њено девојачко, Лепир, замолила је да објаснимо и девојачко презиме њене мајке - Гостимировић. О њеној породици, међутим, зна веома мало, осим да је из села Станари код Добоја, са славом Свети Никола.

Међу српским породицама постоје неколике варијанте овог очигледно врло старог презимена које потиче од средњовековних имена Гостимир, Гостомир, Гостодраг и и хипокористика Госто. Осим Гостимировић, тако су су настала и презимена Гостимир, Гостовић, Гостић и Госто.

У Босни су забележене породице Гостимировић код Тешња, са различитим славама - Ђурђевдан и Никољдан. Презиме Гостимир је забележено у насељима око Прњавора, са славама Св. Архиђакон Стефан и Св. Јован Крститељ. Трећа варијанта је презиме Гостић које се јавља у непосредној близини презимена Гостимировић, у Дервенти, Маглају и Тешњу, са славама Ђурђевдан и Никољдан.

Траг овог очито старог презимена српске властеле налазимо у Херцеговини, у данашњем муслиманском презимену Госто, у месту Кличањ, близу Подвележја код Мостара. Према сопственом казивању они потичу од Срба и преци су им били "велика господа". Наводно им је неки њихов предак био војвода у војсци Херцега Стјепана. Причају и да су прешли на ислам како им Турци не би узели велике земље које су поседовали. Госте живе и у Мостару.

Православни Гостимири, Гостимировићи и Гостовићи, којих више нема у Босни али су остали називи места Гостовић код Завидовића и Гостовићи код Коњица, одлазили су, пред долазак Турака, у Лику и Славонију, где их и данас има. Гостимири су око Дарувара, Пакраца и Подравске Слатине; Гостимировићи у Зарилцу и Кули, код Славонске Пожеге, Градишту у околини Славонског Брода и у Загребу. Гостовићи су забележени у Бјеловару и неколико насеља око њега, затим у Загребу, код Јастребарског, Копривнице, Пуле, Подравске Слатине, у селу Српско Селиште код Кутине, у Брињу и у селу Гостово Поље. И код Бриња има село Гостовић, без породица овог презимена.

Код М. Радеке у "Карловачком владичанству", у том делу Хрватске спомињу се породице Гостић и Гостовић, као православне, са славом Никољдан, а било их је и у Бачкој, у време Шајкашке. У Мошорину су 1788. забележени Гостовићи, а у Жабљу - Гостојић, такође у другој половини 18. века, а касније и Гостојин.

Војводић

Још једна наша читатељка, такође у поодавном писму из Торонта, интересовала се за мајчино девојачко презиме. Г. Ђи Зори Гостић смо одговорили о њеном девојачком презимену Суботић, а сада ево и објашења порекла Војводића, породице њене мајке, о којој не зна готово ништа, чак ни славу. Једино да су били настањени у Моштру, Зимчи, Порјечанима, одакле су се расељавали у друге крајеве.

Међу српским презименима у Босни има више различитих грана Војводића. Тако у западној Босни у селу Врбљанима има их чак две гране - са славама Аранђеловдан и Илиндан. Св. Луку славе у Јеремићима код Власенице, у Лепеници и у Орашју код Прњавора. Најбројнији су, међутим, они који славе Св. Николу - у Мркоњић Граду, раније Варцар Вакуф, у Врбљанима код Герзова, Врелу код Бихаћа, Кралупима код Високог, Паланци и Умцима код Санског Моста, Пркосима код Петровца и Шљивну код Бањалуке.

У Порјечанима, по истраживањима етнолога М. Филиповића, више нема православних породица.

У близни села Горње и Доње Моштре, на самој реци Босни, где је било седиште краљевског двора у средњем веку, у селу Зимчи, и данас има Војвода-Војводића, за које се каже да су "старином из Варцар Вакуфа у Крајини". Славе Никољдан. Истог су порекла и Рваћевићи-Крајишници и Перићи, са истом славом.

У оближњем селу Тичићима на православном гробљу је најстарији споменик посвећен Сими Војводићу, пореклом Рваћевићу. На споменику пише црквенословенским језиком да овде почива "Сима Војводић, раб Божији отац Андрије Војводића из Плавчића, 19. јулија 1844. године".

Сасвим је евидентна сличност презимена средњовековне великашке породице Хрватинића и данашњих Рваћевића од којих воде порекло и Војводићи.

У Босни и данас постоје Хрвачевићи - презиме је, очигледно, накнадно правописно "исправљено" - са славом Св. Никола у Зеници код Травника, али и Хрваћанин, такође преиначено од Рваћанин, у Градишкој, затим у Приједору и селима око њега - Козарац, Марићка, Омашка, са славом Св. Јован Крститељ. Исто презиме је забележено и у Дубици, код Костајнице, породице са славом Ђурђевдан.

Веза овог презимена са Хрватинићима, Хрвачевићима и Хрваћанима потиче од њиховог географског порекла, из "Рвацке", јер су они очигледно аутохтони на просторима Славоније и "тзв. средње Хрватске", око Петрове Горе и Гвозда, где се и зачала држава на тим просторима. Војводство које су добили од Твртка у средњем веку, дало је и презиме Војводић.

И данас на простору Босне и Херцеговине и Хрватске има доста Војводића. Углавном су Срби. М. Радека их бележи у својој књизи "Карловачко владичанство", то јест на простору Лике, Крбаве, Капелског, Гацког, Кордуна и Баније, као православне Србе, са славама Јовањдан и Никољдан.

Савић

Госпођа Србијанка Кркљуш, из Кливленда, питала нас је, својевремено, -и за своје девојачко презиме Савић, али не наводи довољно података. Каже да њени потичу из Раче Крагујевачке, али не и од када њени преци ту живе и да ли су се, можда, доселили из неког оближњег места, затим да су Шумадинци, а о слави - ни речи.

Једини Савићи забележени у Рачи су они који су се доселили из Ћуприје и славили Илиндан. Дошли су око 1840. године.

У исто време су се Савићи из Грошнице доселили у Голочело, али они славе Св. Николу. Постоје и Савићи у Кијеву, али се не зна одакле су се доселили 1853. године, само је забележено да су почетком 20. века живели у два домаћинства и славили су Св. Петку.

У Градцу су у време испитивања била три домаћинства Савића. Они су се доселили из Вучића, у Лепеници, 1855. године, а славе Св. Алимпија. Крајем 19. века, 1888. године, у Нови Ацибеговац су се доселили Савићи из Баната. Славе Св. Николу. У истом месту постоје и Савићи-Никољци, по слави Св. Никола, и Савићи-Јовањци, по слави Св. Јован, и једни и други пореклом од Врања.

Савићи у Јовановцу и Маршићу, код Лепенице, од исте су гране, јер имају исту славу, Митровдан, а и досељени су из истог краја - од Сјенице. Савићи у Малој Пчелици пореклом су од Новог Пазара и славе Св. Стевана. Све три групе породица Савић, доселиле су се у време Првог српског устанка, између 1804. и 1814. године.

Најстарији забележени Савићи у Лепеници доселили су се у село Бадњевац још у време Велике сеобе 1690. године. Пореклом су од Митровице са Косова и славе Св. Николу.

Уколико су преци наше читатељке они који су се у Рачу населили из Ћуприје и који славе Илиндан, од велике би нам помоћи био податак којим су се занимањем бавили. Наиме у Ћуприји се знало да је еснафска слава бербера, сарача и ћурчија била Св. Илија. Могуће да су је Савићи који су се населили из Ћуприје преузели као своју породичну славу, или да су се у Ћуприја населили из Црне Горе.

Да резимирамо, да бисмо нашој читатељки исправно одговорили на њено питање, потребно је да се још једном јави и да нам да податак о крсној слави њене примарне породице Савић.

Његомир

Господину Николи Новковићу одговарамо сада и на друго питање, о изворном презимену његових предака, пре него се његов чукундеда Симеун Његомир, из Павловца, Завође, оженио девојком из Новковића. Презиме Његомир датира од почетка 19. века. Породица је живела у Павловцу, засеок Завође, све до 1995. године и славила Св. Кузму и Дамјана. Имали су надимак Шушић. После Другог светског рата у Завођу су остале само две породице Његомира-Шушића, док су сви остали избегли у Енглеску и САД јер су били припадници четничког покрета.

Други Његомири носе надимак Дајакић и нису сродни са читаочевом породицом.

У Завођу Павловачком има 16 кућа Његомира - забележио је пред Први светски рат Радослав Грујић у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније". Исто тако, у овој области постоје и Шушићи, који су, могуће је, само алтернативно или још старије презиме Његомира, а не њихов надимак. Шушићи нису многобројни, има их само девет домаћинстава и то осам у Будаку, код Личког Осика, и само једно у Прозору, код Оточца.

Код Стј. Павичића налазимо податке о Павловцу, код старе средњовековне тврђаве Вребац, у коме је још 1696. године било око 40-ак српских кућа. Ту је и Будак који је крајем 17. века било веће муслиманско насеље подно тврђења. Према попису из 1701. године овде је било већ 300 становника, међу којима је било 16 кућа Шушића.

М. Радека, у "Карловачком владичанству", наводи Његомире као српске породице са славом Св. Кузма и Дамјан. Шашићи су забележени са другим славама - Јовањдан и Св. Краљ Стефан Дечански или Мратиндан. Шашићи су пореклом из Пиве и сродни су с Војиновићима, племићком породицом у средњем веку, у Србији. Његомири су најдаљом старином из Зете.

Постоје, међутим, и Његомирови, у Котору, у Боки, а међу херцеговачким презименима спомињу се Његомировићи као стара православна српска породица у Требињу, врло ретког и племенитог рода. Тада је била настањена у Ускопљу у хумској земљи код Хума. У Дубровачком архиву се помиње Добрило Његановић, још 1449. године. У општини Билећа налази се село Његановићи, а предање каже да је име добило по породици Његановић која је ту некада живела.

У средњовековним архивским подацима Његомири се у Херцеговини први пут спомињу 1285. године. Да споменемо и могућност веза са породицама Њего/Него, Њежић/Нежић и сличним, што би требало посебно истраживати.

Бараћ

Иако нам се обратио само најсажетијим текстом, електронском поштом из Немачке, г. Драгану Бараћу, родом из/од Градишке у Републици Српској, ипак можемо да одговоримо: Према нашим истраживањима, основана је претпоставка да су његови преци пореклом из старе Црне Горе.

Г. Бараћ, наиме, пише: "Колико сам до сада успео да сазнам (...) моји су у 18. вијеку дошли из Херцеговине или Црне Горе у Лијевче Поље, Бањалучка крајина, Градишка)." Из пост скриптура "Ђурђевдан" закључујемо да је то слава породице. Породица Бараћ има у Босни и Херцеговини - и у Републици Српској и у Федерацији, као и у више места у Србији, укључујући, наравно, Косово и Метохију и Војводину. У Шајкашкој, на пример, имају и облике Бараћев, Бараћски, Барачки и Бараџија.

Има их и у другим државама насталим из бивше СФРЈ, у Црној Гори и Хрватској, од Дубровника, Корчуле, Пазина, до Вуковара, у којој их пишу и као Барач, а имају и презимена Бараћевић, Бараћи, Бараћић и Бараћин. Ових последњих је била једна породица и у Поповом пољу, у селу Прхиње, али су, још у 18. веку, осумњичени да су убили Турчина, избегли дубље у Херцеговину где су се покатоличили.

У свим крајевима западне Херцеговине и у неколико десетина насеља у Хрватској, не рачунајући подручје некадашње Војне границе, Бараћи су већином католичке вере, углавном покатоличени у последњих 250-300 година, касније национално одређени као Хрвати, али је извесно да су изворно Срби са славама Аранђеловдан, Св. Архијакон Стефан, Никољдан и Ђурђевдан. Ова слава нашег читаоца једино је забележена у градишко-ламиначкој и јунузовачкој парохији протопрезвитеријата Босанска Градишка. Карактеристично је да на Бараће муслимане нисмо нигде наишли.

Ј. Дедијер је сматрао да су се покатоличени Бараћи, због сиромаштва, населили из Далмације, "иза Вргорца" или од Љубушког, али се није упуштао у питање њиховог ранијег завичаја. Р. Милићевић у "Херцеговачким презименима" бележи да су се као православни презивали Савићи и славили Ивањдан, али ни овај аутор не разматра њихово раније порекло.

Уверени смо, стога, да су А. и В. Миљанићи потпуно у праву кад у својој књизи "Презимена у Црној Гори" сматрају да су Бараћи најдаљим пореклом огранак Грујића из Куча. По њиховом тумачењу, из овог племена су се пре три века, као Грујићи, иселили у Дробњаке и ту зауставили у два села - Баре и Тушина. Фамилија која је дошла у Баре - али су се касније исељавали у околна места, у Будву и на север, Војну границу, тако да су стизали у западну Херцеговину, Поткозарје и широм Хрватске - добила је презиме управо по селу Баре. Најпре Барац или Барани, а касније, Бараћ, пошто су за суседе били Бараћи.

А да су Дробњаци, у фамилијама које су стигле у Лијевче Поље, оставили најдубљи траг, сведочи општа дробњачка племенска слава - Ђурђевдан.

04.07.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (47)

Милутиновић

Кад смо видели да гђа Милутиновић - није навела име - на електронској страници "Новина Србских" трага за породичним коренима, у рубрици коментара смо јој посаветовали да се обрати "Вестима". Послушала нас је и сада можемо да јој испунимо жељу.

Милутиновићи ове госпође живе у околини Фоче - односно Србиња, у заштићеној српској зони Федерације БИХ. Од старијих чланова породице је чула да су се некад презивали Дрекаловић и да потичу из Црне Горе. По расељавању у друге крајеве настале су, осим њихове гране, још три нове фамилије - Јеремић, Давидовић и Пурковић. Сви славе Св. Ђорђа.

Међу презименима у Босни забележено је више различитих грана Милутиновића са различитим славама. Никољдан славе на простору од Маглаја до Травника, Аранђеловдан у Сребреници и на Гламочу, Пантелијевдан код Дубице и Приједора, Јовањдан код Приједора, а Ђурђевдан само у парохији Папраћа код Сребренице. Ово наводимо стога што су неке од ових слава везане и за племена и просторе са којих су се Милутиновићи населили око Фоче.

Милутиновића има и у Пиперима и у Паштровићима и у Ровцима, одакле су се исељавали према Херцег Новом, Боки, Рисну, а одатле делом према Сарајеву. У Котору их је било већ у 14. веку - пише у једном од наших извора. За нас би било интересантно да се истражује грана Милутиновића која је настањена у Комарници, код Шавника, досељена из никшићких Бањана, пореклом од митских "Новљана", јер је њихова оригинална слава Ђурђевдан. Интересује нас и грана која има везе са Кучима, јер сама читатељка то наводи као старије порекло. Тако су Милутиновићи у Осрецима у Доњој Морачи пореклом из места Купусаца, племе Кучи, а огранак су Јовановића од старих и угледних Дрекаловића.

Не доводећи у сумњу порекло из Дрекаловића, породични ток ових Милутиновића је био прилично буран. Наиме, они су одатле могли да крену у унутрашњост и стигну у племе Дробњак. Отуда и "дробњачка" слава гђе Милутиновић - Ђурђевдан.

У Пиви има Милутиновића од гране Живковића који су дошли из Тушине у Дробњаку, а потом се иселили у Босну. Славе Ђурђевдан. По другој верзији, Милутиновићи - који се у Дробњаку убрајају у осниваче племена - најпре су дошли на катуне у Комарницу из Бањана, а пре тога су били у Босни.

Ове чињенице о пореклу Милутиновића, ипак не значе аутоматско искључивање могућности да су даљим пореклом од кучких Дрекаловића. Напротив, сасвим је могуће да су се Милутиновићи из Босне, као део наведеног племена "Новљана" - то име су могли добити тек кад су стигли до Херцег Новог, али не у 9. већ у 15. веку када је овај град основан - кретали као сточари и потражили уточиште код кучких Дрекаловића који су их као племенске војводе могле лако да адаптирају. Уосталом, Ердељановић за Дрекаловиће каже да су били снажно и многољудно братство које су остали Кучи почели да сматрају природним или новодошлим братством које је примљено у племе по његовом основном формирању.

Станић

На нашу велику жалост, из писма г. Ранка Станића, из Гмундена, у Аустрији, једва смо разабрали најосновније податке о његовој фамилији - да потичу из Бугојна и Доњег Вакуфа и да славе Ђурђевдан. Описује и образац крсне славе и сматра да одговара здравици и обреду славе код племена Паштровића. Ако је имао у виду познате "перашке почашнице", специфичне славске здравице које је забележио Вук Стефановић Караџић, онда је то неосновано, јер је Пераст на другој страни Боке од Паштровића...

Помиње и дробњачко племе настало од "Новљана", који су, наводно, до 9. века живели у Босни, на падинама Влашића, а онда се иселили према Херцег Новом. Додаје да је "ове податке даје у свом Летопису поп Дукљанин".

О "Новљанима" смо нешто рекли у тексту о презимену Милутиновић, а према закључку озбиљних научника то племе је митологизована верзија насељавања српских сточарских породица из Босне у време надирања Турака у залеђе Херцег Новог, одакле су се, преко Бањана и Пиве, настављале у Дробњак.

А "Летопис попа Дукљанина" ти озбиљни историчари не узимају као веродостојан историјски извор.

Цене га колико и, такође не сасвим поуздане Порфирогенитове списе хрватски националистички публицисти јер он ту лоцира некакву "Црвену Хрватску" још из 7. века што им је доказ и о хрватском пореклу Срба у Црној Гори (Шестана, католика, о којима ће такође бити даље речи, поготово!).

Фоњага

Г. Станић моли и за одговор о пореклу мајчине породице Фоњага, која потиче из области планине Влашић. Славе Јовањдан. Од ујака је чуо да су се раније презивале Малићи. Делови писма су нечитљиви, а неке претпоставке нису за коментарисање.

Што се тиче претпостављеног порекла од Малића, има мишљења да су они из Пиве, од оних Маловића којима је - како каже истраживач овог племена - "тамно порекло", то јест непознато. По предању, они воде порекло од детета које су усвојили Ниношевићи. Сматрају их староседеоцима у Плужинама где их и данас има. Славе Јовањдан.

Сматрамо, међутим, да је само презиме остало аутентично - Маловић и да је мушко посвојче, као одрасла особа, прихватило славу својих усвојитеља - Јовањдан, а да је пореклом заправо од дробњачких Маловића, чија је слава Ђурђевдан, а преслава Савиндан. Извођење Малића од Маловића нам је крајње натегнуто и филолошки неутемељено.

Презиме Малић налазимо у Црногорском приморју и Крајини, у старом племену Шестани. За њих је извесно да су старо словенско становништво које је примило хришћанство и то, чак, најпре православље, а потом католичанство од 14. века због близине барске надбискупије коју је држала католичка црква. Шестани воде порекло из Шкреља, а доцније се настањују у Доњим и Горњим Шестанима. Малићи су од гране Пецића из Горњих Шестана у Драчевици. Они су били католици, па су у неко време прешли у православље. Сви Шестани славе Врачеве, а Горњи Шестани, са Пецићима у Драчевици, који су издељени на више мањих братстава, међу којима су и Малићи, славе Петровдан.

Фоњега - Фонге срећемо међу српским презименима у Босни само у парохији Бугојно и то са славом Часне вериге апостола Петра, што је могла бити замена летње, због послова непогодне славе, зимском, временски повољнијом у сваком погледу - није пост, нема велики послова, а хране има довољно.

Ниједан етимолошки или речник страних речи не спомиње име Фоњага, па нам преостаје да претпостављамо. С обзиром да се ф ретко јавља у српским презименима и речима уопште, закључујемо да је оно првобитно гласило - Вонга. Написано латиницом Вонга на немачком се изговара Фонга. Али, откуд оно? Будући да потиче из најјужнијих наших крајева, сматрамо да је измењени облик од Вангел, што је јужносрпски и бугарски облик имена Евангелиос. Његов женски пандан је име Ванга. Или је ово презиме просто матронимичко - од имена Ванга, цењене удовице далеког претка. Дакле, као код Турака, име родитеља постаје презиме.

(Поштовани г. Ранко, Ваше писмо - а разабрали смо неких 20 одсто текста - врло је занимљиво и садржајно. Нисмо, међутим, стручњаци и за графологију, па Вас молимо да нам све поново напишете, по могућству на писаћој машини или, најбоље, електронски, на нашу адресу [rdr_vst@eunet.yu](mailto: rdr_vst@eunet.yu))

Татаревих

Из Бризбејна, у Аустралији, пишу нам Бојана и Ведран Татаревих, с којима имамо електронски договор о ширем, архивском и теренском, истраживању порекла њиховог презимена, које су понудили да плате. Преостаје нам једино још да "повежемо све конце" - муслимана Татаревиха из Стоца, у Херцеговини, које су звали и Татар, чији су потомци узели презиме Татаров односно Татарових, православних Срба Татаревиха "из Србије који славе Ђурђевдан", и још неких из Ниша и Крушевца (без податка о слави), затим Татаревиха из Хрватске, које сматрају католицима - како пишу Бојана и Ведран.

Ту су и фамилије Татар, забележене крајем 19. века у парохијама код Герзова и Прњавора, у Босни, које смо пронашли према Ђ. Јањатовићу и које такође славе Ђурђевдан. Онда Татаровихи из Матаруга, код Дежева, слава Никољдан, Татари и Татариновићи из Црне Горе, па Татари, Татарини, Татаровихи, Татарићи, Татаринови и Татаркови, које нашли у разним местима Хрватске.

Судећи по местима у којима су живели, а то су била чисто српска насеља, сигурно је да су бар неке од тих породица православне вере.

Архивско истраживање некако ћемо и опослити а што се тиче теренског, оно би, како се из приложеног види, "коштало као Светог Петра кајгана".

Ради осталих читалаца, само да кажемо да је корен ових презимена у једном занимању - татарин, курир, поштар - по етничким Татарима који су као изврсни коњаници преносили писма у турском царству.

За сада и најсрдачнији поздрав госпођици (или госпођи) Бојани и осталима у породици, с поруком - преко "Вести", а не преко татарина - да су Татаревих, према договору, увелико "у поступку".

Мартиновић

За своје порекло пита и Дарко Мартиновић, из Канбере, у Аустралији. Рођен је у Руми, а деда му потиче са Кордуна, из села Михољско, близу Војнића. Слава породице је Св. Краљ Стеван Дечански или Мратиндан. Познато му је да су Мартиновићи црногорског порекла, из братства Бајица. Али, ништа не каже о времену насељавања Мартиновића у Руму, мада су, највероватније, били колонизовани после Првог или Другог светског рата са Кордуна у Срем.

Као што је познато, Кордун спада у Војну границу коју је формирала Аустрија као одбрамбени зид према Турској. На њеној територији живело је искључиво српско становништво као војни кадар.

Породица г. Дарко нису први Мартиновићи који су се из Војне крајине населили у плодну Војводину. У Каћу их је било већ 1790, а у Мошорину 1792. године. Није искључено да су сродници нашег читаоца или нека од њихових побочних грана.

М. Радека у "Карловачком владичанству" бележи Мартиновиће као православне, са славом Св. Краљ Стеван Дечански, Мратиндан, Часне Вериге апостола Петра, Св. Никола, али и као римокатолике. Почетком Првог светског рата, "Племенски рјечник личко-крбавске жупаније" евидентира Мартиновиће у Кому на Зрмањи, а у Хрватској су - према подацима из средином друге половине прошлог века - пописани у Конавлима и Славонији.

Мартиновићи у Бајицама, у околини Цетиња, велико су и разгранато братство које је у прошлом веку, бројало више од 200 домаћинстава. По предању су из Чарађа у Херцеговини. Друго предање каже да су четири брата из Чарађа у Гацком потомци Павла Орловића који су се ту настанили после битке на Косову.

08.07.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (48)

Калач

Прошлог уторка смо се позвали на монографију академика М. Лутовца, па пошто смо у њој нашли још неке податке о презимену Калач, да удовољимо додатној молби г. Есада коме смо већ, у новогодишњем броју, одговорили о његовом пореклу из Куча. Хтео би, наиме, да му поближе објаснимо корене његове фамилије.

Па, ево, проф. Лутовац, у књизи "Рожаје и Штавица. Антропогеографска испитивања", дословно каже следеће:

"Калаче је старо насеље које се раније звало Засмрече. Стари назив је замењен братственичким именом становништва које се доселило касније... По пространству његовог гробља види се да је у Засмречу било многобројно српско становништво."

"Данашњи становници су Калачи. Њихови преци дошли су из Куча. Броје од досељења пет појасева... Родоначелник Калача је, по једнима, од братства Милачића (Брскут), а по другима из Кривог Дола (Кучи). Дошао је прво у Рожаје (град) и ту примио ислам, а после се са синовима населио у Калаче. Имао је четири сина: Мустафу, Ахмета и Сулејмана, четврти син је погинуо.

Од три брата су сви Калачи који се иначе међусобно још не орођавају. Брзо су се намножили. Најпре су се настанили поред реке, па се одатле ширили док нису захватили све заравни до врха страна и заселак Гуснице у изворишној челенци Калачке ријеке..."

Видимо да проф. Лутовац није објашњавао ни откуда то необично презиме Калач, нити како су им се раније презивали преци у Кучима, па остајемо при објашњењима која смо раније изнели.

Галић

Читаоцу Милану Балаћу, из Футога, пореклом из Доњих Пеуља код Босанског Грахова, одговорили смо још у јануару прошле године. У писму из Минхена питао је и за презимена Блешић и Галић, из истог села.

Галићи, са славом Ђурђевдан, забележени су у парохијама Грахово и Пеуље, у подручју Ливна, још крајем 19. века, као и у Оборцима. У Вуковском, код Бугојна, међутим, славе Св. Јована. У парохији Рибник, Кључ, славе Св. Николу, али у Строицама, Герзово, слава им је Ђурђевдан, иста као Галића из Пеуља. Исто и у околини Градишке, у парохијама Гашица, Бијаковац и Драгељи.

У околини Бањалуке, у Гомионици славе Аранђеловдан, у Бистрици Ђурђевдан, а у Бошковићима Св. Николу.

У област Купреса су се доселили у Стражбеницу из Злосела око 1875. године. Тамо су били на месту званом Кувачића хамбари.

У Лици, по попису за 1712. годину, среће се презиме Галић у Мушалуку и у Пазариштима, у списковима беземљаша. Према М. Радеки, лички Галићи славе Јовањдан.

У осталим деловима Хрватске, према подацима из првих деценија друге половине прошлог века, Галића је било у још стотину села и насеља.

Вероватније је да је Херцеговина била првобитна област уобличавања Галића као фамилије. У Липама су забележени као староседеоци, са славом Св. Јован. У Витини су досељени из Церца, код Љубушког, око 1870. године. У Привљу су досељени из Љуботића, а славили су Св. Николу. Презиме је настало од Гавро или Гајо - од хебрејског Габриел, божји јунак, посрбљено Гаврило. Мање је вероватно да је настало од надимка према галиот, веслач на галији, што је у Далмацији био надимак за чапуна, то јест симпатичног мангупа.

Блешић

Као Галићи и Балаћи, Блешићи потичу из села Доње Пеуље, али их тамо данас више нема. Иселили су се у току последњег рата, али се читалац, г. Милан Балаћ, нада да ће се врло брзо вратити на своја огњишта. За Блешиће каже да славе Св. Јована Крститеља, 20. јануара.

Ђорђе Јањатовић бележи Блешиће међу српским презименима у Босни, али само у парохији Пеуље, код Ливна, са истом славом - Св. Јован Крститељ.

М. Петрић сматра да су до Грахова стигли преко Купреса и то из Херцеговине, негде од Гацког. Презиме је настало од Блечића, који су се у Гацко доселили из Пиве, тако што је ч замењено са ш. Истина, још до формирања презимена, могло је да настане и по месту Блешић, у Пиви, где су неко време боравили.

Иначе, Блечићи у Пиви су и данас настањени у Сељанима, а давније у Плужинама. Тамо их има око 30 домаћинстава и сви славе "зимски" Јовањдан, 20. јануара. Припадају грани Браниловића, оснивача пивљанског племена, који су се доселили однекуд из Колашина. Даље порекло им је непознато, уколико нису, као номадски сточари, тзв. власи, стигли из некадашње Старе Србије, данашње Македоније.

Знатан део Блечића се, са другим пивским породицама, још у 18. веку иселио у Гацко, у Херцеговину.

Међу презименима у Босни. Ђ. Јањатовић спомиње и Блесиће који су углавном концентрисани око Градишке, али са другим славама.

Према "Лексику презимена СР Хрватске", Блешића је, у другој половини 20. века, било у Цивљанима, код Книна, као и Блесића, и у Пули. Блечићи су забележени у Бјеловару, Брињу, Делницама, Валпову, Вараждину, Загребу, Лабину, Лошињу, Опатији, Пули, Ријеци, Сиску и на Цресу.

Станисављев

Мирослав Станисављев, из Беча, пише да је презиме његовог оца, "стицајем административних околности" - Станисављевић: "Како имамо слично или готово исто презиме" - обраћајући се лично гђи Вери - "надам се да Вам неће бити тешко да ми у писму пошаљете све што имате о нашем презимену", да би он и његова деца нешто више знали о свом пореклу.

Рођен је у Панчеву, али претке уопште не спомиње. Једино наводи да се Станисављевићи и Станисављеви "срећу у Војводини па и још негде".

Радо му испуњавамо молбу јер смо ово презиме опширно обрадили у нашој књизи, а фамилија г. Мирослава потврђује да је презиме Станисављев само краћа верзија презимена Станисављевић. Они, заједно, имају 15 крсних имена, а слава г. Мирослава - Свети Врачи, тј. Св. Кузман и Дамјан, 14. новембар, коју до сада нисмо сретали - 16. је на тој листи.

Да презиме потиче од, данас не баш тако честог имена Станисав, које је упрошћенији облик од изворног старословенског Станислав, не треба посебно доказивати. А дасе то име давало у породицама које су већ имале бројан пород - да би "стало" рађање, сигурно је симптоматичан детаљ који, можда, може бити од помоћи у објашњавању откуд толико Станисављевића у разним српским крајевима, различитих слава, а несродних.

Први спомен овог - неки Тиосав Станисављевић - презимена забележен је још 1720. године, у Угарској, у Будиму, који је у то време био посебан град. Не наводи му се порекло, али на то можда указује следећи Србин на истом списку будимских житеља -Тоша Станивуков, "од Косова". А пре Тиосава је наведен Станисав, без презимена, за себе каже да је "ракиција". Логично је претпоставити да је он био отац Тиосава и да су приспели са Великом сеобом, 1690. године или нешто касније.

У Београду и околини, Станисављевића има у неколико насеља, раније посебних села и оних која се још нису сасвим утопила у нашу престоницу: у Вишњици, досељени су из Тибужда, код Врања, славе Аранђеловдан. У Кумодражу се предак Симеун доселио са Косова и они се сматрају оснивачима села. Презивају се и Рибићи. У Ритопеку су из Малог Пожаревца. У Лисовићу су досељени из Бершића, Таково. Презивају се и Степановићи. Обе фамилије славе Никољдан.

У Војводину су Станисављевићи пристизали још у време Велике сеобе и стварања Шајкашке, средином 18. века. То се да закључити по породицама и Станисављевић и Станисављев које су, почев од 1742, насељене у неколико места овог дела Бачке. У Банат су долазиле и преко Неготинске крајине и Кључа.

Тако су, свакако, и преци г. Мирослава дошли у Панчево, о чему сведочи да су имали и друго презиме, Бугарски, које говори да су пореклом из источне Србије, чије је становништво у народу, пре ослобођења ових крајева од Турака, називано Бугарима. Неки су били Бугарски-Станисављевић, други Станисављевић-Бугарски, а само једна породица је била једино Станисављевић. Зачудо, према Ј. Ердељановићу, који је проучавао Србе у Банату средином двадесетих година прошлог века, ниједна није славила Св. Враче. Слава им је била Митровдан.

Ако је породица читаоца скорије мењала славу, било би нам корисно да нам се јави са објашњењем, ако то зна. Иначе, у Војводини, поготово у Банату, у време аустријске, односно аустроугарске власти, административно је "укидан" наставак ић јер су га Срби примили, наводно под руским утицајем.

Пашагић

Г. Драгољуб Пртић, из Канаде, питао нас је у децембру 2006, за још шест презимена, поред свог, између осталих и своје мајке - Пашагић. Њени су из околине Приједора, са славом Св. Ђурађ.

Интересантно је да је презиме српске породице Пашагић, са славом Ђурђевдан, забележено у шематизмима Српске православне цркве само у једној парохији у Босни, код Приједора, у месту Ферићи. А у околини постоје друга презимена истог корена и са истом славом: Пашалије - у Дабру, код Санског Моста, и Пашалићи - у Гашици и Бијаковцу, код Градишке, Томини, код Санског Моста, и у Тешњу.

У месту Мрвићима, под Романијом, постоји посредан траг о пореклу Пашагића. Проф. Миленко Филиповић је тамо забележио муслиманску фамилију Сјенари, или Сјенаревићи, чији је деда средином 19. века носио име Салихага Пашић и који је живео на Романији, близу Сарајева. Отпремао је сено, па су их прозвали Сјенарима. Сјенари су досељени из Будима, кад су Турци почели да се повлаче из Угарске, а по мајци су пореклом од Београда. У време Фазли-паше, добили су у посед Нехориће, а крајем 19. века отац Мушан дошао је са Романије у Мрвиће.

Сматрамо да су Пашагићи вероватно били нека од фамилија које су биле кметови код Салихаге Пашића, деде Сјенара. Сјенари су, као Будимлије, вероватно насељени тамо у време Велике сеобе, али већ поисламљени, а с њима и њихови кметови који су сигурно били из истих крајева, из Старе Србије и околних области захваћених сеобом.

Јер су Абазовићи из Тушине, у Дробњацима, једини у Мрвићима са славом Ђурђевдан, могла би да се узме у обзир таква претпоставка о пореклу Пашагића за које пита г. Пртић. У истом месту постоје Куљани или Мрњаци - Мрњавчевићи, са истом славом, који су у Сарајевско поље досељени у исто време, Велике сеобе, из Колашина, као Јанковићи, а који би могли да буду кметови Пашаге и добију име Пашагићи.

Њихово касније порекло из околине Приједора сасвим је објашњиво пресељавањем кметова на други агински посед или њиховим самовољним преласком на имање неког другог, "бољег" аге. Али су, тај траг порекла, првобитно надимак, Пашагићи, потом задржали као презиме.

Зака

Господин Милош Зака, са супругом Бранком, из Леонберга у Немачкој, желео би да сазна нешто о свом пореклу. Рођен је у Вршцу, где и његов отац Бранко и деда Милош. Њихово презиме је јединствено у Вршцу, а постоји и Закин. Чуо је да су његови преци пореклом из сиромашних, брдских крајева Јањине и Пироса. Крсна слава породице је Св. Никола коме је посвећен и храм вршачке цркве.

(А поводом читаочеве молбе - да му пошаљемо податке из литературе о његовом презимену, ако постоје - молимо да нам се јави приватно, телефоном, ради договора јер података и литературе о његовом презимену има подоста).

Основана је прича о пореклу Зака из области Јањине, у Грчкој. Они су тзв. цинцарског, односно - како ми тврдимо - старосрпског порекла. Оно што је много интересантније јесте национално и верско опредељење Зака у каснијим временима.

Први Захо, или Зако, пореклом из Мелника у Грчкој, био је Анастас, житељ Београда од 1821. године, али је у Србију стигао много раније јер је још крајем 18. века био гвожђарски трговац негде на Сави. Други Зако је живео у Земуну средином 19. века, као шпедитер.

Многи од Зака су се населили у темишварски Банат и добили племићке титуле. Не мало Цинцара, међу њима и Заке, потпуно се одродило од Срба кад су добили ове титуле. Радећи у токајској компанији, неки су се сасвим помађарили и, нарочито после револуције 1848. године, постали велики противници Срба. И Заке око Баје су добили племство, али су неки од њих остали национално Срби и православци по конфесији, па чак узели и презиме Закић. Од ових Закића су они у околини Суботице и по Славонији и Босни који су се бавили занатима и трговином.

17.09.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (49)

Деспотовић

Из Минхена, г. Момчило Деспотовић, пореклом из села Бочац, на левој обали Врбаса изнад Бањалуке, пише да је од деде Симе чуо да је с братом побегао из села Дабрац, код Мркоњић Града, у то време Варцар Вакуфа, пошто су убили неког Турчина. Крсна слава породице је Св. Јован.

Пише да Деспотовића има и у другим местима, и са другим славама, на пример око Шапца са славом Св. Никола. Наглашава да зна да постоји и презиме Деспот, у Хрватској, а сретао их је - као Хрвате из ових крајева - у Немачкој.

Интересује га одакле су се доселили његови преци.

У Босни, у шематизму Српске православне цркве поткрај 19. века, забележени су и Деспотовићи и православни Деспоти. Деспотовићи, са славом Јовањдан, живели су у околини Бањалуке, у Приједору и околном селу Буснови, у Јунузовцима код Градишке, као и у низу других места.

Породице Деспот које славе Јовањдан забележене су само у парохији Кључ, не тако далеко од Мркоњић Града, а са славама Ђурђевдан и Никољдан у селима приједорске парохије. Деспотовићи, Деспоти и Деспотови забележени су и у другим крајевима српско-хрватског говорног простора, изузев Херцеговине.

Читалац је навео Деспоте у Хрватској, а ми додајемо да постоје и Деспотовићи и то много већи број породица него Деспота. Има и породица са презименом Деспотов, као и његових провинцијалних облика - Деспод, Деспут, Деспутувић и Деспотушић.

Деспотовићи и Деспотови су најчешће православне вере и славе Јовањдан, а Деспоти су претежно покатоличени и углавном, од пре коју стотину година - Хрвати. Као православни, славили су Никољдан.

До деведесетих година, као најбројнији, Деспотовићи су били и најраспрострањенији - од Бјеловара и Винковаца, до Сплита, док су Деспоти били у општинама Бенковац, Глина, Карловац, Книн, Кореница, Огулин, преко Сплита, Сиња и Шибеника, до Брача и Корчуле.

Овако велика распрострањеност овог, односно ових сродних презимена, истог корена, као да искључује могућност да су сви истог порекла - из Васојевића. Пре ће бити да су настајали од неколико различитих предака, али је питање да ли су то презиме добили захваљујући, евентуално, њиховим феудалним титулама или као једноставно патронимичко. Наиме, грчка реч деспот, која је првобитно означавала владара самодршца, временом је постала лично име, па су се на просторима до којих је допирао византијски и грчки утицај јављали многи људи са овим именом. После поделе хришћанства 1054. године на источно и западно, они су били искључиво православне вере, јер је Католичка црква у својим срединама брисала сваки грчки утицај.

Керепчић

Госпођа Лепа Керепчић-Мечанин, из Нојса, давно нас је скромно питала само за порекло девојачко презиме, Мечанин. Иако нам о презимену Керепчић није дала све потребне податке, да кажемо нешто и о његовом пореклу.

Да прво утврдимо откуд ово презиме - према којој речи је могло да настане. Сетили смо се старе речи кереп, која је означавала више повезаних лађа да би се преко њих прелазила река. Такође и скелу и платформу на којој је постављена речна воденица. Из овога произлази да је презиме настало у крајевима великих река.

У обзир су долазиле само реке у Панонији - Мура, Дунав, Драва, Сава, а у Србији Дрина и Морава, па је било логично да то презиме повежемо са севернијим деловима бивше Југославије, где живе Мађари или где је постојао мађарски културни утицај.

Тамо смо и пронашли презиме Кереп, Керепчић и слична, јер је керепчија, или керебција, био онај који је управљао керепом. Нажалост, о националној или конфесионалној припадности породица са овим презименима

не знамо ништа. Интернет претрагом пронашли смо доста Керепчића, а ако судимо према личним именима, највише их је католичке вере и хрватске националности. Тек у малом броју су остали православни Срби. У Загребу, професорка једне музичке школе има чисто српско име, али јој презиме можда није девојачко.

"Лексик презимена СР Хрватске" регистровао је породице с презименом Кереп у општинама Бјеловар, Вараждин, Велика Горица, Доњи Михољац, Ђаково, Ђурђевац, Загреб, Зелина, Златар, Клањец, Крижевци, Нова Градишка, Осијек, Преграда и Сисак.

Керепчићи су забележени у Загребу и Новој Градишки, у селима Доњи Липовац и Средњи Липовац, а Керепић у Жупањи и Керепеши у Вуковару.

Бабић

Г. Светозар Суботић, из Мера у Немачкој, питао нас је за порекло породице и девојачког презимена своје мајке, Смиље, рођене Бабић, из села Бравско, код Босанског Петровца.

Међу презименима у Босни, али и у свим другим српским областима, има огроман број породица са презименом Бабић, па је искључено да су истог порекла. Осим тога, и славе су им различите - Арханђел Михаило, Св. архиђакон Стефан, Св. Вартоломеј, Ђурђевдан, Ивањдан, Св. Игњатије, Св. Илија, Св. Јован Крститељ, Лазарева субота, Св. еванђелиста Марко, Св. Никола, Св. Пантелија, Св. Симеон Богопримац, Св. апостол Тома, Св. Трифун и Часне Вериге.

Бабићи су евидентирани и у "Карловачком владичанству", област Лике и околни крајеви, али са мање слава него у Босни - Св. Стефан, Св. Јован, Ђурђевдан, Св. Стеван Дечански или Св. Мрата и Никољдан. Пошто је област Поуња одвајкада била транзитна, из које се становништво селило или се у њу досељавало, може се рећи да Бабића сродника има са обе стране Уне.

Након Првог светског рата, у засеоку Јасеновац у Бравском пољу било је Бабића у дванаест домаћинстава, од којих несумњиво и потиче мајка нашег читаоца. Слава им је Ђурђевдан и некад су се звали Кесићи. Они воде порекло из Видовог Села, у области Горњи Унац. Предање каже да се овде, почетком 19. века, населила некаква удовица са осам синова. Укућани су је под старост називали бабом, а њих крстили као - Бабиће.

У турско време, а и касније, многе су жене остајале удове с децом, и све су их, по правилу, кад остаре звали бабама. Зато није нимало чудно да има тако много Бабића, као и Попадића или Марића.

Благојевић

И Благојевића, благословени им преци, има подоста међу српским породицама. У Босни, тачније, њеном већем делу под јурисдикцијом Митрополије и архидијецезе Дабробосанске, крајем 19. века су били на 25. месту од 50 најбројнијих презимена. Има их и у Херцеговини, Црној Гори, у Хрватској, у области некадашње Војне границе, као и у Србији и њеним покрајинама.

Г. Саша Благојевић, рођен у Београду, настањен у Ронбаху, у Швајцарској, пита за порекло свог презимена и породице с крсном славом Ђурђевдан. Зна имена предака, рођених у селу Доњи Скиповац, у малој области Озрен, у Републици Српској - све до родоначелника чукун-чукундеде Благоја. За њега се причало да се у Доњи Скиповац доселио од Модриче пошто је "убио Турчина, митски, као Обилић", како је сасвим исправно прокоментарисао читалац. На крају наводи још један битан податак - да су се његови преци доселили из Херцеговине и да им је старо презиме било Терзић, "јер су се бавили прављењем терзија", за које мисли да је то било помагало за свирање на тамбурици, као трзалица на гитари.

Проверавањем мале, али угледне монографије једног од наших највећих етнолога, Миленка С. Филиповића, "Озрењаци или Маглајци. Етнолошки приказ" - према испитивањима из 1937. и 1938. године, а делом и после рата, објављеној 1952. - установили смо да су подаци г. Благојевића потпуно исправни, с тим што је Благојевића било и у Горњем Раковцу. Тачан је и његов податак о постојању великих задружних домаћинстава, са по неколико основних породица.

Што се Терзића у Херцеговини тиче, невоља је у томе да их има три гране: У околини Требиња су муслимани, али им се не зна порекло. Терзијићи, из Борча од изворишта Неретве, "послије некаквих ратова" су пребегли у Кликовиће, у Требињску шуму, где су примили ислам, а будући да је један правио глинене лонце, прозвали су их Лончари, па им надимак остао презиме. Трећи су православни, Срби, из околине Гацка и Невесиња. Најстаријим пореклом су испод Голије, а од 16. века су се кретали на запад, преко Бањана, у ужу Херцеговину. Славе

Аранђеловдан. Неки су се, око 1840, из Бањана иселили у Дабар и променили славу, односно, биће да су се вратили на првобитну, Ђурђевдан.

Али, презиме нису добили по трзалици, турцизму преузетом из персијског - терзијан, већ по терзијском занату којим се бавио неки предак. Терзија, такође из персијског, био је кројач који је шио одела од финијег материјала, чохе, за разлику од абаџије који је користио сукно, абу. Због тога је изворни облик презимена Терзијић, које је временом скраћено, ради економије говора.

Шкундрић

Ово је још једно од презимена у групи породица у Прибудићу које су се населиле са Врањског језера где су им била зимовалишта за стоку и имања. Слава Шкундрића је Св. Јован Крститељ, 20. јануара. За њих је у свом писму питао г. Душан Вјештица.

Милан Радека у "Карловачком владичанству" бележи Шкундриће као православне само са једном славом - Св. Јован Крститељ. У "Лексику презимена СР Хрватске" Шкундрићи су забележени у општинама Врбовец, Вргинмост, Грачац, Дарувар, Ђаково, Загреб, Карловац, Нашице, Подравска Слатина и Ријека. Убедљиво највише, све до ратних збивања крајем 20. века, било их је око Грачаца, у на југу Лике, према Далмацији - у Брезовцу, Паланци, Подмили, Прибудићу, Прљеву и Растићеву.

У суседној Босни има и Шкундра и Шкундрића са славом Св. Јован Крститељ.

Шкундре живе око Дубице и Санског Моста - Божићи, Дабар, Оштра Лука, Умац, док су Шкундрићи са славом Св. Јован Крститељ настањени у Ашанима код Крупе, Пољавницама код Дубице, Суваји код Петровца и Хадровцима, близу Санског Моста. У Пољавницама, код Дубице, славе Никољдан.

У Босанској Крајини, око Петровца, пронашли смо Шкундриће у шест кућа на Јелића Главици. Доселили су се крајем 19. века из Велике Попине у Лици. Старином су Херцеговци, највероватније из Старе Херцеговине. Према породичном предању, њихов предак је тамо убио бега, па је морао да побегне са сродницима у Лику. Један брат се настанио у Попини, други у Пељеву, а трећи у Паланци. Један њихов огранак се населио околину Босанског Петровца, у Бјелајско.

Међу херцеговачким презименима постоје и Шкундрићи, у Требињу, али се о њима говори као о досељеницима из Санског Моста.

Шкундрићи су, по многим нашим сазнањима, само један огранак - одвојен још у Лици пре четири века - велике фамилије Богуновића, пореклом из Старе Србије из које су дошли преко Дробњака, Пиве и Бањана. Већи њихов део се настанио у западној Босни, односно Босанској крајини, где су заступљени под другим презименима, али са истом славом, Јовањдан. Почетком 20. века било их је у овој области чак у 183 домаћинства.

О настанку презимена нисмо питани, па да и не нагађамо. Свакако да је у питању надимак најстаријег претка, али који? Међу турцизмима нема никакве сличне речи. Једино можда да је доведемо у везу са речи шкуда, како је називан млетачки и дубровачки сребрењак, талир, а предак није умео правилно да је изговори. Неки су му се због тога можда подсмевали и тако је његов изговор остао у презимену - Шкундра.

28.09.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (50)

Вучић

Г. Драшко Вучић из Сиднеја, рођен у селу Голеша код Бањалуке, слави Ђурђевдан, а на основу предања претпоставља да су се доселили из Црне Горе или Херцеговине.

Према подацима шематизама Српске православне цркве за Босну поткрај 19. века, породица Вучића било је повеликом броји, али највероватније различитог порекла. Као што читалац наводи, Вучићи са славом Ђурђевдан били су и у другим селима ове области.

Вучићи су у западну Босну стигли преко Херцеговине, јер их и данас налазимо и у Поповом пољу и око Мостара. У околини Мостара један број ових породица је покатоличен, а у време после Првог светског рата и похрваћен. Други су остали православни. Славе Св. Николу.

Постоји прича о томе како су браћа Вучић, Перо и Марко пластили сено на Царинама, код Драчева, кад је отуд наишао паша на коњу и, питајући чије је сено, ословио их као Влахе. Перо је одговорио "Моје, и свијетлог паше", а Марко да је само његово и ничије више. На то га паша појури с исуканом сабљом, а Марко се, немајући куд, окрете и косом посече пашу "на две поле". Перо побеже у Далмацију, а Марка одведоше заптије, полиција, а њихова имања затреше.

Ово предање о браћи Вучићима испричали смо како би било јасније шта се дешавало с породицама које су долазиле у сукоб с осниом Турцима.

Вучићи су најстаријим пореклом Белопавлићи, од Шобајића. Пошто је Бијели Павле дошао из Метохије у област Бјелопавлића, стварајући истоимено племе у тадашњој Црној Гори, знатно мањом него што је данашња, независна држава. Од ових бјелопавлићких Вучића су они у Приморској крајини, у месту Шестани, и у Драчевици, у Дедићима и Ливарима, затим у Котору, у Враки, код Скадра, као и у Крушеву, у Полимљу, и у Никшићким Рудинама.

Један њихов огранак је из Боке дошао у Дробњак и Требјесу, код Никшића, и ту су, вероватно, првобитну славу, Никољдан, заменили општом дробњачком славом - Ђурђевдан. Заправо, они никад нису ни прекидали да славе Никољдан јер је он једно време слављен као прислужбница или преслава.

Преци нашег читаоца су се определили за Ђурђевдан очигледно из практичних разлога. У пролеће, наиме, има много више могућности за прављење славске трпезе која није посна.

Теофиловић

Г. Владета Теофиловић, рођени Београђанин, од 1984. са породицом у Сиднеју, за своје Теофиловиће каже да потичу из села Врело код Уба, у којем су рођени његов отац Милисав, деда Недељко и прадеда Светозар. За чукундеду Пану, Пантелију, каже да је у Врело дошао с братом Евремом, на чијем надгробном споменику је записано презиме Товиловић, његовог сина Александра - Тофиловић, а Александрове жене - Теофиловић, онако како се презивају сви у породици, од деде Недељка.

Читаоца ово збуњује и пита да ли је то грешка или је првобитно презиме Товиловић. Каже да је име Товило често у Врелу, у које су се доселили у другој половини 18. века. Породична слава је Св. Јован Крститељ.

Сматра да су се преци Теофиловића доселили у Врело из села Царина, код Љубовије. Већина његових становника потиче из Црне Горе, али у њему одавно нема Теофиловића. Занима га одакле су даљом старином и које им је право презиме.

Сматрамо да су ови Теофиловићи из Царине код Азбуковице. Према нашим истраживањима, у Царину и друга села некадашње Соколске нахије у Подрињу долазиле су, стремећи Шумадији, породице из разних области - из западне Босне, чак и католици из Далмације, а поготово српске фамилије из Херцеговине и Старе Црне Горе, свакако и из јужнијих предела, нарочито преко Старог Влаха. Али су у све те крајеве долазили и раније, као полуномадски и сезонски сточари, а матица им је била Стара Србија где име Теофил/Теофило није било не само необично, већ и популарно.

Наиме, посрбљено грчко име Теофил, Теофило - од Теофилос, у значењу Богољуб - сада је ретко и у јужним крајевима Старе Србије, изузев међу монасима, али је презиме Теофиловић рекативно често чак и у севернијим областима српског етничког простора.

Теофиловићима, Теовиловићима и Товиловићима бавили смо се још пре неколико година. У селу Врчин код Београда живе породице Швабић и Пакић, под презименом Теофиловић/Товиловић. Зову и Ерама, јер су се доселили од Чачка, заправо са Старог Влаха, а даљим пореклом су из Старе Србије, с Косова или из још јужнијих српских крајева.

У Врчин се доселио њихов предак с четворицом синова од којих потичу све породице пореклом од Теофиловића - Мићићи и Јовичићи од једног сина, Синђелићи и Теофиловићи од другог, од трећег Теофиловићи с додатком Апостоловићи и Грујићи, а од четвртог Којићи, Лалићи и Лазаревићи. Од гране Теовиловића су Живанкићи, Митрићи, Грујићи. Сви су од истих досељеника с југа, односно из Старе Србије. У Рађевини и Јадру Теофиловића има у селу Црниљеву, а доселили су се почетком 19. века из Никшића.

Теофиловићи су, дакле, долазили из Старе Србије и разилазили се по Србији и Војводини, а делимично и Босни и Хрватској. Прелазили су и преко Црне Горе и Херцеговине, али се тамо нису задржали. Нормално је да су, нашавши се међу осталим Србима, узимали славе, али су их и мењали, из разних разлога.

Који им је најстарији завичај у Старој Србији требало би посебно испитивати широки простор од Пелопонеза до Солуна.

Крвавац

И г. Милета Крвавац се јавља из Сиднеја. Рођен је у Пљевљима, где је ово презиме веома често и да сви потичу од истоименог братства које се доселило из Добриловине, у кањону Таре. Према причању читаочевог оца Василија, деде Милије и прадеде Васа, Крвавци су у блиском сродству са фамилијама Смолковић и Благојевић у истој области. Крвавци, пише, одувек славе Св. Ђорђија.

Наводи и податак да Крваваца има и муслимана, сетимо се филмског режисера Хајрудина, и католика и моли да му кажемо колико је старо ово презиме и одакле вуче корене.

Поред места које наводи г. Милета, Крвавце смо пронашли у Полимљу, Потарју и у Дробњаку, али су они само као њихове сроднике Смолковиће и Благојевиће.

У Полимљу и Потарју Благојевићи са славом Ђурђевдан су староседеоци у местима Маснице и Црнуговићи, док су Смолковићи, Смолци староседеоци у Прошћењу. У Дробњацима су забележени Благојевићи у Међужваљу као огранак Дедејића. Садашње презиме су добили по претку Благоју који се овде доселио из Гојаковића у Пољима, почетком 19. века. Слава ове фамилије је Ђурђевдан. У Дробњаку су забележени и Смолковићи у Јасиковцу. За њих се каже да су се доселили из вароши Никшића и да су се тамо презивали Ивановићи. Тамо су били староседеоци, као многобројна фамилија у предграђу Оногшта још 1711. године. И они славе Ђурђевдан.

У Босни су Крвавци као православни Срби забележени у Винској и Лијешћу, код Дервенте, али са славом Св. Никола. У Херцеговини су искључиво муслимани и католици. Први у Грачаници, код Гацка, а други у Габели и Драчеву. И једних и других има у Мостару. Предања кажу да муслимани Крвавци потичу или од православних Круља код Љубиња или од православних Кадовића од Никшића.

Да закључимо, Крвавци су пореклом с Чева, племе Озринићи, које у народној поезији називају и "Љути Крајишници", одакле су се иселили према Мојковцу, а потом у Дробњак, па у Пљевља, Рисан, Херцег Нови и Гацко. Најпре су били Ивановићи - они и данас постоје као братство на Чеву - а поред њих и Дамјановићи, Војновићи, Драшковићи и Вукотићи. Презиме Крвавац су стекли доцније.

Кузмић

Г. Николу Шарчевића из Есена родом из Станова код Добоја, интересује девојачко презиме мајке Симеуне - Кузмић, као порекло њене породице.

Читалац није навео ни тачно место рођења мајке, а ни славу њене породице. Накнадно смо успели да утврдимо да се ради о Св. Јовану Крститељу, према шематизмима Српске православне цркве за Босну, јер је Кузмића са том славом 1882. године било у селима око Тешња.

Кузмића у суседним областима - Славонији, северној Хрватској и у Приморју - има више него у Босни, па није искључено да су се и одатле населили у околину Добоја. Много је вероватнија варијанта да су се Кузмићи доселили из области Сјенице, Рашке, Ибра, односно северних Васојевића, где их има у већем броју и одакле су се у време Првог српског устанка доселили и у Шумадију, заједно са многим Карађорђевићевим устаницима.

Они су, наиме, и сродници Карађорђевића, односно првобитно Петровића. Налазимо их у месту Муре, у горњем току реке Ибра, где су се населили заједно са Петровићима из Старе Србије. Извор каже да им је старо презиме било Пајевић, а као такви су забележени и у Јарињу под Копаоником. Одавде су се, можда етапно, и населили у село Влашку.

Доселила су се два брата, Сима и Кузман. Сима је погубљен због вређања Јеврема Обреновића, а Кузман није имао потомство, него се женио два пута удовицама са децом која су узимала његово презиме. Слава им је Ђурђиц. Исти су род са Кузмићима у Кораћици, пореклом од Сјенице и Пештера. То је читава група фамилија од 46 кућа. Кузмићи су део шире фамилије Чулића. Слава им је такође Ђурђиц.

Кузмићи мајке нашег читаоца највероватније су потомци оних Карађорђевићевих устаника који су се након слома устанка 1813. повлачили преко Саве и Дунава, у овом случају преко Дрине, да би се населили у северној Босни и, у једном тренутку, променили и славу или се заветовали другом свецу који их је заштитио кад су се нашчи у невољи.

Шобат

О овом презимену смо писали још 12. децембра 2006, у одговору г. Михајлу Шоботи, из Албштата, у Немачкој, и поново 9. октобра прошле године, испуњавајући молбу г. Драгана Шобата из Мелбурна.

Будући да је ово презиме посебно занимљиво, враћамо му се и трећи пут. У Босни су, рецимо, забележене и породице са презименима истог корена - Шобо, Шобаја и Шобар, али презиме Шобат је карактеристично.

Крајем 19. века, према пописима Дабро-босанске митрополије, која обухвата главнину Босне, осим Зворничко-тузланске епархије, сви Шобати на овом простору су славили Св. Димитрија, Митровдан. Забележени су у парохијама у области Уне - Бастаси, Видово, Врточка и Саница, затим Божићи, у околини Дубице, Гламоч и Јунузовци, код Босанске Градишке.

Питање је откуд су стигли у Далмацију. Ако прихватимо да су истог корена са Шобићима и Шобајићима, били би старином из Дробњака, одакле су се сасвим иселили. У Дробњаку су Шобићи били у селу Горња Бијела као огранак већег рода Вуловића, од досељеног митског племена "Новљана" који су дошли однекуд из Босне у 16. веку. Из Дробњака су се селили у Гацко, а због свађе с муслиманима у Жуљ, а одатле под Буковачу (Парижевићи). Има их у Гацку, Никшићу, Жабљаку и Прељубовићима и на Билећким Рудинама. Слава свих Вуловића, па и Шобића јесте Ђурђевдан (дробњачка слава), а преслава Никољдан.

У Билећким Рудинама има Шобића са славом Ђурђевдан и каже се да су доведени са Моске на Пијавице.

У Унцу су Шобићи са славом Св. Стеван и Ђурђевдан добили име по претку Шоби. Има их у селу Дрвар и граду истог имена где постоји и Шобића гробље, што сведочи о томе да су били велика фамилија на овим просторима. За њих извор каже да су од Трњинића, као и Роквићи и Миљевићи. Сви су добили презиме по женским прецима. Иначе за фамилије Шобе, Шобаје и Шоботе у Гламочу, који славе Митровдан, каже се да су "старинци" и да подсећају на Мрњавчевиће и Стару Србију. Има их у Унцу, Петровцу и Грахову. У вези са споменутим Трњинићима, у Малим Цуцама у Црној Гори постоји село Трњина, са Кругом, које су основали још Срби Зећани Мијановићи у 17. веку. Они су се одавде иселили, али је остала месна црква која је била и заштитник ових породица, а посвећена је Св. Николи.

У Неготинској Крајини и Кључу постоји село Велика Јасикова у коме су родови досељени из Влашке и међу њима има Шобића са славом Св. Никола. То су вероватно локалне сеобе становништва које се селило на једну и другу обалу Дунава, већ према политичким и економским приликама. Ово становништво које тамо називају општим именом Косовци довели су Турци као чуваре границе према Аустрији и Угарској и они потичу из јужнијих области раније средњовековне српске државе, и то можда баш из никшићког краја као што су долазили и с Косова и из Метохије.

01.11.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (51)

Голијан

У поодавном писму, из Ројтлингена у Немачкој, г. Владимир Ивковић је замолио и за објашњење порекла породице и презимена Голијан. Пре непуне две године одговорили смо му о његовом презимену, а сада ево и одговора на додатну молбу, о девојачком презимену његове мајке, чија породица потиче из истог села као и Ивковићи - из Грабовице код Невесиња. По предању, презиме су добили "по планини Голији, у Црној Гори, одакле су "овде доселили у неко неодређено време".

Читаоца занима колико има истине у овом предању.

За Голијане код Невесиња се каже да воде порекло из Језера, у долини Језернице, једне од притока Неретве. Овде су се доселили пре читава четири века и очито је да су били сточари јер се на овом локалитету налазе само њихове летње колибе. Половина је била слободна, док су остали бли везани за читлук, имање Ченгића. Овде их има само две куће јер народ верује да немају напретка пошто су се населили на манастирском поседу, вакуфу, што турски, а српски метох. Доселили су се са Голије и по том топониму добили презиме.

Да не буде забуне, наглашавамо да у нашим крајевима постоје две планине овог имена - у Србији и на граници данашње Црне Горе, некадашње Старе Херцеговине, и Босне и Херцеговине. Истина, и Голо брдо у Цуцама, у старој Црној Гори, називају Голијом, али оно далеко од извора Неретве и Језерница, који су готово непосредно испод ове друге Голије коју је породично предање упамтило.

По једном тумачењу Голијани су Савићи у Грабовини, југозападно од од Чапљине. Славе Св. Јована и верује се да су се доселили средином 19. века из Жабице у љубињском округу.

У месту Слат у Невесињском пољу, Савићи су Вишњићи са Голије и са њима су једно Голијани, Баћевићи, Вуковићи и Вишњићи. Овде су се доселили пре три века из места Југовићи. Почетком 20. века било их је у 10 домаћинстава. Неки од њих су се презивали и Петровићи. Сви славе Јовањдан. Југоисточно од Слата је место Зајасен на надморској висини под 1100 метара и ту су се из Слата населили Савићи-Голијани средином 19. века. Слава је иста - Јовањдан.

Г. Ивковић нам није навео славу Голијана своје мајке па не знамо да ли се прича о пореклу Вишњића и Савића са Голије односи на њену породицу, мада су се славе мењале, како смо више пута наглашавали. Предлажемо читаоцу да нам се јави да бисмо покушали да изнађемо његове праве породичне корене.

Крљић

Господин Јован Грбић из Цириха се јавио и други пут да нам захвали за податке о свом и пореклу двојице својих пријатеља, Деснице и Ђулибрка, и узгред замолио за објашњење још једног презимена - Крљић. Недавно га је, кад је био у Србији, у Панчеву, породични пријатељ Мило Крљић, коме се похвалио да је преко "Вести" добио одговор о свом пореклу, замолио да и за њега затражи објашњење његовог презимена и корена.

Господин Крљић је рођен 1935. године у селу Липа код Бихаћа, а слави Ђурђевдан.

Они су једна од фамилија који славе Ђурђевдан са састава Лике, Далмације и Босне - који су се често пресељавали час на једну, час на другу страну, зависно од историјских околности или сезонских сточарских кретања. Милан Карановић за њих каже да припадају ужој групи фамилија Михаиловић-Пепић-Стојић, која има укупно пет презимена - поред набројаних, то су и Крљићи, Змијанци и Гајићи-Драгорајци и Скулари, а којих је у Поуњу после Првог светског рата било у укупно 53 домаћинства, од којих Крљићи 17 у три насеља.

Иначе, ове породице су одавно међусобно разрођене, јер је избледело предање о њиховом заједничком пореклу.

Крљића има насељених у Ђоралићима у близини Цазина, славе Ђурђевдан. Предак им је, као "доводац" дошао с мајком удовом из Липе, са Тронеђе, пре буне 1875. године.

Милан Радека, у "Карловачком владичанству", бележи Крлиће са славама Ђурђевдан и Аранђеловдан, што значи да их је било у Лици, Банији, Кордуну, Капелском и Гатском.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", Крлићи су, почетком 20. века, пописани као житељи села Врела, на Зрмањи.

У "Лексику презимена СР Хрватске", по подацима после пловине прошлог века и пре ратова на простору бивше СФРЈ, Крлића је било само у Доњем Рајићу, код Новске, а Крлића у низу места - Врбовљани (Нова Градишка), Дарувар, Млака (Новска), Надврело (Грачац), Нова Градишка, Ново Село (Лудбрег), Осојник (Дубровник), Пакрац, Славонска Пожега, Старе Плавнице (Бјеловар) и Шљивовац (Вргинмост). У Загребу је била једна породица Крличбеговић, вероватно од фамилије оних поисламљених Крлића из турске тврђаве Пећин-града, код Цазина.

Презиме су, вероватно, пре добили по турској речи крлич, односно крлуч, за врсту мача или сабље, него по крљу или крљи, изразу за гомилу дрва. У "Речнику турцизама" стоји да од речи крлич потиче и горе наведено презиме Крличбеговић.

Протић

За презиме Протић, фамилије из села Градине, у околини Приједора, са славом Св. Никола, питао нас је г. Драгољуб Пртић, из Канаде.

У Босни има врло мало Протића и сви имају различите славе, што значи да су углавном различитог порекла. У Бараћима, Герзово, славе Св. архиђакон Стефана, а у Воларима, Мркоњић Град, Ђурђевдан, док Св. Николу славе само у парохијама Пркоси, код Петровца, и Умци, Сански Мост.

Што Протића нема више, објашњава само презиме, настало према вишем свештеничком чину неког претка, протојереја или, како се у народу каже - проте, којих је било знатно мање него јереја, свештеника или, народски, попова. Тако и потомака прота - Протића има много мање него потомака попова - Поповића. То важи и за презиме Попадић, настало од обудовила супруга попова, попадија, ако су наставиле да чувају мужевљево породично лозу.

Протићи су, иначе, као и Поповићи и Попадићи, као свештеничке породице често мењали парохије тј. места службе и живљења, тако да није необично што Протићима нема више у монографијама писаним две и три деценије после пописа парохијана у шематизмима за Босну из којих смо навели претходне податке. И не само да тамо нема Протића са славом Никољдан, него ни осталих.

Осим тога, њима је то, сасвим смо сигурни, секундарно презиме, настало према чину који је одређени свештеник имао у цркви и да су - пре него што су се учврстили у поповској хијерархији - носили имали друго презиме.

Сликовит је пример Протића из Горње Буковице на Дрини. Они су првобитно, пре три века, били Стакићи, досељени из Пиве, а онда су се по претку Петру прозвали Петровићима. Један од тројице браће, Јован, био је необично вредан и окретан, и као земљорадник и као трговац, па је своја три сина описменио - два су били свештеници који су после постали проте, Марко, који је испросио кћи Петра Молера, и Максим, док је трећи, Петар, остао на земљи. И прота Марко је имао три сина, који су се већ прозвали Протићима - Василија, који је био поп, Димитрија, који је остао на селу и обрађивао земљу, и Петра, студента, који је умро на студијима у Хајделбергу. Синови попа Василија су били учитељ Грујица и поп Захарије, и тако даље, с тим што је у сваком поколењу један син био свештено лице.

Радосављевић

Из Беча, г. Зоран Радосављевић, рођен 1970. у селу Соколова код Лазаревца, пише да зна неколико колена уназад, све до чукундеде Ристе, од кога су наследили слава Св. Петку, па жели да сазна имена још старијих предака - деде и оца свог чукундеде Ристе и слично. Занима га и порекло презимена Радосављевића, као и када и одакле су се населили у Соколову.

У монографији "Шумадијска Колубара", аутор Петар Ж. Петровић убраја Радосављевиће у "циганске родове", стално насељене у 27 домаћинстава, а славом Св. Петка Параскева. Предак им се, незнано одакле, доселио као "крџалија" и у прво време био је чергар. Нигде се не наводи никакав траг о ранијем пребивалишту ове, евентуално, ромске породице.

Радосављевићи су у самој Шумадији врло бројни и вероватно је да потичу из различитих корена. Најпре смо пошли од оближњих места која се граниче са атаром села Соколова - Јунковаца, Арнајева, Лесковца и Степојевца и, наравно, варошице Лазаревац. Радосављевићи у Јунковцима су од Радовановића, славе Ђурђевдан, али нису Роми, као и Радосављевићи у Лазаревцу, некадашњем Шопићу, где су се са подизањем места у ранг варошице доселиле многе трговачке и занатлијске породице, те су и они, насељени из неког села у Качеру, били месари.

За фамилију Радосављевића у Барајеву се каже да се из "Влашке", са осталим "циганским породицама", населила прво у Шепин и Дубону, код Смедерева, а онда у овај крај у околини Београда. Истог су порекла и Радосављевићи у селу Лукавица, у истом крају, али славе Аранђеловдан, док Митровићи и Недељковићи Св. Петку Параскеву.

Неки извори кажу да их има и у Мељаку, али да многи од њих нису "влашки", већ Цигани скитачи који су се, "закућили" у богатом крају. Они такође славе Аранђеловдан и доселили су се из источних делова Србије.

Од осталих Радосављевића у Шумадији, односно Колубари, нисмо пронашли ни једне који су род са породицом читаоца, тако да преостаје да се позабавимо занимањем њеног претка, кога Петар Ж. Петровић наводи као "крџалију - да оно унесе више светла у трагању за коренима ових Радосављевића.

Реч крџалија - која потиче од града Крџе, Корче, у Румелији, како се звала источна Бугарска - означавала је коњанике-јуришнике, али и пљачкаше, у посебним пратећим одредима турске војске. Они нису морали да прелазе у ислам, па се тиме објашњава њихово поновно настањивање међу Србима са којима су и пре живели као равноправни грађани.

А имена ранијих предака г. Зорана захтевају посебно архивско истраживање, па предлагемо да нам се за такво приватно ангажовање јави телефоном или преко редакције "Вести".

Шарић

Ево још једног презимена и породице из Прибудића код Грачаца у Далмацији за које се интересовао читалац г. Душан Вјештица из Немачке. Шарићи су потомци једног од четворице браће који су се овде населили из Босне. Пише да су некада, на Врањском језеру, имали зимовнике за своја стада, а кад су напустили номадски начин живота настанили су се у Прибудићу, где су са осталим породицама подигли цркву Св. Петку. Славе Ђурђевдан.

Најпре да кажемо да Шарића одавно има у све три главне вере у нашим крајевима, али ћемо се бавити само православнима, не само зато што су једини сачували српску националност, већ и зато што су из ње, иначе, сви потекли.

У Босни, према Јањатовићевој књизи, то јест према попису православних кршњака Митрополије и архиђејезеце добро-босанске с краја 19. века ("Српска презимена у Босни"), Шарићи су били распрострањени у 17 парохија Босанске крајине, западно од линије Високо-Травник ка Сави и Поуњу, са славама Св. Архиђакон Стефан, Св. Григорије, Св. Ђорђе, Св. Јован Крститељ, Св. Николе и Св Трифун. Они који су славили Ђурђевдан, као и породица читаоца, забележени су само у парохијама Церовица, код Тешња, Каоци, код Прњавора, и Љувша, код Мркоњић Града.

У Ливањском пољу Шарићи, су били, и остали, само католици, пореклом из Херцеговине, а старином су из Црне Горе, где су били православне вере.

И у Херцеговини су, осим у Попову пољу, католици, али и муслимани. У Босни, Шарића муслимана било је само у четири насеља у Поуњу.

У некадашњој личко-крбавској жупанији, Шарићи, без ознаке вере и националности, евидентирани су 1915. године у Боричевцу, Бужиму, Канижи - код Госпића, у Вранићу, Ловинцу и Смокрићу - код Ловинца, Медаку, Перушићу, Прван Селу - Перушић, Рудопољу, Светом Року, Смиљану и Шугарју - Карлобаг. У Прибудићу нису забележени иако се и ово село налази у означеном подручју, јер су тада још имали старо презиме - Вјештица. Породице с тим презименом су пописане у Прибудићу, Прељеви и Зрмањи.

М. Радека је у "Карловачком владичанству" (Лика, Банија, Кордун, Гацка и Капелско), забележио православне Шариће, са славама Мратиндан и Никољдан, али и католике.

Према "Лексик презимена СР Хрватске", из 1976, који као и "Рјечник личко-крбавске жупаније" не наводи податке о националности и вероисповести, Шарићи су забележени у око 200 насеља - од Дубровника до Винковаца и Белог Манастира, али највише на простору некадашње Војне границе. У Црној Гори, укључујући Стару Херцеговину, нисмо нашли Шарића, али их је било и да су се иселили јер им, по предању, корени досежу управо тамо.

Презиме, као и сродно Шарац, највероватније је настало по надимку претка Шаро, што је облик "од миља" како се то Вук изражавао.

09.11.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (52)

Шобић

Читаоцу Драгану Шобата смо пре тачно годину дана одговорили о пореклу његовог презимена, а сада му одговарамо на молбу да објаснимо корене презимена Шобић. Питао је и колико су Шобићи, као и Шоботе и Шобајићи, блиски или сродни с његовим Шобатима који славе Митровдан.

Шобићи и Шобати односно Шоботи, без обзира на славу, нису непосредно истог порекла. Шобићи су несумњиво настали од претка који се звао Шобо, али се данас не може утврдити да ли је то њему био хипокористик од презимена Шобат/Шобот или надимак који је добио независно од имена.

Тако су у Унцу, у западној Босни, настањени Шобићи са славом Свети Стеван и Ђурђевдан и за њих се поуздано зна да су презиме добили по претку Шоби. Има их у селу Дрвар и граду истог имена где постоји и Шобића гробље, што сведочи о томе да су били велики род на овим просторима. За њих извор каже да су од Трњинића, као и Роквићи и Миљевићи који су презимена добили по женским прецима.

Иначе, за фамилије Шобе, Шобаје и Шоботе у Гламочу, који славе Митровдан, каже се да су старинци и да подсећају на Мрњавчевиће и Стару Србију. Има их у Унцу, Петровцу и Грахову. У Малим Цуцама, у Црној Гори, постоји село Трњина са Кругом које су основали још Срби Зећани Мијановићи у 17. веку. Они су се одавде иселили, али је остала месна црква која је била и заштитник ових фамилија, а посвећена је Св. Николи.

Није искључено да су се управо овде уобличио споменути Трњинићи.

Павловић

Из Луцерна, у Швајцарској, г. Раденко Павловић, који пише као стални читалац нашег листа "Вести" и рубрике "Корени", тражи да му одговоримо нешто о пореклу његовог презимена. Каже да породица Павловић води порекло из села Полокце, месна канцеларија Врановина код Новог Пазара, у Србији, у подножју планине Голије.

Г. Раденко нам предочава податке из прошлости породице које сматра релевантним за њено порекло, између осталог да су се 1804. године, у подножје планине Голије, доселили петорица браће из Кулизиног села, у Старом Влаху - сваки у друго село. Једна у Бањској, под Голијом, други у Рајши Поток, под Рогозном, двојица у село Полази, у Врановини, а пети брат у Полокце. Овај последњи, у Полокцу, звао се Радосав и имао је сина Павла по коме су 1918. године своје дотадашње презиме Кулизе, заменили за Павловић. Стара слава породице је била Свети Мрата, али сада - откако читалац памти, његова породица слави Аранђеловдан.

Није сасвим јасно о ком пореклу наш читалац жели да му одговоримо. По свему судећи, има у виду старије порекло Павловића, тј. Кулизе, о којима је управо један Павловић, Радослав, написао читаву студију. Узгред, и ми смо их спомињали у нашим прилозима, па г. Павловић може да нам се јави поново за додатне информације, али приватно - телефоном или на имејл адресу.

Кулизе су група сродних породица са различитим презименима, међу којима је и Павловић, чије порекло има исти корен, за шта наука све до сада за њега није нашла коначно објашњење. Према неким мишљењима, Кулизе су припадници најстаријег српског племства, барем судећи по слави Светом Мрати, то јест Мартину који је, као светац, у хришћанству кодификован још пре раскола 1054. године. Будући да су га прихватили за свог заштитника дома (код православаца) још пре 11. века, могло би се закључити да су то биле племићке породице, а једној таквој је припадао и сам св. Мартин, у нашем народу искривљено прозван св. Мрата. Реч је о породицама које су међу првима прихватиле хришћанство.

Велики део породица које воде порекло од Кулиза и данас славе ту славу 24. новембра. Неколико векова касније, после црквене интервенције којом је Св. Краљ Стефан Дечански уведен у празнике управо на овај дан, или пак, његовог додавања на датум слављења Св. Мрате, друге породице су узеле неке друге славе, али само из циклуса у народном календару посвећеног сточарским свецима, тј. заштитницима стоке и посла око ње, у новембру и децембру - Митровдан, Аранђеловдан, Ђурђиц, Никољдан.

Друго објашњење је да су Кулизе, због својих антрополошких црта - карактеристичног светлог тена, риђе косе, светлих очију и пега на лицу или црних косих очију и косе, као и високих јагодица - које се наизменично, од генерације до генерације јављају у једној те истој породици, заправо потомци страног етничког елемента.

Наиме, претпоставља се да су њихови преци Саси, Саксонци које је краљ Милутин доводио из Ердеља да раде као стручњаци у српским рудницима, а цар Душан неке ангажовао и за своју телесну гарду и стално населио у српским земљама. А с обзиром на њихово лако посрбљавање, сигурни смо да су многи од њих, заправо, потекли од Лужичких Срба.

Бенцун

Господин Миленко Бенцун, рођен у Зеници 1962, јавља се из Чикага. Његов отац је из села Распоточје, код Зенице, које им је и последња адреса пре иселјавања због ратних збивања 1995. године. Од тада прикупља податке о свом пореклу, да их сачува за своје потомке.

Према његовим сазнањима, Бенцуни су пореклом од Мостара, од два брата који су се населили на шире подручје Зенице укључујући Какањ.

Даљи предак г. Миленка имао је три сина, први - Аћим, његов чукундеда. Постоји и претпоставка да Бенцуни воде порекло од Купреса и да "тамо постоје читаве књиге о њима". Слава је Св. Симеон Богопримац, 16. фебруара.

Читалац је заиста коректно изложио све податке које је знао, али ми бисмо с њима једино могли да започнемо скицу родословног стабла, док би да стигнемо до корена било потребно много археографског ископавања.

Међу српским презименима у Босни с краја 19. века Ђ. Јањатовић је породице Бенцун, са наведеном славом забележио у парохији Бусовача, код Травника, Бенцуне са славом Митровдан у Бусовачи и парохији Равно, код Бугојна, као и Бенцуновић у парохији Зеница и друга презимена неспорно истог корена са трећом славом, Јовањдан - Бенцузе, у парохији Живинице, сада Мркоњић Град, и Бенцо, у парохијама Вуковско и Бугојно.

У Херцеговини и Црној Гори, као и у српским областима на десној обали Дрине, расположива литератури не помиње породице са овим презименима.

Праву загонетку постављају истраживањима неколико деценија касније јер их у Босни више нигде нема, док их у крајевима на левој обали Уне, у Далмацији, Приморју, Равним Котарима, подручјима раније Војне Границе и другим деловима данашње Хрватске има у великом броју и са још више варијаната.

Р. Грујић је у два села на простору некадашње личко-крбавске жупаније нашао Бенчића, чије је презиме могло настати или од Бенцун или од Бенцо.

М. Радека у "Карловачком владичанству" (Лика и околна мања подручја), као српско-православну има забележену само фамилију Бенак, са славом Ђурђевдан.

Остаје и енигма порекла овог презимена јер на основу чега је могло настати има превише претпоставки. Ако се фамилија оваквог или сличног презимена развила и усталила код нас, у средњој Босни, могли су бити и католици и православни и - босански крстјани. Прва могућност нам се чини највероватнијом јер је управо у овим крајевима било упориште експозитуре западне цркве, с тим што су неке породице напустиле католичанство које у народу заиста није било омиљено, па се једне и задржале у православљу до данашњег дана, а друге, што је био неспорно далеко масовнији процес, прешле (односно вратиле се) у католичанство.

Судећи по оним малобројним које је забележио М. Радека, имамо разлога да верујемо да су - осим Бенца и Бенцуна, који су, можда као и породица нашег читаоца, успели да остану православни - све друге претходно наведене, католичке вере и, од новијег времена, дакако, Хрвати.

Симоновић

Из Минхена нам пише г. Јован Стојадиновић с питањем о пореклу своје бабе из Турн-Северина, рођене Српкиње, 1903. године, Ангелине Симоновић. Њен отац се звао Никола, по занимању папуџија, а мајка Гордана.

Много се српских породица из данашње источне и североисточне Србије, у тешким временима од 15. до 17. века, населило преко Дунава, у тзв. темишварском Банату, а онда се велики број, у повратним сеобама, вратио у стари крај или селио даље. Ипак, не мало породица је остало на левој обали Дунава, као што је био случај са Симоновићима.

Упоредо са тим исељавањем, текло је и насељавање источне Србије, посебно области Кључа, у коју је током 16. и 17. века стизало углавном српско становништво са Косова и из Црне Горе. Тако наилазимо и на Симоновиће на десној обали Дунава, у Кленовцу, који су се овде населили у 19. веку заједно са још неколико десетина сродних породица са различитим презименима. Сви славе Св. Срђа и пореклом су из Црне Горе.

У селу Дубочани, на падинама Дели-Јована, забележени су Симоновићи, са влашким презименом Фајдоњи, који су одавде пребегли пре три века у Булгарију па се потом вратили. Овом великом и разгранатом повлашеном роду припадају и сродни Васиљевићи, Илићи, Пауновићи, Митровићи, Првуловићи Новаковићи, Чолакови и други, око 30 домаћинстава. Сви славе Дмитровдан јер су се - према предању - населили од Митровице, некад Дмитровице, на Косову. Родначелник се звао Јован Фајда и по њему су се прозвали Фајдоњи или Фајдини.

У неготинском селу Видровцу су Симоновићи од шире фамилије Јагликића који славе Ђурђевдан и такође су према предању досељени "од Косова", "одмах после битке са Турцима". У месту Брза Паланка забележени су Симоновићи, досељеници из Боровца у Бугарској око 1872. године. Слава им је Аранђеловдан.

Могли бисмо да закључимо да су Симоновићи за које се интересује наш читалац најстаријим пореклом са Косова, мада ни њихово црногорско порекло које смо навели као прву варијанту - није у колизији са овом констатацијом.

Наиме, Симоновићи у црногорском племену Бјелопавлићи су "придодата" фамилија јер потичу од најстаријег дела српског становништва, племена Лужани. Доласком Бијелог Павла и његових потомака из Метохије били су сасвим истребљени, а преостали су се прикључили Бјелопавлићима. И данас их има у бјелопавлићком племену, у селима Слатини и Косову Лугу. Старо презиме им је било Кусаровићи, а славили су Св. Симона, по коме су се касније и прозвали Симоновићи. Нису узели заједничку славу Бјелопавлића, Св. Петку већ, због великог јунаштва које су показали у борбама с Турцима, узму за славу Св. Срђа.

Мрвош

Преко г. Зорана Вицеларевића, који нам помаже упућујући заинтересоване да се јаве "Вестима", обраћа нам се госпођа Љиљана Мрвош, из Неготина, с питањем о пореклу свог презимена. Рођена је у Пећинцима, а њен отац Милош у Огулину 1928. године. Не сећа се да ли је и коју је славу славио њен отац, али се сећа да је деда Ђуро славио Св. Николу.

Мрвоши су у "Карловачком владичанству", забележени у Хрватској као православни Срби са две славе - Ђурђевдан и Никољдан. Како немамо довољно веродостојних монографија Цвијићевог типа истраживања порекла породица, морали смо да се послужимо хрватским непотпуним изворима како бисмо пронашли барем неко зрнце веродостојног податка.

У "Лексику презимена СР Хрватске" Мрвоше смо пронашли у општинама Гарешница, Делнице, Загреб, Карловац, Кутина, Крижевци, Огулин, Осиек и Сплит. Најбројнији су у Огулину и околини - у местима Брезова Пољана, Гомирје и Љубошина, као и у Делницама и околним местима - Вучинићи, Мркопаљ, Српске Моравице, Тук Војнии Тук Мркопаљски.

Даља старина Мрвоша је, највероватније, Бока, а још даља - Пјешивци, а у њима Папраћани и потомци Потолића, касније одсељени у Никшић. Одатле се један део иселио у Колашин, па у Србију, док је други део, преко Никшића, одсељен у Суторину, код Херцег Новог и даље, уз обалу Јадрана, на север, до Горског Котара и Огулина.

Презиме би могло бити патронимичког типа, од имена претка Мрвош, мада га М. Грковић није забележила. Али, ако смо имали имена Кањош, Радош, Њгош и слична, онда нема разлога да се и овакво није смислило, поготово што постоји и презиме Мрвић, које је могло настати од надимка Мрва, а оно, као прилог, значи и мало.

19.11.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (53)

Стојновић

Из Улма у Немачкој јавио се г. Никола Стојновић, јер је, читајући нашу рубрику, пожелео да сазна порекло Стојновића, макар сада у другој половини свог животног века. Рођен је у Слатинском Дреновцу од оца Јоце Стојновића и мајке, Јеврејке Маргарете Малер. Отац и остали преци за које зна потичу из села Лисичине, обронцима планине Папук, у општини Воћин у Славонији. Крсна слава породице је Аранђеловдан, 21. новембра. Од једног рођака у Барањи је чуо да су пореклом из околине Ваљева, где постоји читаво село Стојновићи. Пошто нису многобројни, само их је шесторица, рачунајући сина и унука Николу, нашем читаоцу је битно порекло и ради свих других чланова фамилије, јер се идуће године, после четири деценије у Немачкој, враћа са својима, да живе у Крагујевцу. Сину Душану је обећао да ће да постави плочу-родовник поред улаза у новосаграђену кућу.

Родитељи му нису славили крсну славу, али је он, ожењен Шумадинком, одлучио је да отпочне да је слави.

Сеоска слава у Лисичинама била је Мала Госпојина (21. септембар). После грађанског рата у селу нема живе душе, све је спаљено, остала је само црква. Отац и стриц нашег читаоца из Лисичина су умрли, а у Србији има само два рођака. Стога и писмо завршава речима: "Пуно поздрава вам шаље мала лоза Стојновић."

Стојновићи су добили своје презиме касније, а пореклом су од старог српског становништва у Бјелопавлићима, од Лужана. Највероватније су од једног од ова три братства која су се иселила у северну Хрватску из Слатине: Књајићи, Проје и Брдари. У околини Ваљева има доста исељеника из Бјелопавлића (из Црне Горе) и то управо са славом Аранђеловдан. Има их и у околини Крагујевца у области Лепенице у Гарашима и Тополи, као и у Буковику код Аранђеловца. Различитих су презимена, али сви славе Аранђеловдан. У ваљевском крају нема села Стојновићи, али у Рађевини (Балотић, Вукићевица и Клупци) има Стојнића, управо са славом Аранђеловдан.

Бишкуповић

Г-ђа Љубица Бишкуповић јавила нам се подужим и лепим писмом и то не само због речи хвале овом послу који радимо и који разуме као веома значајан национални допринос очувању идентитета српског народа, већ и због тога што даје обиље података за своје презиме, а и за Лазиће (презиме њене баке), о којима смо писали у децембру прошле године. Наводи податак из "Карловачког владичанства" да их је било на Банији, у троуглу Слуња-Петриња-Сисак, у селу Бестрма и да су овде били заступљени од средине 18. века и то чак са 75 фамилија. Славили су Св. Николу, као и Лазићи у Кучеву, у источној Србији.

Захваљујемо се г-ђи Љубици на овим подацима, али ми смо већ истакли да Лазићи не морају бити сви сродни међу собом, али је њихова матица (ако то може да се каже поуздано) јесте Косово и Метохија одакле су се расељавали у различитим правцима. У североисточној Србији многе фамилије називају Косовцима, јер су досељене из Старе Србије.

Читатељку интересује њена фамилија Бишкуповић за коју, према породичном предању зна да су 150 до 200 година пре Другог светског рата, са подручја Госпића, стигли на Банију и настанили се у селу Бестрма. Сви славе Петровдан (12. јула). Интересује је одакле су се овде доселили.

Пита и за девојачко презиме своје баке по оцу - Прица. О томе мора посебно да нам пише или да нам се приватно обрати на нашу адресу, јер смо једном другом приликом о Причама написали читаву малу студију.

Заиста занимљиво презиме, поготово за православну српску фамилију, јер не може бити патронимичко. И католички бискупи и православни епископи, као монаси, имају строгу обавезу целибата, да се не жене. Истина, не може се искључити неко грешно зачето дете, али оно би се крило као највећа тајна и сигурно не би добило презиме по звању биолошког оца. Може се претпоставити да је неком недужном сирочету рођеном близу неког бискупског двора био "пришивен" надимак који алудира на тај висок чин у католика и да је временом можда претворен у презиме.

Ако је и био неки такав случај, који наводимо као теоријску могућност, живот и рад наших људи - и католичке и православне вере - на бискупијама које су имале често велике земљишне и друге поседе много су више вероватни као основа за настанак овог и сличних презимена

У једном прилогу о пореклу становништва острва Брача, наилазимо заиста на Бискуповиће (али не и Бишкуповиће), за које се дословце каже да су босанско-херцеговачког порекла. За Крстуловиће, чији су један огранак Бискуповићи, изричито се каже да су из Бобовца и да им је раније, пре преласка на католичанство, презиме било Крстић или Крстовић. Идући на југ у потрази за Бобовцем и Крстовићима нашли смо их у тиватском заливу, у маленом Градацу, између Превлаке и брега Думидрана. У Поповом Пољу, у селу Рапти или Бобанима које је веома старо (има пуно стећака), има Бискупа који су једно са Вујићима, Краснојевићима и Бубама.

У Босни је крајем 19. века забележена само једна православна фамилија Бискуповић, са славом Св. Архиђакон Стефан, у парохије Цикоте, код Власенице. Ми смо уверени да их је, и поред исламизације и иселјавања, још остало, али да су променили презимена.

И у Хрватској је било више стотина фамилија са неколико облика овог презимена. "Лексик презимена СР Хрватске" (из 1976) не садржи податке о вероисповести и националности, а после "Олује" и "Бљеска" немамо могућности да сазнамо данашње стање.

Према стању из 70-их година, у Хрватској је било много фамилија са презименима изведеним од Бишкуп и Бискуп - Бишкупић, Бишкуповић, Бискупић, Бискуповић и Бискупо.

Милићевић

Г. Марко Милићевић, из Шпратјбаха, у Швајцарској, где са супругом и двоје деце живи од 1991, пише да је пореклом из Горње Слатине (ранији Босански Шамац). Према предању, Милићевићи су се доселили из околине Жабљака, Црна Гора, отприлике око 1850. године. Предак који се овде доселио звао се Милић Илишевић. Илишевића, наводи се у писму, и данас има око Стоца у Херцеговини. Сматра се да је то старо или првобитно презиме Милићевића. Крсна слава је Ђурђевдан и није се мењала од како су се доселили у Слатину.

Постојао је очев рођак Милан Милићевић који се одселио у Пожаревац у Србији око 1962. године и од тада са њима немају контакта. Интересује га да истражимо колико су тачни наводи да и у околини Жабљака има Илишевића са славом Ђурђевдан.

У Херцеговини, као ни у околини Жабљака нисмо пронашли Илишевиће, али их зато има у шематизмима Српске православне цркве за Босну. Међу свечарима који славе Ђурђевдан с краја 19. века има Илишевића углавном у парохијама Градишке - Гашица и Бијаковац, Подграци и Градишка-Ламиначка. Постоје и Милићевићи са овом славом - у парохијама око Вишеграда, Тешња (село Детлак), Власенице (Стрмица) и Крупе (Ивањска).

Могуће је да су Илишевићи огранак неког старијег братства у Старој Херцеговини у племену Дробњак око Жабљака, али са су се давно одатле иселили и зато тамо више нису забележени.

Милићевић је, иначе, патронимичко презиме - од деминутивног имена Милић (како се звао наш велики сликар Станковић, Милић од Мачве), које иначе није тако ретко.

Виларет

Г. Бобан Виларет, из Берлина, тражи да му помогнемо око "енигме" његовог презимена Виларет. Он је рођен 1973. у Прибоју на Лиму, а пошто му је отац изненада недавно преминуо, не зна много о свом пореклу а, истини за вољу, није се, раније, ни трудио да више дозна. Мисли да ни његов отац није много знао о њиховом пореклу, пошто је и сам рано остао без оца. Зна само да је отац рођен у селу Батковићи, док је деда Гвозден живео изнад Батковића у селу Јаворју, али и даље није сигуран да одатле и потиче, а још мање зна одакле је прадеда Јован.

Иначе, Виларети су многобројна породица. Отац је имао три брата и три сестре, са многобројним потомством - Милан, Милосав, Милош и друга даља родбина.

Сви Виларети живе у Прибоју на Лиму, осим једног стрица, Милосава, који је у САД, и нашег читаоца. Од родбине је чуо да Виларета им много у Босни, мада он лично не верује у ту могућност, а и не зна где су настањени. Једино верује у породично предање по којем су сви постали од двојице браће која су се "однекуд" доселила у околину Прибоја. Значи, биле би то чак две енигме, а не једна! Иначе, крсно име свих Виларета је Св. Никола.

Г. Бобане, нема никакве енигме. Сви Виларети потичу из околине Пљеваља, из места Пренђане, Вићница и Бобово. Данас их има и у Забређу и Батковићу, у области између Таре и Лима. Исто тако, сви они славе Св. Николу. Могуће је једино да су се доселили из Колашина у област између Таре и Лима и то је сва тајна.

Потражили смо их и у Босни и, према попису добро-босанске митрополије православне цркве с краја 19. века, пронашли их само на једном месту - у Соколовићима код Вишеграда, са славом Никољдан.

Само презиме потиче од грчког имена Филарет (значи љубитељ врлина) које се у нашем народу изговара као Виларет. Није искључено да су преци Виларета (Филарета) дошли у релативно новије време и из најстарије јужне Србије, данашње најсеверније Грчке, где су се презвали Ар'мани, док су их остали Срби називали Цинцарима и Власима. Грци су, међутим, допуштали да буду једино Грци, па због тога нису стигли да постану, рецимо, Виларетовићи.

Шогура

Из Лурнеа у Аустралији јавио се г. Петар Шогура. Рођен у селу Урдук код Пазарића, општина Хаџићи, близу Сарајева. Раније су, са још три православна домаћинства, живели под планином Ормањ (муслимани је зову Хормањ). На највишој коти су биле Шогуре, а ниже Жуже, па Самоковићи и на крају Срдановићи. Бавили су се искључиво сточарством и мало пољопривредом. О средине прошлих деведесетих, тамо су остале само муслиманске породице.

Г. Шогура каже да их има три брата и две сестре - Богдан, Ранко, Петар, Вида и Јела.

Отац Бошко је говорио да су они пореклом из Црне Горе и да су променили презиме бежећи пред турском осветом, јер је њихов прапрадеда убио турског агу, газду на чијем су поседу били кметови, и да су се, некад, презивали Пејовић. Чуо је да их има у Црној Гори у више места, али би хтео да зна више о њима, јер су били "знаменити људи и уживали толики углед да су били уз књаза". Крсна слава Шогура, од како су се иселили из Црне Горе је Ђурђевдан, али га интересује и шта Пејовићи славе и где још има презиме Шогура код нас. Уз ово писмо стигло је и оно супруге г. Шогуре, Драгице у коме нас пита за своје девојачко презиме Љубоја. Али о томе неком другом приликом (или ако нам се јави приватно).

Пејовићи су доиста пореклом из Старе Црне Горе и то од најстаријег становништва у његушком племену под Ловћеном. Они су потомци Пуноша који се доселио у Дуги До у време Црнојевића, крајем 15. века, из Босне. Сада се мали део Пуношевих потомака назива тим презименом Пуношевић, а остали су Пејовићи и Милошевићи, будући да су потомци Пуношевог сина Милоша. Касније су се иселили у Боку, у Куте, и променили славу. Првобитно је то био Никољдан, који су славили све до краја 19. века, а онда су узели за славу Ђурђевдан. За њих Накићеновић каже да су 1692. досељени са Грахова.

Пејовића, односно Милошевића има, исељених, и у Васојевићима, где су одиста имали висока звања и прославили се као јунаци. Слава им је до, 1867. године, била Никољдан, али су је, након доласка у нову средину, променили у Ђурђевдан.

Пуношевим потомцима припадају и Богдановићи који су презиме добили по другом Пуношевом сину Богдану, његушком кнезу у 15. веку.

Само презиме Шогура изгледа да је надимак од турцизма - од персијског шог, или шох, што значи ћелав. Вук је, у "Рјечнику", забележио и изреку из Црне Горе: "Посилио се као шогав капицом!" Шого (Ћело) је и лик шаљивих народних прича, а Шогура би био аугментатив, нешто као велики Шого. О Пејовићима бисмо могли још пуно да пишемо, али на жалост простор и време нас ограничавају. За опширнији одговор, предајемо и г. Шогури да нам се јави посебно на нашу адресу.

01.12.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (54)

Беговић

Из Мелбурна, пише нам г. Владо Беговић и пита одакле потичу његова породица и презиме. До грађанског рата у СФРЈ живели су у селу Горња Трнава код Нове Градишке, Западна Славонија, где се, између два светска рата, населио његов прадеда, који је раније живео у околини Пакраца. Породица Беговић слави Петровдан - Св. Петра и Павла, 12. јула.

Сазнао је да Беговића има у Ријеци Црнојевића, у Црној Гори, и у Мачванској Митровици, као и да је у бившој Југославији било много породица све три вероисповести са овим презименом.

Поштовани господине Беговићу, Ваша породица - не знамо засигурно, да ли ужа или шира - чувена је крајишка породица. Ваши преци су вековима били граничари између Аустрије и Турске, а њихово првобитно, породично занимање било је сточарско, као што и сами кажете. Као сточари су се и населили у Лику, па се после - као вредни војници и слободни сељаци са сопственом земљом, коју су за војну службу добијали у посед - са померањем границе, селили према Славонији и заузимали, по повољној цени, због својих војних заслуга, све плоднију земљу на територији аустријске царевине.

Они су давали и школоване људе. Прота Никола Беговић је написао књигу која нам је приближила и заувек сачувала податке о животним приликама људи Војне границе - "Живот и обичаји Срба граничара". Милан Беговић је један од хрватских, али наших најпризнатијих драмских писаца некадашње Југославије.

Према "Племенском рјечнику Личко-крбавске жупаније" Радослава Грујића, Беговића је у овим крајевима, на почетку Првог светског рата, било у Бунићу, Лешћу, Оточцу и Пољицама, поред Оточца. Милан Радека у "Горњој Крајини", набрајајући православне породице и њихове славе, наводи и Беговиће са три различите славе: Лазарева субота, Св. апостоли Петар и Павле и Св. Никола.

Од друге половине 20. века, Беговићи су према наводима из "Лексика презимена СР Хрватске", живели у Беговићима код Петриње у великом броју, Жупање, Ђакова, Копривнице, Винковаца, Вуковара, Белог Манастира, Петриње, Слуња, у Исламу Грчком код Бенковца, око Дубровника, Макарске, на Брачу, Вису, Корчули, код Двора, Вировитице, Ђурђевца, Славонске Пожеге, Делница, Карловца и Врлике. Ова топографија јасно доказује путеве којима се ова породица кретала унутар турске Војне крајине и аустријске Војне границе. Оно што још пада у очи јесте присуство Беговића дуж Приморја, у Далмацији и на острвима. Тако долазимо и до неминовности њиховог кретања кроз Херцеговину, где заиста и налазимо трагове њиховог присуства и као православних и као поисламљених породица током три века.

Пре тога су Беговићи, под другим презименом и са другом славом - прва им је била Св. Никола, а када и због чега су је променили требало би истраживати - живели и пре 18. века много јужније од Мостара и Коњица, где живе муслимани Беговићи. Њихово исходиште је у Старој Херцеговини, јужније од Гацког и Требиња, где и данас живе православни Беговићи. Али о томе ћемо неком другом приликом и опширније уколико то интересује нашег читаоца.

Само презиме довољно открива своје значење, али не и настанак. Беговићи у селу Расово, у пределу Бихор, постали су од властелина Јована који је примио ислам и задржао поседе, па прозван Јован-бег, а његови потомци се презову Беговићи. Други Беговићи су можда били кметови неког бега и по том свом господару стекли презиме.

Вујнић

Из Лимасола, на Кипру, г. Слободан Вујнић се интересује за порекло своје породице и презимена, за које каже да је веома ретко. Рођен је у Београду, а за Вујниће каже да су пореклом из Славоније, из села Будимци, између Нашица и Осијека, где су се родили његов отац Перо, 1928, и деда Крсто, 1903, као и прадеда Ђиро и чукундеда Зарије. Слава породице је Св. Ђорђе. У Будимцима су Вујнићи радили као ковачи. Мисли да потичу из Црне Горе.

Додаје да Вујнића има и на Гламочу, у селу Главица. Срео је двојицу Вујнића - једног из Сплита и другог из Војводине, кошаркаша Радована Вујнића, али ни они међусобно, ни са његовима, нису ни у каквом сродству.

Пита нас да ли су његови некада можда променили презиме и, ако јесу, како су се раније презивали.

Вујнићи су патронимичко презиме, од претка Вујо, али је тај облик настао "гутањем сувишних самогласника", што је запажено код динарских Срба. Првобитни облик је био Вујинић и то презиме је забележено у неким селима у којима су евидентирани и Вујнићи и са истом славом. Презиме Вујиновић, пак, настало је према претку Вујину.

Оба ова имена, и многа друга, изведена су из "назива од миља" за вука који је био и опасна звер али и митолошки предак претхришћанских српских веровања - "вујо" односно "вуја"...

Ковачком занату, опет, који се обавља уз огањ и усијано гвожђе, гар и мрак радионице, колико год био користан односно неопходан, придаване су и неке надљудске, демонске црте. Код старих Грка, ковач је био демијург, творац, па и градитељ света, полубог. У старој Црној Гори, чији су житељи великим делом потомци избегле српске средњовековне властеле, ковачко занимање је било и презирано и цењено, али је у народним веровањима такође везивано за подземље. Из њега су настала презимена многих породица - Ковач, Ковачић и Ковачевић. Ово занимање је и у свету дало велики број презимена - Шмит и Смит, код германских народа, Ковачек код Чеха и Словака, Кузњецов код Руса.

Иако у данашњој Црној Гори - ако верујемо подацима Акима и Вукоте Миљанића, који су саставили алманах "Презимена у Црној Гори" - нема ни Вујнића ни Вујинића, има Вујина, као и у другим крајевима, нарочито у Војводини, па смо скоро сигурни да су отуд, заиста, дошли и преци нашег читаоца. Успут, идући преко Херцеговине и Гламачког поља, где их је до минулог рата било у неколико села, или стигавши у Славонију, додали су "српскији" наставак -ић, а временом и Вујинић сажели у Вујнић.

Глишовић

Г. Веран Глишовић нам се јавио поодавно из околине Хановера и питао за своје порекло. Пошто је тражио да му писмено одговоримо, али се после наше напомене да је то могуће само ако нас приватно ангажује и да се то посебно плаћа ауторима више се није јављао. Уверени да његово интересовање за порекло породице и презимена није нестало, испуњавамо му жељу у овој рубрици, као и свим читаоцима "Вести".

О својој породици г. Веран каже да је велика и да се - према казивању његовог оца Божидара - пре два и по века доселила из Црне Горе у Крагујевац. Први је дошао његов чукундеда Јаков, рођен око 1875. године. Његова слава, као и прадеде Милоја и деде Витомира, је Св. Аранђео.

О даљем, старијем, пореклу Глишовића требало би много више истраживања да бисмо о њима нешто ближе установили. Они свакако нису аутохтони Васојевићи, јер их у монографији Р. Вешовића о овом племену, као ни у другим монографијама о Васојевићима, нема под тим презименом. Могуће је да су се уселили у Васојевиће из Пипера, чија је племенска слава Св. Арханђео, на пример, или из Бихора, где је пуно стариначких родова са славом Св. Андреја (коју су славили некад и преци Карађорђевића) који су се, преко северне Албаније, населили из некадашње Старе Србије.

Добриловић

Из Торонта, г. Мирослав Добриловић пише да потиче из села Џимрије, код Хан Пијеска, на Романији, где се породица доселила из суседне општине Соколац, из села Соколовићи, у којем живи већи део ове фамилије. Познато му је да Добриловића има и у Пиви, Трса, славе Јовањдан, као и на Дурмитору. Његови имају две славе - Св. Николу и Ђурђевдан, па пита која је главна, а која преслава.

Да бисмо му одговорили само на то питање, потребно је да утврдимо места одакле су потекли како бисмо установили која је слава тамо прослављана, или како су је променили - под којим условима и где, у току евентуалне сеобе.

Могуће је, међутим, да су обе славе равноправне или због наслеђивања земље или зато што су другу узели као завет свецу који их је спасао од неке невоље, пошасте или болести.

У сваком случају рећи ћемо која је првобитна слава Добриловића, али не и зашто је друга прихваћена. Ако је прихваћена досељењем на туђу племенску територију, онда су разлози јасни и моћи ћемо да их образложимо.

Међу српским презименима у Босни с краја 19. века, која су забележена у шематизму Митрополије дабро-босанске, наилазимо на Добриловиће само у две парохije са славом Ђурђевдан, док се Никољдан не помиње. То су Соколовићи код Рогатице и Врела код Бихаћа.

За Добриловиће, као и друге породице у области источне Босне, етнoлошка истраживања су утврдила да су се овамо доселили и да су мењали славу или барем прислужбу како би успешно комуницирали са остатком заједнице, тј. размењивали гошћење о славама. То се наводи управо за Добриловиће који су за прислужбу узели Ђурђевдан. На истом месту се каже да је често мењана прислужба у новој средини, али да је она у правилу врло стара унутар једне породице. Будући да је Ђурђевдан спомињан као главна слава код Добриловића у Босни, интересовало нас је да истражимо њихово старије порекло и време откад су узели да славе овог светитеља.

У Дробњацима постоје Добриловићи који су се овде населили из Бањана, тако да је њихова првобитна и главна слава био Никољдан. Уласком у дробњачко племе они су, као прислужбу, узели дробњачку племенску славу Ђурђевдан. Касније су се разродили и делили на више фамилија, а један њихов огранак се, у једном тренутку, иселио према Чајничу и од њих потиче и породица г. Мирослава.

Неспорно патронимичко презиме Добриловић настало је према имену претка Добрила - од основног Добро/Добра, од које су настала и имена Добрил, Доброслав, Добрин, Добријан, Добримир - које је забележено још у средњем веку. Занимљиво је да се у дечанским хрисовуљама, то јест повељама, манастирским даровницама, наводе и име Добрило и презиме Добриловић, као и Добрић.

О досељавању Добриловића у Дробњак и њиховом старијем пореклу, као и о гранању и сродним породицама, можемо детаљније да напишемо ако нам се г. Мирослав јави за додатно, приватно истраживање.

Стевић

Г. Миодраг Ђокић, из Гециса, у Аустрији, коме смо одговорили још у јануару прошле године, интересовао се и за девојачко презиме своје супруге Десанке - Стевић. Наводи да је пореклом из Истока, код Пећи, одатле су и њени отац Петко и мајка Достана, али не наводи њихову славу, као ни остале податке о овој породици.

У космајском селу Сибници постоје Стевићи - Петковићи, који су презиме добили по Стевану Петковићу, колару који се доселио из Присјана, у некадашњем нишавском срезу, а славе Св. Стевана. Зову их и Бугарима. У селу Глоговцу, у околини Трстеника, Стевићи су староседеоци, а славе Св. Андреју. А у близини Новог Брда је село Извор у којем стара фамилија Стевановци слави Митровдан.

Ово наизглед неповезано набрајање Стевића, Стевановаца али и Стевановића показује битну чињеницу - да сви они воде порекло из Старе Србије, првобитне територије Србије коју је заузимала у средњем веку и у коју спадају Косово и Метохија. На Косову, Стевићи су аутоколоници из Коњуха, досељени у Исток на купљено имање 1914. године, након ослобађања ових крајева од Турака. Славе Св. Николу.

Стевића данас има и у Никшићу, а одатле исељених даље у Херцеговину у Ходбину и Бишће, код Мостара, где су се доселили од Билеће, "одмах иза куге", али документи не прецизирају када је то било. Епидемија, и ових кобних, било је и по неколико у једном столећу. Раније су се звали Шаренци и славе Лазаревдан. Године 1991. у Ходбини је било осам кућа Стевића.

На подручју Метохије они су староседеоци, као и таст нашег читаоца, Петко Стевић. Одатле су се они исељавали и у Црну Гору и у Херцеговину и у јужније делове Србије.

Нека врста природних путева ишла је преко долина Ибра и Мораве и у једном случају се заршавала у источној Србији, на пример у Брестовцу, где Стевићи славе Ђурђевдан, Милатовцу, код Жагубице, и Шумадији, у Сибници, и Качеру, у Поточцу, на путу Варварин-Јагодина, где се презивају Винозителићи и славе Св. Николу. Ово потврђује и Стева Петковић који се населио из нишавског среза у Шумадију.

Ово указује да је првобитно презиме фамилије било Стевановци, када су се, вероватно још у 18. веку, населили у стару и садашњу Херцеговину - Нову Црну Гору, како би је требало назвати - где их има на више страна и са разним славама. Презиме су временом прилагодили "српскијем" облику - са наставком овић и постао Стевановићи. Касније су се неке породице преселиле у новоослобођене крајеве око Прокупља и Куршумлије, да би једна од њих, која је већ скратила презиме у Стевић, из Куршумлије или околине, а преко Коњуха, стигла у Метохију, неке друге се вратиле у Херцеговину и Црну Гору, али већ са промењеним и презименом и славом, а треће долином Велике Мораве сишле до Шумадије. Постоји и предањима према којем су неке прешле у источну Србију.

19.12.2008.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (55)

Јовановић

Са крајњег севера Италије, из алпског месташца Ала, г. Живорад Јовановић моли да му откријемо корене његове породице и презимена - Јовановић, иначе најчешћег од свих српских презимена. Рођен је 1950. године у Љутоглаву, код Призрена, на Косову, отац Лазар 1882. Не зна место рођења ни оца ни деде Анта. Били су земљорадници, као и преци, у ова места на Косову насељени у турско доба као чипчије, беземљаши, на имањима ага и бегова. После ослобођења јужних крајева Србије, добили су од краља Петра Првог - како пише - на име читаочевог стрица Спасе Јовановића, писмено решење о власништву на земљу на којој су били кметови. Слава им је Ђурђиц, 16. новембра, а преслава Ђурђевдан.

Деда Анто Јовановић имао је са супругом Магдаленом три сина и кћер - Спасу, Саву, Лазара и Љубицу. Сви су, осим оца г. Живорада, променили презимена у Николић и Јефтић и раселили се: Јовановићи у Младеновац, Стару Пазову, Прокупље, Пожаревац и околину, Лапово и, наравно, Београд, Николићи око Лазаревца, а Јефтићи око Младеновца и Смедерева.

Господине Јовановићу, Ваши преци, који су се, као и друге српске породице, селили стицајем историјских (не)прилика, потичу из плодне Метохије, из околине Пећи, одакле су се временом исељавали у оближње крајеве да би сачували "живу главу". Било их је у Бјелопавлићима, од којих је чувени српски светитељ Василије Јовановић Острошки, у Паштровићима - и данас их има у Тудорићима, у Ријечи Црнојевића и око Скадра, у Боки и најзад у Великој, малој плавско-гусињској области. У Велику су се доселили осамдесетих година 19. века, исто из Пећи, а старије порекло им је, према неким изворима, из Берана, од старог српског племена Ашана, са славом Ђурђиц.

Ас, односно Хас - царско имање, по турск - који припада Васојевићима, сигурно није био исходиште Ваших предака, јер у овом племену нема Јовановића. Био је само једна од њихових успутних станица, у које су се склањали од турских прогона и исламизације.

Ваше сроднике исељене из Метохије налазимо и у области Гокчаница, у селу Церје у које су се доселили између 1850. и 1918. године и зову их и Кузманци и Јовановићи, јер су из Преодола од Кузманаца. Пошто су Ваши преци изгледа добро знали ко су и одакле су и уредно се, чим би се за то указала прилика, враћали на своја вековна огњишта, није чудно да су од краља Петра Првог добили тапију на своју земљу коју су можда и вековима чекали да поврате.

Ковачевић

Госпођа Зорка Перосављевић, из Аустралије, интересује се за девојачко презиме Ковачевић. Рођена је 1943. године у селу Висућ, у Лици, код Удбине, као и њен отац, убијен 1944. Мајка је после рата, у оквиру колонизације, с децом прешла у Апатин, у Војводини. Слава Ковачевића је Св. Стеван, 9. јануара.

Ковачевићи су у Грујићевом "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", поред Висућа, где их има 17 кућа, забележени у још 170 кућа у местима Бабин Поток, Боричевац, Бужим, Церје, Човићи, Дебело Брдо, Днопоље, Дубрава, Госпић, Кореница, Круге, Доњи Лапац, Лешће, Ловинац, Мазин, Шаламунић, Решетар, Смиљан и Враник. Милан Радека, у "Карловачком владичанству", бележи их и као православне и као римокатолике.

У опису личких насеља, у тврђави Висућ код Удбине, Брајковић - који је вршио насељавање ове територије - такође наводи Ковачевиће, у чак 177 кућа. Каже да основу тог становништва чине крајишници, настањени од Бриња, Дабра, Брлога, Плашког и Косиња, много пре насељавања у Висућ око 1700. године.

Исходиште Ковачевића потражили смо нешто јужније, у Херцеговини, где их заиста има у великом броју и у све три конфесије - католици, муслимани, православни, али међу овима их нема са славом Св. Стеван. Али их има их у Босни. Много је занимљивије откриће да их као "стефањштака" има међу Ковачима у Херцеговини - од Бобовишта у Поповом пољу, до Мостара, Невесиња, Биограда, Грахова, Јајца и Кључа.

Православни Ковачи живели су у више места Херцеговине, али они који славе Шћепандан су из невесињских села Лукавац, Пирагићи, Кључани, Џинов До и Батковићи. Старином су Шиндићи из Херцег Новог. Прво су се, из Рисна, око 1700. године, настанили у Џинов До, а у Лукавац око 1750. године, из Риђана, и презивали су се

Риђановићи. У Кљунима су од Баћевића, из Бањана, а тако су прозвани јер је увек међу њима био неко вешт ковачком занату. У Странама, Борач, од исте су фамилије и веле да потичу од Јована Шиндиша, с Баљака, па су се по њему звали Шиндићи. Славе Шћепандан.

Кораћ

Г-ђа Перосављевић пита за девојачко презиме мајке Милице, Кораћ, рођене у истом селу где и она и отац - у Висућу код Удбине. Слава Кораћа је Св. Ђорђе.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", Р. Грујића, Кораћи су забележени у више места, али им је матично, по свему судећи, управо Висућ, у којем су били у 39 кућа. У много мањем броју има их и у Могорићу, Оравцу, Павловцу, Радучу, Шаламунићу, Широкој Кули и Удбини. Милан Радека их, у "Карловачком владичанству", бележи као православне породице са славама Никољдан, Ђурђевдан и Јовањдан.

Према опису насеља у Лици у 18. веку, тврђава Висућ, југоисточно од Удбине, била је настањена већ 1701. године и важила је за српско насеље са више од шест стотина житеља. Према првом попису из 1712. године, Кораћи су тада живели у 43 куће.

Насељавање на удбинско подручје почело је још крајем 17. века, са повлачењем Турака, када су први стражари на утврђењу доведени од Бриња и Оточца, као и из Приморја, из Војне границе коју је држала Аустрија. Кораћи су се, међутим, на ово подручје населили свакако још раније, из високе Херцеговине, матичне области свих Кореничана, Корјенића - племена у у оном делу Херцеговине који сада припада Црној Гори.

У Херцеговини, Кораћа има у све три конфесије - православаца, католика и муслимана.

Реч кораћ је турска позајмица из грчког језика и значи куцало на вратима - турцизам звекир, али и чекић за поткивање коња. Судећи по презименима Ковач, Ковачић и Ковачевић, сматрамо да је ово друго значење било пресудно за надимак претка који је био по занимању ковач управо те специјалности.

Маргетић

Из Немачке, где је скоро четири деценије, г. Бошко Маргетић - рођен 1938. у Новој Градишкој - пише да има троје деце и троје унучади, да у Хрватску одлази повремено иако тамо више нема рођака. Крсно име породице је Св. Јован Крститељ, 20. јануара. Његови преци су се у Славонију, у село Храстовац или Раствовац, поред реке Суње, населили са Баније између два светска рата, кад се његов деда Ђуро вратио из Америке и купио имање у селу Ковачевац.

Пише да је Маргетића било, можда их и сада има, у околини Градишке, али су несродни са њима, а по вероисповести су католици. Чуо је да их има и у Бјеловару и Брчком.

Нема се шта додати овој малој историји с којом нас упознаје г. Бошко, с тим што треба указати на често неразликовање презимена Маргетић и Маргитић, а поред њих постоји и презиме Маргета, у западној Босни. Сигурни смо да сва три матронимичка - настала од хипокористика, према грчком имену које значи бисер - Маргарета, што је старији изговор, односно Маргерита, у новијем изговору.

У српском народу ово име је данас доста ретко, али је сигурно било омиљено, на шта нас упућује једна прелепа песма - "Маргита девојка и Рајко војвода", у којој се говори да је она "из Сријема, из Сланог Камена", данашњег Сланкамена.

Малиновић

Г. Душан Малиновић, из Сен Галена, у Швајцарској, а иначе живи у селу Ситнеши код Српца, подстакнут нашим прилозима у "Вестима", пита за своје порекло.

Рођен је 1952. у селу Велика Илова, општина Прњавор, одакле потичу и његови преци - отац Миливоје, деда Стеван, прадеда Кузман и чукундеда Васо. Деда Стеван му је причао да су Малиновићи у Илову дошли из села Ножичка, код Српца, у Републици Српској, на ушћу Врбаса у Саву. Најстарији предак за кога се зна да је живео у том селу био је поп Симо или Симеун. Крсна слава свих Малиновића је Св. Трифун.

Наводи да ово презиме имају и несродне породице у Шипову, где постоји заселак Малиновићи, са славом Ђурђевдан, као и на Палама, а у Броду неке муслиманске.

Међусобно несродне породице православних Срба са презименом Малиновић распрострањене су у готово свим крајевима Босне још од краја 19. века, али Малиновића са славом Св. Трифуна има само у парохији Ножичка, код Прњавора. М. Радека у "Карловачком владичанству", међу православним српским породицама бележи и Малиновиће, али само са славом Никољдан.

За Малиновиће у западној Босни постоји предање да су из Герзова, одакле су пре два и по века у Штрпце дошла два брата - Раде, од кога су Радуни, и Мали - од кога су Малиновићи. Мали се потом одселио у Маринковце.

Нерадо доводимо у сумњу породична предања, јер су она, ма колико била бајковита, фолклорни део идентитета породице и у њима се често нађе макар зрнце истине историје. У овом случају, међутим, неумољиве фонетичке законитости - правила промена гласова - не дозвољавају да прихватимо да је презиме Малиновић настало од имена или надимка претка - Мали.

Као што од имане Рака, на пример, нису настали неки претпостављени Ракиновићи, већ - Ракићи, тако и од имена Мали није могло да настане Малиновић, већ само Малић. То презиме имају многе породице. Наше старије, традицијско друштво јесте било претежно патријархално, али није било искључиво и круто, па су и многа презимена добијена не само од мушких предака, већ и од женских - достојних, честитих прабаба. На пример, Мандићи, па раније спомињани Јелићи, Попадићи и многи други.

Напишите нам све што знате о себи

Поштовани читаоци,

ако желите да наши етнологзи изуче и открију порекло вашег презимена и ваше породице, потребно је да им прецизно напишете основне податке о себи и својим прецима.

У писму редакцији "Вести" напишите личне податке и адресу, све што знате о својој породици - о родитељима и њиховим прецима, одакле су, шта су били по занимању и где су раније живели, као и где живи родбина ваших старих.

Обавезно је да наведете породичну славу, као и то да ли је мењана - и зашто, ако то знате. Напишите и где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте с њима у сродству.

Пожељно је, значи, да наведете што више података о својим прецима, укључујући породична предања.

Напишите и интернет адресу, ако је имате. Можда ће етнологзима хтети да вас питају за још неки податак, па ће електронска веза убрзати њихов рад на одговору на ваша питања.

16.01.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Полић

Из Бачког Јарка, брачни пар Будимка и Дејан Полић пита за порекло овог презимена. Дејанов отац је из села Мокроноге код Дрвара, одакле је дошао у Нови Сад да заврши средњу школу и ту је остао. Због трагичних збивања која су погодила Србе у Хрватској, готово сви Полићи су напустили огњишта, али су се неки вратили, међу њима и Дејанов деда, рођен 1929, који је био пословођа у некадашњој фабрици дрвне индустрије "Грмеч". У Мокроногама је рођен и Дејанов прадеда Стеван Полић (1892). Слава породице је Св. Јован Крститељ, 20. јануара.

У писму питају да ли је истинито предање да су пореклом из Црне Горе, од Вујовића и да су из непознатих разлога побегли у Босну и променили презиме.

Међу српским презименима у Босни с краја 19. века, Полићи су с овом славом, живели у православним парохијама Ваган, Видово и Стрмица, у Босанској Крајини, и око Власенице, у источној Босни. Полићи који славе Св. Николу забележени су око Ливна, Бањалуке и на Гламочу, а са славом Ђурђевдан у Травнику и Гламочу.

Полиће смо пронашли у најсевернијем селу Горњег Унца - у Видовом Селу, које се простире с обе стране речице Унац и поред планинског има низијски део - Мокроноге. У Мокроногама живи више породица исте сродничке групе, фамилија Кукиловић, међу којима су и Полићи. Поред њих ту живе и Пузигаће, Медаревићи, Маркановићи, Лазићи, Башићи, Гајановићи, Јанковићи и Михајловићи.

Предање каже да су се доселили пре три века из Далмације, са реке Цетине. Петар Рађеновић каже да ово презиме Кукиловић више не носи ниједна од многих породица које су настале од истог стабла.

Полићи су забележени и у селу Преодац у области Унац у западној Босни. Ово село има сличан положај и карактеристике као и Мокроноге. Ови Полићи су се доселили из области Грахова, у првој половини 18. века, а карактеристично је да славе Св. Николу, а не Св. Јована. Полиће смо пронашли и у области уз реку Дрину - у селу Узовцу, јужно од Рујевца, у општини Љубовија. После 1834. године настанили су се у крајевима Велеш, Поље, Тепавац и Постење.

Богдановић

Госпођи Мирјани Буљин из Мелбурна, која нам се јавила одмах по покретању рубрике "Корени", одговорили смо, у октобру 2006, о пореклу прородице њеног њеног супруга, али смо јој остали дужни одговора о њеном девојачком презимену - Богдановић. Истина, пре тачно две године писали смо о сличном презимену, Богданић, па нека то буде наше извињење због толиког кашњења.

Њени Богдановићи су из села Врховине, у Лици и славе Св. Николу. Познато јој је да Богдановића има и у Далмацији, у Косову код Книна, и у Србији.

Према Грујићевом "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", односно попису почетком Првог светског рата, у областима којима географски припадају и Врховине, Богдановића је било у више места, укупно 61 домаћинство. Најбројнији су били у Врховинама и суседном мањем месту Бабин Поток, као и у Вребцу, Србу, Госпићу и Оточцу.

У књизи М. Радеке "Карловачко владичанство" Богдановићи су заступљени с већим бројем породица које су славиле Јовањдан, Ђурђевдан, Петровдан и Никољдан. Наведени су и католици с овим презименом.

У Книнској Крајини, према проти Сави Накићеновићу, Богдановићи су забележени једино у Уздољу са славом Јовањдан, а доселили су се из Босне у 16. и 17. веку.

У Босни је забележен велики број фамилија Богдановић, али врло мало са славом Никољдан и њихов географски размештај - Брестово и Јеланска код Тешња, Дубовик код Крупе и Хадровци, код Санског Моста - представља путоказ сеоба из матичне области, односно прву етапу сеобе из области Призрена, као једну од матица Богдановића.

Њихово даље кретање ишло је преко села у околини манастира Грачанице, а потом Маоча у области Полимља, где су такође забележени Богдановићи са славом Никољдан.

И у западном делу Србије, у Тамнави - село Вукићевица - и Јадру, као и у селима Церовац и Велики Извор у Лепеници било је Богдановића досељених с југа.

Друга могућност је - како упућује једна легенда - да су се Богдановићи досељавали из Мљетичка, у Дробњаку, у тзв. Високој Херцеговини. Она каже да су отуда, 1737, у села до Бријежја и око Бунара доселила три брата, од којих се један звао Богдан и да су од њега Богдановићи. У село Попучке, Богдановићи са славом Св. Никола доселили су се у време Првог српског устанка из Маоча, у Полимљу.

Склонији смо да Богдановиће гђе Мирјане сматрамо досељеницима из области Полимља и Потарја које важе као "резервоари" из којих потиче велики део становништва васколике Босне и Лике.

Зељић/Зелић

Господин Славко Зељић пита нас из Бечу о свом пореклу, али даје изузетно мало података, па ће и одговор бити штур. Потиче с обода Челинца, код Бањалуке, а породица слави Св. Стефана, 9. јануара. Каже да о свом пореклу више ништа не зна. У недоумици да ли је презиме господина Славка Зељић или Зелић, поготово што се она јавља и у другим презимена којима смо се овде бавили, на пример Филџановић-Вилџановић, Петруш-Петрус, Виљус-Вилус, морамо посебно, поново, да нешто кажемо о том проблему.

Међу презименима Срба у Босни наилазимо само на презиме Зелић. Ове породице славе Св. Архиђакона Стефана, 9. јануара, као и породица г. Славка. Постоји и варијанта - Зељковић, али је слава иста. Вероватно би било и Зељића с овом славом само да су свештеници био пажљивији при записивању.

Зелићи с овом славом записани су у парохијама Бусовача, код Травника, и у Кокорима, код Прњавора, а Зељковићи у парохији Медна Горња, код Герзова.

Иначе, и Зелића, као и Зељића и Зељковића има увише места у Босни и са другим славама.

Зелићи су више распрострањени у западним и северозападним крајевима - око Дервенте, Герзова и Прњавора, а има их и у околини Бугојна, Кључа и Травника, као и Градишке.

Зељићи с разним славама концентрисани су око Бихаћа, Дубице, Петровца и Градишке, али међу њима, као што смо рекли, нема оних који славе Архиђакона Стефана.

Зељковићи су заступљени у Босанској Крајини - око Бањалуке, Бихаћа, Крупе, Санског Моста, Герзова, Унца и Градишке.

У "Карловачком владичанству" забележене су православне породице Зелић, са славом Никољдан, и Зељић, са славом Ђурђевдан.

Има тумачена да су Зелићи у Херцеговини, сада католици, настали су од Спаића из Груда, као и других - да су од Зеленковића од Чапљине, староседелаца који су се бавили сточарством на Бјелашници и славили Архиђакона Стефана, али су ову славу називали Шћепандан или Стјепањдан.

Иако немамо записан такав податак, сигурни смо да презиме потиче од надимка Зеле, који је настао према "зељастој", сивкастој, прогрушаној коси неког претка.

Прво, српска презимена су почела да се устаљују најпре у Војној граници, од Книнске Крајине до Арада - у Лици и околним мањим областима, Славонији, Војводини и западној територији данашње Румуније, у Србији тек од средине 19. века, а у осталим српским земљама - Црна Гора, Херцеговина, Босна, Стара Србија тек неколико деценија касније, чак и после завршетка Првог светског рата.

Друго, како ће гласити презимена углавном је зависило од тога ко их је записивао - четни писари у Војној граници, кадије или писари код спахија у Турској, а у ослобођеној Србији свештеници и порезници, односно општинске ћате.

Треће, наши људи, као и сам Вук Караџић до 1835. избегавали су "стране" гласове, као х и ф, који су додавани тек много касније, па су иста презимена писана двојако - Ајдуковић и Хајдуковић, Аџић и Хаџић итд

Такође, све до Вукове реформе, званично усвојене тек неколико година после његове смрти, 1864, наша азбука није ни имала слова за све гласове, а имала их је за друге већ ишчезле из говора.

Јањанин

Презиме г. Милана Јањанина из Вргин Моста, са Кордуна, спада у тзв. географска јер га је добио неки његов предак пореклом из Јања, егзотичног предела код Мркоњић Града. Он нам се поодавно јавио, али није накнадно изразио своје жеље, па му сада нудимо кратак одговор. Према наводима г. Милана, преци су му, колико зна, с Кордуна, из села Маличке, а преселили се у Трстеницу, такође око Вргин Моста. Слава је Св. Никола.

У "Лексику презимена СР Хрватске", пре него што је дошло до невиђеног присилног егзодуса Срба у последњој деценији прошлог века, презиме Јањанин забележено је у општинама Петриња, Вуковар, Глина, Вргин Мост (Блатуша, Козарац, Маличка, Острожин, Перна, Трстеница), Брач, Вировитица, Сисак, Огулин (Дубраве Доње, Гојак, Микашиновићи), Ђаково, Славонска Пожега, Јањани код Огулина, Карловац, Загреб, Нова Градишка, Гарешница, Двор, Карловац, Славонски Брод, Винковци, Вировитица, Војнић, Жупања.

У "Карловачком владичанству" М. Радека бележи презиме Јањанин као православно са славама Срђевдан и Никољдан. Обе славе указују на јужније територијално порекло - Приморје и херцеговачко залеђе.

Издвојили смо топоним Јањани код Огулина јер је то једино место у Хрватској где се уједно појављује и презиме Јањанин, што јасно говори да је ово село добило име управо по Јањанима.

Међу презименима Босни с краја 19. века, Јањанин је забележено у области Бугојна, са славом Св. Георгије и у Драгељима код Градишке, са славом Св. Никола.

Јањани, али с неким другим презименима, у Босну, а потом и у српске крајеве Крајине, населили су се из Херцеговине, где су се некад понајвише бавили сточарством. Према неким изворима, потичу од "племена" Бранковића које је такође старијег херцеговачког порекла, док су у средњем веку припадали племену Братоножићима чија је племенска слава Св. Никола.

Милошевић

Из Црвенке, у Бачкој, г. Милорад Милошевић нам се јавио преко Интернета. Зна све претке до чукундеде Миладина, да потичу из Удбине у Лици, одакле су се доселили у Плашки на Кордуну, а 1922. године у село Црнају у Босанској Крајини. Слава им је Лазарева Субота.

Милошевића има много, различитог порекла. Према попису Радослава Грујића за Лику, Крбаву и Книнску Крајину, почетком 20. века било их је у Днопољу, Доњем Лапцу, Оточцу, Св. Јурају, Војводиши (Бриње) и Висућу (Удбина), где су били најбројнији. Према наводима г. Милорада, одатле су се и иселили на Кордун.

Будући да Грујићев попис не наводи ни конфесионалну припадност, па ни славе, податке о Милошевићима потражили смо у "Карловачком владичанству" М. Радеке који обухвата православне породице, као и њихове крсне славе. Забележено је да Милошевићи у овим крајевима славе Јовањдан, Ђурђевдан и Лазареву суботу.

У Босни су крајем 19. века Милошевићи са славом Лазарева Субота забележени само у епархији Прибојевић код Сребренице.

У Босанску Крајину - Дубовик, Велика Рујишка - Милошевићи су са Кордуна први пут стигли око 1790, у време Лаудоновог рата. Не зна им се порекло, а слава им је била Никољдан. Са овом славом су и Милошевићи у Крндији, где су дошли с Кордуна, пре окупације Босне, као и они у Осретку и Тршцу, уз реку Корану. У Бојни, на притоци Уне Глиници, Милошевићи, са славом Св. Јован, досељени су са Баније.

Ови подаци се односе на време пре досељења Милошевића г. Милорада у Босанску Крајину, па можемо да претпоставимо или да су они другог порекла или да су после досељења променили славу.

Друга наша претпоставка је да су пореклом из Херцеговине или источне Босне где је ова слава, Лазарева субота, много чешћа него у другим крајевима.

Узелац

Ово је четврто презиме за које се интересује гђа Зорка Перосављевић из Аустралије. Узелац је презиме њене баке по оцу, пореклом из села Висућ, Удбина, Кореница, Хатска.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", према подацима пре почетка Првог светског рата, породице с презименом Узелац су у том крају живеле у 319 кућа, највише у Медаку и околини, у Лапцу, Косињу, Удбини, Почитељу, Оточцу, Смиљану, Широкој Кули, Вребцу и Врховинама. У Висућу, утврђењу из турског доба, ова попис је регистровао само четири фамилије Узелац.

Јован Ердељановић каже да Узелаца има и православних и католика који датирају од 1700. године. Према подацима личног свештеника Исаила Рајчевића, сви Узелци у Котарима су 1693. године били православни. Многе православне фамилије овог презимена постоје и у Западној Босни.

У "Карловачком владичанству" М. Радека бележи Узелце као православне са славама Св. Лука и Св. Никола, али наводи да их има и католика, а М. Карановић каже да су Узелци са славом Никољдан веома распрострањени у Лици.

Шематизам Православне цркве Дабро-босанске митрополије бележи Узелце са славама Св. Никола, Св. Јован и Ђурђевдан.

Када су се Узелци и да ли баш под тим презименом населили у Лику, а пре тога у Котаре, можемо само да претпоставимо. Но, одакле су се доселили можда бисмо и могли да одгонетнемо. Њихово старије порекло требало би потражити у Боки где и данас има Узелаца у Котору и Будви.

Ако вас занима порекло вашег презимена етнологима напишите све о себи

Поштовани читаоци,

ако желите да наши етнологи изуче и открију прекло вашег презимена и ваше породице, потребно је да им прецизно напишете основне податке о себи и својим прецима.

У писму редакцији "Вести" напишите личне податке и адресу, све што знате о својој породици - о родитељима и њиховим прецима, одакле су, шта су били по занимању и где су раније живели, као и где живи родбина ваших старих.

Обавезно је да наведете породичну славу, као и то да ли је мењана - и зашто, ако то знате. Напишите и где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте с њима у сродству.

Пожељно је, значи, да наведете што више података о својим прецима, укључујући породична предања.

Напишите и интернет адресу, ако је имате. Можда ће етнологима хтети да вас питају за још неки податак, па ће електронска веза убрзати њихов рад на одговору на ваша питања.

Писма за наше сараднике-етнологе мр Радомира Д. Ракића и Веру Станисављевић-Ракић, молимо да шаљете на адресу:

ВЕСТИ (за КОРЕНЕ)
Postfach 1206
D - 61102 Bad Vilbel
Deutschland/Germany

29.01.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (57)

Јосић

Из Енглеске, Бобана Јосић пита да ли су њени родитељи - који су некад живели испод Јосића Греде у Баљцима, код Дрниша, у Далмацији, са славом Лазарева субота - одувек били ту или су се населили. Оштроумно нам сугерише у облику питања - да ли су Баљци код Билеће у некој вези са њеним Баљцима и наводи да у Баљцима код Дрниша постоји село под именом Мириловић Поље, а код билећких Баљака село Мириловићи.

Пише да Јосића има у Сплиту и Задру, сродника Јосића из њених Баљака. А и у Загребу, Вараждину, Шиду, источној Славонији и око Вуковара. Чула је да Јосића има и око Добоја и Теслића, вероватно сродних са онима у Славонији.

Саопштава и интересантан - за нас нимало чудан - податак да је њен "прадеда, или његов отац, прешао у католичанство, да породицу спаси од немаштине и глади, али су се његови вратили у православље".

У "Лексику презимена СР Хрватске" нашли смо потврду за географску распрострањеност Јосића у Славонији - Бели Манастир, Вуковар, Винковци, Дубровник, Ђаково, Жупања, Костајница, Осиек, Пакрац, Петриња, Ријека, Самобор, Славонски Брод и, посебно, Крушево код Бенковца, као матична област Јосића у Далмацији, будући да су у њему најбројније заступљени.

Међу српским презименима у Босни с краја 19. и почетком 20. века Јосићи су забележени у парохијама Православне цркве у источној, централној и северној Босни, са различитим сламама. У Брусници и Мичијевићима код Маглаја славе Ђурђевдан, у Божићима и Дубици - Св. Јована Крститеља, у Маглају - Лазареву суботу, у Ступарима код Маглаја и Травнику - Св. Николу и у Церовици код Тешња - Часне вериге.

С обзиром на то да се не зна да ли је прецима гђице Бобане, кад су се вратили православној вери, Лазарева субота била нова слава или су је славили и пре преласка у католике - остаје да претпоставимо да су у исто време дошли и у Маглај, у источној Босни, и у Баљке, у Херцеговини. Основана је и претпоставка да постоји веза између Баљака и Мириловића Поља код Дрниша и Мириловића и Баљака код Билеће.

Тако нас траг води до маглајских Јосића и до Баљака у Херцеговини јер једино они могу да укажу на порекло Јосића. Баљци и Мириловићи су у билећким Рудинама, али тамо не налазимо Јосиће, док у месту Гнојнице, у Подвележју, Херцеговина, постоје само Јозићи, католици, који су доведени на читлук у турско време. За њих Дедијер каже да су били први "латини" у овом крају, а гнијничке жене, православне Српкиње, кад су их виделе, у чуду су констатовале да су "исти као ми, само голи". Аутор не објашњава шта би то значило, али је сигурно да нису били буквално наги, већ пре да нису имали гуњеве, зубуне или струке, односно неке сличне "аљетке" уобичајене код сточара у том крају.

У билећким Рудинама постоје само назнаке за даље порекло Јосића, али не и податак о конкретном егзистирању ове фамилије. Могуће је да потичу од племена Шаранаца који славе Лазареву суботу или да су из села Крај и Поткрај у Зубачком пољу, у Високој Херцеговини, где има насељеника из Баљака, којима је сеоска слава иста као слава Јосића - Лазарева субота.

Јосо/Јоса је хипокористик од православног имена Јосиф - код католика обавезно Јосип - хебрејског порекла. Ово име није Ово име није превише раширено код Срба западних крајева.

Станишић

Гђа Стевка Станишић, из Фекберта у Немачкој, писала нам је још пре годину и по дана и, поред овог, питала и за презимена Игњатовић и Милошевић. Иако су подаци врло непрецизни, пре две недеље смо покушали да објаснимо порекло Игњатовића. О Милошевићима смо писали два пута знатно раније, у одговорима другим читаоцима.

Ево сада о Станишићима: Читатељка пише да је рођена у Оџацима, у које су се њени деда и баба, као колонисти, доселили 1945. Наводи да породица са овим презименом има у Калуђереву и у Извору. Интересује је старије порекло Станишића па ћемо се тиме и позабавити.

Станишићи су у Бачку могли да пристигну са више страна и у различитим историјским тренуцима преломним за српски народ у целини. Као граничари могли су да се населе у Војној граници у време аустријске владавине и то је сасвим извесно јер су у Радекином "Карловачком владичанству" које обухвата Лику, Крбаву, Банију, Кордун, Гацку и Капелску, били веома рано присутни као православно становништво.

Према шематизму Православне цркве славили су Св. Јована. Будући да их је још крајем 20. века било у околини Вуковара, Белом Манастиру и Боровом Селу, те Осијеку, Глини, Петрињи, Вараждину, па и у Пазину, Дубровнику и Старом Граду на Хвару, као и у селу Станишинци код Јастребарског, може се рећи да су то исти Станишићи који су у Војводину стигли са Великом сеобом 1690. године, од којих је настало читаво село Станишић код Сомбора, али и Станишићи који су постали колонисти после Другог светског рата.

Свима њима матица је Црна Гора.

У тзв. Шајкашкој, подручју аустријске Војне границе на Дунаву и Тиси, Станишићи су забележени као становници Лока још 1777. године, а затим и Мошорина, Жабља, Ченте, Титела, Сентомаша, Каћа, Старог Бечеја, Орловата, Ђурђева и Надаља. Паралелно са овим презименом јавља се и презиме Станишин у већини ових места. Свакако да је то иста фамилија - једни су се подвргли наредби Марије Терезије о преобликовању презимена на ић у ов, ин или ски, а за њу нису марили и задржали ић, односно остали Станишићи

У Црној Гори постоји неколико грана Станишића - у Паштровићима су из Старе Србије из околине Пећи, потомци Бијелог Павла, и убрајају се у Бјелопавлиће. Њихов огранак су Дракуловићи. На подручју Дурмитора, Станишићи су се прозвали Аћимовићи, а око Прокупља у Топлици су познати и као Раичевићи. Неки од Станишића, пореклом од Пећи, били су неко време у Црној Гори па се опет вратили у Метохију и били настањени у Ђураковцу, Ђаковици и Призрену до наших дана.

Станојловић

Из Француске, г. Борислав Станојловић, пише да је рођен у Бијељини, као и његов отац Петар, док је деда Боривоје рођен у кући својих родитеља у селу Пучиле, које је сада предграђе Бијељине. Слава породице је Ђурђевдан, 6. маја. Фамилија са очеве стране остала је у Бијељини, а он је са родитељима од детињства живео у Словенији. Изузетно је везан за завичај, па жели да сазна што више о себи и свом пореклу. На то га је, каже, навела ова рубрика којој се веома обрадовао.

Две најобимније публикације о српским презименима у Босни и Херцеговини - "Презимена Срба у Босни" Јањатовића, заснована само на подацима шематизма за Дабробосанску митрополију и архидијецезу, и "Херцеговачка презимена" Риста Милићевића - не бележе ниједну једину породицу презимена Станојловић. Ни у студији "Мајевица" Миленка Св. Филиповића, која обухвата североисточну Босну, нисмо нашли Станојловиће.

Помиње их, међутим, етнолог пок. Радмила Кајмаковић која их у свом овећем раду "Семберија. Етнолошка монографија", евидентира управо у селу Пучиле и баш са славом Ђурђевдан. Не наводи конкретно одакле су пореклом, али каже да су се - по народном предању - у ово село "сви доселили из Херцеговине".

Што се извора за јужније крајеве тиче, једине Станојловиће, без ознаке славе и порекла, забележили су Вукота и Аким Миљанића у "Презименима у Црној Гори" - породицу исељену из Подгорице у Ресник под Авалом! Али, Риста Николић, који је са сарадницима објавио преглед становништва у "Околини Београда", није их нашао у овом селу, а јесте у Рипњу и Умци, додуше - са славом Св. Арханђео. Он их бележи као староседеоце, али непознатог порекла, према породичном предању, потомке Станојла, једног од тројице браће.

Прегледајући друге монографије из Србије, Станојловиће смо нашли у три краја: у Горњој Сипуљи у Јадру, са славом Ђурђиц, у Матаругама, са истом славом Ђурђиц, с напоменом да су пореклом од Новог Пазара, и у Остриковцу у Белици, где славе Св. Ђорђа Алимпија, досељени из околине Лесковца крајем прве половине 19. века.

У потрази са Станојловићима северније од Бијељине, на левој обали Саве, нашли смо не само ово ретко презиме, већ и Станојлов. Иако "Лексик презимена СР Хрватске" нема податке о вероисповести, националности, још мање о пореклу породица, сам преглед њиховог насељавања довољно говори и о тим елементима.

Дакле, Станојловићи су средином прошлог столећа, а свакако и до "Бљеска", маја 1995, живели у општинама Дарда (Бели Манастир), Вуковар (Свињаревци), Грубишно Поље (Доња Рашеница), Дубровник (Придворје), Осијек (град и села Подравље и Тења), Ријека и на острву Угљану (код Задра).

Станојлови су забележени у општинама: Бели Манастир - села Кнежеви Виногради и Тиквеш, Ђаково - село Велико Набрђе и у Загребу. Од наведена три села у Барањи, два неодољиво упућују на виноградарство - посебно Тиквеш јер место са истим називом, од давнина знано по виноградарству, постоји у Македонији.

Провера у монографији "Тиквеш и Рајец" угледног антропо-географа и Цвијићевог наследника академика проф. Војислава Радовановића, потврдила је нашу претпоставку да је, управо из Повардарја, на правцима турских надирања, још од 15. века почело исељавање старог српског становништва.

И само име Стојило, од којег су настали патронимик братства Стојиловци и презиме Стојилов, па Стојиловић, изразито је старосрпског и јужносрпског порекла и јасно указује на првобитни завичај Стојиловића који су у Барању пренели чак и назив свог старог места односно краја и виноградско занимање.

Урошевић

Са севера Италије, госпођа Нада Јовановић, моли да одговоримо о пореклу њеног девојачког презимена, односно очеве породице Урошевић. Њен отац Раде је рођен 1903. године и био је земљорадник у селу Мовљане код Суве Реке. Има две сестре - Десанку, која живи у Горњем Милановцу, и Станиславку, у Крагујевцу, и два брата - Мирослава, сада у Краљевицу, и Томислава у Мељаку, код Београда. Зна да је деда по оцу, Мито, такође био земљорадник и имао још три сина, поред њеног оца - Симу, био настањен у селу Новаке, и Петра и Благоја, у Мовљанима, у којима је и она рођена. Слава породице Урошевић је Св. Никола, 19. децембра.

Урошевићи су стара средњовековна фамилија која је после Косовске битке отишла према Никшићу и ту се усталила под другим именом - Угреновићи. У новије време су, опет као Урошевићи, забележени у Греди, Кочанима и Враћеновићима код Никшића. У области Доњег Бихора настањени су у једном од највећих села у области - Затону, али под презименом Радуловић. Њих има и у области Бијелог Поља као Радуловића од Урошевића.

Одавде су се многи исељавали на север према Србији, па их налазимо у Лучанима у Доњем Драгачеву где су један од огранака Остојића који су дошли из Црне Горе. За ове Остојиће - Стојадиновиће - забележено је да су пореклом "из Заграђа код Призрена". Њихов предак Стојадин Остојић убио је Турчина и побегао у Тушину, у Дробњаку, са своја три сина. Одатле су се населили у Вране код Ариља, а потом, у Лучане.

Од њих се разгранало више фамилија, а међу њима су и Урошевићи, по претку Урошу, дакле обновљеног старог презимена јер се ово име чувало у родословном стаблу као драгоцену успомену и ознаку идентитета.

Иначе, име Урош и Урошиц је везано за владарско достојанство и династију Немањића. Један од Немањиних синова и наследника био је Стефан Урош Првовенчани, а и наследник српског царског трона, син првог цара Душана Силног, најпре царевећ, па и сам цар, био је Урош, у народу познатији као Урош Нејаки.

У Доњем Ибру јављају се Урошевићи, са славом Свети Никола, у Адранима и у Грузи, у Петропољу. У Грузи је забележено да су огранак фамилије Цизића која води порекло од једног старог насељеника са Косова, Стојка, ковача. И њихова слава је Св. Никола.

Шарић

Господин Душан Малиновић, из Сен Галена у Швајцарској, родом од Српца у Републици Српској, прошле недеље је добио одговор о пореклу очеве фамилије, Малиновић, али је замолио и за објашњење девојачког презимена своје мајке Кристине - Шарић. Она је из Велике Илове, код Прњавора, али не наводи славу њене породице.

Према студији "Презимена Срба у Босни" Ђорђа Јањатовићу, Шарићи око Прњавора славе или Ђурђевдан или Св. Трифуна.

О овом презимену смо писали 30. септембра, на молбу г. Душана Вјештице, из Немачке, па ћемо навести неке делове из тог одговора и допунити га подацима који се односе на мајку г. Малиновића.

Ови Шарићи су потомци једног од четворице браће који су се овде са својим "благом", населили "однекуд из Босне". Некад су на Врањском језеру имали зимовнике за своја стада, а касније су се настанили у Прибудићу. Шарића има, осим православних, и католика и муслимана, али се задржавамо само на православним.

У Босни, према Јањатовићевој књизи и попису православних у Митрополији дабробосанској с краја 19. века, Шарићи су били распрострањени у 17 парохија на простору западно од линије Високо-Травник ка Сави и Поуњу,

то јест у Босанској Крајини. Славили су Св. Архиђакона Стефана, Св. Григорија, Св. Ђорђа, Св. Јована Крститеља, Св. Николу и Св. Трифуна.

У некадашњој личко-крбавској жупанији, Шарићи - без назнаке вере и националног опредељења - 1915. су евидентирани у Боричевцу, Бужиму, Канижи (код Госпића), у Вранићу, Ловинцу и Смокрићу (код Ловинца), Медаку, Перушићу, Прван Селу (Перушић), Рудопољу, Смиљану, Светом Року и Шугарју (Карлобаг), али не и у Прибудићу, иако је и ово село у том подручју! Уписани су, међутим, под старим презименом - Вјештице.

М. Радека је у "Карловачком владичанству" (Лика, Банија, Кордун, Гацка и Капелско), Шариће забележио као православне, са славама Мратиндан и Никољдан, и као католике.

"Лексик презимена СР Хрватске", из 1976, бележи Шариће у око 200 насеља, од Дубровника до Винковаца и Белог Манастира, а највише на простору некадашње Војне границе.

У Црној Гори, укључујући Стару Херцеговину, нисмо нашли Шариће, што значи да су се иселили, предање каже да су њихови корени управо тамо.

Али, постоји, како смо одговорили гђи Ђурђици Клисурић из Аустралије, и презиме Шаре, како се презивао њен деда по мајци који је живео у Книну или његовој околини. Ако претпоставимо да су Шаре скраћени облик од веома честог презимена на овим просторима - Шарић, онда за њих можемо да кажемо да их има у већем броју у Лици и Крбави, али и у далматинском Косову, одакле су се Шаре и доселиле у Книн.

16.02.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (58)

Арнаут

Из Перта нам је стигло следеће писмо: Живим у Аустралији, а презиме ми је Арнаут. Рођен сам у селу Нуглашица код Бос. Грахова. Моја крсна слава је Ђурђевдан (6. мај). Познато ми је да у Ливну живе породице са истим презименом, али оне славе Св. Николу. У неким градовима у Босни и Херцеговини живе породице муслимана истог презимена. Наводно, моји преци су се доселили из Далмације, околина врела Цетине, а пре њих из Црвеног Грма код Чапљине, у Херцеговини. Постоје приче да су се тамо доселили из Албаније, у време Првог или Другог балканског рата, али под другим презименом. Желим да знам детаљније о својим коренима. а поштовањем, Милош Арнаут.

Иако је г. Милош дао довољно података за почетак истраживања, а и ми знамо подоста о Арнаутима и Арнаутовићима - који спадају у тип географских презимена, као што су Хорват, Бошњак, Ерцеги, Бугарски и слична - ипак нисмо дошли до њиховог првобитног исходишта које се "губи у тами векова" - како је то поетски рекао покојни професор археологије Бранко Гавела. Остаје, као битно и неспорно, да ово презиме не означава етничко порекло, иако говори и о њему, већ покрајинску и државну завичајност.

Реч Арнаут, Арнаут, као турцизам преузет из грчког назива Арнабитис, означава сваког житеља Арнаутлука, то јест данашње Албаније, а никако само Шиптара као припадника етничке групације у Шћипнији, што је званични назив ове државе, суседа Косова, односно Србије. До доласка Турака, у њеним планинским областима живела су сточарско-пљачкашко-ратничка племена пореклом с Кавказа - ни случајно нису били потомци Илира, док је низијске и приморске крајеве од грчких обала, преко Крфа, до реке Бојане, вековима насељавало грчко, старосрпско - или цинцарско/влашко - и средњовековно српско становништво. Уосталом, и стари назив Берата био је Белград.

Арнаути нашег читаоца су свакако, слично као стотине других српских породица из северног дела данашње Албаније, пред навалом Турака или под притиском поисламљених Шиптара који су се спуштали са својих брда, прелазили у Црну Гору и, преко Куча, разливали се у друга племена, или су Црногорским приморјем и кроз Боку стизали у Стару Херцеговину.

Старо презиме Арнаута било је Стијовић. Кретали су се преко Пјешиваца, Пивљана, Бањана и Дробњака или преко Васојевића и тако једни прошли кроз Херцеговину и стизали до Цетине и даље, а други, низ Тару и Дрину, у Стари Влак, да би се даље гранали у Сарајевско поље - овде је остао њихов траг, село Арнаутовићи, код Рогатице и Високог - или у Србију, у Драгачево, на Златибор - такође постоји село Арнаутовићи, код Косјерића, и још северније.

Све ове сеобе дешавале су се од 15. века наовамо, а најређе у време балканских ратова, 1912-1913.

Дедић

Из Ужица нам се електронском поштом јавио г. Драгутин Дедић. Негови су са Златибора и славе Св. Апостола Луку, 31. октобра. Иако нам даје тек минимум података, испуњавамо му жељу да сазна више о свом пореклу јер смо пре неколико година написали читаву студију о Дедићима и један њен део објавили у књизи "Српске породице и презимена".

Дедића има православних, с разним славама, и нешто муслимана и католика, готово у читавом српском етничком простору, од југозапада до севера, у Угарској. Реч дед, ђед, као презиме или звање, јавља се у историјским документима још од 12. века, на пример у Пољичком статуту.

Најранији спомени Дедића су су из Куча. Има их у Брскуту, настањених осам генерација уназад, где су, заједно са Ђукићима, потиснули Грубаче. Дедићи у Брскуту су пореклом од од кучких Дрекаловића, Вујошевића, досељених из Убала, али се по другој њиховој грани, из Ораха, види да су старији од Дрекаловића.

Има их и у Берову досељених, пре 250-300 година. По предању, пореклом су од Мрњавчевића који су се у Куче доселили у првој половини 15. века. По подацима с почетка прошлог века, већ разрођена братства Мрњавчевића, сва заредом, набрајала су 16-18 пасова (поколења).

Као угледни досељеници Мрњавчевићи, беровски Дедићи су у 17. веку, поред старих Куча с Косора, бирани за војводе и, као потомци Мрњавчевића, увек обављали церемонију устоличења коју је увео Дреца Дедин кад је поставио Дрекала за војводу.

У Србији, Дедића је некада било у области доњег Ибра, али су нестали или изумрли. Ми мислимо да су се одселили, али је непознато коју су славу славили.

У Горњем Ибру има и Дедића - у селу Јарчујак, са славом Аранђеловдан, и Дедеића, који су нестали и остали непознатог порекла, али се зна да су такође славили Аранђеловдан.

У смедеревском Подунављу и Јасеници, у месту Дражањ, има Дедића (Марковића) са славом Марковдан, чији се предак Јоцо, према предању, доселио из Херцеговине. Има их и у Великом Селу, као и преко Дунава, око Ковина, затим у Реснику - са славом Св. Симеун, али непознатог порекла, док у Горњој Баточини има фамилија Дединци, досељених од Пећи још пред Први српски устанак. Славе Аранђеловдан.

У Топлици, Дедића има у Буколораму, пореклом из Црне Горе, досељених крајем 19. века. И данас у овом селу постоје три њихова домаћинства. Дедићи у Прокупљу су насељени после ослобођења Топлице из Црне Горе, заједно са Булајићима, Николићима, Кривокапићима и Вуковићима. И они у Статовцу су из Црне Горе, приспели са Жугићима, Караџићима, Нешковићима, Раичевићима, Раонићима и Трипковићима.

Реч дед, према "Историји Срба" Константина Јиречека, има неколико значења - старешина, управник двора српских средњовековних владара, старешина богумила или манастир, док дедина, нарочито у Босни, значи наследно добро, али и у Србији, као отчина, баштина.

За Дедиће се каже да су били наследно племство Брача и Хвара (1185-1250), могуће и потомци неретљанских племена. У Пољичком статуту, нижи племићи ред називао се ђедићи/дидићи/дедићи, као наследници ђеда/дида/деда.

Уколико то г. Дедић жели, можемо му доставити читаву студију о Дедићима.

Косановић

Госпођа Зорка Перосављевић, рођена Ковачевић, из Аустралије, којој смо одговорили о презименима њених родитеља - Ковачевић и Кораћ - интересује се и за презиме своје бабе Марије - Косановић. Зна само да су њени пореклом из Висућа, код Удбине.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" Радослава Грујића, Косановићи су - у време испитивања овог аутора, почетком Првог светског рата - забележени као становници неколико места. Са 25 домаћинстава Косановића, Висућ је био матица ове фамилије, али су били настањени и у Доњем Лапцу, Широкој Кули, Шврачковом Селу и Врелу, код Корена.

Према подацима Српске православне цркве, које је Милан Радеке објавио у "Карловачком владичанству", епархији која обухвата Лику, Кордун, Банију, Крбаву и околне мање области, укључујући Висућ код Удбине, Косановићи у овој области славили су Ђурђевдан и Никољдан. Остаје да утврдимо да ли су се овде населили или су староседеоци.

У подацима о селима и становништву Лике, за удбинско подручје записано је да је његово становништво насељено још 1701. године, с територије Крајине - Бриње, Дабар, Брлог, Плашки и Косињ. Према пописима из 1712. године, Косановићи су били међу првим породицама које су се ту населиле и - наводи извор - "били су јака и бројна породица", па су заузели најбољу земљу и развили се у велике фамилије.

Као и стотине други породица из Лике, Баније и Кордуна, Косановићи су прелазили на десну обалу Уне и, бежећи од војне обавезе у Крајини под аустријским управом, настањивали се у њеном делу под Турцима и постајали чифчије код ага и бегова. Тако их, са славом Ђурђевдан, затичемо у селу Менићу, под планином Баштром, где су се доселили пре окупације Босне.

На територију данашње Хрватске, Косановићи су се доселили преко западне Босне, која је у то време чинила јединствену целину са Хрватском под влашћу истог господара, Турака, а тамо су претходно стигли из Херцеговине или Далмације. Косановићи су пореклом из Бањана, село Миљанићи код Никшића, у Старој Херцеговини. Даља старина им је из Прдуљица, у Зупцима код Требиња.

Ако гђа Зорка жели да јој одговоримо и о презимену Узелац могли бисмо да то прихватамо, али треба, макар на разгледници, да нам напише основне податке о овој грани предака свог супруга.

Шарић

Г. Душан Малиновић из Сен Галена, у Швајцарској, родом из Српца, коме смо прошле недеље одговорили о пореклу очевог презимена, замолио је и за објашњење девојачког презимена своје мајке Кристине - Шарић, из Велике Илове код Прњавора. Каже да је она Српкиња православне вере, али не наводи славу њене породице.

У Босни, према "Презименима Срба у Босни" Ђорђа Јањатовића - прегледу свечара у Митрополији дабро-босанској с краја 19. века - Шарићи су били распрострањени у 17 парохија западно од линије Високо-Травник ка Сави и Поуњу, то јест у Босанској Крајини. Славили су Св. Архиђакона Стефана, Св. Григорија, Св. Ђорђа, Св. Јована Крститеља, Св. Николу и Св. Трифуна. Шарићи око Прњавора славе или Ђурђевдан или Св. Трифуна.

О Шарићима из Прибудића, код Грачаца у Лици, писали смо 30. септембра - на молбу г. Душана Вјештице из Немачке. Навешћемо делове из тог одговора и допунити га подацима који се односе на мајку г. Малиновића.

Најпре да кажемо да Шарића одавно има у све три главне вере у нашим крајевима, а онда да су Шарићи из Прибудића потомци једног од четворице браће који су се населили "однекуд из Босне". Прво су на Вранском језеру имали зимовнике за своја стада, а касније су се настанили у Прибудићу.

У некадашњој личко-крбавској жупанији, Шарићи, без назнаке вере и националног опредељења, евидентирани су 1915. године у Боричевцу, Бужиму, Канижи (код Госпића), у Вранићу, Ловинцу и Смоквићу (код Ловинца), Медаку, Перушићу, Прван Селу (Перушић), Рудопољу, Светом Року, Смиљану и Шугарју (Карлобар), али не и у Прибудићу, иако је и ово село у том подручју! Уписани су, међутим, под старим презименом - Вјештице, као и породице с тим презименом у Прељеви и Зрмањи.

М. Радека је у "Карловачком владичанству" (Лика, Банија, Кордун, Гацка и Капелско), Шариће забележио као православне, са славама Мратиндан и Никољдан, и као католике.

"Лексик презимена СР Хрватске" из 1976. бележи Шариће у око 200 насеља, од Дубровника до Винковаца и Белог Манастира, а највише на простору некадашње Војне границе, у којој преовлађују православни, док су јужније од Сиња готово искључиво католици.

И у Ливањском пољу, у 11 села, Шарићи су само католици, пореклом из суседне Далмације у коју су дошли из Херцеговине, у којој су такође - осим у Попову пољу - католици, а има их и муслимана. У Босни, Шарића муслимана било је само у четири насеља у Поуњу.

У Црној Гори, укључујући Стару Херцеговину, нема Шарића, иако су им, по предању, корени управо оданде. Преци по мајци г. Малиновића из прњаворског краја који су славили или Св. Георгија - Ђурђевдан или Св. Трифуна, свакако су се доселили у овај питомији крај из јужнијих и југозападних планинских подручја.

Ако вас занима порекло вашег презимена етнолозима напишите све о себи

Поштовани читаоци, ако желите да наши етнолози изуче и открију преко вашег презимена и ваше породице, потребно је да им прецизно напишете основне податке о себи и својим прецима.

У писму редакцији "Вести" напишите личне податке и адресу, све што знате о својој породици - о родитељима и њиховим прецима, одакле су, шта су били по занимању и где су раније живели, као и где живи родбина ваших старих.

Обавезно је да наведете породичну славу, као и то да ли је мењана - и зашто, ако то знате. Напишите и где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте с њима у сродству.

Пожељно је, значи, да наведете што више података о својим прецима, укључујући породична предања.

Напишите и интернет адресу, ако је имате. Можда ће етнолозима хтети да вас питају за још неки податак, па ће електронска веза убрзати њихов рад на одговору на ваша питања.

Писма за наше сараднике-етнологе мр Радомира Д. Ракића и Веру Станисављевић-Ракић, молимо да шаљете на адресу:

ВЕСТИ (за КОПЕНЕ)
Postfach 1206
D - 61102 Bad Vilbel
Deutschland/Germany

08.03.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Брадашевић

Господина Небојшу Странатића, из Аустрије, интересује порекло презимена његове мајке Вишње Брадашевић, из села Милошевца код Модриче. Будући да нам није пружио све потребне податке, а уз то је ово презиме врло ретко и специфичније од осталих. Морали смо поприлично да се помучимо да бисмо дали задовољавајући одговор.

У шематизму Дабро-босанске митрополије и архидијецезе Српске православне цркве за 1882. годину, презиме Брадашевић сусреће се само на једној локацији - у парохији Маховљани, код Бањалуке. Ова породица слави Св. Јована Крститеља, 20. јануара.

Детаљнијим прегледом монографија осталих крајева Босне пронашли смо насеље Брадаши, у области Високог. Место се зове и Павловићи, према фамилији Павловића, која је у време испитивања на која се ослањамо, имала девет домаћинстава. Све до 1927. године, село је, под именом Лучићи, имало неколико делова - Крачићи, Славин, Подјавор.

У Брадашима су биле куће Павловића, Вуканчића и Шола, а на суседној коси, Росуљама, поред Павловића, живели су Човићи и Шћитари. Све ове породице су католичке вере.

Пошто су се многе православне породице из Полимља и Потарја или из Рашке, међу њима и Павловићи, под притиском покатоличавања или исламизације исељавале су се, преко Вишеграда и Сарајевског поља, на север и на запад Босне, узимајући, вероватније добијајући презимена према називима места из којих су отишли. Тако су они из Брадаша постали Брадаши, а касније Брадашевићи.

Сада је немогуће утврдити изворно порекло Павловића. Да ли су од оних које су звали Кулизе, који су били давно покатоличени па се вратили у православље, који би могли бити потомци саских, лужичко-српских, као и наших, рашко-српских насељеника, који су се стопили у једну целину у крајевима данашње северне Албаније, а онда, као способни рудари и мајстори, долазили у Црну Гору, Потарје, Херцеговину, Босну и србијанско Подриње, Соколску нахију у време Турака и Рађевину.

Или су самосвојно настали касније, добивши презиме по претку Павлу, као што би могли бити потомци босанске властеле Павловића.

Прво објашњење нам се чини највероватнијим јер су се бавили и рударским занимањем које је у средњем веку било цењена делатност. У то време су постојали само површински копови, а будући да су рудари користили брадве звали су их брадваши, поједностављено брадаши. Онда је по њима названо и оно споменуто село, а његов назив касније је постао основа њиховог новог презимена.

Калајџић

Из Сиднеја, г. Јово Калајџић - рођен у селу Гуманци, општина Зеница - желео би да сазна више о свом пореклу, али му је познато само да се његов прадеда Стево, још у време турске владавине, доселио у Гуманце. Прадеда је пре тога живео у селу Бакија, са братом, кога су Турци раселили у село Дусина, а њега у Гуманце.

Дуго су преци г. Јове имали надимак Бакијаши, према имену села из којег је дошао његов прадеда. Породична слава је Св. Игњатије, 2. јануара. Пита одакле су се Калајџићи доселили у Бакију.

Међу српским презименима у Босни поткрај 19. века, Калајџиће са славом Св. Игњатије, налазимо само у парохији Бусовача, код Травника. Постоји, код Тешња, и породица Калајџија, са истом славом, за коју смо више него сигурни да су једног порекла. И другде има Калајџића и Калајџија, мада не у великом броју, али са другим славама.

Слава Св. Игњатије Богоносац може да значи да су некада живели уз Малешевце, велику гатачку скупину фамилија јужносрпског порекла.

Преци г. Калајџића су се на ове просторе населили преко Херцеговине. Бавили су се занатима, али и сточарењем јер су само тако могли безбедно да стигну из Грчке, па преко данашње Македоније северне Албаније и

Црногорског Приморја у Херцеговину, а потом и Босну. У Херцеговини, пут их је довео у Попово поље, у село Дврсница, где им се, осим у топонимима, губи траг.

Топониме са именом Калајџија налазимо у Долу, Додановићима и Дврсници. У многим местима централне Босне, у области Високог, Калајџије су, пак муслиманске фамилије које се доводе у везу са фамилијама Велић и Ерцег, што би значило да су релативно касније примиле ислам.

Православни Калајџићи у Херцеговини, у Ивици код Љубиња, сматрају се за врло стару фамилију која је у сродству са Ђулабијама, од изумрлих Ненковаца, који се у средњовековним изворима срећу као катун. Калајџићи католици су насељени у Прозору и Дувну, а муслимани у Мостару, Церницу код Гацка и споменутој Дврсници. То важи и за Калајџије, али су они искључиво православни и славе Никољдан. Дошли су из Бањана, одакле су и Ненковци.

Николашев

Господин Жива Радловачки, рођен 1925. године, неколико пута нам је писао из Аустралије, између осталог и о заиста необичној и трагичној историји своје породице и њених споредних грана, у последњем писму пита само за своје старо презиме - Николашев.

Каже да је за ово презиме сазнао из протокола у црквеној књизи у Српском Итебеју. Поред презимена Радловачки његовог деде Вићентија, Виће, рођеног у селу Иванда, североисточно од Јаше Томића, записано је и Николашев, али без икаквог објашњења. Господин Жива је трагао и пронашао доста података о својој породици, између осталог, у књизи Душана Поповића "Срби у Банату", да је у Српском Итебеју живела породица Нине Радловачког. Сматра, мислимо с правом, да су Радловачки добили презиме по месту Радлово, код града Радомира, у Бугарској.

Загонетка Радловачки-Николашев веома га интригира па би волео да му је расветлимо. Још 1967, из чланка у "Политици", сазнао је за неког свештеника Живана Николашева, из Малог Чанада, који је био учесник "неког од покрета за ослобођење српских крајева", а чуо је и за два брата Николашева из Иванде који су кренули у Бразил, али су остали негде у Далмацији. Постоји и Фрањо Николашев у Бризбејну који за себе каже да је Немац.

После оволике експликације - из поштовања према читаоцу и његовим подацима - одговарамо најкраће могуће. У протоколу цркве итебејске Св. Саве и Симеона, из године 1745, види се да је старешина породичне задруге био Нина Рад(у)ловачки. Сва његова деца носе придев Нинин, а брат Нинин је Марко Петков, што значи да им се отац звао Петко. Већ и само то име указује да им је порекло с јужнијих страна Балкана, а могуће и старосрпско, односно цинцарско.

Наиме, презиме Николашев могло је настати само од грчког имена Николас, које је посрбљено у Николај, како се раније радо користио, а Нина је скраћено од Никола. И време кад се Рад(у)ловачки појављују у темишварском Банату указује на њихово цинцарско порекло, будући да тада ове територије држи Аустрија и даје повластице свим трговцима и занатлијама који се насељавају као хришћани из Турске која је тада захватала читав Балкан као и Влашку и Молдавију.

И господин Жива каже да су његови имали занатске и трговинске радње, све до после Другог светског рата, када им је нова власт све одузела.

Николић

Готово без икаквих података, из Западне Аустралије се јавио г. Жељко Николић, наводећи само да је његов отац Благоја рођен у Прилепу и да је у овом граду тада - према причи његове баке Марије - живело шест српских породица које су се доселиле из Црне Горе, али које су Бугари протерали када су после слома Краљевине Југославије, као савезници фашистичких сила, окупирали Македонију и југоисточну Србију. Његова породица слави Св. Димитрија, Митровдан.

Г. Жељко се нада да ћемо, упркос овако скромним подацима и, зна то, неспорно великом броју породица са овим презименом, успети да му дамо барем некакав одговор.

Као што и он примећује, бројност - ми додајемо и разноврсност порекла - Николића представља приличну препреку за прецизан одговор. Ипак, олакшава га њихова локација у Македонији, мада би било драгоцене када бисмо знали када су се Николићи и оних шест породица дошли у Прилеп.

Уз претпоставку да је то било у време кад су се у ове крајеве насељавале и друге српске породице, тј. после Првог светског рата, током колонизације ратних добровољаца са солунског фронта у разне области некадашње Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Исто се може рећи и за друге сеобе са севера данашње Македоније, из тзв. Скопске Црне Горе, коју је већинско српско становништво напуштало под притиском Арбанаса у јужној Србији и одлазило на југ данашње Македоније. То се дешавало у приближно исто време кад и споменута колонизација, у првим деценијама 20. века.

У то време се уочава и нова појава поделе породичних задруга, чији један део остаје на имању са стоком, а други се сели у градове и бави се трговином сточарских производа. У светлу ове могућности било би врло занимљиво да нам је г. Николић навео и занимање свог оца, нарочито деде. Наша слика о његовој породици била би и потпунија и тачнија.

Ипак, да покушамо да реконструишемо путеве њиховог насељавалца у Македонију, у Прилеп - или Марков град, како се некад називао по јунаку из наше народне епике, Краљевићу Марку или, исправније Краљу Марку, који је у њему столовао као један од наследника престола Мрњавчевића.

У том случају бисмо могли да повежемо порекло Николића из Прилепа са неким породицама из села Побужја, Бреста и Љубанаца које на планини Скопска Црна Гора датирају још од 13. и 14. века. Доказа за ово има много и било би добро да нам се г. Жељко што пре јави - да продубимо истраживање и тако сазнамо његово право порекло.

Суша

Читалац "Интернет новина сербских", које преносе наше текстове у рубрици "Корени", Владимир Суша, из Жаркова, Београд, волео би да му разјаснимо "стабло" и грб његове породице која слави Св. Јована Крститеља.

Није први пут да нам се постављају такви захтеви, па поново истичемо да се ми, на овим страницама, бавимо искључиво пореклом породица на основу историографско-етнолошких писаних и теренских истраживања. Родослове радимо само изузетно и то приватно, док се хералдиком уопште не бавимо.

Г. Владимира можемо да обрадујемо само пореклом његове породице чији корени, каже, воде до Штикаде, код Грачаца, у Лици. Такође, да Суша има у Херцеговини и Београду, али да нису у сродству. Верује да су његови преци добили презиме Суша као погрдно јер нису хтели да се покоре Турцима - да прихвате њихове услове и презимена, што је за њега сигуран знак да су тада изгубили и породични грб.

Радослав Грујић је у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" забележио да су Суше, почетком Првог светског рата, биле настањене у Штикади и Врепцу. Хрватски историографски извори поименично набрајају јаке српске фамилије које су се на брувањско и зрмањско подручје населиле по повлачењу Турака и после Карловачког мира.

Према једном од првих пописа, 1712. године, који је сачинила управа аустријске Војне границе, у Штикаду и Грачац се насељава многобројно српско становништво, међу њима и 13 домаћинстава Суша. Они су дошли са Зрмање одакле је нешто раније, преко Далмације или Тронеђе из Босне, или преко Херцеговине, стигло мноштво српских породица са југа, из Црне Горе, Боке, Црногорског Приморја, Рашке и високе Херцеговине.

Милан Радека, у "Карловачком владичанству", бележи породице Суша са славама Јовањдан и Ђурђевдан, што несумњиво указује да су се населили из јужнијих области. У суседству, у западној Босни, према шематизму Православне цркве с краја 19. века, Суше са славом Ђурђевдан налазимо само у Међеђи, код Дубице, породице Сушило у Бугојну и Сушић у Власеници, са славом Јовањдан.

У Херцеговини наилазимо на јасан траг постојања оба ова презимена - и Суша и Сушић. Суше, само православне, око Мостара, пореклом из околине Гацка, са славом Аранђеловдан.

Ако вас занима порекло вашег презимена етнолозима напишите све о себи

Поштовани читаоци, ако желите да наши етнолози изуче и открију прекло вашег презимена и ваше породице, потребно је да им прецизно напишете основне податке о себи и својим прецима.

У писму редакцији "Вести" напишите личне податке и адресу, све што знате о својој породици - о родитељима и њиховим прецима, одакле су, шта су били по занимању и где су раније живели, као и где живи родбина ваших старих.

Обавезно је да наведете породичну славу, као и то да ли је мењана - и зашто, ако то знате. Напишите и где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте с њима у сродству.

Пожељно је, значи, да наведете што више података о својим прецима, укључујући породична предања.

Напишите и интернет адресу, ако је имате. Можда ће етнологима хтети да вас питају за још неки податак, па ће електронска веза убрзати њихов рад на одговору на ваша питања.

Писма за наше сараднике-етнологе мр Радомира Д. Ракића и Веру Станисављевић-Ракић, молимо да шаљете на адресу:

ВЕСТИ (за КОПЕНЕ)
Postfach 1206
D - 61102 Bad Vilbel
Deutschland/Germany

19.05.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (60)

Карановић

За породице Карановић из околине Дрвара интересује се г. Велимир Шобат, али нам о њима није дао никакве податке. Ипак, одазивамо се његовој молби јер је реч о познатој фамилији из Босанске Крајине, мада смо о презимену објавили обиман прилог у октобру 2006.

Тада смо навели да презимена Каран/Карановић потиче од мушког имена Каран, као што стоји у Вуковом "Српском рјечнику" и у "Старој Црној Гори" Јована Ердељановића. Неки филолози сматрају да му је корен у глаголу карати, грдити, и да су тако настала презимена Каран и Карановић, али и Карић и Каровић.

Најуверљивијим сматрамо тумачење у "Рјечнику хрватскога или српскога језика", издања Југославенске академије знаности и умјетности у Загребу, да је ово презиме настало управо од турске речи кара, црн, утолико пре што није забележено у познатим средњовековним документима пре доласка Турака.

Заједничка "закопина" за све Каране у Уначкој области је у Бобољусцима где их са продуженом основом, као Карановића има око 100 домаћинстава. У Босанској Крајини, транзитној области миграција од Рашке, старе Црне Горе и Херцеговине, те централне Босне, у посавске и подравске крајеве преко Лике и Баније, постоји презиме Карановић, истог корена као и Каран. Петар Рађеновић наводи и топоним Караново гробље у Дрвару, што је само спомен на некадашње Каране у овој области.

Према "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" Радослава Грујића, Карана је у време Првог светског рата било у Бунићу, Ловинцу, Госпићу, Горњем Лапцу и Смокрићу. Милан Радека их у "Карловачком владичанству" наводи искључиво као православне, а Стјепан Павичић каже да су се у ловиначко подручје доселили са многобројним српским породицама под заповедништвом капетана Стојана Ковачевића још 1700. године, а у област Зрмање 1712. године.

У Белајском Пољу и Бравском спомињу се и Карановићи досељени из Далмације, са славом Ђурђевдан.

У Поуњу, Карани су стариначка фамилија чија је матица средња Босна, око Травника и Зенице. "Раселице преко планине више чувају скраћено Каран", а највише их има у средњем Поуњу.

Марковић

Преко Интернета нам се јавио средњошколац који жели да студира историју, а занима га порекло фамилије Марковић, из Босне: "Моји стричеви, мој деда и прадеда рођени су у селу Пресјеница, Трново, близу Сарајева, а чукундеда је рођен у оближњем селу Умчани. Занима ме из ког племена и дела земље потичу и све остало што знате о њима. Крсна слава је Св. Никола."

Рекло би се, довољно или, како су стари Римљани говорили – „Sapienti sat”, паметном доста. Било би тако да није проблема на који смо и раније указивали - да није испитана ни десетина укупног српског етничког простора, иако је прошло скоро 110 година од покретања "Српског етнографског зборника" и безмало пун век откако је Јован Цвијић засновао истраживање порекла становништва.

"Сарајевску околину" испитивали су само Стјепо, свештеник, и Владимир Трифковић, али је после њихове смрти, 1908, објављен само "Сарајевско Поље" - о селима западно од Сарајева, а као грађа у рукопису остали су "Планина" и насеља по њој, међу њима и Пресјеница, Трново и Умчани.

Тако смо кренули да у расположивој литератури нађемо све о Марковићима око Сарајева, са славом Св. Никола. Нажалост, то "све" је прилично оскудно. У најстаријем извору, с краја 19. века, нашли смо их у парохији Осјек-Блажуј, али их у каснијој монографији, "Околина Сарајева", нема.

Зато је Црна Гора "препуна Марковића", али само једни, са надимком Зујићи, славе Св. Николу, а забележени су почетком 20. века у селу Безује на Тари. Марковићи у Дробњацима славе само Ђурђевдан и Томиндан.

Ранији истраживачи Дробњака, Светозар Томић и Андрија Лубурић, овај део Потарја нису укључивали у дробњачко племе, иако је то насеље на левој обали Таре, а Атанасије Пејатовић из Пљеваља, испитивач Средњег Полимља и Потарја, који их спомиње у селу Безује, не наводи одакле су даљом старином.

Тако смо закључили да су преци нашег младог читаоца ипак пореклом из Црне Горе, где су се само граничили с дробњачким племеном, али му нису припадали.

Овај прелиминарни налаз смо послали будућем историчару, а он нам је узвратио да је његов чукундеда живео крајем 19. и почетком 20. века и да се на гробу у селу године никако не могу прочитати, али се зна да је у том раздобљу живео. Веома захваљује што смо се позабавили његовим пореклом и додаје да му много значи сваки податак.

Обрадовали смо се јер је наше трагање уродило бар неким плодом. На основу нових података читаоца, којих су се присетили његови рођаци, потврђује се да је чукундеда Ристо живео управо у периоду који смо наслутили, али и да њихово презиме, Марковић, није морало да настане у Црној Гори.

Додајемо да је, ипак, можда и могло - ако се, рецимо, чукундедин отац или деда звао Марко и презивао Марковић, тако да је његовим именом старо презиме само обновљено, као и слава, Никољдан. Ако је ова претпоставка основана, онда би се најдаље порекло нашег младог читаоца могло тражити у племенима Бањани, Братоножићи или Кучи која су највише славила Св. Николу.

Ромић

У три дописа електронском поштом, г. Саво Ромић - чији су преци из Ервеника, код Книна, са славом Св. Никола - пита за порекло презимена и "предања о пореклу".

Презиме Ромић, као и Ромац, по законитостима развоја и промена речи српског језика, морало би да потиче од имена од миља Ромо или Рома, а ова од имена Роман - Романус, Римљанин - забележеног још у првој половини 14. века у дечанским хрисовуљама. Од њега су настала и презимена Романић, Романовић и друга.

У Шајкашкој, према "Речнику презимена Шајкашке, 18. и 19. век" Гордане Вуковић и Љиљане Недељков, од друге половине 18. века постоје презимена Рома, Роман, Романов и Ромул, које је свакако влашко, као и Ромчев и Ромчевић. Да аустријске власти нису спречавале српски наставак презимена ић, неке породице би се извесно презивале и Ромић.

Српске породице Ромић, са славом Св. Никола, као и породица г. Саве, забележене су у Босни крајем 19. века у парохијама Глиница, код Крупе на Уни, Паланчиште, код Приједора, Милошево Брдо - Грбавица, код Градишке, и Ножичка, код Прњавора.

У Херцеговини - према "Херцеговачким презименима" Ристе Милићевића - Ромићи су католици, али је др Јевто Дедијер, у монографији "Херцеговина. Антропогеографске студије", утврдио да су почетком прошлог века, када су стари то још памтили, били "пореклом од православних Вукадиновића из Сеонице, у Дувну", које је преименовано у Томиславград. Православних Ромића је некад било и у Поповом Пољу.

Радослав Грујић је у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", 1915. године, записао Ромиће само у селима Микињар, код Удбине, и Осреци, код Срба, а прота Сава Накићеновић, у "Книнској Крајини", некако у исто време, само у селу Книнско Поље, с напоменом да славе Св. Николу и да су "дошли из Жагровића, назад 40 година", дакле око 1880. Ервеник, међутим, није био у саставу ове жупаније.

Милан Радека, у "Карловачком владичанству", којим обухвата православне, али и поунијађене и покатоличене српске породице истог презимена у Лици, на Банији и Кордуну, у Крбави и околним крајевима на западу и северозападу, наводи и породице Ромић, са славама Јовањдан и Никољдан.

Ромићи су забележени и у "Лексику презимена СР Хрватске" (из 1976) у многим општинама ове републике. Откуд Рамићи у Ервенику? На то питање можемо одговорити једино разматрањем порекла житеља овог великог села. Међу житељима Буковице који су 16. јануара 1653. тражили дозволу од Млетака да се населе у Равним котарима било је и име Тадије Ђуровића, али данас у Ервенику нема тог презимена, очигледно српског. Ови људи су се вероватно одселили за Котаре или Лику. Код Загеба постоји насеље Ервеник и врло је могуће да ту можда живе потомци некадашњих становника далматинског Ервеника.

На интернет сајту, Ервеничани о свом пореклу пишу: "Ми, по свему судећи, потичемо из старе Херцеговине, што обухвата данашњу Херцеговину и северну и северозападну Црну Гору. Како је утврдио Живко Бјелановић, језик северне Далмације је најближи језику херцеговачких племена".

Чобанов

Г. Милан Чобанов, из Берлина, пита за своје порекло, али нам скреће пажњу да није задовољан објашњењем да је ово презиме - како смо у августу прошле године објавили у одговору г. Драгомиру Војновићу - настало од занимања, чобанског. Сматра да су његови преци племићког порекла, да нису могли бити прости чобани, јер су, како наводи, свакако поседовали коње. Уз то, има родослов породице још од 1745. године - од наврнудеде Андрије, који се родио те 1745, чукундеде Валте, прадеде Радивоја, деде Димитрија и оца Златоја. Потичу из Обилићева, које се сада зове Нови Кнежевац, а славе Аранђеловдан.

Прво, нису сви са истим презименом сродници, чак ни на тако "маленом" простору као што је Банат, а коње су, поред племића, могли да имају и најубогији сточари, макар брдске коњиће. А што се племићких титула тиче, оне у периоду од 14. до 19. века нису ни биле нека "српска" традиција, кад Срби нису имали своју државу, већ су се добијале "по заслуги", од страних династија, понекад и уз покатоличавање. Али, то је посебна прича.

У Банату има Чобанова и Чобана, али и Чобанина, Чобанских, Чобанића и Чобањевих у више места и са различитим крсним славама, а самим тим и различитог порекла. У Чоки, Чобанови славе Никољдан, али су неутврђеног порекла, као и они забележени у Остојићеву, са славом Св. Никола.

У некадашњем Обилићеву, сада делу Новог Кнежевца, Чобанови су уписани у "Домовник" у другој половини 19. века, с напоменом да су "скоро дошли из Санада" и да славе Св. Петку.

У селу Кумани, међу фамилијама чије порекло није утврђено, наилазимо на Чобанове-Владаркове, слава Аранђеловдан, за чијег се родоначелника каже да је дошао са стадом оваца и добио "фрталъ резерватске земље". У "Протоколу рођених и венчаних", али и умрлих, из 1757-1765. године, записан је и Јован Чобан.

Можда би Чобан-Владаркови из Кумана били преци г. Милана.

И да поновимо: презимена Чобан/Чобанов и слична, ван сваке сумње су настала према занимању претка породице, чобанину. Ова реч је турцизам, из персијског, у скраћеном облику чобан, као Словен уместо Словенин. Познато је да се, раније, већина становништва у Банату бавила сточарством, па је ово име-презиме могло да буде придодато већ постојећем презимену било које фамилије која се бавила сточарењем на летњим испашама.

Што се њиховог порекла тиче, може се рећи да су се те фамилије давно населиле, о чему сведочи чињеница да их бележе међу презименима на рекама у Војној граници, тзв. Шајкашкој. Још у 18. веку презимена истог корена, чобан, јављају се у разним местима, а порекло тих породица је могло бити са разних страна:

или су то потомци најстаријег српског становништва насељеног још пре доласка Мађара, или досељене из Влашке, од привремено повлашћених Срба, односно приспеле са властелом у време сеоба, на њихове поседе у Јужној Угарској, Ердељу, Темишварском Банату или Влашкој.

Могу то бити и породице које су стигле чак из западних војно-граничарских посада Далмације, Лике, Славоније, а можда и појединачно из Босне, и прихватиле шајкашку службу. Управо у Шајкашкој, на пример, срећемо неколико варијанти овог презимена - Чобан, Чобанин, Чобанин-Аламан, Чобанин-Васићев, Чобанин-Милићев, Чобанинов, Чобанић и чисто Чобанов.

Зјачић/Велић

У фебруару смо одговорили г. Јовану Зјачићу, из Аустралије, на питање о пореклу његове породице, из Раштевића код Бенковца, са славом Ђурђевдан. Ових дана нам се поново јавио, захвалио срдечно, и допунио прво писмо. Наиме, кад су његови родитељи прочитали наш одговор, сетили су се да су њихови преци имали и друго презиме, или надимак - Велић.

Наравно, овај додатни податак баца и додатно светло на целу историју њиховог порекла. Морамо да претпоставимо да је ова тврдња тачна, иако нигде у литератури нема никаквог помена о вези ова два презимена.

Тешко је рећи када је могло доћи до подвајања ових породица и презимена јер су и Зјачићи и Зјаче врло распрострањени и поодавно присутни на просторима Босне, Херцеговине, Хрватске - као и Велићи. Свакако нисмо погрешили у областима из којих су и једни и други кренули и у које су стигли - од једне Тронеје, Црне Горе, Србије и Херцеговине, до друге - Босне, Херцеговине и Далмације.

Само смо у једном извору нашли да Велићи нису једна фамилија, па је могућно да су Зјачићи, у ствари, били део групе породица са заједничким презименом Велић. У том случају Велићи би, заиста, били нека врста надимка или ознаке за читаву групу породица са заједничким карактеристикама. У сваком случају били су многобројни јер их има у све три конфесије - православних, католика и муслимана.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" Радослава Грујића евидентирани су само у Брлогу и око њега, док их Милан Радека не бележи међу православнима у "Карловачком владичанству". Према "Книнској Крајини" Саве Накићеновића, Велића има у Звјеринцу, код Книна, где су се доселили почетком 20. века из Далмације, и у Книнском Пољу, где су као католици насељени из Босне у 18. веку.

Јован Ерделјановић, међутим, у делу "О пореклу Буњеваца", пише да је жумберачки ускок Новак Велић, забележен 1635. године, био православни Србин, досељеник са босанско-далматинско-личке тремеђе. У Босанској Крајини и у средњој Босни, у парохији Вареш, Велићи су забележени као православни Срби, као и у Војводини, где их има и католика, Буњеваца. У околини Високог, Велићи су муслимани. Споменимо и да су од пет села у Босни, именом Велићи, три муслиманска, а два муслиманско-српска.

У Херцеговини, у Слатини код Јабланице, Велићи су данас само муслимани, старином из Ракитног и да су им преци били католици, највероватније покатоличени Срби.

Аким и Вукота Миљанић, "Презимена у Црној Гори", кажу за Велиће да су најстарији насељеници у Рисну, Котору и Улцињу и упућују на Вељиће за које наводе да потичу из Бистрице, код Бијелог Поља, а да их има и у Владимиру код Улциња.

Они кажу да су Вељићи најстарији Братоножићи који данас живе у васојевићким селима Полице и Доцу, а има их и у Доброти, Котору, али данашњи Братоножићи и не знају да су им саплеменици. То и не би треба да чуди, с обзиром на претпоставке да су ове породице пореклом од племена или братства званог Букумири од кога се уобличило ново племе - Братоножићи.

"Претварање" Вељића у Велиће лако је објашњиво ако се зна да стара азбука није ни имала слово љ, па су тек касније од старинских имена Велимир и Велемир настајала Веља и Веле, од којих ће потом настати презимена, међу њима и Вељић.

09.06.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Давидовић

Госпођа Зора Маљевић, из Фрајбурга, којој смо одговорили о пореклу Маљевића, у свом писму у марту послала нам је и крштеницу с девојачким презименом своје баке са очеве стране - Давидовић. Будући да је отац читатељке рођен у Улињу, код Гацка, место рођења баке Милице не би требало да буде далеко, ако имамо у виду тадашње женидбене обичаје Срба у Херцеговини.

И, заиста, Давидовићи су живели у непосредној близини Маљевића, у селу Самобору, као потомци чувених Омакаловића из Гацка, који су потекли из Дробњака као једна од најјачих његових братственичких грана - како је то утврдио дугогодишњи просветни радник у овом крају Милоша Ђ. Слијепчевића, који је своја истраживања објавио у књизи "Самобор. Село у Горњој Херцеговини".

Давидовићи из Самобора, добили су презиме по претку Давиду, трећем сину Марка Омакаловића, једног од четворице синова Вучура Омакаловића, чији су се потомци населили у Самобору.

Развој ових фамилија може се пратити од 1650. године захваљујући истраживању М. Слијепчевића. Марко је имао четири сина: Николу, Милоша, Давида и Јована. Најстарији Никола, био је уједно и старешина задруге па су га прозвали Старовић и то је презиме његових потомака. Од Милоша су настали Слијепчевићи, а од Давида - Давидовићи.

Давидови синови су Ђуро и још један коме није упамћено име. Ђуров је Милош, а његови синови су Дука и Павле. Дукини потомци су се прозвали Дукићи и одселили се у Србију.

Уопште, велики број самоборских породица се исељавао у разним правцима, као што је то случај и са мајком наше читатељке.

Дињашки

Господин Жива Радловачки, из Аустралије, коме смо одавно одговорили о његовом садашњем и ранијем, правом презимену, Николашев, послао нам је потом опширно и занимљиво писмо, крцато историјским подацима, у којем пита за презиме Дињашки. Каже да га је смртница за Милеву - Мицу Дињашки, објављена у "Вестима", подсетила на породицу његове мајке која има то исто презиме.

Његова мајка је рођена у Дињашу, у темишварском Банату. Иако се то, тако рећи, само каже - а и он сам сматра да је презиме настало по пореклу породице из места Дињаш - хтео је да сазна и наше мишљење о томе.

Своје расуђивање илуструје податком да је и породица Курјаков из Дињашу то презиме добила највероватније зато што је пореклом из истоименог места - Курјаково, у банатској Црној Гори.

Г. Жива је потпуно у праву - и што се тиче Курјакових и што се тиче његових дедова по мајци, Дињашких. Једино је спорно претходно презиме, па и порекло ових породица пре насељавања у темишварски Банат (данас у Румунији), јер то нигде није објављено, мада је могуће да то има у неком архивском документу.

Дињаш, место између Темишвара и Пардања, први пут је забележен као српско насеље 1662. године и први његови становници Срби су били Аћим, Петко, Михајло Драгић и Дмитар Халабука. Крајем 18. века купио га је, као посед, Константин Дадањи.

Мајка, чије име г. Жива не наводи, рођена је 1896. године у Дињашу у породици Пере Миркова и Ревеке Јоњев из Кларије - раније Петерда, сада Радујево код Зомбоља, Румунија. Он, такође, ни у једном од три писма није навео ни славу својих предака - ни са очеве ни са мајчине стране, па више од овога не можемо да му помогнемо.

Једино што још можемо да кажемо о пореклу његових предака са обе стране сродничког низа јесте да су они Срби, али засад не можемо поуздано да кажемо да ли су се ту населили после пада српске деспотовине, са Бранковићима, поседницима великих имања у темишварском Банату и Ердељу, или су ту били и много раније настањени.

Стога и разумемо тегобу коју има наш читалац јер су се његови преци и данашњи потомци фамилије Радловачки, Николашев и Дињашки распршили на простору неколико држава - Србије, потом Југославије и сада опет Србије, као и Румуније и Мађарске, а претходно и Турске и Аустроугарске монархије.

Јевтић

"Поштовани г. Јевтићу, ето, стигосте и до нас, 'преко Сарајева до Барајева', то јест преко Бад Филбаха до Београда и улице Тадеуша Кошћушка" - написали смо г. Луки Јевтићу, из Београда, који се у писму редакцији у Немачкој представио да је "из Србије" и замолио за објашњење "линије" свог претка Јевте Даниловића од кога су постали Јевтићи.

Мало смо се нашалили због толиког "путешствија" његовог и-мејла, мада је много пута раније у рубрици "Корени" могао види и број нашег телефона и кућну и и-мејл адресу.

Г. Лука је навео да његови славе Ђурђевдан, да му се отац зове Слободан, да је деди било име Чедо, а прадеди - који је живео у селу Бјелошевац, код Бијељине у Семберији, и био "јако побожан човек"- Василије. И још, да је њихов предак Јевто Даниловић дошао из Херцеговине у 17. веку.

Иако нам је читалац послао прилично података о свом пореклу, његове Јевтиће нисмо нашли у јединој монографији о Семберији, ауторке Радмиле Кајмаковић, у "Гласнику Земаљског музеја".

Али смо, према истраживањима поп Стјепе и Владимира Трифковића, у књизи "Сарајевска околина", нашли фамилију истог презимена и са истом славом, Ђурђевдан - у ранијој сарајевској махали Кошева, која је сада део града и назива се Кошево. За ове Јевтиће се наводи да су пореклом Максимовићи, из Призрена.

Даниловићи, према "Херцеговачка презименима" Риста Милићевића, јесу из Херцеговине и славе Ђурђевдан, па смо се нашли у дилеми - о чему се ту ради.

Г. Лука нам се јавио "у последњи час", али без нових података, осим да му је мног важно да зна "много даље корене од оних које већ зна". Тако нисмо добили одговор на питање да ли би његови могли бити пореклом од сарајевских Максимовића или херцеговачких Даниловића, за случај да је ауторка наведене монографије омашком превидела његову фамилију.

Будући да не вреди да нагађамо о Максимовићима из Призрена, додајемо да су Даниловићи били угледно братство у Зупцима, које се формирало југоисточно од Требиња. "Давали" су и свештенике - можда то има неке везе с тим да је прадеда г. Луке био врло побожан - и кнезове, па су их називали и Кнежевићима. Крајем 16. века се, први пут, спомиње кнез Кузман Даниловић, а 1717. године поп Јово, његов брат.

Раније њихово презиме није познато, а садашње су, према предању, добили по неком Данилу.

Пакашки

Има више од две године откад нас је госпођа Ружица Пакашки, из Аустралије, питала о пореклу свог девојачког презимена - Блажић и презимену супруга Бранислава - Пакашки. Будући да је тражено да се одговор пошаље факсом, дакле као приватан, а потом се нису јавили да се о томе договоримо, сада укратко одговарамо преко новина.

Ево, прво, о презимену г. Бранислава, рођеног у Обреновцу. Пакашки су се из Чортановаца, у Срему, најпре населили у Забрежје 1827. године као једна породица, и у Трстеницу са две куће, а потом су, крајем 19. и почетком 20. века, прешли у Обреновац, као већи трговинско-занатски центар. Славе Св. Јована.

Презиме Пакашки не бисмо могли да објаснимо другачије него да је настало према називу места из којег су се доселили у Чортановце. А које је то место, то јест одакле су могли да се доселе, одговор налазимо у историјату овог сремског места:

Чортановци су, као посебно место, забележени у Крушевском поменику 1702. године, али то не значи да нису постојали и раније, као и српско становништво насељено у овим пределима вековима уназад. Настањиван је српским народом у више наврата, али ћемо указати само на период 18. века када су се овде највероватније населили и преци Пакашких.

То се збило у време друге велике сеобе, 1737. године, под патријархом Арсенијем Четвртим Јовановићем-Шакабентом, или 1739. године, кад су се Аустријанци повукли из Србије и Београда поново потпао под турску власт. У то време је уследила сеоба 633 хајдука и коњаника и њихових породица под вођством мајора Вука Исаковића и оберкапетана Станише.

При сеобама великих породица, као презиме је узимано име њихових старешина - ако нису имале презиме у данашњем смислу речи, или пак према имену месту из којег су долазиле, на пример Требчанин, Косовац, Виловац, Футожанин, Паланчанин.

У Србији налазимо само једно место које би у том смислу могло да одговара презимену Пакашки - Пакашница, близу Лазарице код Крушевца - па закључујемо да су Пакашки названи управо по њему. А како је гласило њихово првобитно презиме и да ли су га уопште имали - одговор би могао да нам да тек исцрпније истраживање.

Пакашких нећу презименима становника Чортановаца у години 1736/37. и то потврђује да смо у потрази за прецима господина Бранислава на исправном путу.

Постоји, међутим, и место Пакас, у темишварском Банату, данас у саставу Румуније, које је од 17. века настањено Србима. То нас наводи на помисао да су га населили управо досељеници из Пакашнице и да су га они тако назвали по свом завичајном месту, али су га Власи или аустријска власт скратили у Пакаш.

Аутор монографије о Банату - Душан Поповић, "Срби у Банату до краја осамнаестог века" - тврди да су се Срби одатле иселили и да је једина усмена на њихов боравак у овом месту управо презиме Пакашки.

Перковић

Као верни читалац "Вести" и посебно наше рубрике која говори о коренима и пореклу српских породица, из Келна нам г. Неђо Перковић лепо и опширно пише - о себи и свом селу Крчевине, Шипово, код Јајца, у Републици Српској. Уз много података, наглашава да жели да порекло Перковића остане записано нарочито због осипања ове некада велике фамилије, од које су остала само старачка домаћинства, јер се млади, који се, због тешких услова живота, у потрази за бољим исељавају "и више никад не враћају ту где су им преци ..."

Крчевине, пет километара од центра Шипова, описује као "пет сеоца распоређена по малим брежуљцима", свако од по неколико кућа и са посебним гробљем. То су засеоци појединих фамилија и сродних породица, осим Перковића - Ивићи, Нинићи, Муждеке, Топићи, Јандрићи, Ђуђузи, Ступари и Прпићи - сви српске народности и православне вере, са својим славама.

Г. Неђо наглашава да тих презимена нема другде у општини Шипово. Његови, и сеоце Перковића, славе Св. оца Николу. Наводи да су преци имали велике породице, неке и по десеторо деце, али не зна никакво предање о пореклу своје фамилије.

Поштовани г. Неђо, додајмо онима које наводите у опису, најпре то да у Херцеговини има и фамилија Перко који су католици, као и Перковићи у Ливањском Пољу и другде у западној Босни, те пресељени у Хрватску.

А Перковићи су - према књизи Вукота и Акима Миљанића "Презимена у Црној Гори" - пореклом из Куча (отуд и поарбанашено презиме Перкаји) - и то од Мрњавчевића, дакле, најчишћих Срба који су од претка Мрња настали управо на тремеји западне Херцеговине, западне Босне и Далмације.

И Перко, хипокористик од Петар, искључиво је српско име, забележено - према "Рјечнику из књижевних старина српских" Ђуре Даничића - још у средњовековним списима, а после и у турским дефтерима, у области Бранковића.

Пишу: Mr Радомир Д. Ракић и Вера Станисављевић-Ракић

10.07.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (61)

Липничевих

Из Кливленда, гђа Нена Ђикић пита за своје девојачко презиме Липничевих. Потиче из муслиманске породице, из Бијељине, са супругом, Србином, и децом до почетка 90-их живели су "прелијепим животом" у његовом родном селу у Хрватској, али су протерани и нашли се у Америци. Додаје да су њени - отац Ибрахим и деда Латиф - на свој начин обележавали Божић (у кући је куван бели кукуруз) и Ускрс (фарбали су јаја), као и славу, Ђурђевдан, па верује, и волела би да се покаже - да су, у ствари, српског порекла. И још додаје да се њен прадеда у Бијељину доселио из Лознице, у Србији.

Поштована госпођо Нено, из историје, као и из многих наших прилога и истраживања корена многих породица, могли сте видети да је српско становништво у нашим крајевима у ранијим вековима, из разних разлога, често било у ситуацији да прелази у ислам. Неке породице су настојале да се то заборави, друге су то одлучно негирале, као што се, на другој страни, у неким породицама које су остале у православљу искључиви - Србин може бити само православне вере.

Ваше презиме несумњиво значи да неки ваш предак потиче из села Липнице, које је некада било варошица, у Јадру, и - када је прешао у Лозницу - највероватније био прозван Липничанин или Липничан, како то Вук Караџић недвосмислено објашњава у свом "Српском рјечнику". Такође је готово извесно да је потом његов син или унук том презимену додао уобичајени завршетак српских презимена и почео да се презива као ваш деда и отац - Липничевих.

Без архивских истраживања, а неизвесно је да ли би и она била успешна, не можемо рећи како је гласило раније презиме, а ни то када су Ваши преци примили ислам. Врло је вероватно, међутим, да су већ били у овој вери у време кад су Турци напуштали српске градове, половином 19. века, па су се тада, или нешто касније, повукли преко Дрине.

Миланових

За презиме Миланових пита нас неколико читалаца, међу њима г. Лазо Ђаковић, из Штутгарта, чија је мајка од Миланових са Косова, и гђа Биљана Миланових, из Републике Српске. Она је, преко "Новина сербских", навела да су њени преци из Лике и желела да зна "много више".

Г. Ђаковић је јавио да је рођен у селу Ново Чикатово, код Глоговца, у које се његов прадеда доселио 1923. године "из околине Босанске Крупе" и да славе Св. Николу. Славу мајчине породице није навео. Иако без потпуних података, Милановихи, поготово ови са Косова или Метохије, заслужују да им се посвети пажња.

Милановиха има у свим српским крајевима, али се - због завичаја г. Ђаковића, у Поуњу - усредсређујемо на оне из Босанске Крајине и некадашње Војне границе на левој обали Уне јер су се породице овог презимена управо из Лике досељавале, након Првог светског рата, на Косово, у село Врело.

Милановихи у овим крајевима највише славе Св. арханђела Михаила, мање Св. Јована Крститеља и Ђурђевдан. Према истраживањима Петра Рађеновића и Милана Карановића, највише их је било - до изгона крајем прошлог столећа - у Поуњу.

Поуздано се може тврдити да се ради о истим фамилијама и у Далматинском залеђу, у Лици, Банији, на Кордуну, широм Славоније и у западној Босни. Према подацима етнолога и антропогеографа школе Јована Цвијића, Милановихи са овом славом, као велике и угледне фамилије, највише су били распрострањени у Поуњу и околини Босанског Петровца.

Петар Рађеновић, у монографији "Бјелајско поље и Бравско", наводи да је "врло незнатан број породица" већ био у том крају у време кад је зидан град Петровац, то јест око 1700. године и посебно да је, према "народном памћењу", једна породица Миланових, са седам кућа, била у Суваји, насељена око 1675. године са реке Зрмање у Лици.

Милан Карановић, у делу "Поуње у Босанској Крајини", каже да је највећа група фамилија у Босанској Крајини, Лици и северној Далмацији и после Првог светског рата сачувала предање о сродности 19 презимена: Родићи,

Стојсављевићи, Новаковићи, Тодићи, Ступари, Ђумићи, Умићевићи, Старчевићи, Дајићи, Милановићи, Милиновићи, Радошевићи, Будимири, Вајагићи, Сучевићи, Томчићи, Макивићи, Лукићи и Шуге и да сви славе Св. архангела Михаила.

Наводи још да су из "Македоније", пре 400 година, значи у 16. веку, кренули у Херцеговину, као и да му је један свештеник, Стојсављевић из Далмације, рекао да су његови стари у Врлику, на граници Далмације и Лике, дошли од Црне Воде код Прилепа.

Нешић

Г. Миленко Нешић, из Хинклија, у Охају, САД, његова породица је у крвном сродству са војводом Марком Миљановим, из Куча, будући да су и они - како каже - пореклом из тог племена и славе Св. Николу.

Послао је и писмо свога рођака Вука Нешића, из села Боровца, Медвеђа, са родословом Палавртића, од Дрекаловића са Убала, наводећи да су и Нешићи од њих пореклом. Тај родослов је саставио Родољуб Обрадовић, из Енглеске, чији су преци - рођаци Нешића - такође наведени у њему и који је сачињен према казивању Родољубовог деде Ивана и бабе Велике, Доке, из Куча, од Стојановића.

Према том родослову, Палавртићи су из околине Пећи (Исток, Радуловце, Злокућане и Штупељ) од којих се један "потурчио" и постао Осман, али је и после промене вере наставио да посећује браћу Вуксана, Јована и Илију који су се одселили у Сјеницу, док су Обрад и Неша остали у старом крају и од њих су настале породице Обрадовић и Нешић. Они су касније живели у прокупачком крају, међу њима и Родољубов деда Иван, од 1896, а неки од данашњих Нешића су се одселили у Велику Плану.

Из приложеног родослова Палавртића и презимена Нешић и Обрадовић ми, нажалост, нисмо успели да пронађемо везу са Кучима, односно са Дрекаловићима и војводом Марком Миљановим. Узгред, он се презивао - Поповић.

У студији о Кучима, др Јован Ердељановић не спомиње ниједну од ових породица, али за Дрекаловиће каже да су се разгранали - као и Мрњавчевићи, о којима смо, као и о Кучима уопште, већ писали на овим страницама.

Ако, г. Нешићу, имате још које документе, требало би да нам се поново јавите. Радо ћемо се поново посветити истраживању корена Ваше породице, јер, теоријски, није искључена макар и мала могућност да је једна грана Дрекаловића, с промењеним презименом, стигла до југа Србије.

Телебак

Г. Горан Телебак, из Хаселта, Белгија, жели да више сазна о свом пореклу. Родио се у Чачку, где се за време Другог светског рата, као избеглица, доселио његов деда Ђорђе, рођен у селу Жељуши, Потоци, Мостар, који је, као и многи у фамилији, био железничар. Славе Св. Николу. Сматра да су пореклом из Херцеговине, а желео да сазна да ли баш из Жељуше.

Да одмах кажемо да је Горан у праву што се херцеговачког порекла тиче. Из извора којима располажемо види се да породице са овим презименом нису забележене ни у Босни нити у Црној Гори, док у Херцеговини - према монографијама Јевта Дедијера и Обрена Ђурић-Козића и "Херцеговачким презименима" Риста Милићевића, презиме Телебак није тако ретко. Штавише, постоје две гране Телебака, са славама Св. Јован и Св. Никола, односно - толико су разрођене да не памте евентуално заједничко порекло.

Проблем је, међутим, у томе што они у Жељуши, и у Бијелом Пољу код Мостара, где се доселио деда породице Телебак из Љубомира, славе Јовањдан, а не Св.Николу. Телебака има и у Зеленици и у Равнима.

У Жељуши и Зеленици су потомци двојице браће досељених у 18. веку, о којих су се неки иселили у Равне и Луку, код Невесиња, а одатле у Трешњевицу, Борач.

Никољдан, као и породица г. Горана, славе Телебаци у Жабици, код Љубиња, у коју су дошли око 1820. године из Жрвња, а има их и у Мостару.

Неподударност података које нам нуде г. Горан, као и наведени аутори, има тројако објашњење. Прво - да Горанови преци нису дошли из Жељуше, него је ово место накнадно искрсло у сећању уместо Жабице. Друго - да је у Жељуши, поред "јовањштака", било и Телебака који су славили (и славе) и Св. Николу. Треће - да је из неког разлога Горанова породица променила славу. Ово неслагање може да се разјасни - одласком у завичај.

Стварна загонетка је порекло презимена. Од свих могућности - да је корен неки турцизам, романизам, германизам, ниједна није уверљива. Помишљали смо и на грчки корен - Телемах се звао Одисејев син. Преостаје да се и за тим даље трага.

Шћепановић

Г. Бранислав Шћепановић, из Сиднеја, давно нас је питао нас за своју ујчевину (права и лепа реч!) из околине Ђакова у Славонији и ми смо му одговорили о презимену Драгић. Успут је рекао да су његови Шћепановићи, слава Св. Лука, из племена Ровца, у Црној Гори, и то нас је навело да и о Ровцима кажемо више, јер се о њима у широј јавности не зна довољно.

Према проф. Мирку Барјактаровићу, племе Ровца насељава простор од реке Мораче и даље према Пиперима и Бјелопавлићима.

Граница иде преко Купине, Јаворка, Мичин Дола, Курозеба (или "Зебокура") и Рогођеда до пиперске Лукавице, па преко Капетановог језера, до Радојеве Продоли, Горње и Доње Мораче, речице Ибриштице и села Трешњице, те засеока Церовице. Даље се спушта Ибриштитом, до њеног ушћа, и пресеца Морачу да би, код утока Сјевернице, поново изишла на Морачу. Одатле, на југ, границу Роваца чини река Морача са познатим кањоном Платије, све до места Купине, где почиње линија разграничења са Пиперима.

Границе племена су се мењале током историје, нарочито због племенских сукоба око испаша на планинама. Нападали су их Пипери и Бјелопавлићи, али су и сами бивали потискивани од јачих племена. Од 15. века, ровачке планине су биле Штитово, Пониквица и Вукотица.

Родоначелник Роваца је Гојак који се доселио из Никшићке жупе и затекао староседелачке породице, Синђиће и Дмитриће, чији потомци и данас живе у Сретешкој Гори, Милетиће у Горњим Ровцима, Петричиће у Међурјечју, Радуловиће у Лијешњу и Мрвошевиће. Данас их има само по која кућа, 20-ак различитих породица које сматрају представницима "старог свијета".

Други слој Ровчана су потомци неког Богдана из Љешанске нахије, који се био најпре настанио на Чеву, а потом у Војнићу. Према племенском предању, у данашњу област Роваца дошли су у 16. веку. Славе Аранђеловдан, а преслављају Ђириловдан, који је био њихова ранија слава, за разлику од Гојаквих потомака који славе Лучиндан (Св. апостола и јеванђелисту Луку) и који су трећи, најмногбројнији слој у ровачком племену.

По предању, Гојак се настанио у делу села Мртво Дубоко које се сада зове Гојачевина. Имао је четири сина - Влаха, Булата, Шћепа и Среза, који ће се, као одрасли, раселити са Гојчевине. Шћепо је остао у месту Липље, у Међурјечју, где су данас Шћепановићи. Гојакви потомци чине 386 домаћинстава или 75 одсто ровачког становништва.

Из Роваца се одавно исељавало, али су већи таласи уследили после ослобођења Србије од Турака, па 1889. године, у оквиру планског насељавања Јужне Србије Црногорцима - у Топлицу, Косаницу и Јабланицу. Трећа сеоба је била након Првог светског рата, највише на имања у Метохији и Јужној Србији која су напустили османлијски велепоседници, избегли у Турску, а четврта у време колонизације Војводине, после Другог светског рата, када је око 40 породица Ровчана прело у Бачку.

Шћепановићи у Црној Гори су пореклом од неколико лоза. Поред Ровчана, Шћепановића има на Мојковцу, код Бијелог Поља, у Бјелопавлићима и Пјешивцима, као и у Никшићкој Жупи, у Попову Пољу, у Дробњацима и Подгорици, пореклом од Братоножића.

Први скуп Беатовића

Господин Бранислав Беатовић, из Макарске - коме смо пре више од годину дана одговорили на молбу коју нам је упутио из Канаде - сада нам захваљује редакцији "Вести" и нама, етнолозима, као "драгим пријатељима", и обавештава нас да је, захваљујући томе одржан - како каже - "први састанак Бе(ј)атовића из цијеле бивше нам Државе и Канаде, децетог маја у Београду".

Одушевљење присутних било је неизмјерно а сам срдачни скуп у свему плодан - пише нам г. Бранислав и додаје да су се учесници скупа једногласно договорили да наставе са истраживањем свог порекла, "до би довршња реконструкције генеалогског стабла", у чему ћемо и ми учествовати.

"Такође је договорено да ову захвалност упутимо вашем листу, с молбом да је објавите са приложеном фотографијом и адресом на коју позивамо сроднике широм планете да нам се јаве са својим подацима: www.beatovici@optinet.hr. С неизмјерном захвалношћу и поздравом Бранислав Беатовић."

20.07.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (62)

Карталија

Господин Симо Рокнић, из Бад Кросингена, у Немачкој, коме смо недавно почетком марта говорили о његовом презимену, питао је и за порекло породице и презимена своје супруге - Карталија. И њена породица је, као и породица г. Симе, живела на Кордуну, али су се њени, за разлику од Рокнића, који су у тим српским крајевима опстали све до последњих ратних збивања у југословенским земљама, још после 1945. године иселили у Врбас, у Војводини. Слава им је Св. Никола, 19. децембра.

У Хрватској је, до поткрај 20. века, било Карталија и Картала, као и Картелића и Картела, у већем броју места. Карталије су биле настањене у највећем броју око Војнића - у Брду, Гаћеша Селу, Карталијама, Међеђаку Утињском, Утињи, Војнићу Доњем, и код Вргинмоста - у Кирину и Сјеничаку Ласињском.

Картали су били у насељима општина Осијек, Ријека и Нашице. Картелићи су забележени у Шибенику, а Картели у Шибенику, Бенковцу и Задру.

М. Радека, у "Карловачком владичанству", бележи једино презиме Карталија, и то као православну породицу са славом Никољдан.

Међу презименима српских породица у Босни крајем 19. века, евидентирани су једино Карталице, у Бањалуци, са славом Св. архиђакон Стефан.

У Херцеговини постоје само католици Карталићи, у Гнојницама, код Мостара, и у Жељеву, код Невесиња, где се њихов предак доселио као намесник мостарског бискупа. Старином су из Кнежпоља, код Широког Бријега, одакле су бежали у Босну, али су се вратили.

А у Црној Гори, у неколико насеља око Пљеваља, забележени су Картали.

Корен свих ових презимена је свакако у романској речи карта, са значењем папир, посетница, карта за играње, повеља, а као картел - писмени позив на двобој. Наши људи су реч картел, примљену преко млетачког дијалекта, могли да изговарају као картал, а она је потом добила наставак и постала карталија.

Иначе, и за овог читаоца, ако је заинтересован за наше даље истраживање, важи позив као за све у сличним ситуацијама - да се јави и директно нама.

Крагуљ

Господин Ђуро Плавшић, из Шенвалдеа, у Немачкој, писао нам је да је његова породица дошла у Стари Мајдан, код Санског Моста, из Лике, и додаје да постоји прича да су се у исто време ту населили и Крагуљи. Он се, међутим, пита да ли је то стварно било тако или је у питању ненадана "реконструкција" прошлости.

С обзиром на то да је у питању интересантно презиме, које у својој вишегодишњој пракси нисмо обрађивали, решили смо да то проверимо.

Међу презименима у Босни која су забележена према црквеним књигама с краја 19. века, Крагуљи и нису тако ретко презиме. Било их је са разним славама - Св. архиђакон Стефан, Св. Јован Крститељ, Св. Никола, Св. Пантелија и Св. апостол Тома. Пошто у парохијама око Санског Моста сви Крагуљи славе само Св. Николу, само њима смо се посветили у трагању за пореклом и временом досељавања.

Дакле, Крагуљи са славом Никољдан били су настањени у парохијама: Дабар, Стари Мајдан и Томина - код Санског Моста, Костајница и Сводно - код Дубице, Паланчиште и Ракелјићи - код Приједора, као и у самом Приједору, и парохији Стапари - код Градишке.

Сви знамо да је крагуј, који је основа овог презимена - исто као и града Крагујевца - птица из фамилије сокола. У ранија времена, њено име је било прилично омиљено као лично име, а јавља се и у презименима - Крагујевић и Крагујић.

Лолић

Господин Момчило Лолић жели да сазна све о "нашем имену" или "имену фамилије" - како нам пише из Хајделберга, у Немачкој. Крсна слава његове породице је Св. Стеван.

Пореклом су из Рудопоља или Црне Власти, код Врховина, у Лици. Г. Лолић пише да се његов деда Гајо, са браћом Николом и Даном, населио после Првог светског рата у Александрово, у Војводини, на земљу коју су добили "од краља, односно грофа Чекунића". Земљу је, у ствари, добио дедин брат Никола, као добровољац у рату, али од државе, а не "од краља", још мање од тог грофа, коме је имање било одузето.

Читалац зна и да му је прадеда Андрија био пинтер, мајстор за бурад и каце, а познато му је да у Врховинама и данас има Лолића, а има их и у Бањалуци.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније" Р. Грујића (1915), Лолићи су забележени у два места - Дабар и Рудопоље, код Врховина, у само 11 домаћинстава.

Турска војска је, напредујући на северозапад, на подручје Врховина, поред ондашњег утврђења Стари Перушић, у Гатској, насељавала српске породице са широког подручја од западне Босне и Херцеговине до Далмације и Книна. Биле су то углавном сточарске породице повезане заједничким коришћењем летњих испаша и зимовника.

Турци су са њима стварали своју Крајину, са посадама у утврђеним градовима, да би после њих и Аустрија, кад је запосела те области, од истог тог становништва крајем 17. и почетком 18. века правила своју Војну границу према територији која је остала под турском влашћу.

Тако је - каже хрватски извор - већи део Кореничана, напустио турско тле и настанио се у Вилићима, у околини Оточца. Земљу коју су, под турском влашћу, имали само на коришћење, сада су почели да насељавају. Тако су се населили и у стари врховински крај, у Црну Власт, Врховине, Рудопоље и Бабин Поток, преносећи и своје сточарске наслоне и станове преко Дољана и Залужнице. Према попису из 1701. године, на врховинском земљишту већ је било више од 100 кућа.

Лолићи се спомињу само у Рудопољу заједно са Наранчићима и Ненадићима са којима су, изгледа, били блиски.

У "Лексику презимена СР Хрватске", из 1976, Лолићи су забележени од Дубровника, преко Брача и Корчуле, до Крка и Ријеке, онда од Бриња и Оточца, преко Дарувара и Градишке до Осијека и Вуковара.

Према Јањатовићевој књизи "Презимена Срба у Босни", Лолићи, са славом Јовањдан, забележени су крајем 19. века у парохијама Драгељи, код Градишке, и Поповац, код Бањалуке, а са славом Св. Никола у парохији Бистрица, код Бањалуке.

Лопатић

Господин Ранко Лопатић, из Сен Галена, у Швајцарској, накнадно нам је јавио да је његова слава Св. Никола, пошто смо одговорили на његово прво писмо, о пореклу породице и презимена - али без ове врло битне чињенице која суштински мења читаву причу.

Да подсетимо, наш читалац је пореклом из подножја Романије, а Лопатића има и на Палама и Сокоцу и нигде више. Питао нас је да ли су из Васојевића, из Лијеве Ријеке, или са других страна. Понудили смо две солуције, али без крсног имена нисмо могли да се прецизније изјаснимо о пореклу Лопатића.

Лопатиће са славом Св. Никола пронашли смо у Јеловцима, Мокро, код Сарајева, са комплетним подацима о пореклу. Овде се, између осталог, каже да су "једно са Шојама" које су негда становале у Горњем Сињеву, такође Мокро, одакле су се иселили у Вогошћу, Азиће и Осијек. Заједничко им је порекло из Пиве, где су се звали Бајовићи.

Бајовићи у Пиви су староседелачка породица у Безују, али им је старина у Рудиницама, где сада постоји само једна њихова кућа. Причало се више верзија о њиховом пореклу. Једна од њих је да су од Баја Пивљанина, док су по другој од неких Чепура, а тек крајем 19. века су се прозвали Бајовићима. По тој верзији су "једно са Гаговићима", што би можда могла да потврди и иста слава - Никољдан. Бајовићи су се иселили у два правца - према Новом Пазару и према Дробњацама, у Дубровску. Како су се населили у област Подроманије, нисмо засад истраживали, али ако и то интересује господина Лопатића, као и више података о Бајовићима, нека нам се посебно јави за приватни одговор.

Једино што можемо да му кажемо засигурно је да нису пореклом из Лијеве Ријеке.

Шилџак

Читатељка, госпођа Босиљка Анђелковић, која у Франкфурту живи већ 39 година, пита нас за порекло своје породице Шилџак. Њено интересовање је појачано с обзиром на то да се - како се она изразила - "испоставило да су Црногорци српског порекла", а све до овог открића су мислили да су Црногорци.

Гђа Босиљка је рођена у селу Мослић, код Бијелог Поља, а слава породице је Аранђеловдан. "Стари су казивали да смо се од Цетиња одселили у Пљевља, затим у Томашево, Бело Поље и настанили се у Муслићу" - стоји у њеном писму. За супруга наглашава да је "чисти Србин".

Поштована госпођо Босиљка, у једном прилогу смо објашњавали да Срби, регионалним пореклом, могу бити из Босне, Србије, Хрватске, Црне Горе или Македоније, а неки се и не осећају Србима, на пример они који су се изјашњавали као Југословени или се - у новија времена - дефинитивно определили као Црногорци, Македонци или Бошњаци, раније муслимани...

У средњем веку, Срби у Босни су се називали Бошњанима, у државе херцега Стјепана Вукчића Косаче - Херцеговцима, а у некадашњој Дукљи и Седмеро брда, то јест племена, под влашћу Црнојевића - Црногорцима, према имену области која је прозвана Црном Гором, као што су Срби Рашке називани - Рашанима.

Кад су њихове земље покорили Турци, Срби и други хришћани који нису хтели да приме ислам постали раја, стадо, што је право значење овог турцизма.

Што се Црногораца тиче, људима који нису националистички оптерећени јасно је то регионално име за једно од многих области, широм Балкана, настањених Србима, као што су, на пример, Срби у Војводини - Војвођани, а у Срему - Сремци.

Иако би то требало да буде просто и јасно, не треба да нас чуди искрено изненађење гђе Босиљке да су њени преци Срби, од Цетиња, из срца Црне Горе.

Етнолог Јован Ердељановић, у обимном делу "Стара Црна Гора", након опсежних истраживања и изучавања других аутора, наводи да је у Црмници, у насељу Орахово, "било јако властeosко братство Миковићи", међу њима "70 властеличића" чији је старешина био "поп Шилџ, кнез Орахова". Он сматра да му то, "очигледно, није било име, него надимак".

Склони смо да прихватимо ово Ердељановићево тумачење, с тим да се шилџ често јавља као корен и у другим речима, па и презименима.

Било како било неки Миковићи су тај надимак, или име, Шилџ прихватили као основу свог новог презимена - Шилџе или Шилџци, поготово кад су Црмничани, са поп Шилџом на челу, изгубили битку са саплеменицима Ријечке нахије. Поле тога се већина раселила - неки у околину Бијелог Поља, други, преко Херцеговине, у Сарајевско поље, где су се презивали прво Шилџ, па Шилџевић, а славили су Ђурђевдан, док су трећи, с презименом Шилџак и славом Аранђеловдан - као и фамилија гђе Босиљке - доспели на Гласинац.

Касије је један њихов огранак, сачувавши презиме Шилџак, стигао до околине Високог - слава Михољдан, други до Дубице - слава Ђурђевдан, а неки чак у Лику, али са славом Св. Никола.

Тако се, ето, једна српска фамилија из језгра Старе Црне Горе, из једне од њене четири основне нахије, регионалним пореклом најчишћи Црногорци - раселила у разне крајеве српског етничког простора.

22.08.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (63)

Кресовић

Госпођица Зорица Кресовић, рођена у Задру, у писму из Аустралије каже да је њен деда, Љубан Кресовић, рођен у Модром Селу, у Буковици. Године 1955. је сишао у Какму где се до краја живота бавио земљорадњом и где је рођен њен отац. Слава им је одувек Св. Никола. Пита нас и за могућу везу презимена Кресовић и Кресојевић. Говорило се да су се доселили "однекуд из Босне".

Од шест српских области у Хрватској, Радослав Грујић у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", на основу података с почетка Првог светског рата, Кресовиће бележи једино у Шкарама, а наводи и Кресине у Широкој Кули. Овај аутор изричито наглашава: "Свраћам још пажњу и на ту чињеницу да народ врло радо казује презимена у скраћеном облику. Тако се, на примјер, данашњи Бјеговићи у црквеним матицама 18. вијека пишу Бјегојевићи, Почуче - Почучићи, Предовићи - Предојевићи, Кресовићи - Кресојевићи..."

Шкаре су село код Оточца, а цео тај крај, тзв. Приморска крајина, настањен је становништвом које је средином 17. века ту избегло са "турске" територије, из утврђених градова Оточца, Прозора и Рибника, из страха од прогањања због сарадње са Аустријом.

Ова многобројна група српских породица, стотину породица, називана Вилићанима или Узорчанима, на предлог сењског капетана Петра Зрињског настањена је у Гатачко поље, између Оточца и Брлога у Вилићима, образујући села Подхум, Главаце, Залужницу, Шкаре, Дољане, Ораовицу и Старо Село. Међу овим породицама били су и Кресовићи.

Милан Радека, у "Карловачком владичанству", наводи неколико презимена са истом основом - Кресић, Кресовић, Кресоје и Кресојевић. Према слави која спаја три од ове четири групе породица, Никољдан, врло је вероватно да су пореклом сродне, али да су се расељавале на различите просторе и самостално развијале.

Интересантно је да само Кресоје славе Ђурђевдан, а Кресовићи наше читатељке славе и Никољдан и Јовањдан. Јасно је да раније, старије порекло Кресовића треба тражити јужније. Ово захтева додатни ангажман, па молимо читатељку да се јави на нашу електронску адресу.

Будући да читатељка каже да су њени Св. Николу славили као мрсну славу, то једино можемо да објаснимо тиме да је за њену породицу, можда, као и за друге у њиховом крају, и у другим срединама и у Београду, слава била више друштвени обичај, а мање верски празник.

Мајсторовић

Г. Дарко Мајсторовић, из Неготина, инжењер на ХЕ "Ђердап 2", јавио се преко редакције у Немачкој, са основним подацима о себи и својим коренима. Отац Крстомир се родио у Сушаку, где је службовао његов деда Милан, рођен 1904. године у селу Јутрогоста, код Приједора, данас у Републици Српској. Као православни Срби, славе Св. Јована Крститеља.

Читалац, очигледно, више ништа не зна о свом даљем пореклу.

Мајсторовића има у разним, нарочито српским крајевима и свакако многи нису истог порекла, јер је свугде било разних "мајстора" од којих је, преко надимка, евидентно, настало ово презиме. Можемо се једино спорити о пореклу ове речи, јер су наши ранији лингвисти, као следбеници немачке индо-германистичке филолошке школе, сваку словенску реч, пошто-пото, настојали да изведу из латинског и грчког корена, ако већ нису могли да јој нађу германски.

Из тога је произлазило да су стари Словени били крајње цивилизацијски оскудни, првобитни односно "примитивни", јер се и ова реч тумачи или да је од немачког мајстер, а она опет из латинског магистер, или као руска, мастер, од грчког масторас - уместо да се сврста у фонд заједничких праиндоевропских речи које су се у каснијим временима развијале у грчке, трачке, илирске, латинске и, шире, романске, те разне германске, балтичке... Додаје се, наравно, да може бити и словенске, али тек на последњем месту, па се питамо зашто!

Према делу "Српска презимена у Босни" Ђорђа Јањатовића, у Дабро-босанској митрополији, крајем 19. века, Мајсторовићи су имали 12 слава, од којих је Св. Јован забележен у осам парохија - не зна се у колико села - у бањалучком, бихаћком, власеничком, петровачком, прњаворском и уначком протопрезвитеријату. У приједорском га нису славили, што би, можда, значило - ако није, неком грешком, изостављена баш фамилија нашег читаоца - да су се његови преци доселили у Јутрогшту после 1882. године.

То не би било ништа необично јер се зна да су се многе породице у време аустро-угарске окупације, будући да су, после Турака, коначно добиле право слободног кретања и појединачно се пресељавале у потрази за бољим условима живота. А будући да се Приједор, са Љубијом, управо тада почео нагло да развија, и Мајсторовићи пореклом из Старог Мајдана - где су, свакако, били неки мајстори - могли да се населе у његовој околини.

Претходну славу, Св. Климента, свакако су још раније променили, јер је у селима у којима су се раније задржавали, једно или два покољења, стара слава била необична.

Мујановић

Из Венеције нам пише г. Бранко Мујановић, родом из Рисна, у Боки Которској, а одрастао је у Херцег Новом. Од својих предака је чуо да су они често, по потреби, мењали "прва слова" презимена. Међутим, о мајчиној породици, која је црногорског порекла, зна више него о очевој, за коју једино зна да су јој корени у селу Рујнице, код Завидовића, то јест да је тамо рођен његов отац.

Што се "мењања слова" или гласа; тиче, у питању је, вероватно, да се уместо самогласника "у" изговарао "и" - или обрнуто, па треба узети у обзир и презиме Мијановић. Г. Бранко наводи да Мујановића има и у источној и централној Босни, североисточној Црној Гори - Плав, Рожаје и у Београду. У Боки Которској постоје само три породице са овим презименом.

Али, не наводи ни националну, ни верску припадност своје породице - осим што бисмо могли то да наслућујемо, по његовом имену, што нам отежава посао. Од помоћи би нам био и податак о евентуалној, макар ранијој, слави или - зашто не славе.

Међу презименима у Босни - које Ђорђе Јањатовић наводи према шематизму Дабробосанске архидијецезе Српске православне цркве за 1882. годину - нема Мујановића, што је разумљиво, будући да Завидовићи припадају Зворничко-тузланској епархији. Очекивали смо да ћемо их наћи у другим деловима Босне, али смо - као православне породице - нашли само Мујиће и Мујкиће, око Градишке и Дубице.

У централној Босни, у области Високог, презиме Мујановић имају ромске породице исламске вероисповести, а у Бутмиру, код Сарајева, за Мујановиће - право презиме им је било Ћенановићи, али и Стамболићи, Ћосићи и Удовичићи - каже се да су "од фета", то јест од доласка Турака у ове крајеве, па им се не зна порекло.

Будући да је "раја" на турским поседима у Бутмиру била пореклом из Бихора и Рашке, потражили смо их и у овим крајевима.

Према академику Милисаву Лутовцу, све до краја 17. и почетка 18. века није било преласка православних у ислам, али су ратови и устанци учинили да и поносни Бихорци, притиснути немаштином и бедом, почну да мењају веру - да би добили земљу за живот и рад. Тако су Недовићи, у Костићима, постали Мујановићи, кад су у Лозној добили уточиште код бегова Ђоровића који су такође били православни Срби, али су још раније прешли у ислам. Касније су се неки исељавали у Рожаје или Бијело Поље.

У селу Костиће, у Бихору, и данас има Мујановића и још се пази на сродство са Недовићима у Пријелозима и са Петрићима у Рујишту.

Павловић

Александар Павловић, 18, из Прибоја код Лесковца, послао је електронском поштом низ корисних података, али само о скоријем пореклу своје породице. Прочитао је наш прилог о Павловићима и породици Кулизе, па истиче да његова породица "није пореклом од Кулиза". О "даљој прошлости" фамилије зна једино да су у Прибој досељени "за време Османског царства" из места Пертате, такође код Лесковца.

Напомиње, као посебно важно, да "сви Павловићи знају предање о пресељењу" и да их, откако и његов прадеда зна за себе, називају "Пертаћанима". Али, "сви у Прибоју" славе Св. арханђела, а Павловићи из Пертата - Св. Петку.

Александрово интересовање, као и других веома младих људи који нам се јављају, заиста је за сваку похвалу. Само, ми смо о Павловићима, из два разна краја, вероватно и различитог порекла, писали у два маха - у априлу 2007. и октобра прошле године. То су били одговори г. Мирославу Павловићу, из Франкфурта, рођеном у селу Пребрези, код Блаца, и Раденку Павловићу, из Луцерна, пореклом из села Полокце, Врановина, код Новог Пазара.

Павловићи из првог прилога могли би, и као просторно ближи, бити "грана" истог корена, уколико фамилија г. Александра то презиме није стекла независно и у неко друго време. Наиме, име Павле је врло често у свим српским крајевима, и код православних и код католика, па тако имамо много, углавном несродних, породица са презименима исте основе - Павловићи, Павелићи, Павлетићи, Павлићи, Павловци, Павловски.

У том тексту, иначе, уопште нисмо спомињали могућност порекла Павловића из Блаца, са славом Лучиндан, од Кулизе - групе фамилија, а не породице. Они су се у јужно Поморавље доселили пре око 120 година са огранак Златибора, а старије порекло воде из Црне Горе. Некад им је презиме било Бојовић, али нисмо успели да утврдимо од којег су братства, јер су - према Вукоти и Аћиму Миљанићу, ауторима "Презимена у Црној Гори", једни - старином Рајевићи из Куча, други - Гаговићи, огранак Раичевића "из групе Властелиновића, званих "Шаранци" или "Шаренци", из Плана у околини Билеће у Херцеговини, док су трећи пореклом из Пипера. У сваком случају, у Србију је прешао Павле Бојовић, по коме су добили породично име Павловић.

Шунтић

Госпођа Зарифа Сафета Билић, рођена Шунтић, пише да њени потичу из Никшићке жупе и да су се презивали Шундић, али да се један, још у турско доба, потурчио и постао Шунтић. Њен отац је Хајро Шунтић, један од четири сина њеног деде Мухарема Шунтића, у Беранама, где - како нам пише - има доста Шунтића. Други брат је остао у Жупи, а за трећег се не зна да ли је отишао у Нови Пазар или у Лозну, код Бијелог Поља. Жели да ступи у контакт са потомцима овог трећег Шунтића.

Дуго је са родитељима живела у Мурину, код Андријевице, где су сви житељи православни, као и њена мајка Миља, и да су "у срећна времена славили мамину славу и татин бајрам" и сви су им долазили у госте. Са сетом каже "да су за некога давно прошла та фина времена ..."

Као и у случају гђе Зарифе, и међу црногорским презименима постоје и Шунтићи и Шундићи и та различитост није само формална, или правописна. Разликује се њихово порекло и то нам отежава посао.

Миљанићи, Вукота и Аћим, у делу "Презимена у Црној Гори", кажу за Шундиће да су настањени око манастира Мораче, у Васиљевићима у Жупи никшићкој и у Никшићу. Од њих су они који су се населили у Завали Пиперској, Санџаку и Врањини на Скадарском језеру и у Врањима у Зети. Они у Зети су грана Требјешана и јављају се под именом Бушковићи.

Пошто смо проверили све ове податке, утврдили смо да их данас има само у Курилу, у Доњој Зети, селу које је старо пет векова. За њих је забележено да су се доселили од Врањине, а пре два века су се најпре настанили у Цеклину. Увидом у монографије о Цеклину, пронашли смо Бушковиће у Врањини и у Превлаци, досељене из Никшићке жупе са славом Никољдан.

Шунтићи су, по Миљанићима, у Горњем Бихору, у селима Врбица и Петњик, али су исељени, јер је овај крај у другој половини 19. века нагло исламизован и насељаван "мухаџирима", муслиманским избеглицама, углавном из Босне и ондашњег Санџака. Шунтићи су се настанили око Берана, у Васојевиће. Извори не говоре о преласку на ислам предстаника ове породице, а могуће је да се то догодило и много раније, пре њиховог настањивања у 19. веку.

Интересантно да Миљанићи спомињу и треће презиме сличног корена - Шундрак и то баш у оном крају који помиње наша читатељка као могућу област насељавала потомака трећег брата Шунтића - у Средњем Полимљу и Потарју. Аутор монографије "Петар Мркоњић", Атанасије Пејатовић, изричито каже да су то - Шундеци, настањени у селу Душманићима, а досељени из Комарана. Њихова слава је Св. Никола.

25.08.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (64)

Каблар

Госпођа Зорица Кресовић, из Аделеиде, споменула је и деда по оцу - Љубана који се оженио Ружицом из фамилије Каблар. Обоје су умрли почетком рата 1992-93. и сахрањени у Какми код Бенковца.

Према "Лексику презимена СР Хрватске", Каблари су у другој половини прошлог века забележени у већем броју у многим местима и општинама - од Батињана, код Пакраца, преко Томашице и Зденчеца, код Гарешнице, до Каблара код Пазина и Ладуча код Загреба, као и у околини Карловца, Книна, Ријеке, Вуковара и Осијека.

Карловачко владичанство" евидентира као православну фамилију са славом Св. Јован Крститељ, али многе монографије тако рећи не помињу Кабларе. Нашли смо их у "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", у белешци о Поткоњацима.

Радослав Грујић каже да су Поткоњаци у Дивоселу имали надимак - Каблићи, од речи кабао - дрвена посуда за воду или помужено млеко, а каблар је мајстор који их прави.

Међу презименима Срба у Босни крајем 19. века, Ђорђе Јањатовић је забележио и нека слична презимена, заправо презимена исте основе и то баш у крајевима интензивног сточарског кретања. Тако су Кабларевићи, са славом Аранђеловдан, забележени на Палама, изнад Сарајева, а Каблинићи у Смртићимама код Прњавора, са типичном сточарском славом - Ђурђевдан.

Уверени да су Каблари и слични, много пре досељавања у Истру и Лику, постали одвајањем од Поткоњака - који, према М. Радеки, славе св. Јована - истражили смо и њихово порекло.

У "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", Р. Грујић је, пред почетак Првог светског рата, забележио и Подкоњаке и Поткоњаке - прве у Дабру, Јошанима, Грачацу, Почитељу и Мекињару код Удбине, а друге у Дивосела код Госпића. А Подколњаке налазимо у Паланци и Кулен Вакуфу.

Поткоњаци, од којих су се у неком тренутку издвојили Каблари, пореклом су из племена Бањана у Херцеговини, одакле су веома рано почели да се иселјавају, углавном путевима њихових летњих похода за испашом. У путу су се прозвали и Бањцима, а огранак о којем пишемо свакако је настао према неком претку који је правио каблове и каблиће.

Облаковић

Кад нам се јавио студент из Инђије Слободан Облаковић, рођен у Хрватској, као и његови родитељи, са славом св. Никола, очекивали смо да ће ово бити једно од лакших истраживања. Али, прва претпоставка - да је презиме настало од неког надимка - отпала је кад смо у "Речнику српскохрватског књижевног и народног језика", издање САНУ, податак да је Облак некада био и мушко име и презиме, у Словенији и Хрватској.

После смо се сетили и необичног јунака наших народних песама, Радослава Облака или, од миља, Рада Областића, "из питомог Годомина". Он је успео да "укроти горопадницу", проклету Јерину, што није умео ни њен супруг деспот Ђурађ Бранковић.

Ова легенда, међутим, има историјску подлогу јер су Областићи, које налазимо у Чуругу, у Шајкашкој, потврдили своје племство. Годин 1751, у Бечу, граничарски заставник Радосав, можда праунук славног Рада, добио је племићки лист и грбовницу Бачке жупаније, а ту титулу су стекли и супруга му Јелисавета Бранкова и деца Јован и Марија.

И кад смо Облаке у Словенији схватили као потомке Срба које је тамо довела још Катарина, ћерка деспота Ђурђа, која се удала за грофа Улриха Цељског, разумели смо и појаву Облаковића у овим крајевима. Успут су прешли преко Славоније и једном селу код тамошње Пожеге дали име Облаковац, што значи да су многи ту и остали и да су од њих пореклом славонски Срби - Области, Облаковићи, Областићи.

"Лексик презимена СР Хрватске", из 1976, Облаке евидентира код Винковаца, Вуковара, Грубишног Поља, Дарувара, Делница, Ђакова, Загреба, Жупање, Крижеваца, Новске, Опатије, Пазина, Пакраца, Пожеге, Прелога,

Ријеке, Сиска, Сплита, Чазме, Чаковца и на Цресу. Облаковиће - код Вировитице, Карловца и Костајнице, а Облациће код Нашица.

Јасно је да су се неке гране, временом, само спустиле јужније, у Банију и Кордун, где их бележи и Милан Радека у "Карловачком владичанству", са славом Св. Никола. У већински католичким срединама, многи се нису одупрли католичењу, па сада Облака католика има више него Облаковића православне вероисповести.

Спермић

Добро сте прочитали, поштовани читаоци. Ово презиме гласи тачно како пише, а не Спремић, као што се може помислити. У писму из Венеције, за њега се интересује г. Бранко Мујановић, наводећи да се тако презивала баба његовог пријатеља Италијана, из Боке которске. Наиме, она је рођена 1885. као Доменика Нина Спермић и поживела безмало читав век, до 1983.

Г. Бранко зна и да се Нинин отац звао Ђорђе, Гиоргио Спермић, али у матичним књигама католичке цркве у Херцег Новом, које се чувају од 1762. године, није успео да нађе трагове ове породице. Није, међутим, ово презиме тражио у књигама у Котору. Али, необично би било да га је нашао, јер и њен унук, пријатељ г. Бранка, мисли да је она само живела у Боки, али је рођена у Венецији.

Знајући да је Млетачка република владала Боком 124 године, сасвим је вероватно да је и њена породица слала своје представнике у Боку. Очито је у питању стара поморско-трговачка која се давно иселила.

Ни ми нисмо у Боки нашли да је забележено презиме Спермић. Саво Накићеновић, свештеник, аутор обимне монографије о овој области, наводи сијасет презимена властeosких и трговачких домаћих и страних породица које су живеле у Боки од 13. до 15. века, али међу њима нема Спермића. Ни случајно га не спомиње ни Ристо Ковијанић књизи "Помени црногорских племена у которским споменицима.

Зато смо прво претпоставили да је та породица дошла овамо из северних области Грчке или Албаније и да је њихово презиме, вероватно Сперма, потом посрбљено.

У даљем разматрању дошли смо и могућност да је Спермић настало метатезом, заменом гласова у презимену Спремић, а оно од Спремо. Ово је презиме, између осталих, и познате трговачке породице у Херцеговини и Приморју, чији су чланови прелазили у католичанство да би добили дозволу за несметану трговину на млетачким територијама.

У Херцеговини, Спрема има у околини Невесиња и Гацког. У Невесиње су се доселили из Лукавца код Гацка, а тамо су дошли пре 450 година из Стона. Извор каже да су били римокатолици па прешли у православље. Славе Ђурђиц.

На јадранској обали су најбројнији у Виталњини, код Дубровника.

Тодоровић

Читатељка Зарифа Билић, из Нојетинга, навела нам је да потиче из мешовитог брака, да јој је мајка Миља Тодоровић пореклом из Горње Мораче, али да су у породици, која је живела међу православнима у месту Мурино, поред очевог бајрама, славили и мајчину славу - али не зна који је то светац.

У Црној Гори презиме Тодоровић није ретко и има бар неколико различитих корена, па многи Тодоровићи нису ни даљи рођаци.

У области Полимља и Потарја, у месту Трновце, забележени су Тодоровићи, као староседеоци, од Зечевића, који славе Јовањдан. У монографији Атанасија Пејатовића, под презименом Зечевић наишли смо на податак да су се доселили из Мораче и да су настањени у Мељаку, такође са славом Јовањдан. Очигледно је да су презиме Тодоровић добили према имену неког знаменитијег претка који се доселио у Трновце, као и да им је дотле презиме било Зечевић.

Према неким тумачењима они су од Зечевића, из Васојевића, где постоје Мурине, али ови Зечевићи, као и сви Васојевићи, славе Аранђеловдан и немају много везе са Морачом, поготову Горњом.

Нама се, ипак, чини да је ближа истини друга верзија о којој говоре и Миљанићи, у својој књизи "Презимена у Црној Гори": да су Тодоровићи пореклом из Бањана, од Бановића, који су дошли најпре у Никшићко прековође, а

одатле у Горњу Морачу. Овај податак сасвим кореспондира са првим о Тодоровићима (Зечевићима) који славе Јовањдан, јер је Св. Јован Претеча и Крститељ слава најмање половине свих фамилија Бањана.

Ето, госпођо Билић, Ваша породица је, поред очевог Бајрама, свакако славила Јовањдан, 20. јануар. Пошто сте рекли да су остали из Мурина, православни, долазили код ваших родитеља, на славу, то сигурно није била Васојевићка слава Аранђеловдан, јер нико не иде у госте суседима, ако и сам слави. Једино су могли, евентуално, да се посећују трећег дана славе, како би одржали добросуседске односе и разменили гостопримство.

Хаџић

Из Пожаревца, једно време престонице Србије књаза Милоша, електронском поштом се јавила госпођа Силвија-Јелена Хаџић. Рођена је у Пожаревцу, као и њени родитељи, и славе Ђурђиц, 16. новембра. У породици се мисли да им Хаџић није било изворно презиме, али га је узео неко од потомака, јер су три генерације њене свештеничке породице ишле на хаџилук у Јерусалим.

Завичај очеве породице је село Војка, у Срему, које је, по породичном предању, после Велике сеобе засновао њихов предак, један од два брата свештеника, а дошли су "негде из јужних крајева, могуће из Црне Горе". Зна се да се чукундеда звао Радован, а његов син, прадеда Јован, отишао је у Пешту и тамо се оженио Мађарицом Маријом Хорват, да би се између два светска рата доселио у Пожаревац

Врло уважени истраживач, историчар Душан Поповић, аутор више књига о прошлости Војводине и самог Срема, Београда и Будима у првој половини 18. века, у студији "Срби у Срему до 1736/37. Историја насеља и становништва", наводи да је Војка први пут забележена 1416. године. Помиње је и у 1713-17. години, увелико насељеној, али ни за једну породицу не каже да је била свештеничка нити да је имала титулу хаџија. Наводи само једног Максима Аџића, житеља Ирига, али ниједног Хаџића.

Прихватајући предање да су преци имали друго презиме, међу тридесетак забележених у попису 1736-37, тешко можемо да се одредимо за неко "изразито или искључиво црногорско", мада неколико долази у обзир. Али, то остављамо за дубље истраживање.

Постављају се два главна питања - зашто су преци ове породице задржали почетни глас х у новом презимену, јер су га све српске породице редовно изостављале, и друго - да ли би Црна Гора, у ствари, могла бити Скопска црна гора? У том случају, корени ове фамилије сежу знатно јужније. Све до северне Грчке и источне Албаније.

То објашњава и Хаџић, а не Аџић, као и наследну побожност која укључује хаџилук у Свету земљу, али и несталност крсних слава и старинско име од којег је настало првобитно презиме.

О свему томе вреди размислити, поготово у светлости чињенице да је г-ђа Силвана-Јелена нашла сродну душу у потомку фамилије сличног порекла, о којој ћемо писати другом приликом.

11.09.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (65)

Бокан

Електронском поштом, г. Душко Бокан, потписан као Ђ. Бокачо, јавио нам се из Накова, код Кикинде, у које су његови, у време колонизације после ослобођења, дошли из места Босански Осредци, код Дрвара. И он и његова породица су православни Срби, као њихови преци и други Бокани из њиховог завичаја. Славе Св. Николу.

Пита нас где је рођен његов деда Илија, а за прадеду Давида одакле потиче и да ли је тачно да је имао седморицу браће и бар неколико сестара.

Исту жељу је пре неколико месеци, такође електронском поштом, изразила извесна Јадранка Бокан, али нам није доставила потребне податке.

О фамилији и презимену Бокан писали смо пре две и по године, на молбу г. Владимира Бокана, из Лиона, родом из Апатина, а пореклом од Босанског Грахова, одакле су његови родитељи такође као колонисти стигли у Војводину. Он је тврдио да Бокана "има у Црној Гори, у области Црмнице", али је заборавио да наведе крсну славу породице.

Ипак, то нас није онемогућило да му одговоримо, јер - према подацима Ђ. Јањатовића, "Српска презимена у Босни" - сви Бокани листом славе Св. Николу и ниједну другу славу а распоређени су у селима око Дубице, Бихаћа, Крупе, Приједора и у Унцу.

У "Карловачком владичанству", пак, М. Радека бележи Бокане као православне (српске) фамилије са две славе: Никољдан и Лазаревдан.

По Милану Карановићу, "Поуње у Босанској Крајини", Бокани су једна од фамилија Штрбаца које су разгранате у Босни, Далмацији и Лици. Најближе су им фамилије Војводићи и Шкорићи. У Унац су се доселили из Далмације. Бокани у селу Беглуци, на саставу Уне и Крке, дошли су из Осредака пре скоро два и по века, као и у Горње Врточе само нешто касније. У ово место, на граници Босне и Лике, према Петру Рађеновићу, "Унац", Бокани су се доселили много пре "калајског рата", то јест Свиштовског мира, 1791, а "по једноме казивању, пореклом су из Црне Горе".

Владислав Скарић, "Поријекло православног народа у сјеверозападној Босни", сматра - на основу славе, Никољдана - да Бокани могу да потичу или из Братоножића или из Куча.

Али, будући да су Бокани г. Душка - према породичном предању које наводи - "из околине Колашина или, можда из племена Глухи До", заиста доводи до великог села и уједно племена Глухи До, у Црмници, у којем - према Ј. Ерделјановићу, "Стара Црна Гора" - постоји локалитет Боканов Бријест!

Управо ту се, дакле, могао зачети ентитет и идентитет српске породице Бокан. У то време, па и касније, вероватно су се презивали Војводић - и то презиме чували све до Осредака, у Лици - да би, пре око 300 година, преко Братоножића, кренули на северозапад, до Далмације. Једни су продужили до Војне границе, а други прешли Уну и нашли се у Босни, тада турској територији, па тако и у Осредцима код Дрвара.

Што се места рођења деде и прадеде, као и колико је овај други имао браће и сестара, одговор могу да дају једино црквене књиге овог подручја, ако су игде сачуване.

Простор не допушта опширнији одговор, укључујући значење презимена Бокан, које нема везе са Боком Которском, иако је у и њој било Бокановића. Заинтересовани и за то могу да нам се јаве на и-мејл адресу.

Живановић

Из Италије, г. Саша Живановић пита за своје корене и наводи предање о четири брата Живановића који су у Јадовик, на Церу, стигли са Арсенијем Чарнојевићем. Отац Тодор рођен је 1956. године у Земуну, а деда Александар у Сремским Михаљевцима, прадеда Тодор "негде у Срему". О чукундеди Стевану не зна кад се и где родио. Породична слава је Ђурђиц.

Пошто село на Церу које се помиње у предању данас и не постоји у пописима, а места рођења непосредних предака су у Срему, управо одатле смо почели истраживање. Први спомен Живановића у Срему налазимо 1733. године у некадашњем селу Сакуле, које је данас само у селу Угриновци.

То могу бити баш они Живановићи за које г. Саша каже "да су однекуд из Срема" и у које можда спадају прадеда Тодор и чукундеда Стеван, па и ранији преци.

Што се Сремских Михаљеваца тиче, они су забележени још у првој половини 15. века као посед племића Веселковића, али га тек крајем 18. века поново насељава српско становништво из западних крајева, а од 1810. године, дакле после Првог српског устанка, и из других крајева. Међу тим насељеницима су могли да буду и Живановићи који су се после Велике сеобе настанили у Јадовику на Церу. У уводу књиге о насељавању Срема, историчар Д. Поповић и каже да је већи талас насељавања сремских места из Србије био управо од 1811. године, највише из села у Посавини и око Тамнаве и Колубаре.

И међу презименима у Шајкашкој налазимо и Живанове и Живановиће, као и у местима око Михаљеваца, управо у периоду од 1825. до 1865. године, што значи да су били у аустријским војним постајама као граничари на Сави и Дунаву.

Идући на југ преко Саве, у Тамнави, Живановиће са славом Ђурђиц налазимо у селу Докмир које је делом на обронцима Цера и вероватно је био једна од њихових успутних станица. За њих је забележено да су се доселили из Полимља у 18. веку. Има их у Милорцима где су се доселили у другој половини 18. века из Миличинеце у Подгорини, као и у Трлићу, где су се настанили у исто то време, те у Бргулама где су се дошли после 1827. године из места Лопатањ у Подгорини.

У овом веома старом селу, Лопатању, налазимо на траг Живановића који су се овде населили крајем 17. века под презименом Бобићи као две породице из околине Никшића, у Херцеговини, од којих су данашњи Мажани, Бобићи и Живановићи.

Живановићи су се у Лопатању настанили поред старијих досељеника Сандића, Мажани у Мази, а Бобићи се деле на Миловановиће, Пантелиће, Павловиће, Илиће, Мијајловиће и Чкојиће, али сви славе Ђурђиц.

Из свега се може закључити и да су они Живановићи у тамнавском селу Докмир, за које се каже да су из Полимља, сигурно исти они од Никшића јер је Полимље само једна од етапних станица у њиховом кретању.

Лукић

Г. Драган Лукић, из Јагодине, питајући за своје порекло, наводи једино да је завичај његовог оца Осечина код Ваљева, а породична слава Св. Никола. Додаје да Лукићи зову и Бодуши, јер, наводно, потичу од зетског краљевића Бодина!

У Осечини и Драгијевици, Лукићи са славом Св. Никола су најстарија породица задружног типа у овом крају. Сматра се да су ту бар последња четири века, а нека предања наводе да су одавде ишли на Косово у време наше најчувеније и заиста највеће битке са Турцима.

Они су део шире породице Васиљевић која обухвата већи број породица у Старом Селу, Лопатању, као и у више села око Обреновца. То су: Радовановићи, Лукићи, Карајовићи, који су ово презиме добили по деди Кара-Јови, како су га звали Турци, затим Богдановићи, Јеремићи и Бојићи. Почетком 20. века било их је око 28 домаћинстава и сви су славили Никољдан.

Васиљевића има у Велишевцима, и на речици Љиг, али само једна кућа, јер су се остали иселили у Руднички округ. И они славе Никољдан. И у Дивцима, на путу Ваљево-Обреновац, има Васиљевића са славом Никољдан, сродних са Васиљевићима-Лукићима у Осечини.

Према неким етнолошким разматрањима, Лукићи потичу из Братоножића и доселили су се у ваљевску област пре више векова, свакако после Косовске битке.

И заиста, у племену Братоножићи, Лукићи су потомство Стамата, Раслава сина Прогонова који и данас живе у Брскуту. Деле се на више братстава међу којима су и Шаиновићи у које се убрајају и Лукићи.

Николић

Госпођа Љубица Николић, чија породица, са славом Аранђеловдан, наводи да потичу из села Крњева, код Смедеревске Паланке, "одакле су се прадеда Живојин и прабаба Павлија доселили око 1903. године у Шабац". Интересује је одакле су се одселили у Крњево, где је од пароха сазнала имена неких предака за које раније није знала. Порекло породице нису могли да јој кажу, уз објашњење да су досељеници, у страху од освете, крили одакле долазе.

Крњево није није одувек на месту на коме је данас. Раније су становници Трновче, Великог Орашја и Ливадице били настањени у Селишту, између Великог Орашја и Трновче. Ту постоји и старо гробље. Кад су Турци дошли у ове крајеве, становништво се склањало на скровитија места, па су једни прешли Мораве и у лугу основали насеље Ливадице, други Велико Орашје, а трећи дошли у шуму око Савановца.

Али, како ни овде нису били мирни од Турака, поново су се раселили - једни ближе Морави, где су основали село Трновчу, други су отишли дубље у шуму, до Чуклиновског потока, и основали село које се сада зове Старо Крњево. Из њега се временом развило данашње Крњево.

У Крњеву је почетком прошлог века забележено 12 домаћинстава Николића званих Бубањци. Славе Св. Аранђела и кажу да им се предак доселио крајем 19. века из Несврата, у јужној Србији.

У месту Трновчи, које је са Ливадицом, Великим Орашјем и Крњевом раније чинило Селиште, живели су Николићи непознатог порекла, али се зна да су и они славили Аранђеловдан и да су имали још и презимена Пашић и Ристић. У Удовицама, селу у истом крају, забележени су Николићи са истом славом чији је предак, "пред турски рат", дошао из Врања.

По свему би се могао извести закључак да су Николићи са славом Аранђеловдан пореклом са југа Србије. Зато смо их тамо и потражили.

Место Несврат, завичај Николића у Крњеву, лежи у Врањском Поморављу, где смо у селу Ратаје наишли и на породице Ристин и Пашалијинац, односно Ристић и Пашић, за које се наводи да су сродници Николића у Трновчи.

Пошто гђа Љубица каже да се њен деда Јован из Крњева оженио бабом Достаном, Влахињом, није искључено да су неке од етапа у кретању према Крњеву била и места у источној Србији, у Тимочкој Крајини или Млави.

Софранин

Г. Миливој Софранин, из Лонг Ајленд Ситија, Њујорк, САД, пише да је рођен у Новом Саду, а одрастао у Деспотову, код Бачке Паланке, у којем су рођени његов отац Тодор (1952), деда Јован (1917), прадеда Миливој, који је око 1920. провео пет година у Америци, и чукундеда Јован. Слава породице, Св. Никола, никада није мењана. Пита нас откуд им презиме Софранин, то јест шта оно значи и када и зашто су га узели.

Деспотово је често мењало име, а мењао се и број житеља, што значи да је имало бурну историју. У писаним документима насеље је први пут споменуто у 13. веку, као Сентиван, што је мађарски назив за Светог Јована, а 1418. године се спомиње као Деспот Сентиван, па се претпоставља да га је поседовао неки српски деспот. После 1918. је Деспот Свети Иван, а после Другог светског рата - Васиљево, по руском војнику, првом ослободиоцу који је ушао у село, да би после Титовог раскида са СССР, 1948, било названо Ново Васиљево. Данашње име, Деспотово, добило је маја 1952. године.

Према поузданим истраживањима историчара Живана Сечанског, "Пописи становништва Бачке током осамнаестог века", презиме Софранин није забележено ни у једном од седам пописа спроведених између 1715. и 1743. године. То значи да их у то време, у овом насељу - није било, али је после стотинак година, у југоисточној Бачкој, делу који се назива Шајкашка, у селу Турија, 1852. и 1867. евидентирано презиме Софронин. У селу Ђурђево је 1815. записана породица Софронијев, док је у Футогу, још 1799, записана породица Соврин.

Питање је сада која је од две могуће, али потпуно различите речи - основа овог презимена: софра или лично име Софроније/Софронија? Прва је турцизам, из арапског, и значи сто, трпеза, а друга је грчка и значи мудар, паметан, разборит, односно разуман.

У српском народу, осим Софранин, Софронин, Софронијев и Соврин, срећу се и презимена Софронић и Софренић, као и Софрић и Соврић.

Иако немамо конкретне податке о насељавању у Шајкашку породица с презименима Софронин, Софронијев и Соврин, указујемо на њихове могуће завичаје - село Солотуша, у некадашњој Соколској нахији, у средњем Подрињу, и село Бољанић, у Озрену, малој српској области код Добоја. Српске фамилије Софронић су забележене и у Солотуши и у Бојанићи, као и Тамнави, досељени из Солотуше. Босански Софронићи имају породично предање да су пореклом од Бијелог Поља, из тамошњег села Бољанићи.

Да, за сада, закључимо. Породица читаоца из Деспотова морала је, по нама, једино доћи најпре у Шајкашку, па је тек одатле, после средине 19. века, пошла у југозападну Бачку. Успут, или по доласку у нови крај, незнатно је изменила презиме, Софронин се чинило логичније од дотадашњег Софронин, поготово ако се заборавила прастара основа, име Софроније.

15.09.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА

Бавелјић

Господин Мирко Бавелјић из Ниона, у Швајцарској, заинтересован је за што више података о своме пореклу. О томе мало зна, али сматра да је ово презиме врло ретко, али има неколико породица у селу Ситница, заселак Стражице, у троуглу Бањалука - Мркоњић Град - Кључ.

Чуо је неколико прича о свом пореклу - од неког професора историје да су "потомци Св. Саве", да су "од Чева у Црној Гори" и да су се презивали Ђукановић или да су презиме добили од глагола забавити се... Слава Бавелјића је Ђурђевдан.

Пише да постоје и Бавелићи, али су сви пореклом из Ситнице, у Босни.

Прво да разјаснимо верзију о св. Сави као претку Бавелјића. То мора да је био неки "много јак" професор историје кад је могао да тврди тако нешто, јер се зна да се он веома млад замонашио и као монах умро.

Међу српским презименима у Босни, већ крајем 19. и почетком 20. века налази се презиме Бавелјић, али и Бавелја. Обе породице славе Ђурђевдан и обе су на подручју Бањалука - Кључ - Мркоњић Град, које и читалац наводи. Бавелје су у парохији Медна Горња, Герзово, а Бавелјићи у Стражицама, код Кључа, као и породица г. Мирка.

Увидом у литературу о суседним гео и етнографским областима установили смо да овог презимена нема ни у удаљенијим областима одакле су долазили насељеници у западну Босну. Значи да су Бавелјићи презиме добили тек после досељавања, по неком топониму или од надимка.

Постојао је надимак Бава, непотврђен у записима, можда од глагола бавити се, у значењу задржавати се, којем је придодат наставак -еља. Тако имамо Бава-Бавелја, као у случају стар-старкеља.

Иначе, на Гласинцу су настањени Коњокради-Пајићи пореклом из Дробњака којих је било и у Сајицама, Парижевићима, Читлцима и Видрићима. Они славе Савиндан, а прислужују Ђурђевдан, племенску дробњачку славу. Неки славе и обрнуто, а неки славе само Ђурђевдан. Тако долазимо до индиректног објашњења предања да су Бавелјићи "потомци св. Саве". Наиме, они се не само славили, већ и гајили култ овог светитеља јер су водили порекло из немањићких наследних земаља, из Херцеговине.

Балшић

Инж. Драгана Балшића, из Краљева, интересује из којих извора може да нађе "одакле су се Балшићи доселили у околину Бијелог Поља". У селу Пећарско, код Бијелог Поља, са славом Свети Никола, пореклом су од Косте (1730), али су се неки од њих, између 1815-1820. године преселили на Пештер, у село Буђево, и славе Лазареву Суботу, Цвети.

Наводи предање да су некад били чувари Пећке патријаршије и да је село Пећарско можда названо по досељеницима из Пећи? Пита како да открије шта је било и где су Балшићи били пре Бијелог Поља.

Деда по оцу г. Драгана, рођен је у селу Буђево на Пештерској висоравни па се, после првог рата у коме је учествовао, из Македоније, из места Неготино на Вардару, где је после рата неко време остао као жандарм, доселио у Краљево и овде радио у полицији. Из Македоније је довео и супругу, бабу нашег читаоца.

У области Доњег Ибра постоје две гране сродних Балшића који славе исту крсну славу Лазареву Суботу или Лазаревдан. Једни, у селу Врба, доселили су се из села Драгосинци у истој области, а други, у споменутим Драгосинцима, у које су дошли из Буђево на Пештеру и из Пећарске у Бихору. Тако је настало и њихово секундарно презиме - Пећарани.

Трагом ових Балшића у Буђево и Пећарској у Бихору, пронашли смо још неке интересантне трагове њиховог порекла. Наиме, у Пећарској их у другој половини 20. века више није било, изузев у Врху, где су дошли из суседног засеока Главаче. Славе Св. Николу. Њихов предак је дошао као свештеник на црквено имање из Пећарске да опслужује цркву у Подврху.

Балшићи у Главачу су, дакле, из свештеничке породице која је давала свештена лица за читав овај крај. Милисав Лутовац, у књизи "Бихор и Корита", каже да су од ових Балшића и они у Мокром Лугу, у истој области, и они у Сјеници. Њихови рођаци су и Поповићи у Пећарској.

Презиме Балшић, по предању, потиче од чувене властелинске породице Балшић из Зете. Колико у томе има истине вредело би истраживати, јер трагова за то има на претек. За сада само можемо да кажемо да су у овом крају Бихора веома стари насељеници, мада не и староседеоци.

Вукадиновић

Из Качарева, код Панчева, Сениша Вукадиновић жели да сазна што више о својим коренима. Пише да потичу из села Тромеђе код Куманова, у Македонији, где их и данас има. Његов отац се родио у Трговишту код Врања. Славе Св. Јована Крститеља, 20. јануара. Најдаљи прадак чије име знају је његов прадеда Пеша.

Пре месец и по дана, 26. маја, у одговору гђи Марији из Хамбурга, писали смо Вукадиновићима из Босне, из околине Дервенте.

Између осталог да су, као православни Срби, забележени у многим парохијама и са неколико слава, а они који Св. Јована Крститеља у парохијама Градина и Шљивно код Бањалуке, Драксенић код Дубице и Машићи-Романовци код Градишке.

Вукадиновића, природно, има и у разним крајевима у Србији, од Метохије и Косова, преко Поморавља, Подриња, Шумадије, Посавине, Подунавља, до Срема, Бачке и Баната, области које су вековима насељаване и из динарског подручја. То важи и за широки појас аустријске Војне границе северно и северозападно од Лике.

Према Радославу Грујићу, Вукадиновићи су на простору Личко-крбавске жупаније, почетком Првог светског рата, евидентирани у Брлогу и у Кореници и у девет села у њеној околини. Пола века касније, Милан Радека у "Карловачком владичанству" наводи да Вукадиновићи у Лици, Банији, Кордуну, Крбави и осталим областима ове епархије славе Св. Киријака Одшелника и Св. Јована.

Г. Сениша пише да је користио књигу Миљанића "Презимена у Црној Гори", али ни с њом није далеко одмакао у истраживању...

Уважавајући огромни и поштени труд Акима Миљанића који је започео и обавио највећи сакупљачки део посла око припремања књиге о презименима у Црној Гори, и његовог синовца Миљана који је његов рад привео крају, морамо истаћи да они нису ни имали амбиција да стварају научни рад па им не можемо замерити што нису наводили крсне славе породица и њихову вероисповест и што су Црну Гору представљали у савременим границама. Због тога г. Сениша и није нашао "траг" за којим је трагао.

Да подсетимо да се српско становништво из западних крајева - од Црне Горе, Херцеговине, Босне - још пре Првог светског рата спонтано насељавало најпре у ослобођене крајеве на југу Србије, а онда и на Косово и у Метохију и у данашњу Македонију, некад Стару Србију. После Првог светског рата, насељавање ових области је настављено и плански са граница Словеније на северу, и обронака Карпата на североистоку. Значи, појава Вукадиновића не треба да изненађује до Трговишта код Врања.

Можда су претходно боравили и јужније, али је извесно да се тамо допрли из братства Бандића, племена Комана, из ранијег језгра старе Црне Горе, Катунске нахије. Јован Ердељановић у "Старој Црној Гори" каже да ови Бандићи славе управо Јовањдан, а једна од њихових фамилија су и Вукадиновићи.

У сваком случају, без двоумљења можемо рећи да је ово презиме изворно српско, при том и прилично често, што потврђује и његова основа - лично име Вукадин. Ово име, као и Вук, Вукота и слична, мада су претхришћанска, паганска, допушта само православна црква, док их католичка не одобрава, а муслимани, као изразито српска - уопште не користе.

Вукша

После вишеструке електронске преписке са г. Вукшом из оближњег места код Панчева и пошто нам је описао историјат који му је познат, томе можемо да додамо још само ово:

Међу српским презименима у Босни, према литератури која је нама доступна, било је породица са презименом Вукша са славом Ђурђевдан у Агићима код Дубице, Врточама код Бихаћа и Старом Мајдану код Санског Моста.

Петар Рађеновић бележи, да су већ од почетка 19. века у Врточама у Бјелајском Пољу живеле четири породице са презименом Вукша. Славиле су Ђурђевдан и каже да су се због некакве побуне доселили у Босну из Добросела у Лици.

У даљим истраживањима суседних области, јер нам је добро познато да су, услед промена политичких прилика, била честа сељакања из Босне и Далмације у Лику и назад, доживели смо и сами немало изненађење. Хрватски извори за становништво Лике недвосмислено су нас упутили на чињеницу да су Вукше-Вукшићи, Вукушићи и Вукчићи иста фамилија. Ова фамилија је у различитим историјским приликама и местима и историјским документима и записима добијала дужи или краћи облик презимена, не мењајући његово суштинско, коренско значење - настало, иначе, као хипокористик Влкша/Вукша, од старог српског имена Влк односно Вук.

Тако, у Грујићевом "Племенском рјечнику личко-крбавске жупаније", код презимена Вукша стоји да су пред Први светски рат били настањени у Бротњу (Срб), Доброселу (Лапац) и одмах упућује на презимена Вукшић и Вукушић.

Код Стј. Павичића наилазимо на Вукшиће још у предтурско доба на простору Бушке (Бужимске) жупе која се у историјским изворима јавља од XI столећа, са центром Поторњан (Под торњем) или Бужимом. Већа места Хотеш (Отеш) и Островица припадала су Франкопанима до турских освајања у 16. веку.

Ова дигресија је утолико оправдана што ће уследити могућа веза са облашћу старе Рашке, првобитне постојбине Вукша и Вукшића (Вукушића), а можда и Вукчића. У Србији, у Подибру и Гокчаници, постоје само топоними који подсећају на Вук(у)шиће. Село Вукушица записано је као такво у харачким списковима још 1818. године, а као заселак Вукушица у селу Отроцима, села која су релативно скоро насељена на старим опустелим селиштима која је населио неки други свет. Поред њих постоје и топоними Вукушићка (Бачевачка) Главица за брдо у Вукушици и Вукушићке Колибе за ливаде у Мељаници у истом крају.

Сматрамо, према томе, да су и Вукше (Вукушићи, Вукшићи), пореклом из Рашке области које су се, као и друге бројне породице, од 14. и 15. века, населиле у Лику и западну Босну.

А подударност топонима само у Бужимској жупи и даље, са онима у Подибру и Гокчаници, па и другим крајевима средњовековне Србије сигурно није случајна; тако се јављају: Островица, Гвоздац, место Постоње (Рас-Постоње у самом средњовековном граду Расу и у Бужимској жупи), Попина, Грачац, Дуњића поток у обе наведене области и слично.

У Бјелопавлићима су Вукшићи у Мартинићима од Бубића, кога убије Иван-бег због земље коју на превару купи: од њега су, по предању, синови: Радеља, Вукша, Ерак и Раслав. Предање родоначелника Бубу смешта у време Ивана Црнојевића.

На крају још мали исправак или нови податак: село Парчићи припада општини Бенковац али не искључујемо могућност раније другачије административне припадности ...

Тампоља

Из Аустралије нам се, електронском поштом, такође веома опширно, јавио и г. Момчило Тампоља, родом од Бенковца. Између осталог наводи да све Тампоље славе Св. Козму и Дамјана.

Проверили смо све наше изворе и установили следеће: Тампоља, као породица које су бар неколико генерација провеле у неком месту - нема ни у БЈР Македонији, ни у читавој Србији (с покрајинама), ни у Црној Гори, Херцеговини и Босни, чак ни потомака "легендарног" Тодора!

Тампоља је било, према "Лексику презимена СР Хрватске", шездесетих година, а ваљда и до "Олује", 1995. године (без ознаке вере и националности) у овој бившој "ЈУ-републици", заиста једино у насељима: Ислам Грчки и Смилчић у општини Бенковац, у Загребу и Шаренграду код Осијека. Бргод се не спомиње јер је, вероватно, пописно третиран као део неког од два бенковачка села. И још једно изненађење: забележено је и презиме Тампеља - у Свињаревцима код Вуковара!

У Босни смо, међутим, на Гласинцу, пронашли да се грубо цепане даске сточарске колибе називају "тампаље" или "тампаљи" (?) - наиме, није био сасвим сигуран ниједан од наших највећих етнолога, проф. Миленко С. Филиповић! Преостаје, дакле, да тражимо порекло ове речи која би морала да буде кључ "мистерије" ...

Етнолозима напишите све о себи

Поштовани читаоци,

ако желите да наши етнолози изуче и открију порекло вашег презимена и ваше породице, потребно је да им прецизно напишете основне податке о себи и својим прецима.

У писму редакцији "Вести", напишите личне податке и адресу, све што знате о својој породици - о родитељима и њиховим прецима, одакле су, шта су били по занимању и где су раније живели, као и где живи родбина ваших старих.

Обавезно је да наведете породичну славу, као и то да ли је мењана - и зашто, ако то знате. Напишите и где све има породица са истим презименом, било да јесте или нисте с њима у сродству.

Пожељно је, значи, да наведете што више података о својим прецима, укључујући породична предања.

Напишите и интернет-адресу, ако је имате. Можда ће етнолозима хтети да вас питају за још неки податак, па ће електронска веза убрзати њихов рад на одговору на ваша питања.

22.09.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (67)

Блажић

Госпођу Ружицу Пакашки, из Перта, рођену у Куману, у Војводини, интересује порекло њеног девојачког презимена Блажић, али нам не даје довољно података о породици свог оца, између осталих, најважнији - откад су Блажићи у Куману? "Одвајкада" или од насељавања добровољаца након Првог светског рата? Поред имена, требало је да наведе и занимање родитеља, а поврх свега заборавила је и њихову славу. Сви ти подаци би нам омогућили прецизан одговор. Без њих, наш посао је тежак, а резултат неизвестан и, још горе, може бити погрешан.

Увидом у доступне изворе о Банату и Бачкој, а посебно у "Речник презимена Шајкашке" Гордане Вујков и Љиљана Недељков из 1983, утврдили смо да је насеље Кумане, на левој обали Тисе, средином 17. века било насељено великим делом Србима. После епидемије куге 1739. готово је било опустело, али су га Срби поново насељавали средином 18. века, после укидања Потиско-поморишке Војне границе.

Само према списку имена не бисмо могли да кажемо прецизно да лије у то време било и Блажића или бар зачетника ове породице. Јављају се - према књизи "Срби у Банату" Јована Ердељановића - тек од 18. века. Да су били житељи овог дела Војне границе сведочи њихово презиме које се први пут сусреће 1789. године и то баш у Куману, које је тада - према старим протоколима од 1757 до 1810. године - носило име Шанац Куман. Блажића је било и у Чуругу, Шапцу (шајкашком!), Жабљу, Гардиновцима и Бачкој Кањижи.

Према једном другом извору, у старо село Кумане, населило се становништво из Мокрина, некадашњег Ђукошина. Међу 12 најстаријих фамилија које су се настаниле На Бару, новом локалитету на који су прешли јер их је на ранијем плавила Тиса, били су и Блажићи. Први пут су забележени у Протоколу исповедајушких, верника, од 1818. године, са 10 домаћинстава. Од прадеде су славили су Св. Петку, док су они у Александрову, такође из Мокрина, задржали стару славу - Св. Аранђела Михаила.

У Протоколу умирајушких, умрлих за Мокрин, из 1779-1782, забележено је да су Блажићи пореклом из Бачке и имају исти "жиг на марви" као они у Куману и Врањеви и да "славе истог свеца" - Св. Архангела Михаила.

Одакле су се Блажићи доселили у Бачку, то јест на Војну границу, мора још да се испитује, јер Блажића има и у читавој Хрватској, од Приморја до Славоније, као и у Босни, православних, наравно, јер је ово презиме настало од старог српског имена Блажо, Блажа односно Блаже, па и Блаж, као краћег облика од Благоје. Има и покатоличених који сматрају да је њихово презиме патронимик од светитељског имена Блазиус. Међутим, од њега је настало име Влахо, које се често сретало у Дубровнику и околини, конкретно у Конавлима, међу некадашњим Србима католичке вере.

Гићанов

Из Торонта, где живи од 1960, г. Миленко Гићанов нас пита за порекло својих предака из Адашеваца код Шида. У Срем су се доселили "из Стапара" 1874. године и бавили се земљорадњом. Породична слава им је Ђурђевдан.

За потпун и исправан одговор недостаје да ли је у питању Стапар, а у Србији их има два - код Сомбора и Ваљева, или о Стапарима код Ужица. Будући да се презиме завршава на ов, вероватно је у питању место у Војводини, али је могуће и да је и једно од друга два, преко Саве и Дунава, с обзиром на сеобе крајем 19. века. Ако је то случај, старо, прекосавско, презиме лако је могло да добије нови облик који је превладавао у новој средини.

Ако претпоставимо да се ради о Стапару код Ваљева, проблем је одредити породицу са славом Ђурђевдан од које су потекли Гићанови, јер су готово све породице у овом месташцу у ваљевској Подгорин истог порекла - од истих породица у Стапарима код Ужица.

У Стапарима постоји група породица које називају Стапарци, а међу њима и две породице са славом г. Миленка од којих би могла да потиче и његова породица. Међутим, оне нису истог порекла - једни су из области Колашина, а други из Дробњака, а различити су им и претходни завичаји из којих су дошли у Стапаре код Ужица.

За породицу из Дробњака најпре би се могло рећи да је била првобитна породица Гићанових, јер њених потомака, али са другим презименом, има, на пример, у Семберији.

Другу могућност за утврђивање порекла Гићанових дају породице из Стапара код Сомбора. Међу тамошњим породицама, а ни међу граничарским презименима у Шајкашкој, нема Гићанова. Али, ни овде не треба искључити могућност да су Гићанови могли да постану према надимку неког претка са сасвим другим презименом. У недостатку литературе и података од самог читаоца на то је теже, мада не и немогуће одговорити.

Најрадије се опредељујемо за највероватнију претпоставку о пореклу Гићанова. У источној Србији, међу влашким или "повлашћеним", презименима нису ретка презимена Гицић и Гица. Аутори указују да су пореклом из некадашњег темишварског Баната, данас у саставу Румуније, или са Косова. То нас наводи на претпоставку да сви они, без обзира на облик презимена или националну припадност, потичу из Старе Србије, укључујући северне делове Грчке и Албаније. Отуда су дошли и Гики (Ћики), чувена фамилија у темишварском Банату, која је имала огромне поседе и племићку титулу. У влашкој средини ово презиме се могло изговарати и као Гићи и Гића, па је од тог облика могао да настати српски надимак Гићанов, а он - презиме.

Потпуније разматрање порекла ове фамилије захтева много више простора и времена, па предлагемо господину Гићанову да нам се поново јави, поготово што је и иначе питао за приватни одговор. Будући да се у међувремену није јављао, изнесимо ову прелиминарну верзију.

Миљушевић

Из Франкфурта на Мајни јавља нам се Жарко Миљушевић, Београђанин из Рипња, где су се родили и његови отац Живојин, деда Петар, прадеда Драгутин и чукундеда Петар. Свих пет генерација слави Св. Тому. Читалац је додао да у Рипањском засеоку Пећине постоје две фамилије Миљушевић, али да нису у сродству, за које каже да славе Св. Јована.

Додаје да су се Маљушевићи, осим његовог стрица који је у Бајиној Башти, после Другог светског рата иселили у Аустралију. Вероватно не баш одмах после рата, већ тек шездесетих година кад је почео талас одлазака на "привремени рад у иностранству", а и тада се одлазило углавном на европски Запад.

У монографији "Околина Београда", из 1903, на основу 20 екскурзија студената Јована Цвијића, коју је приредио један од најбољих међу њима, Риста Николић - који је касније посебно проучавао управо Рипањ - презиме Миљушевић није забележен. Дакле, ни фамилија г. Жарка, мада би у време тог истраживања бар његов прадеда морао живети у Рипњу, а ни оне две породице у засеоку Пећине. Међу записаним презименима само је једно једино слично - Милушић, у селу Шепшин, око 20 километара од Рипња, које сада припада општини Младеновац.

У тим записима се, у ствари, наводи презиме Крњић и додаје "или Милушић", док је породица Радосављевић-Крњић забележена у селу Рогача.

До неких конкретнијих, и то архивских истраживања, остајемо пред загонетком - да ли су Цвијићеви млади сарадници, и сам Риста Николић, били тако површни да изоставе читаве три фамилије у Рипњу, или... Шта би друго могло бити - да су подаци које нам је навео г. Жарко, можда, само породична прича, предање без записа у црквеним књигама, или он, уз извињење ако је наша сумња неоснована, само "тестира" колико смо темељити у свом раду!?

Са расположивим подацима тешко да се даље може ићи, до Подриња и Бајине Баште у којој живи читаочев стриц, за кога није навео да ли је тамо рођен или се, због нечега одселио. А у том крају, у селу Постење, постоји Миљужева вода... Могло би доћи у обзир и трагање за Крњићима, рударима у Босни, све до Крајине... Али, тек кад нам се читалац јави ако је за то заинтересован.

Муждека

Г. Неђо Перковић, из Келна, пита нас и за порекло мајчине породице Муждека, као и Перковићи, из села Крчевине (Шипово), Република Српска. Крсно име породице је Св. Јован Крститељ.

"Презимена Срба у Босни" Ђорђа Јањатовића, забележена према шематизаму Дабро-босанске митрополије Српске православне цркве, с краја 19. века, наводе и Муждеке, у селима парохија Волари и Живинице код Варцар Вакуфа, данас Мркоњић Града. Ту спадају и Крчевине нашег читаоца. Сви славе Св. Јована Крститеља, 20. јануара.

Са овим податком бисмо могли и да завршимо, али нас постојање Муждека и у другим крајевима - у Славонији и на Банији - наводи на даље истраживање.

У "Карловачком владичанству" - Лика, Кордун, Банија и околне мање области - Милан Радека је Муждеке забележио као православне Србе, са славом Св. Никола. У "Лексику презимена СР Хрватске", који садржи податке из средине друге половине прошлог столећа, Муждеке су забележене у општинама Глина, највише у Бузету, 27 домаћинстава, Загреб, Новска и Подравска Слатина.

Спомињући аутора "Карловачког владичанства", богослова и свештеника М. Радеку, не можемо да не уочимо сличност облика његовог презимена и презимена мајке нашег читаоца, али смо се сетили још два презимена тог типа - Видека и Стринека, оба из некадашње Војне границе ... а није искључено да их још има. Необичан је њихов наставак - дека, који је врста аугментатива, као у надимку Јовандека. Признајемо да, засад, нисмо успели да одгонетнемо његово порекло, а о пореклу Муждека, код Шипова и у другим деловима Босне, а са разним славама, можемо да кажемо да су они, ван сваке сумње, доспели са левих обала Уне и Саве.

Платанић

Кад нам се први пут јавио, г. Новица Платанић је поставио рекорд над рекордима. Његова имејл порука превазишла је сва писма у којима су недостајали и најосновнији подаци, па и она најкраћа: "Тражим порекло презимена Платанић. Хвала."

Касније је одговорио на наших 12 основних питања - рођен у Пожаревцу, Србин, православне вере, као и његови родитељи, слав Св. Јован Крститељ - па смо у могућности да му испунимо "тражење", мада не наводи када су његови из села Бистрица, код Лазаревца, дошли у Пожаревац, а не зна ни да постоји икакво предање о пореклу породице.

Тако смо ово презиме одмах "узели у поступак", поготово што је у "Српском етнографском зборнику" Српске академије наука, објављена једна од најсолиднијих монографија о завичају читаоца, крају око Лазаревца. Угледни етнолог старе, цвијићевске школе, Петар Ж. Петровић, у "Шумадиској Колубари", 1949, на основу истраживања 1933-36. и 1939. године, пише и о селу Бистрица и пореклу његовог становништва, али - нема Платанића, већ само породице Платинић, са славом Ђурђиц.

Прво смо претпоставили да је истраживач погрешно при записивању презимена - Платинић уместо Платанић, онда да су преци по доласку у Пожаревац променили славу - Св. Јована у Ђурђиц, али се све замрсило кад смо у телефонском именику Београда нашли оба презимена - једног Платинића и седам Платанића. Поред тога, Риста Николић у монографији "Околина Београда", у селу Рогача, бележи Платониће као фамилију "непознатог порекла", дакле релативно староседелачку и без податка о крсној слави.

У разговорима са Платанићима из телефонског именика сазнали смо да су, према породичном предању, пореклом из Црне Горе, да су раније имали неко друго презиме а ово добили по доласку у Србију, према удовици са надимком Платана које је добила кад је - да би могла да роди - три пута обавила платно око неке цркве... У селу Бистрица, у Колубари, остала је једна грана фамилије, друга отишла ка Космају, у Рогачу и у новије време узела презиме Марковић, а трећа дошла на Умку. Сви славе Ђурђиц.

Поштујући породичну легенду, наши саговорници не верују да је презиме било Платонић и сматрају да је било погрешно записано и не знају за Платиниће у Београду и Платаниће у Пожаревцу, односно мисле да уопште нису у родству.

Овде бисмо могли да ставимо тачку на ово тумачење и реконструкцију, али смо у Јањатовићевој књизи "Српска презимена у Босни" наишли на породице необичних презимена: Плотан - у једној парохији код Градишке, и Плотанић - у парохији код Прњавора, обе са славом херцеговачких Малешеваца влашког порекла, Св. Игњатије Богоносац. Другачије се не може објаснити већ да су и ова презимена, као и Платанић и Платинић, настала од Платонић, у народу кад се заборавило старо грчко име - Платон, у у нас прихваћено давно, са хришћанством. Онораније и није било тако ретко, у Руса се и данас сачувало, и од њега је могло настати и презиме.

05.10.2009.

ПОРЕКЛО СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПРЕЗИМЕНА (68)

Козица/Кожица

Наш верни читалац, г. В. Р. из Чикага, поставља нам још један, такорећи, енигматски задатак - да му разјаснимо порекло презимена његове девојке из младости - Козица. Запамтио је само име и да је била Босанка, јер га је тада "занимала само она и ништа више".

Из ранијих јављања г. В. Р. из Чикага, знамо да је пореклом из Црне Горе и да је службовао и у Зеници.

Презиме Кожица постоји у Ливањском пољу, у месту Подкрај, с леве стране пута који води ка руднику угља Тушница, код Ливна. У селу су, осим две муслиманске породице, и католици који су се после Првог светског рата прогласили Хрватима. Кожице су се овде населиле из оближње Дринове Међе. О својој прошлости не знају ништа.

Испитивач Ливањског поља, етнолог М. Петрић, не објашњава ни њихово раније порекло, ни начин, односно основ настанка презимена, па смо слободни да изнесемо неке претпоставке.

Ако је постало од надимка, у обзир долазе деминутиви речи коза - козица и кожа - кожица, с напоменом да се у народном говору у западним крајевима з често изговара као ж - жнам уместо знам и слично - па може бити да је облик козица "старији" од кожица.

Занимљиво је да ни Ј. Дедијер, иако говори о презимену Козић - које је у презимену имао херцеговачки свештеник, учитељ и антропогеограф Обрен Ђурић Козић (1866-1908, аутор обимне и солидне монографије "Шума, Површи и Зупци у Херцеговини") - не објашњава његов настанак, задовољивши се белешком да је "један од Ђурића добио надимак Козић".

Не откривамо ни идентитет заинтересованог читаоца, ни име његове љубави из младости, ни место где се то збивало, просто зато да не бисмо дали повода да се негде, потпуно неочекивано, и ништа мање безразложно, роди сасвим излишна љубомора.

Боровићанин

Г. Радослав Боровићанин, у интернет писму, из Сиднеја пита за порекло породице и каже да му отац и деда потичу из села Кутлово, Мала Косаница, код Куршумлије, и да су се, наводно, доселили из Црне Горе, из Шупље Стене, у околини Пљеваља, али са другим презименом које не зна. Слава им је Св. Јован.

Истраживач овог краја, Вујадин Б. Рудић, у књизи "Становништва Топлице", тек успут спомиње Кутлово - да су житељи села Рашице, Кутлова и других, на западном ободу Топличке котлине, углавном насељени са Копаоника. Тражећи даље, Шупљу Стену - које, узгред, нема у "Именику места СФРЈ" - нашли смо да Вукота и Аким Миљанић, у књизи "Презимена у Црној Гори", наводе само Боровиће у неколико насеља око Пљеваља - Ковачима, Бољанићима, Готовуши и Оћевинама, као и у Никшићу.

За њих кажу да су пореклом из села Брвенице у истом крају, а то се потврђује - са податком да славе Никољдан и Јовањдан - и у прилогу "Средње Полимље и Потарје" рано преминулог Атанасија Пејатовића, објављеном 1902. у српском етнографском зборнику "Насеља српских земаља". Али, ни он не објашњава одакле су и када су и како стекли презиме Боровић, нити наводи њихово раније презиме.

Будући да г. Радослав наводи да Боровићана и Боровића, са славом Св. Јован, има у околини Краљева - али није сигуран да су у сродству, додајемо да та област спада у тзв. Горњи Надибар, простор од долине Лима до Топличког краја. У научној литератури, у делу "Надибар", Драгољуб В. Корићанац каже да су Боровићани и Боровићи у своја садашња насеља - Бресник, Орља Глава и Пекчаница - дошли из села Боро(је)вић на Голији.

То није нелогично, јер је овај крај некако на путу од Пљеваља ка Ибру. Не знамо, међутим, када су неке од тих породица кренуле одатле даље на исток, према Прокупљу.

Г. Раденко каже да се његова фамилија овамо, на територију Србије, доселила наводно из Црне Горе, тачније из околине Пљеваља (споменута Шупља Стена), али под другим презименом које није успео да сазна као што не зна

ни када су се населили у околини Куршумлије. По причи, начуо је да су била три брата па су, кад су се делили и одвајали у разне крајеве, узели, како смо споменули, разна, али слична презимена.

У "Презименима у Црној Гори", В. и А. Миљанић такође наводе податак да су Боровићи из Брвеника и они у Никшићу даљом старином Раичковићи из Љешкопоља, за које Андрија Јовићевић, у монографији "Зета и Љешкопоље", каже да су од Радовића из Гацка! Из тога произлази, да би најдаље порекло Боровића/Боровићана могло бити из Херцеговине и да им је првобитно презиме било Радовић.

Ново презиме је свакако настало од неког претка Бороја, прво - Боројевићи, па краће - Боровићи, с тим што су по њима названа и села која су настањивали - Боровићи и Боровић, на Пагу, а становници села Боровића, кад су се иселили, узели су име насеља као основу свог поново измењеног презимена - Боровићанин, односно Боровићани. А у неким случајевима је даље еволуирало у Боровичанин.

Пантелић

Из Минхена, г. Драгомир Пантелић, рођен 1927. године у селу Закута, у Грузи, питајући за порекло породице, навео је да су му преци из оближњег Петропоља, где су се доселили у 17. веку. Славе Св. апостола Тому, 19. октобра. Напомиње да се у Карађорђевог родослову помињу Милија и Сара Пантелић.

Читаоца смо замолили да нам допуни ове податке, али се није поново јавио. Зато ћемо покушати да помоћу два расположива показатеља - славе, Св. Тома, и родослова Карађорђа - дођемо до неког закључка, будући да ни у литератури нема више података од ових које нам је г. Пантелић понудио.

Св. Тома је рударска слава и није баш честа у нашим српским земљама, осим у рударским регијама и везује се за такозване Кулизе, карактеристичну групу породица пореклом из Старе Србије, а старином из Саксоније, па их називају и Сасима. Наше је чврсто уверење - због њиховог лаког стапања са српским становништвом у крајевима у које су стизали - примања православља, укључујући крсну славу, и "балканског" српског језика - да су, у ствари, у питању били Лужички Срби, само површно понемчени.

За Карађорђевиће се у народу веровало да су неког "тамног", недокученог порекла, па су их многи својатали и припајали својим племенима - Вasoјевићи и Кучи, па Рашка, да су од Сјенице, а постојала је и теза да су Клименти или - како су се неки од њених твораца изразили - да су пореклом из Албаније.

С обзиром на то да се етничке и политичке, административне, границе током историје никад нису, или су се само ретко поклапале, увек било и биће - као што смо у својим малим студијама о пореклу породица често наглашавали - припадника различитих народа у политичким оквирима државних творевина других народа. А како истина о пореклу Карађорђевића никад до краја није сасвим расветљена, у свакој од ових "теорија" има зрнце историјске истине. Једина права истина је, међутим, да су они најстарији супстрат српског становништва који је настанио Стару Србију у коју спадају и Косово и Метохија, данашња Македонија, Северна Грчка и Албанија.

Управо у време стварања немањихке Србије и јачања атрибута њене државности, укључујући простор Старе Србије, у њене рударске центре се досељавају споменути Саси, зналци рударског заната, какви су били и касније Кулизе, становници Куле на Скадарском језеру, који су свој посао обављали у служби Византије.

У монографији о Грузи, Милорад Драгић пише да су Пантелићи у Петропољу, између рипањске и качерске површи, део шире групе породица познате под заједничким презименом Величковић коју чине Пантелићи, Марковићи, Павловићи, Величковићи и Лазаревићи. Сви они су средином 20. века живели у неких петнаестак домаћинстава у Величковића махали.

Према предању, Милован и Петар су се доселили из Дежеве, али су у време Кочине крајине пребегли у Срем, да би се после неколико година населили у неко шумадијско село, али су се на крају, на наваљивање чукунбабе, вратили у Петропоље. Од њих су Симовићи у Дрлупи. И једни и други славе Св. Тому.

Наша претпоставка да су Пантелићи пореклом од рудара, Саса, показује се основаном већ самим податком да потичу из области Дежеве и Новог Брда.

Не знамо, нажалост, одакле су Пантелићи, односно Величковићи, дошли у Дежеву, ни где су се потом разилазили, пошто је средњовековна српска држава потпала под турску власт, јер се нису задржали само на граници Рашке, Косова и моравске Србије.

Веза са Карађорђем Петровићем такође остаје да буде објашњена за неко друго време, али одмах се може увидети да су им се путеви више пута укрштали, па не би било никакво чудо и да су пре или касније ступали у међусобне брачне везе.

Срдић

Г. Велимир Шобот из Хајнбурга у Немачкој питао нас је и за порекло још неких породица из свог родног села Каменице, као и осталих села око Дрвара, између осталих и за Срдиће.

Студију о Срдићима, као врло занимљивој и значајној фамилији, објавили смо у својој књизи "Српске породице и презимена", 2005. године, али нас у овој серији у "Вестима" до сада нико није питао за њих.

Презиме је настало од имена давног претка, али није извесно како је оно изворно гласило - Срдак, Срдан, Срдило или Срђ. Сва четири су забележена у дечанским хрисовуљама, дакле у првој половини 14 века, али... Да ли су прва три настала од словенске основе срд, односно речи срдити се, срдња, срдит, или из четвртог, а Срђ, које је скраћени облик хришћанског имена Сергије?

Исти извор наводи и изведена презимена Срдановић и Срдиловић, али не и Срдић, мада то није никакав доказ да и њих у овом крају, у Метохији, бар касније није било. Наравно, то не значи да су Срдићи из овог краја, и, поготово, да су сви остали, истог порекла.

"Шематизам митрополије и архидијацезе Дабро-босанске" за 1882. годину Срдиће бележи у више села и места Босанске Крајине. Изузев у Брдарима, код Гламоча где славе Аранђеловдан, и Врелу, код Бихаћа - Ђурђевдан, све остале фамилије славе Никољдан.

У Великој Рашкој, Срдићи су се доселили из Унца средином 19. века, пре интервенције Омер-паше Латаса против побуњених бошњачких бегова. У Пишталинама су досељени са Тронеђе, пре окупације, а Срдићи у Црном Врху и Рорама казују да су пореклом из Комортине Куле, код Дрниша, Далмација. Срдићи у Бастасима причају да су старином из Голубића, у Книнској Крајини, али су тамо стигли са Змијања.

Крајем 16. века, после једног од турских ратова, неки Срдићи су дошли од Оточца у Почитељ, код Госпића, а у Врховинама их је било, према попису крајишких породица, 1701. године. Тако је, дакле, једна грана Срдића кренула на северозапад, и даље у Војну границу, све до Војводине... А можда и Јужне Русије, данашње Украјине.

Према свему, подаци о пореклу до којих смо дошли не досежу јужније од далматинског залеђа, уколико не рачунамо њихове корене од Поповића, а ових је било и у Старој Херцеговини и Црној Гори.

Гаврић

Госпођи Радици Арсић, из Минхена, којој смо, у прошлом наставку наше серије - на молбу од пре годину дана - објавили прилог о пореклу њене породице и очевог презимена, Арсић, остали смо дужни одговора презимену њене мајке Милене - Гаврић, чија породица слави Св. Алимпија Столпника.

Ово презиме је славно већ скоро читав век - по најмлађем учеснику Првог светског рата, тада дечаку Момчилу Гаврићу, из Трбушнице, у Јадру, Вуковом завичају. Из овог села је и Радичина мајка, можда, макар у даљем сродству са породицом тог младог ратника.

У међувремену смо, у књижици Милисаве Савића о Момчилу Гаврићу, "Са Гучева у легенду", сазнали да је он био један од оних који су 1915. прешли преко Албаније, а на Солунском фронту - најмлађи поднаредник.

Ово је презиме многих породица, али оне, по свему судећи, нису све истог порекла. Само су њихови преци, по којима су га добили, имали исто име - Гавро, што је хипокористик од Гаврило, а у старојеврејском Габриел, у преводу - Божји човек, односно Божји јунак.

Гаврићи, породица мајке наше читатељке, као што смо већ навели, потиче из села Трбушница, код Лознице, али Гаврића има и у селу Брезовица, у суседној Рађевини, само што они други славе Никољдан.

Преци Радичине мајке су се у првој половини 19. века доселили из Брасине, у некадашњој Соколској нахији, а Гаврићи у Рађевини нешто раније, у другој половини 18. века, из Љубовије.